COCOŞUL DE TABLĂ

NICOLAE LUPU COCOŞUL DE TABLĂ

NICOLAE LUPU

COCOŞUL DE TABLĂ

— Roman —

EDITURA CARTEA ROMÂNEASCĂ
1989

Coperta de *Al.*
Szatmary

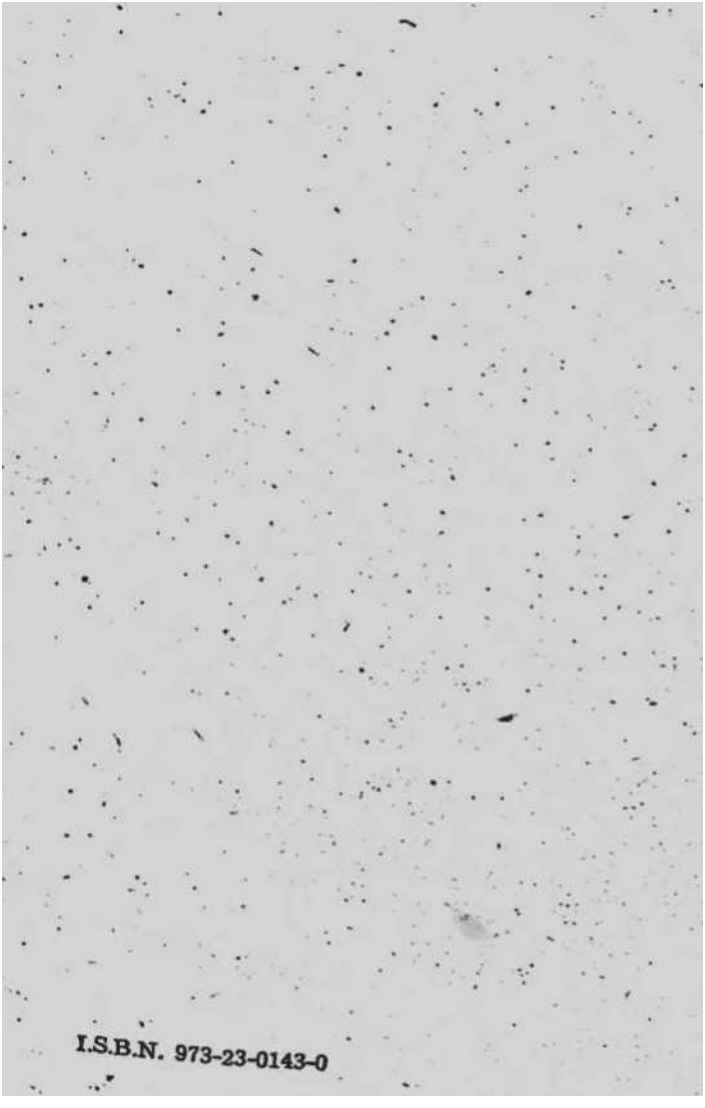

Partea întîi

NUMELE AMINTIRILOR

Aveam să aflu mai tîrziu, dincolo de vîrsta copilăriei, că nu am fost un copil dorit. Părinţii îţi spun asta cînd sînt siguri că înţelegi, ei încercînd astfel să-şi uşureze sufletul. Dacă m-ar fi otrăvit cu zemuri de buruieni rele cînd eram în pîntece, care ar fi fost viaţa părinţilor mei, şi în special a mamei ? Nu cumva le-am influenţat destinul ? Poate că dacă nu aş fi fost eu... Cine ştie ? Mereu ne întrebăm : De ce ? Pentru ce ? Sau : Cine sîntem ? Ce vrem ? Iar cu mine ce s-ar fi întîmplat ? Aş fi murit şi, odată mort, se spune... Şi dacă, totuşi, cum aud deseori în momente de exasperare : morţii i-ar judeca pe vii ?

Un medic ginecolog îmi spunea că încă de la o lună, două mîna aceea de carne, dacă se poate spune aşa, are instinctul apărării, se retrage, „fuge”, dă să' scape cînd simte vreo primejdie. Aflam aceasta şi de la o „mamă” oarecum înspăimîntată ; mi se mărturisea printre lacrimi că simţea cum fătul încerca să se ascundă spre gît... Nu i-am crezut nici pe medic nici pe aceea, sau îmi propuneam, ferindu-mă de a trăi o durere.

Mama nu a mers la vreun medic, nici nu a înghiţit cine ştie ce buruieni, dar îmi blestema venirea, se ruga să nu mă facă, aştepta să se întîmple o „minune” în acest sens. Iar eu, încă din pîntece o înţelesesem probabil pe mama şi, ca s-o scap de necazuri... .

M-am născut pe jumătate mort. Nu am ţipat, cum îi sade bine oricărui nou născut. Au numărat pînă la zece, m-au ciupit, însă nu dădeam semne că sînt viu. Exasperata, mama a aprins singură o cîrpă şi mi-a trecut-o pe sub nas. Atunci am ţipat; strigam viaţa, ceream dreptul meu la viaţă,, eu însumi zbătîndu-mă să ies din tenebre. Şi iată că bucuria ţipătului meu a alinat durerile mamei, dîndu-i forţă să rostească! tare, luminoase cuvinte : „Să trăiascfi şi

să aibîi noroc în viaţă !” Nu mai regreta că m-a născut. însă le-am dat de furcă, ei şi bunicii pînă a-mi recă păţii întreaga putere de a supravieţui, întrucît haosul părea a fi mai ademenitor decît lumina. Bunica mi-a fiert buricul, l-a tăiat în treisprezece „ca să învingă răul”, şi mi-a dat cîte-o bucăţică s-o sug. Am mai întîlnit astii ki un scriitor cubanez, însă n-am reuşit să fac legăturii între obiceiul de la noi şi acelaşi tocmai din Cuba. Mă împac cu ideea că este un obicei de pe acest pămînt. Dar mă întreb : Dacă nu-mi dădea buricul şă mi-l sug, aş fi murit ? ori „neotrăvindu-mă” cu o parte din fiinţa mea, cine poate să-mi spună ce viaţă aş fi dus mai departe ? Cît eşti „dincolo” se pare că e dispusă a renunţa şi mama la tine, dar cînd te vesteşti, luminii, viaţa, freamătul fiinţei tale încarcă de bucurie inima care nu te dorea. Şi nu numai atît. Din clipa aceea, mama nu m-ii mai urît şi toată viaţa şi-a reproşat că mă blestemase.

O cred, o surprind mereu la miez de noapte, cînd bănuieşte că dorm, cum intră în camera mea, îngenunchează lîngă pat şi-mi sărută picioarele. Pentru că vin ca un musafir pe-acasă ; însă mă întreb : dacă aş fi trăit zi de zi în aceeaşi casă, mi-ar fi sărutat picioarele în fiecare noapte ? Sau mîna, cînd la masă fiind, mă trezesc că mi-o fură şi o duce lîngă buzele sale să mi-o sărute ? Mă întristez, nu mă împac cu ideea ca o bătrînă la şapte- zecişiopt de ani să-mi sărute mîna şi picioarele... Cu părul nins, rar, cu ochii albicioşi şi mereu plutind în apă, mică, ea * care iubeşte mai mult ca oricine pe lumea aceasta roadele pămîntului şi codrul despre care-mi spune că „s-a încheiat şi este ca un rai”, cum să nu iubească omul ?

♦

Am venit pe lume cînd încă nu pierise mirosul de hoit ars al celui de al doilea război mondial. Deşi trecu- sera doi ani, acel miros trebuia să dezlipească şi crusta afumată de pe inimi şi frunţi.

Nimerisem în starea de buimăceală a unor oameni ce, săraci pomenindu-se în lume, se simţeau şi mai săraci. Cu toate acestea, abia venit de pe front, tatălui meu îi era dor de viaţă şi vroia să dea viaţă cuiva.

Semnul cert al liniştii exista : Eliberarea, însă aveam •să prind şi eu două luni şi ceva din atmosfera de „Domnie”, pînă ce, la sfîrşitul anului meu de naştere, trebuia să simt pe lingă nările plăpînde tăişul de fugii exasperată a unui rege. Nu am- văzut cum arată un rege, dar pot spune că m-am născut odată cu plecarea lui

definitivă. Viaţa mea trebuia să se împlinească sub un destin ales de istorie. Iar acest mare destin, implicit le influenţează! pe ale oamenilor.

Nu ştiu dacă destinul meu, în altă epocă, ar fi fost la fel cu cel de azi. Cum ar fi fost oare ?

Am nimerit deci într-o nouă lume care o lua de la început. Şi orice început întîmpină greutăţi ; este silit de împrejurări, cu timpul, să rişte mai mult sau mai puţin. Dar temelia, talpa, erau pămîntul şi neamul. Pe acest pămînt se născuseră Eminescu, Brâncuşi, Enescu...

*

Tatăl meu, Grigore, venea din alt sat. Se însurase, aşadar, la 'femeie în casă. I-am cunoscut prea puţin părinţii, eram mic.

îmi aduc aminte vag despre bunica dinspre tată : o bătrînă cocoşată şi oarbă care mă pipăia cu degetele să-şi dea seama dacă sínt un copil slab sau gras. Nu ştiu de ce se punea pe plîns. Nimeni nu mi-a spus cînd a murit; înţeleg că nu voiau să aflu ce înseamnă a muri.

Bunicului îi ţin minte numai pantalonii negri, scorţoşi, din dimie trebuie să fi fost, ce îmi zgîriau faţa şi miroseau ürít. Văd şi acum un deal sterp, nisipos, veşnic însorit, unde exista un nuc vrăjit pe care bătrînul îl păzea să nu-l scuture vreun vecin. Cred că şi noaptea dormea sub el, mai puţin interesîndu-l viţa-de-vie ale cărei rădăcini, refuzate de pămînt, ca nişte gheare, mă luau de glezne şi mă trînteau. Bunicul îmi dădea cîte o nucă, două cînd se întîmpla să mă ducă mama sau tata pe-acolo, la cîţiva kilometri, iar eu visam în fiecare noapte întîlnirea cu el. Odată, m-a ajutat să mă caţăr pînă la jumătatea trunchiului şi, cînd am privit în vale, întîi m-a luat ameţeala, apoi am realizat, în felul meu, cît de mici se vedeau copiii cu vitele. Pentru o clipă m-am crezut stăpîn peste tot, şi mi se părea că de-acolo, ca pe o maşină teribilă, pot conduce dealurile, văile şi satul tatălui aşezat în lanţ, pe deal, la fel cu satul meu. Dar acest sat mi se părea locuit, do la un capăt la altul de un spirit misterios, şi mi-era frică să intru în el cînd mă ducea tata pe la şi lui.

Nici de bunic nu mi-aduc aminte cînd a murit. Şi el şi bunica mi-au rămas în memorie ca douîi frunze uscate, ce se strîngeau' grabnic, troznind uşor sub soarele nemilos, şi îşi găseau salvarea în pămînt, căznindu-se să intre singure dacă lutul nu se îndura să le devore de bună-voie. Mereu cînd treceam prin pădure sau pe lîngă ea, frunzele căzute jos, uscate, îmi aduceau

aminte de bătrînii de pe-acolo.

Cei doi s-au săvîrşit cînd pentru mine miracolul văilor şi dealurilor aprinse de soare, ori întunecate ca un perete negru, era mai covîrşitor decît durerea dispariţiei unor figuri bătrîne, albe, din cotidianul meu. Dar pe atunci trăiam într-o legendă ; omul mi se părea mai obişnuit decît iarba ce troznea sub botul vacii şi a doua zi creştea la loc proaspătă, zemoasă. Oi mai fi întrebat vreodată unde e fiinţa aceea oarbă şi frîntă de mijloc, unde este piuitul de om confundat cu cîte un bulgăre de pămînt mai mare? Desigur,[1] zic, de vreme ce dulceaţa nucilor o simt şi acum în gură, iar uscăciunile acelea învelite în pînză albă, ca nişte tufe citite de popi, ori ca nişte duhuri acherontice, împietrite la contactul cu aerul, în loc să se sfarme, iau proporţii uluitoare acum, privind dincolo de ce-mi stă în faţă. Insistenţa lor de a mi se aşeza în faţa memoriei, este mai vie decît făpturile întîlnite acum un minut.

Despre casa unde s-a născut tata, casa bătrînească, rămasă prin tradiţie fiului cel mic, păstrez o unică amintire, de o mare tristeţe : imaginea unei femei ce trăgea să moară în pat – soţia acelui frate mic. O femeie tînără, frumoasă, subţire şi bună ce îmi dăduse să mă- nînc cea mai gustoasă mîncare de cartofi. Asistam astfel la prima moarte. Nu ştiu cine fusese atît de crud şi-mi spusese că va fi băgată în pămînt şi că, acolo, vor trage viermii din ea. Privind-o, după ce auzisem astea, îi vedeam mai întîi mîinilo cum se scurg în cărămida ce servea ca pardosealîi camerei, şi toate luminările aşezate la capul său senin, obişnuit cu gîndul plecării mi se păreau adunate să-i amînc moartea pentru altă dată, să nu moară cînd sînt eu acolo. Iar eu ¿iş fi rămas mereu în faţă-i să nu se stingă vreodată.

Deci, tatii venea din casa aceea, se rupsese de ea definitiv, mai ales după săvîrşirea unui suflet atît de tînăr înăuntru-i, şi nu-i mai venea s-o viziteze, să mai doarmă acolo, cum nici eu nu pot să dorm într-o casă în , care ştiu că îi murit cineva.

O auzeam deseori pe mama, la supărare, strigîndu-i tatei că îi venit în casa oi. în casa noastră nu murise nimeni ; de ce îl învinuia că a plecat dintr-una în caro se aprinseseră luminări şi tămîie ? De ce îl trimitea înapoi acolo ? Aflam mai tîrziu că şi la noi se stinsese tatăl mamei, dar eu nu-l prinsesem în viaţă, de un mort pe care nu l-ai cunoscut, de ce să te temi ? El te-ar cunoaşte pe tino ? mă întrebam. Pe urmă mi-am dat seama că certurile acestea erau obişnuite în sat, fără o răutate anume ; aşa îşi descărcau oamenii supărarea. Era acelaşi lucru ca în momentul

cînd îşi drăcuiau capra şi îi ziceau să moară, că a rupt crengile salcîmului ureîndu-se pe coteţul păsărilor. însă dacă ar fi murit capra, sau ar fi plecat acel venetic din casă, era jale.

♦

Mai aveam un frate, Ştefan, şi o soră, Lina, mai mari, însă imaginea lor, cum îi văzusem, rărriîne în urmă. Cîţiv-a ani de zile ei au ţinut de domeniul visului; nu credeam că un frate şi o soră există cu adevărat.

Mi-aduc aminte soarele mane, cînd răsărea şi eu eram cu vitele pe deal, cu picioarele goale, stropite de rouă rece care ustura cînd îmi acoperea rănile făcute de paiele griului secerat ori de iarba măruntă şi uscată. De asemenea, soarele mare cînd apunea şi eu mă întorceam acasă, mulţumit că vitele sînt sătule şi au băut apă. Un plămîn ciudat sufla din rădăcina dealului şi acoperea drumul cu scîntei. Nu pot să uit nopţile cu lună ca ziua, cînd mama ne lua la muncii şi pe mine mă culca lîngă un snop de grîu ,ori lingă iarba înaltă, învelindu-mii cu grijă, sfă- tuindu-mii a nu ştiu cîta oară să ţin gura închisă ca să nu intre şerpii în ea.. Miroscam cu toţii a lapte : lapte dulce, lapte covăsit, brînză, lapte, lapte... Şi îmi tremură încă în auz trilurile din frunză, cînd mama o punea între buze să cînte, iar satul credea că-i un clarinet ; ori cînte- cele din gură cînd ea se lua la întrecere cu păsările dimine- ţii. Par frumoase acestea, acum – însă cît de triste şi de nesuferite erau atunci ! întîmplărilo trăite demult şi din greu, capătă, peste timp, o aură luminoasă, deşi te-au obosit atît.

Pînă într-o anumită iarnă impresiile acelea mă covîr- • şiseră şi mulţumită lor am reuşit s£i visez, dacă nu să cred că, totuşi, există părinţi, fraţi, soare şi lună, rouă care ustură... Şi cît de fericit aş fi fost să usture din nou !

. Ca alţi săteni, tata lua şi ol drumul marelui oraş să facă de. bani .Nu ştiu cît umblase el cu coşurile prin Bucureşti, cît cîştigase, cu ce se alesese, dacă făcuse treaba asta ca alţii sau nu. Abia acum îmi place să cred că plecările lui, din timpul cînd îl ţin astfel minte, erau un fel de prelungire, de nostalgie a trecutelor „vremuri" cu coşurile. Un obicei mai degrabă moştenit de el şi de alţii de la olteniii care nu s-au îmbogăţit de pe urma unor asemenea negustorii. Tata este un exemplu clar.

Bani nu trimitea nici un sătean femeii lăsatei cu toate treburile pe cap. Cred că era .sărăcie mare, de vreme ce ai noştri expediau prin poştă colete cu pîine şi rar cîte un pachet cu halva. Halvaua

era ceva de nedescris, dar ocupă spaţiu şi nu puteai să bagi o pîine în plus. Tar pîinea, plinea făcea şi două săptămîni pe drum, încît nimeni nu se putea lipi de ea. Numai că o lună de zile trăiau fără grijă. O stropeau cu apă, o înmuiau şi nu-i păsa nimănui că e sfoiegită.

Cei care veneau pe-acasă erau încărcaţi de pachete date de cunoscuţi. Abia se tîrau, însă erau veseli că aveau ce aduce, şi-i auzeam noaptea, de la cîţiva kilometri hăulind, chiuind să sperie lupii ; mai ales, sîî dea de ştire că intră un „bucureştcan" în sat. Autobuzul îi lăsa departe, peste două sate, prin noroaie, pe zăpadă sau ploaie. Chiuiturile lor semănau a nuntă şi trezeau satul, îl înviorau, îl făceau să creadă că acum, se va scutura cu de- săvîrşire de toate necazurile.

Pe atunci. înV-o iarnă nu ştiu de ce a plecat şi mama la Bucureşti. Tîrziu am aflat că avea de făcut cîteva operaţii. Mîi lăsase în grija bunicii şi a fraţilor. Despre ei nu mai păstrez nici o amintire din perioada aceea.

Ieşeam în fiecare zi la poartă, desculţ, prin zăpadă. Bunica era bătrînă şi prinsesem de veste că nu vede bine. Mă furişam dezbrăcat prin zăpada ce mi se părea fierbinte şi rămîneam ceasuri întregi afară să văd cînd vin părinţii. Cine m-a găsit îngheţat şi m-a dus în casă nu ş'tiu, în síi cîteva zile şi nopţi mi s-au ţinut luminările. Un alt frate de-al tatălui meu mă trăgea cu spirt. El m-a readus la viaţă. Toată lumea se aştepta să mor. Cîteva luni de zile n-am mai simţit nimic din brîu în jos. Picioarele melc erau amorţite şi se credea că niciodată n-o să mă mai pot folosi de ele. Singur acel om a trudit pe lîngă mine, neluînd în seamă descîntecele şi buruienile bunicii mele.

începusem să judec, cînd au sosit părinţii mei spe- riaţi. Imobilizat pe locul meu de lîngîî sobă, înţelegeam din vorbele lor grele că se întîmplase ceva rău şi trist : murise cineva mare, şi din cîte realizam cu mintea mea, din frigul vorbelor şi al mişcării aerului, deduceam că n-o să .mai mîncăm pîine. Auzeam că nu ştiu care cucoană şi boier au murit pe loc cînd au auzit vestea, că lumea' s-a îmbrăcat în negru, că întreg pămîntul plînge. Iar eu nu puteam să ies din casă ! Aveam- să-mi dau seama peste un timp că nici mama, nici tata habar nu aveau ce era cu acel om mare, însă cînd îi vezi pe atîţia că suferă, împrumuţi fără să vrei o mare parte din durere. Dar pentru mine era prima dramă care se întîmpla' în marele oraş

din care, speriaţi, fugiseră ai mei spre casă. Un nume care intra în capul meu greu de febră şi care nume avea să nu mă intereseze niciodată.

învăţam să merg ca un copil mic. Mi se frîngeau genunchii şi cădeam. Mă rugam de picioare să mă ajute, [1] măcar o dată să mai ajung la nucul de pe dealul rotund, cu nisip arzător. însă picioarele nu mă ajutau. Erau subţiri şi, nu ştiu de ce, aveam senzaţiei că trupul mi-c aşezat pe două lumînări. Ajungeam, tîrîndu-mă lîngă nişte lemne scorojite, singurul loc unde mă simţeam bine şi zăceam sub soarele toropitor. Oasele picioarelor parcă se făceau baltă şi lemnul uscat o sugea. De lemnele acelea mă rezemam ; mă întindeam pe burtă şi le luam în braţe lipindu-mi obrazul de ele. Conştient cîî ar putea Ii ceva, îmi lăsam pantalonii jos, să mi le pripească soarele. Şi-roiau furnicile pe ele, muştele nu le simţeam. Strigam tare la mama să vină să mă apere de un berbec care îm-

* pungea. Alerga în fugă spre mine, privind în altă parte să nu-i văd lacrimile. Ştiam că plînge, dar cu ce erau vinovate picioarele mele că nu se pot mişca ? Nu mi le uram ; mă străduiam să le aduc lîngă gură şi-mi sărutam genunchii. Nu-mi venea să cred că am fugit vreodată prin curte. Ghetele rămăseseră sub pat, într-un colţ... încet, încet, mi-am recăpătat puterile.

De la un timp îndrăgisem cutiei goală în caro tatăl meu ţinea briciul de bărbierit. Mi-o dădea, fericit, că scăpasem de boală. O arunca de sus, iar eu trebuia s-o prind, într-o noapte, a repetat de cîteva ori figura asta, în ciuda mamei care-i da mereu zor să stingă lampa şi sa. ne culcăm.

— Mă băiete ! l-am auzit şi parcă mi-a despicat creştetul capului cu briciul. De ce-o prinzi numai cu mîna stîngă ?

El observase ceva, însă nu ştia ce să creadă.

— 'Ia prinde-o cu dreapta !

Dar eu, instinctiv, îmi mutasem mîna dreaptă cu stînga, la spate.

— Mă, ce înseamnă asta ?

Şi :i dat să mă strîngă de mînă ; numai la atingerea ei am început să ţip. Mă durea cînd o pipăiam, dar nu şi cînd înfigea degetul în carne să simt tăria osului. Nici eu nu

ştiam ce mi se întîmplă, însă înaintea voinţei mele. mîna stingă mi-o muta dintr-un loc în altul, undo era nevoie. O ajuta ; ori dreapta îi mărturisise numai ei o anume taină ? Tata m-a privit lung în ochi. N-a mai zis nimic, şi a dat lampa mică, nu a stins-o. Tîrziu din noapte l-am simţit că vrea să-mi pipăie mîna şi am ţipat înainte do a o atinge. Dar nu puteam s-o retrag din locul unde o pusese stingă.

Dimineaţă l-am auzit cum îi vorbea mamei plin de nelinişte :

— Mă duc cu ol la Răscruci, la Florea.

— Păi ce să cauţi la Florea ? Cine e Florea ăsta ?

— Mîna ! şi a zvîcnit pe uşă pentru a nu mai spune cine ştie ce.

Apoi s-a reîntors cu pas calculat şi i-a spus că am mîna scrîntită ; omul ăla, ce, n-a auzit de el ? pune mîinile şi picioarele la loc.

— Treaba ta ! a zis mama neîncrezătoare. Şi-o fi scrîntif-o cînd încerca să meargă. Duceţi-vă, da ai grijii do el, să-l ţii mai mult în cîrcă !

Adică îi dădea de înţeles cîî picioarele mele încă nu sînt sănătoase pentru un drum lung.

Nu-mi făceam nici o problemă. Eram vesel că ieşisem din casă. Pentrtu noi, copiii, plecarea în alt sat însemna intrarea într-o lume de basm. Un alt sat devenea un fel de oraş, deşi nu ştiam cum arăta acesta. Mama îmi adusese un tramvai de lemn şi avea şi un număr. Toţi îl vedeau, eu nu ; nu ştiam că acolo se pune numărul. Mă uitam la tramvai, îl întoarceam pe toate părţile, dar cum să mi-l imaginez luminat feeric plin de lume, iar el mergînd pe nişte şine, ca trenul, şi agăţat de undeva, sus, pe sîrme prin care circula curentul electric ? Curent electric ? Eu ştiam de lampă – cînd lumina bine cînd rău, de sticla ei magică, subţire, cu o formă ciudată, sticlă de o importanţă nemărginită, întrucît tnumai mama şi soră- mea aveau voie s-o atingă cu mîna, s-o şteargă.

Căscam gura la lumea pe lîngă care treceam ; mi se părea de pe alt pămînt. Casele diferite de ale noastre ! şi cîinii lătrau într-un anumit fel. Cînd treceam pe lîngă copii, mă simţeam neînchipuit de mîndru : eram cu tata, însă mă copleşea o frică : dacii ăştia, eu ştiu ? mai bine hrăniţi, mai

„grozavi[41], se iau de mine şi mă bat ? Dacă .vreun om sare la tata să-l batiî aşa, din senin ? Văzusem şi oameni în satul meu care se bateau fără nici un motiv. Aşteptam să zăresc pe-acolo vreun tramvai „viu", dar nu mi se întîmpla asta, iar acas;i după ce mi-l privisem pe-al meu, mi se păreii o născocire anume să-i mintă pe copii.

Ajunsesem la poarta acelui om şi simţeam că mă taie burta. Doisprezece kilometri călătorisem, urcînd dealuri, coborînd în văi şi trecînd prin alt sat parcă nesfîrşit, însă nu simţisem că mă trec asemenea răcori de moarte. Aici, după ce ajunsesem în faţa porţii, ¿1 trebuit să mă dau după un colţ, de cîteva ori. Tata m-a înţeles, nu rîdea de mine.

Omul ne-a deschis poarta. L-a ascultat pe tata întristîndu-se. Mi-a dezvelit mîna uşor, ca o mamă. îi simţeam degetele şi deşi mă abţineam să par a nu suferi, el a ghicit după încruntarea chipului. Şi l-am auzit pe salvatorul meu spunîndu-i tatii :

— Eu nu pot să fac nimic ! Nimic !

Tata s-a prefăcut a nu-l înţelege. Apoi domnul Florea, întorcîndu-se cu spatele la mine, i-a spus încet, dar şoaptele acelea îmi răsună şi acum în urechi :

— Du-te repede cu el la doctor ! Băiatul tău are mîna paralizată!

Nu înţelegeam acest cuvînt, dar doctor -ştiam ce înseamnă. Auzeam că dacă eşti rău, vine şi te înţeapă cu seringa. Şi îl văzusem eu pe unul cum făcea: injecţii la găini. Găinile erau rele, de foame săreau să-ţi înghită ochii. Să le facă injecţie pentru asta, da ! însă auzeam că le salvează de la moarte. Deci la doctorul acela mit ducea să nu mor, concluzionam eu pe drum fără a-i spune o vorbă tatii care fuma ţigară de la ţigară. O injecţie mi se făcuse şi mie de către moaşa satului, însă ştiam că făcuse tuturor copiilor şi am suportat eroic.

Numai că, ajunşi în sat, după cîteva orc de odihnă pentru mine, cînd nu ştiu ce-or fi vorbit tata cu mama, m-am pomenit cu moaşa aceea că a intrat în curte, m-a luat în braţe ; măi săruta şi nu se mai oprea din plîns. Apoi ani văzut-o căzînd în genunchi în faţa părinţilor, blestemîndu-so do una singurii şi cerîndu-le iertare. Nu înţelegeam co i se întîmplă acelei „doamne[41] care oricum nu semăna cu o

femeie ca mama. Dar nu putea să vorbească încet şi auzeam răspicat ce spune :

— A mea este vina, ¿1 mea, i-am făcut injecţie cu acul folosit la băiatul Gheorghiţei, nu l-am mai spălat, şi băiatul ăki e paralizat !

A doua zi luam drumul la Nisipaşi. Şi eram vesel că voi vedea un oraş, lumea aşa îi zicea. Am mers mulţi kilometri şi am întîlnit văi şi munţi adînci. Oricît mi se păreau de primejdioase – auzisem că de multe ori ieşiseră hoţii din ele – nu mă temeam : de data aceasta nu eram numai cu tata, ci şi cu mama.

Pietroaiele străzii şi clădirea imensă în care am intrat m-au uluit. Din nou l-am rugat pe tata să mă ducă undeva, aici nefiind bălării după care să mă ascund.

Ne-a primit o doamnă grasă, îmbrăcată în alb şi, după ce m-a examinat în fugă, astea i-au fost cuvintele :

— Lăsaţi-l aici, dar nu mai e nici o scăpare. Rămîi dumneata cu el ,i-a zis mamei privind-o insistent.

îmi părea bine că rămîne mama. Pe tata îl ştiam mai arţăgos şi mi-era teamă că mă ia prea repede acasă. Am stat trei zile.

într-o seară, doamna aceea i-a propus mamei :

— Te văd femeie sănătoasă, tînără şi zici că mai ai doi copii. E păcat să te chinuieşti cu ăsta. îi fac o injecţie şi scapaţi de el. Paralizia asta o să-i mănînce şi capul, n-o să mai judece.

— Nu se poate ! a ţipat mama. E băiatul meu, dacă îl omorîţi pe el, omorîţi-mă şi pe mine !

— Te înţeleg ! a oftat doctoriţa, dar uită-te şi dumneata : e spitalul plin de cazuri de-astea. N-avem unde să-i mai ţinem şi ce să le mai facem !

Cînd s-a întunecat afară, am simţit-o pe mama că mă ia în braţe şi se furişează cu mine pe uşă. Pîndea la fiecare colţ, ca o pisică, să nu ne surprindă cineva. Fugea cu mine în halatul de spital, de teamă că au să mă omoare pe furiş.

Am călătorit toată noaptea, noroc că era lună, iar mama cunoştea drumul. M-a ţinut numai în braţe şi nu s-a împiedicat măcar o dată. După ce am dormit cîteva ceasuri, m-a luat la Apadiva.

Vedeam cu adevărat un oraş. Ajunsesem în el cu maşinii poştei. Tot drumul fusese un vis. Casele şi pomii fu-

geau pe lingă mine ; rîdeam de cîinii care vreau sâ fugă mai tare ca maşina, iar cînd vedeam copiii cu ghiozdanele, în drum spre şcoală; mă ţineam mare.

Acolo m-a primit un medic înalt, tînăr şi vorbăreţ, nu ţifnos ca băieţii din sat. M-a ţinut în braţe, mi-a arătat o mulţime de tablouri puse pe pereţi şi mi-a spus cîi sînt făcute de el. L-am întrebat cum le face şi m-a dus într-o cameră să-mi arate culorile. A amestecat cîteva şi a făcut o casa, nişte pomi şi un cer luminos. îmi spunea că răsare soarele.

Mama îngheţase pe un scaun. Aştepta s£i i se spună ceva şi nu i se spunea nimic. O doamnă l-a chemat pe medic la telefon ; cînd s-a îndreptat spre uşă, mi-am dat seama că el şchioapătă de un picior.

— Nu e vorba de nici o paralizie progresivă, i-a spus mamei bătînd-o pe umăr, ba mai mult decît atît nu i-au făcut nici măcar vaccinul contra poliomielitei. însă cred că au folosit un ac...

Mama s-a repezit la picioarele lui şi i-a apucat mîinile să i le sărute.

— Şi eu am probleme cu piciorul stîng, i-a spus, şi uite că sînt medic.

Ce a vrut să spună ? – că ai şanse să ajungi mare şi dacii eşti infirm, ori că şi un medic poate avea un necaz ?

— E bine că nu s-a manifestat „în cruce", a continuat. Adică la unii, dacă li se ia mîna dreaptă, li se ia şi piciorul stîng. Dar laiine nu e cazul ,măi băiete, ai noroc.

— Noroc ? a izbucnit mama într-un plîns disperat. Tocmai mîna dreaptă, mîna ceii mai sfîntă !

— Nu-i nimic, mamă dragă, nu-i nimic ! Dacă o avea mai mult noroc... dar nu a continuat, şi s-a întors cu spatele să-şi şteargă ochii cu batista. Am să vă ţin cîteva zile să-i fac un control mai atent. Pe urmă vă trimit la o cunoştinţă de-a mea, la Bucureşti.

Lucru care s-a şi întîmplat. însă atît de greu mi-a fost să mă despart de acel om care mă luase şi la el acasă, \ la masă. Nici nu mai puteam să respir cînd am plecat de-acolo.

— Lasă; că o să vin pe la tine, mi-a spus el. De unde eşti ? şi mă întreba numai pe mine ca să mă facă să vorbesc. O să fim cei mai buni prieteni, toată viaţa !

. (Ştiam, din poveştile spu§e de tata că bunii prieteni pot deveni fraţi de cruce. Vroiam să-i propun să stea la noi, \ însă nu am mai putut să vorbesc. Aflase de îa mama că avem de mers patruzeci de kilometri pe picioare şi ne-a ; făcut, rost de-o maşină care aducea gaz chiar la noi în sat! Nu ştiu cum găsise tocmai omul care mergea în satul nostru.

- Din cabina şoferului, de sus, cînd totul mi se aşternea ” [1] în faţă, cum îmi aduceam aminte despre nucul bunicului, din nou aveam impresia că sînt stăpîn peste ceea ce văd. De cîteva ori am încercat să imit din gură motorul maşinii. 7

*

Doctorul Banu, prietenul meu de la Apadiva, cum îmi plăcea să-l numesc, o încurajase pe mama :

" . — Şanse s-ar putea să mai fie.

Mama făcuse ochii mici, vroia să i se explice mai mult. ' . •

— Adică, a reluat el, unii îşi revin. Eu cunosc cîteva . cazuri de- copii care au fost atinşi odată cu mine. Erau, . e adevărat, într-o formă uşoară, dar totdeauna e bine să speri. Deocamdată; singurul spital specializat, e acesta unde vă trimit eu. Aveţi aici o scrisoare din partea mea către un prieten de-acolo, Viziru, doctor foarte bun. Mergeţi direct la el;

Care prieten, după un drum plin de visuri făcut de mine şi de tata, nu prea a vrut să mă vadă. Peste măsură de ocupat, doar şi-a fugărit ochii peste bileţel fără a-l citi. Nu-i nimic, n-am renunţat şi a

doua zi ne-am proptit în faţa uşii. Totdeauna crezi că mîine se va întîmpla un miracol. i

-:— E vorba de mina băiatului meu, domnul dōctor ! .Poate aveţi şi dumneavoastră copil. Mina a dreaptă !

— Am ! i-au tremurat lui obrajii, şi nu văd de ce al meu ar fi mai nfcrocos. .La el mîna stingă e afectată. Uite, ţi—1 trimit la Sibiu, se vor împrieteni amîndoi. Asta-i situaţia ! a apăsat el pe cuvinte aprinzîndu-şi o ţigară de . la a tatii.

Deci cit era acest spital de specializat, luam drumul, – Sibiului. <

— Acolo, a mai zis doctorul, fac gimnastică specială, _ – sînt duşi la băi... Aici colcăie qa şobolanii, a fost o epidemie...

Eu devenisem mai curajos ca tata. însă nu aveam cum' să ştiu că după acest drum lung, o imensă trăire a copilăriei mele departe mă determina să-i uit chipul şi să mi se pară că am visat dacă era să mă împac cu ideea că”' m-am născut într-o casă. •

• Mama a rămas cîteva zile cu mine, apoi surorile i-au spus să plece. Nu ştiu cum m-am despărţit de ea dacă această femeie simplă visase vreodată că o să facă interminabile şi disperate drumuri prin locuri unde lumea vorbea altfel, Nu mai aveau bani să vină. Pentru cele două ; .găini aduse de ea, o soră îi promisese că o ţine la curent, prin scrisori, cum mă simt. într-adevăr, într-o carte poştală. îi scria astfel de unde fuseserăm trimişi : • •

„Doamnă Pietreanu, am primit scrisoarea de- la dUm- . neavoastră şi m-am bucurat că a ajuns la destinaţie şi a mea, căci o mare parte din scrisori le primesc retur deoarece adresele pe foile de observaţie sînt puse greşit. Vă fac din nou cunoscut că copilul este sănătos pînă în prezent şi continuă săracă tratament. Deci nu fiţi îngrijoraţi, căci nu mai este prea mult timp şi veţi fi din nou împreună. încheiez şi vă transmit din partea lui Alexandru sărutări, iar eu vă doresc sănătate şi numai bine. Sora şefă. Sanatoriul de copii 1 Mai, regiunea

Oradea”. însă nu după mult timp am fost retrimişi din nou’ la Sibiu, unde trăiam închişi. Din cînd în cînd sora şefă, altă soră ' şefă ! mă lua în braţe şi mă ducea le fereastră. Vedeam /ceva ce nu mai ţinea de viaţa mea.- Lume; lume liberă, copii care mîncau îngheţată, alviţe, şi erau ţinuţi de mină de părinţi ori de fraţi. Viaţa o priveam de după o sticlă – un geam mare cu zăbrele. Nu mai ştiam cum pripeşte soarele meu sub care îmi plăcea să stau, pînă cînd vedeam negru înaintea ochilor. De-aici nici nu zăream cerul, dar îmi dădeam seama că el există după umbrele pomilor şi ale trecătorilor. Iar lunii aceea caro scălda satul în lumină unde era ea oare ? Şi totuşi nu-mi venea să cred că nu văzusem toa‘ce acestea cîndva, că o auzisem pe mama cîntînd printre porumbi, sau prin grîu, noaptea, iar eu aţipeam fără să ştiu cînd, deşi nu vream, cu gura închisă să nu-mi intre vreun şarpe. Pe tata şi mama îi văzusem mai des cu drumurile noastre, stătusem mai mult lîngă ei, însă fratele şi sora ? Ei mi se păreau ai visului.

Aveam fiecare' cîte un pătuţ cu gratii în părţi şi deasupra, un fel de cuş'ii cu saltea. Mă obişnuisem, credeam că aşa trebuie să trăiasci'i şi să se facă mari toţi copiii. Eram ţinuţi astfel pentru a nu ne duce unul peste celălalt, pentru a nu cădea, pentru a nu ne omorî între noi ; eram cîteva sute, iar alţii aveau acea paralizie în cruce şi nu s-ar fi putut apăra. Ne dădeau voie să ne jucăm, supravegheaţi cu stricteţe şi am învăţat cîteva poezii. Abia aşteptam să le spun mamei şi tatei. Dar mi se părea că ei nu vor mai veni niciodată, nu li se va da voie să mă mai vadă. Aici va fi casa mea, îmi spuneam, iar aceştia toţi – prietenii sau fraţii mei.

Pînă ce, într-o zi, soni şefă mi-a spus că ¿1 venit tai- * că-meu să mă ia. Mi l-a arătat pe geam cum aştepta lipit de-un burlan şi am încremenit. Se părea că îl uitasem. Niciodată nu văzusem un om atît -de frumos. Era înalt, îmi zîmbea, avea o flanelă de lînă cu flori pe piept. îmi făcea semne să fiu liniştit că vine la intrare şi că mă aşteaptă. Lăsîndu-mă sora şefă din braţe, am luat-o la fugă pe scări în jos, în halatul prea lung. M-am împiedicat şi am simţit lemnul ¿i două trepte sfîşiindu-mi fruntea, obrajii, dar ridieîndu-mă, am continuat să cobor în fugă. Jos, tata mi-a şters cu mîneca flanelului sîngele de pe faţă şi m-a sărutat mult. Cînd m-am uitat la el, avea sînge pe chip şi am început să rîdem amîndoi, lăsînd lacrimile în voia lor. îmi adusese o pungă cu bomboane şi mere...

Mi-era dor de casă. Abia aşteptam să ajung acolo de unde mi se păream alungat pentru totdeauna. Ea exista cu adevărat ? ori tata mă ducea în altă parte ? iar eu avusesem doar un vis cu bunici, cu un nuc, cu o femeie ce trăgea să moară, cu o călătorie spre un om ce a rostit incet, dar distinct că nu mă poate, ajuta... Făcusem prima călătorie, mă simţeam fericit, dar la capătul ei un om străin, nici măcar bunica sau cineva din satul meu, îmi spusese că sînt bolnav. .

Grăbindu-mă să ajung mai repede, pentru a mă convinge că nu-i un vis în momentul cînd voi trece pragul porţii, iar dudul din curte îmi va ţine calea cu frunzele lui mari, prietenoase, mă înăbuşea şi o reţinere, o teamă, un fel de inexplicabilă ruşine. Eu devenisem străin, nu numai pentru mine, ci şi pentru copiii de-acolo, şi pentru fraţi. Mi-era ruşine să intru în satul meu. îmi imaginam odăile casei, le rînduiam după plac, acolo era şi o odaie plină de bunătăţi şi de lucruri frumoase pregătite pentru mine. Şi mă întrebam k cum să intru în camera aceea ? [4] O timiditate uriaşă mă strivea din toate/părţile pe măsură ce tata scădea cîte un kilometru din numărul mare. Mai aveam şapte. Şapte ? m-am întrebat dintr-o dată scutu- rîndu-mi capul, şi fără a realiza cît însemnau ei, îmi ziceam că e foarte bine. îh ăst timp, o să-mi .treacă. Cînd l-am auzit pe tata că mai avem trei kilometri, cred că am prins curajul celui ce simte că e pierdut, dacă nu intră curajos în foc. Mă înălţăm pe vîrful picioarelor să văd prima casă şi nu mai aveam răbdare să urc cîte un deal. Toată starea aceea pierise, eu căpătînd o putere necunoscută* pînă atunci. Nu mai eram obosit. Voiam să zbor, îl surprindeam neplăcut pe tata, smulgîndu-l din gînduri, cînd îi spuneam că se vede prima casă şi că nu are cum să mi se pară. Era a nu ştiu cîta oară cînd îi ciripeam asta, dar şi pentru a-l încerca. El din nou, ştiind ce spune, îmi reteza cu : „Nu-i aia, dar lasă c-o să şe arate acuş 1” Apoi din nou se întindea cîte un loc şes, ce mi se părea fără sfîrşit, gîndindu-mă că şi pe acesta trebuie să-l sţră-

bat... Tata îmi spunea că doar atît mai avem şi intrăm în sat. încă un biet lăstăriş acolo.

Eu nu văzusem că cerul se tîra peste noi ca un enorm animal ce urla şi urletul devenea sinistru. Se întunecase deodată şi, auzind freamătul acela de pomi fabuloşi, m-am uitat în toate părţile să văd ce motoare se apropie de noi. Nu se vedea nimic pe pămînt, numai sus se îngrămădiseră norii, se muşcau între ei, se ciocneau. Cerul se făcuse negru ; fulgerele ne orbeau iar tunetele se frîngeau scurt prin aer – bice riesfîrşit de lungi şi din care pocneau, energic uriaşe mîini. Dîrele lăsate de pocnete şe aprindeau singure în aer. Se lăsau vertiginos în jos şi apoi – snop de şerpi ce se bat— rotocoale de lumini mai orbitoare ca soarele, se rostogoleau prin faţa picioarelor mele. Cineva le-a împins pe cîmp, încolo, cînd a văzut că sînt gata să calc pe ele şi începuseră tălpile să mi se'aprindă. Am simţit că peste mine se scuturâ de fructe un pom a cărui coroană acoperea cîmpul. Loviturile dure şi reci mă îngropau în pămînt. Nu-l mai vedeam pe ţaţa ; am rămas pe loc, ferindu-mi capul cu mîna stîngă şi cocoşîndu-mă; mîna dreaptă îmi atîrna spre pămînt, ciocănită mărunt de . piatră. încercam şă mă obişnuiesc ; văzduhul se prăbuşea peste noi cu piatră qît oul de cioară. Atunci am auzit . un ţipăt de femeie. Ţipătul mi s-a părut a fi al mamei – şi atît de aproape ! apoi, sfîşiat şi gîtuit, departe. O clipă l-am crezut a fi al cîmpiei, al pămîntului...

L-am strigat pe tata, dar abia mi-am auzit glasul, însă l-am simţit că se apleacă peşte mine, să mă acopere. îşi ţinea mîinile în lături, ca nişte aripi. Nu aveam unde să ne ascundem. Nici un pom nu era în apropiere, nici un dîmb sub care să ne adăpostim. Nimerisem pe loc deschis, tocmai cînd fusesem mai bucuros că nu mai avem ' • dealuri de urcat.

. Nici să înaintăm nu reuşeam. Pămîntul se făcuse alb. Bilele acelea reci de ghiaţă nu mă mai înspăimîntau ; le . dădeam la o parte cu degetele picioarelor, inconştient, mă jucam, în pofida

dezlănţuirii norilor. Iar tata era în stare să-şi desfacă trupul pentru a primi în el cerul, numai să mă ocrotească pe mine.

Am început să înaintez. E] vorbea tare, dar cuvintele treceau pe lîngii mine ca un vîjîit. Cînd piatra a încetat să cadă, şi nu ne mai învăluia decît fumul ploii, i-am zis că ar fi bine să ne dezbrăcăm, şi-aşa îmbrăcămintea era leoarcă şi ni se lipea, nesuferită, de piele. Atunci l-am văzut că rîde. Mă ducea în braţe, aplecat peste mine. Eu vream să prind cu urechea.dacă ţipă'cul acela se mai aude. Şi mi sc .părea că trupul tatălui meu nu-mi dă voie să-l desprind din valurile de fum. Reuşeam să intuiesc un oftat greu, cînd l-am auzit limpede pe tata :

— Mai avem puţin, de n-ai răci !

— Nu mi-e frig, i-am răspuns.

într-adevăr, mi-era cald ; reuşisem să zăresc prima casă. Apropiindu-ne. am constatat cu uimire că pămîntul nostru era doar stropft, aşa cum stropea mama prin casă, cu apa luată în gură, înainte de a d:i cu mătura. Hărmălaia de nori rămăsese. în urmă. Parcă nu fusese nimic. Cerul de deasupra satului se lumina. Rămăsese ceva, ca un strat subţire de lînă scărmănată sus. şi deodatîi s-a arătat soarele mare, limpede, în capătul satului, în asfinţit, cînd îl poţi privi fără să-ţi pui mîna la ochi.

Lumea era la poartă, ca dupiî o bură de ploaie, însă de ruşine nu auzeam co-l întreba pe tata şi ce răspuns dădea. Nu ştiu de ce aş fi vrut să creadă că nu sînt al lui...

Intraţi pe poartă, după o noapte şi-o zi de drum, n-am găsit-o pe mama. Am mers amîndoi la o vară de-a ei .să vedem dacă e acolo, însă acesteia i se ţineau luminările : murise. Oricît a încercat lumea să-mi spună că mamei nu i s-a întîmpla*c nimic, nu credeam. Eram sigur că murise şi ea, ca tuşa Ana.

Mama avea SÎ"I vină dimineaţă. Tata plecase sa mă ia fără să-i spună, ea fiind la muncă. Cînd i s-a citit biletul lăsat de el, a prins următorul tren, însă de la Sanatoriu i s-a spus că plecaserăm. Cred că avea timp să ne găsească la tren cît mai stătuserăm pe-acolo dar, în loc să se înapoieze cu cel care avea drum drept şi în care ne urcaserăm noi, ea a venit cu altul care ocolea. Călătoream spre aceeaşi ţintă, fără a ne întîlni cu toţii, şi fără nici o rezolvare. Fuseseră chemaţi să mit ia acasă. Sosise timpul pentru şcoală. Trebuia să învăţ totuşi, carte...

♦

Mi-am dat scamei că soni meii Linei era mare. Semăna cu un fel de mamă tînără. Vorbeei cu băieţii. Mă uitam la ea şi simţeam că ar putea să mă iubească intr-un fel asemănător cu eil mamei. Fetele veneau în fiecare seară pe la ea, seă toarcă. Meă puneau să le spun poezii şi întrucîtva meă bucuram, însă mi-era greu să le privesc cît aş fi vrut ; singurul loc unde meă simţeam bine în acele ceasuri era sub pat, prefăcîndu-meă că sînt şobolan. Spre hazul tuturor – nici eu nu ştiam bine ce fac –, le ciupeam de picioare, neînţelegînd privirea urîtă a fratelui, supărat că sînt mai iubit, deşi nu stătusem cu ele eitîta timp cît el ; îmi striga pîneă la urmei ceă fac pe coconul, că ştiu poezii, că mă grozăvesc... El nu ştia nici o poezie, deşi era la şcoală. Fetele îşi dădeau seamei de ceea ce i se întîmplă şi îi făceau în ciudă, punîndu-meă din nou să spun aceleaşi versuri. Nu puteam seă meă lipesc de el cu una, cu două. Nu vroia seă se joace cu mine, meă cunoscuse prea puţin ; meă uitase, eram un străin abiei venit şi, culmea ! mai răsfăţat decît el. îmi lua caii şi căţeluşii de cîrpă umplută cu paie şi-i tăia seă vadeă daceă au sînge. Toate jucăriile mi le ciopîrţea. Nu meă pricepeam să-i intru în voie. Privirile mele o cercetau dintr-o curiozitate bizară pe bunică-meei dinspre mamă. Descopeream că în casă, aşezată într-un fel chinuit pe colţul patului, torcea o enormă pisică albă, meă rugam în sine-mi seă nu-şi dea prea repede duhul şi să cadă cumva în cap. Era de o mare blîndcţe ,nu supăra pe nimeni şi aştepta să i se dea orice de mîncat ; nu ora nemulţumită că-i puţin sau că nu-i place mîncarea aceea. Iar din ce i se dădea doar gusta ; cînd era întrebată de ce nu mănînceă spunea că „lasă e mai bine să mănînce copilul”. Copilul acela eram eu. Fratele meu se simţea nefericit. Atunci, a început să-şi exprime- pretenţiile : dacă e să plece cu vitele la păscut, să i se aleagă bucăţile de carne slabă din borcanul cu untură, iar mama îi căuta bucăţile, după voie, să-i umple lui

traista. însă după ce punea* mina pe traistă, ori pe „batista” cu mîncare, nu-l mai găsea nimeni şi trebuia să plec eu cu vaca şi cele două capre.

îi aflasem ascunzişul, într-un păr cu coroana stufoasă, ori în iarba înaltă de lîngă răzorul ce despărţea grădina ’ noastră de a vecinului. Nu eu l-am pîrît, ci o femeie, însă el pe mine, mă învinovăţea. Dacă o prindea pe bunica aducînd volbură de printre porumbi, pentru purcel, o punea s-o ducă. înapoi.

* •

Ţin minte de parcă s-ar fi întîmplat ieri. în curtea noastră veneau mulţi copii. Nici unul nu se juca cu mine, dar nu asta mă durea, ci faptul că nu mă lăsau să mă apropii măcar de scaunul fermecat al leagănului. Fratele meu legase de o creangă groasă a dudului două lanţuri, ”iar jos între ele, pusese o scîndură lată. Cu scîndura aceea zburai dintr-o parte în alta a curţii. îţi luai avînt singur şi chiuiai cînd atingeai cu .vîrful picioarelor frunzele de * sus. Vream să mă dau şi eu în „dălnăuş”, iar frate-meu se uita cum copiii străini mă îmbrîncesc în colo şi nu le zicea nimic. într-o zi, însă, am pus mîna pe lanţ şi am zis că e rîndul meu. Unul dintre copiii mari a tras de scaun şi m-a ridicat cu lanţ cu tot; eu nu-i dădeam dru- niul din mînă. Mă zbăteam-în aer ca un spînzurat, fără y

a plînge că uite cum se poartă altul cu mine. Cînd am atins cu călcîiele de pămînt, frate-meu m-a strîns de după ceafă. Mi s-a făcut rău ; am căutat-o pe mama împleti- cindu-mă, pe lîngă vie, unde săpa. Am apucat să-i spun '

- ceva şi am căzut din picioare, ca mort. Din nou mi s-au . ■ţinut luminările cîteva zile şi cel care m-a salvat a fost
- acelaşi frate al tatălui meu; el mi-a suflat pe gură, el mi-a pus ţuică la nas, el m-a tras.

Nu eram supărat pe Ştefan. O rugam pe mama, cînd el pleca de-acasă, să-mi dea jos lanţurile, – el le spînzura pe sus, să nu ajung'la ele, şi eram ca o

pasăre pe sub uriaşa coroană a dudului. Ca să pună capăt certurilor, tata a tăiat creanga aceea, pretextînd că se usucă dudul; zalele lanţului roseseră adînc lemnul şi apoi gălăgia, din curte, bătăile încinse între copii îl scoseseră din sărite.

Mic îmi rămînea CCVÎI : o casa din tot felul de lucruri pe care mi-o construiam, sigur că nimeni nu mă va accepta vreodată ki joacă ; aveam unde să trăiesc.

Frate-meu S-ÎI dat pe lingîi mine. L-am primit şi, chiar în momentul cînd eram mai fericit că se joacîî şi cu mine, mi-a fărîmat-o. Nu-i nimic, mi-am zis, dacii plec mai departe, n-arc dreptul să-mi facă vreun rău – e dincolo de curteii lui. Pe malul bălţii văzusem nişte ţigani care făceau cărămidă. Mă îndîrjeam să scot pămînt bun din valea adîncă şi-mi vedeam de pereţii unei case pe care nimeni n-ar fi putut s-o dărîmc. De ce voiam să mă rup de lume cînd ştiam bine că tata şi mama mă iubesc ? şi sora – deşi îngrijorată cu munca şi îndrăgostită ; şi bunica, aeriană, CÎI orice suflet mai puţin al ţărînii şi mai mult al norilor ? Cunoşteam dragostea părintească, dar aveam nevoie de ÎI copiilor de seama meii şi mai ales de a fratelui. Începeam să regret că tata mă luase de-acolo, unde cel puţin ne strigam pe nume, ne împrumutam bomboane, construiam castele din cuburi de lemn. îmi dădeam seama că înapoi nu voi mai ajunge, văzîndu-l pe tata peste măsurii de abătut. îi spunea mamei la masă, într-o zi :

— Dacă şi America scrie că nu se poate, asta e ţreaba !

— Of, of, of ! a oftat mama privindu-mă lung. Cum şi-o cîştigii el pîinca ?

Frate-meu mă privea peste coada lingurii, furat de gînduri care se învîrteau în jurul meu. A deşertat zeama în strachină, şi a ieşit din casă plîngînd. M-am duş după el să văd cb i se întîmplă. N-a zis nimic, nimic, decît m-a luat de gît, şi-a lăsat fruntea pe un umăr al meu şi plîn- sul nu-i dădea voie să vorbească. îi simţeam inima bă- tînd într-a mea şi strîngeam la piept, cu o singurii mînă, col mai puternic şi mai fierbinte stîlp. Nu-mi mai era frică do nimeni. Chiar dacă el nu plîngea pentru mine, mă luase de gît şi mă lăsase să-l strîng în braţe.

Ce era cu acel verdict dat de America, verdict ce des- curajase definitiv pe tata şi mama, iar pe frate-meu îl impresionase atît de tare ? Cînd am intrat în casîi şi sora era

tristă, se ferea să mă privească. Simţeam că ea mereu avea să-mi spună ceva, însă ocolea momentul.

Pe ţaţa îl informase-preotul din sat că a auzit de la cineva din Apadivă despre existenţa unui medic român . din America. Preotul făcuse rost de adresă şi concepuse * şi scrisoarea la care tata a primit răspuns că, deocamdată, medicina este neputincioasă în rezolvarea unor asemenea cazuri ,dar îmi recomandă să fac exerciţii cu mîna, să duc greutăţi în ea, să strîng cîţe ceva, ca să nu rămînă ca o gheară.

Asemenea exerciţii făcusem pe unde umblasem, dar trebuia să continui, deci..Nu mă deranja. îmi mutam mîna cu stingă dintr-un loc în altul, pe masă, cu o dexteritate ■ [f] grozavă. Mi-o ridicam cînd trebuia să mă îmbrac, -mi-o ţineam la soare. Tata, probabil, îi explicase fratelui meu. şi o făcuse dîndu-i de înţeles că trebuie să mă şi ocrotească. Cît reţinuse el din treaba aceasta nu se ştie, dăr aveam să aflu peste un timp că-i era ruşine cu mine, îi era ruşine că.e al lui Grigore Pietreanu, „ăla de are bă- . iatul cu mîna.;.”

— Bine, îi striga mamei cînd se supăra, trece el timpul, plec eu în lume, adică la Bucureşti, să scap de casa , asta I - . . . -

Tata începuse să călătorească des spre marele oraş, cu securea lui, să spargă lemne pe la cîte cineva, să le facă piaţa, să spele... Venea’ acasă jerpelit şi împuţinat la trup, fără prea mulţi bani şi cu nişte pîine.în cîte-o sacoşă. Descopeream pe sub pat un fel de cerc bizar, cu* ceva ieşit în afară şi am înţeles de la frate-meu că tata e „surpat” jos, iar cercul acela îi ţine „traista” mai sus. Era timpul cînd pămîntul nu vroia să dea nimic şi începusem să simţim foamea. Pentru o lingură de untură ■ – şi o strachină de mălai mergeam la Diţoiu s/i curăţăm • porumbi toată noaptea. Mamei şi soră-mi li se . umflau palmele şi sîngerau. încercam* şi eu să le ajut ţinînd porumbul între genunchi, pînă îmi-sîngera palma.- Priveam ‘ cu spairpă casa aceea

imensă, cu etaj, cu ziduri groase, parcă era făcuta numai din piâtră şi auzisem că sus de tot, dacă urcai pe scările acelea fără număr, într-o odaie friguroasa, zăcea de ani de zile Oiţa, soţia lui, blestemată să se chinuîe şi să nu poată muri. Nu ieşeam singur afară, mi-era că se ia dupîî mine cotoroanţa aia, ce mi-o închipuiam a mirosi ca nămolul'cu care îmi spoiam mîna la Techirghiol. Şi mai tîrziu, cînci era să învăţ acolo primele clase, aceeaşi spaimîî o duceam cu mine pe scări.

într-o scară, a mers şi tatii cu noi. Tuşea şi îşi ţinea mîna la gură. Mi se părea că n-o sa mai poată trage aer în piept şi va muri sufocat. Nu ştiu de ce s-a certat cu Diţoiu, dar m-am pomenit cu mama că tipii afară şi striga că se omoară amîndoi. Se încăieraserii prin curte ; apoi tata ne-a luat de-acolo. Plecam cu mîinile goale.

— Păi sigur, îi striga mama pe drum, de-aia ai venit, să pui capac la toate ! Acum ce-o sii ne facem ?

El scrîşnea din dinţi. O vorbă n-a scos. O înţelegeam pe mama, dar îl uram pe omul acela. Cum îndrăznise cineva să-l lovească pe tatăl meu ? Ce făcuse el ? îl întrebam de ce nu l-a făcut praf pe ăla ?

*

Dimineaţă nu am mai plecat cu vitele; se îmbolnăvise vaca,.iar mama se dădea de ceasul morţii c-o pierdem. Nici nu răsărise soarele şi plutea în aer o moleşeală ce prevestea ceasuri incendiare. Frunzele pomilor se lăsaseră în jos, pălite ; găinile rîcîiau ţărîna să se răcorească ; noi ne treziserăm plini de apă iar cămăşile ni se lipeau de piele. Un zumzet monoton de muşte plutea peste curte ; mirosea a lemn uscat şi a paie gata să se aprindă singure.

Am ieşit în grădină şi am văzut cum peste gardurile oamenilor joacă un fel de abur parcă cenuşiu ; mama mi-a spus că aceea este căldura. Surcelele trozneau neatinse pe bătătură, le frîngeau între dinţi fiinţe nevăzute.

Ne învîrteam fără nici o putere în jurul vacii s-o apărăm de muştele mari, vijelioase – se înfigeau în rănile sîngerînde de pe spinarea vacii ce se lungise pe pămînt ca o femeie bolnavă. îşi-întinsese picioarele, scrijelaseră pămîntul albicios, iar burta umflată, ca o imensă tobă, mi se părea că o să plesnească din moment în moment Vaca sufla greu, gemea ; sub botul ei se spulberase ţărîna şi pămîntul umezit îi lipea nările.

Mama, socotindu-se mai îndemînatică, i-a crestat o ureche apoi a înţepat cu vîrful cuţitului o vena de la tîmplă. Sîngele negru închegat, picura pe pămînt ; roiul de muşte se înfigea în el.

Soră-mea Lina striga că nu-l găseşte pe medicul veterinar. Am încercat sîî tîrîm vaca la umbră, însă nu am reuşit. Atunci tata a început să taie crengile dudujui pentru a-i face umbrar. Dar frunzele o înăbuşeau. Cîinele începuse să latre la poartă. Cînd ne-am aruncat ochii să vedem cine este, mamei i s-a făcut rău : numai la perceptor nu se gîndise ! El a reuşit să deschidă poarta ; speriase cîinele şi se îndrepta spre noi, cu o geantă mare. S-a prefăcut că-i e mi kl de vacă. Mama, pentru a amîna discuţia cu ol, a început să drăcuiascii fără oprire caprele ce începuseră să zbiere de foame. Cu gîturile întinse, numai pe picioarele dindărăt, parcăi vroiau să zboare în dud să mănînce frunză. însă discuţia cu perceptorul Că- lugăru era inevitabilă. A chemat-o pe mama, mai puţină importanţă dîndu-i tatii, ştiindu-l mereu plecat de-acasă. Nu rezolvase cu el treburile pînfi acum.

— Am venit, zice, să-mi plătiţi datoriile ălca vechi. V-am înţeles, sînt şi eu om, dar cît sîi vă amîn ?

— Mai lasă-mă o zi, două, l-a rugat mama şi oi vedea eu ce fac ! Uite, abia acum am adus şi noi copilul ăsta, am cheltuit cu drumurile...

Era prima oară cînd vedeam un om care miroase a geantă de piele şi care venea să ceară datorii. Trebuiau bani şi înţelegeam că dacă ai mei nu ar fi cheltuit pentru mine i-i dădeau liniştiţi şi ne vedeam de .biata vacă.

— Nu se poate ! s-a supărat perceptorul. Jmprumu- taţi-vă la cineva. Şi nu vă cred : Grigore a venit de la Bucureşti, nu s-a dus acolo să facă bani ? '

Tata l-a tras deoparte să-i explice ceva, dar asta l-a înfuriat şi mai tare. El cu mama discuta, ea era „omul[a] de încredere pentru el. Şi a hotărît astfel :

— Bine, atunci îţi iau din casă !

S-a îndreptat spre uşă.

— Ba de ce să mă faci de rîs, dom' Călugăru ? începuse mama să plîngă, dîndu-se în faţa uşii. '

Perceptorul a stat o clipă pe gînduri.

— Mă duc, zice, la vale, să mai încasez de la alţii. Dar cînd mă întorc, să fii pregătită cu banii. De nu, Constan- dino...

înţelegeam : o să ia ceva din casă. Răgaz pentru mama – avea timp, cîi întîrzie el la vale, să ascundă lucrurile bune. Cînd se apropie o mare nenorocire, cum îi spunea mama, şi cîteva secunde sînt salvatoare dacă chibzuicşti cum trebuie. S-a dus prin grădină, la vecinul Damian şi l-a rugat să ascundă la el zestrea soră-mi, hainele ei bune...

Descopeream atunci cii dincolo de gard există cineva bun care te ajută la nevoie. Nu privisem cu atenţie încă printre rosturile ulucii să văd ce este dincolo de noi. Nici nu avusesem timp.

Mama şi soră-mea cărau lucrurile, iar tata, găleata cu untură ; topită, i se vărsase pe pantaloni. Eu mă rugam de vacă să nu moară, că vine mama acum. O mîngîiam pe gît şi pe bot ; ca s-o conving, să vadă cît ţin la ea, în speranţa că-i alin durerile, i-am spus că uite, o roagă şi'mîna mea să aibă puţin răbdare' Mi-am aşezat-o pe botul ei şi-l mîngîiam cu degetele, cît reuşeam să le mişc. Mi s-a părut că mă priveşte lung şi i se umezesc ochii de lacrimi. „Bine, i-am zis, cu tine o să mă înţeleg de-afium încolo şi o sa stăm de vorbă pe cîmp, sau pe vale, cînd o să te duc la iarbă." Şi-a întins gîtul pe pămînt, tremurînd. Murea. Mi-am adus aminte de femeia aceea, soţia fratelui mic al tatălui, care şi-aştepta sfîr- şitul. Am fugit în casă, am aprins o luminare dintre cele păstrate pentru moartea bunicăi, şi i-am pus-o la cap.

Tata s-a oprit din fugă lîngă mine. – Mi-a stins-o, să nu dau foc la ceva. Adusese un cuţit mare să taie .vaca pîna nu se răceşte. L-am văzut că încalecă pe gîtul gros, apoi mi s-a părut că-şi face loc să intre înăuntrul ei. Vaca a zvîcnit uşor. Sîngele, bolborosind, a şerpuit în nenumărate direcţii pe bătătură. Pulberea se umfla peste el. Am avut impresia că tot satul a murit atunci. Nu se auzea nimic, nici o mişcare, nici un cocoş, nici un cîine lătrînd... JvTama căzuse din picioare iar soră-mea îi punea oţet la inimă. Ieşise şi bunica. Fra*te-meu fusese după lemne, la pădure. Intra pe poartă, galben la faţă. Şi-a acoperit ochii să nu mai vadă* şiroaiele acelea şi m-a tras încolo – eu încremenisem, nu ştiam ce să cred, mi se părea că vaca acoperă toată curtea. Din neagră, cum fusese înainte, era roşie iar din ea porniseră zeci de picioare mărăcinoase. O

clipă am avut impresia că din pămînt văd acestea, iar vaca paşte deasupra mea, pe o nesfîrşită cîmpie. Soarele duduia între coarnele ei ca focul înspăimîntător văzut de mine la centrala termică de la Sjbiu, iar casa noastră atîrna de gîtul vacii şi devenise un clopot de zeci de ori mai mare decît al bisericii. .Acoperea cerul şi pămîntul cu dangătele lui.

Am tresărit cînd cîinele, lătrînd nefiresc de subţire, cu botul plin de sînge, s-a repezit spre poartă. Perceptorul venise ; se apăra cu geanta, dar cîinele nu simţea loviturile, se temea CÎI nu cumva acesta să-i ia partea. Neştiind despre ce este vorba, s-a dus frate-meu să-l lege. Cîinele l-a muşcat. Nu-mi amintesc ce s-a întîmplat în cîteva secunde, dar l-am văzu*c pe tata cii se ridică, imens. Trecea de casă în sus, cu mîinile pline de sînge pînă la umeri. Le-a desfăcut larg, voia să elibereze pămîntul din braţe cu tot ce se găsea pe el. Avea cămaşa, genunchii, picioarele roşii. O buluceală de vorbe răcnite căde au pe capul meu, ca nişte pietroaie. M-am împiedicat de-un picior al vacii şi am căzut. Mergeam la întîmplare prin curte, apoi am ajuns lîngă uşa casei unde am văzut că perceptorul îl lovea pe Yata cu pumnul peste faţă, iar tata îi prinsese cu uşa un picior şi i-l strîngea, îndurînd loviturile. Nu se ferea, le primea în plin, dar nu renunţa la uşă.*

Nu ştiu cît timp trecuse pînă a apărut alt om – vecinul, am înţeles, care intrase între noi şi ţipa la tala că a văzut el bine cum s-a luat de perceptor să-l bată în curtea noastră.

— Haide, îi spunea perceptorului, nu ţi-am făcut semn să vii la mine ? Şi-au adus ţoalele în casa mea.

Mama a început să-l blesteme, iar tata, desfigurat, se ■ îndrepta spre vacă să-şi continue treaba;

Era linişte. Parcă asurzisem. înţelegeam că duhul răutăţii era acolo, prezent, peste curtea noastră, gata să bu-

buie. Acum îl vedeam pe tata mic şi slab, pe un munte negru, căznindu-se în zadar să-l sfîşic.

N-îi venit nimeni să cumpere carne de la noi. Noroc că au trecut spre seară nişte ţigani cu corturile şi le-am dat-o pe toată, pe o căldare de aramă. Liniştiţi că am scăpat de-eii să nu se impută pe bătătură, am început să ne spălăm şi să rîcîim bătătura cu sapele, să astupăm urmele sîngelui. Soră-mea şi fratele au scos caprele să le pasc:! pînă nu se lasă seara. După orice nenorocire, istovit, omul tace, nu mai scoate un cuvînt ; golit de toate, parcă nu mai vede şi nu aude nimic, ori îi e teamă să umble printre amintiri.

Căldura înăbuşitoare se retrăsese. Un vînt stîrnit din senin umfla acoperişurile caselor şi îndoia pomii pînă la pămînt. în casa noastră izbeau bice de foc. Fulgera ; fulgerele, cînd se lasă seara, sînt orbitoare. Caprele intrau speriate pe poartă ; burţile goale, albe, se legănau într-o parte şi alta.

— Bine că nu i-a prins prăpădul pe-acolo ! a apucat să zică mama şi furtuna i-a despletit părul, iar gogloa- iele de piatră căzută din cer săreau în sus de pe picioarele ei desculţe. Părul o bătea peste faţă ; ea şi-l dădea pe spate sîî vadă mai bine unde împlînta securea pen'iru a curma potopul. A ieşit tata şi a dat el cu securea din răsputeri, în mijlocul bătăturii. Bunica a început să cînte. Nu semăna a rugăciune ce îngîna ea monoton, nici a bocet. Era un cîntec ce se pierduse şi îl cînta penlru locul unde îl găsise, nu pentru cel de pe pat de unde-i- moţăici capul peste genunchi. Mă aşteptam să-i zică cineva ceva, însă nimeni nu-şi lua ochii de la fereastră. în casă pă- trunsese răcoarea. M-am apropiat de bunică, lăsîndu-mă, în genunchi, să-i văd faţa Nu mă vedea, privea în pămînt, cine ştie pe cine vedea acolo. Am visat-o toată noaptea .Ea pusese stăpînire pe mine, deşi stătea nemişcată pe pat – stătea, ori aşa mi se părea mie ? Nu de . puţine ori, -prin curte, tresărisem la senzaţia că sînt ur- . mărit de cineva. Iar misterioşii ochi ce mă urmăreau nu puteau să fie decît ai bunicii. Visasem că mergeam amîn- doi să scuturăm nucul – despre care în realitate aflasem că-l tăiase fratele cel mic al tatei şi bunica ţinea mîinile întinse, despica aerul, iar braţele erau pline de pui de găina care piuiau de luau poteca în sus. Cînd am ajuns acolo, din nuc curgea sînge ; şuvoaiele ieşeau prin nu ştiu cîte ţevi, iar bunica îl adumi în căldări mari, negre

şi-l fierbea. Puii de găină zburau peste aburul ridicat din căldări ; aripile străluceau ca oglinzile în bătaia soarelui. O namilă de cîine a ţîşnit din foc ; îşi freca spinarea seînteietoare de fundul căldării. S-a scuturat de flăcări cînd s-a pus pe picioare şi a sărit la bunică s-o facă praf. I-am vîrît mîinile pinii la cot pe gît. Le aveam întregi pe amîndouă şi am încercat să-i rup beregata. Era primul meu vis cu amîndouă mîinile pline de putere. I-am povestit întîmplarea care pentru mine rămînea .adevărată şi, bunica, scuturîndu-se de ceea ce privea permanent dincolo de noi, şi-a arătat o faţă de femeie tînără, pe care însă cineva desenase cu' vîrful acului fel de fel de drumuri. Faţa aceea a început să crească – mi se părea că întreg capul bunicii era cît pămîntul şi mă rătăceam pe întortocheate poteci.

M-a mîngîiat pe păr. Mi-l pieptăna cu degetele ei fără număr, reci, subţiri ţurţuri de gheaţă.

— Niciodată să nu suferi de asta, mi-a spus. Mîna aia este mai sănătoasă decît a altora.

Vorbele acestea avea sîî mi le spună şi tata mai tîr- ziu, dar altfel. Din noaptea aceea, bunica nu înceta să mă întovărăşească peste tot. O salvasem, îmi era recunoscătoare şi atunci mi-a spus că mîna mi-e sănătoasă. Nu avea ce să-mi ofere în schimb decît această încurajare, să mă amăgesc cu ea toată viaţa.

încă mă plimbam prin acel vis cînd tata începuse să se bărbierească ; m-a rugat să-i ţin oglinda. Rîdeam de el cum îşi plimba limba pe sub obraz sau cum şi-o proptea sub buza inferioară pentru a trage cu briciul. Rîdea şi el în ciuda mamei care îşi adusese aminte de vacii şi plîngea. îi găsise urmele sub şopron şi i le sărutase. Se smiorcăia şi frate-meu ; privindu-l, încurajat de tata, îl imitam, proslindu-mă de rîs în timp ce el, făcînd ciudate semne cu pumnii, îmi arăta cum o să mă fărîme cu ci şi de cîte ori o să mă lovească. Tata mi se părea efi semăna cu un trandafir alb. Mirosea adînc, ca el, şi toate lucru-

rile din casă îl priveau cu drag. A ieşit în curte, cu mers legănat; a prins o găină şi a tăiat-o.

— Nu-i nimic, ce dacă nu e duminică ? i-a spus mamei văzînd-o că e gata să-l certe. Mai bine du-te şi ia o litră de ţuică de la vecinul Damian.

— De la ăsta ? a strigat mama.

—De la el, să vedem, ne dă ? Fă-te că nu s-a întâmplat nimic ieri. Na, ia banii ăştia şi dă-i! .

— Bani ? Ai... ai avut ?

— Bani, uite, bani, ce te uiţi ca lelea-n tîrg ?

Cum să se ducă mama ?

— Mă duc eu, a cîntat cuvintele tata, şi a ieşit pe poartă fluierînd.

— Doamne, îşi ţinea mîna la gură, mama, ăsta a dat în alte alea !

Eu cu frate-meu săream pe lîngă casă de bucurie. M-am oprit lîngă soră-mea, uluit de părul ei negru şi lung pe care şi-1. unsese cu gaz. îl pieptăna. Nu credeam că poate să aibă un păr aşa de frumos. I l-am ridicat şi i-am descoperit faţa plină de lacrimi. Pe mîna mea că- ’ zuseră lacrimi de-ale ei. Vroiam să mă întorc cu spatele şi să le miros, să le gust cu vîrful limbii.

— Lasă-mă ! a zis ea şi rostirea aceasta m-a speriat.

Plînsul îi curăţise faţa, i-o spălase, o limpezise, îi dăduse o frumuseţe de mireasă.

Tata s-a întors fluierînd. De fapt nimeni nu .credea că se duce la vecin. Mama a considerat că nu e cazul să-l întrebe ce-a făcut. Dar el, prin casă, făcînd nişte scamatorii care m-au amuzat, a scos din buzunarul hai- fiei litra cu ţuică, a mirosit-o un timp, s-a prefăcut c-o gustă, şi nu ştiu ce-a fost în capul său ! a ieşit din casă şi a început să stropească bătătura cu ţuica aceea, apoi a întors sticla cu gura în jos într-o nuia, în gardul dinspre vecin, continuînd să fluiere. Ca la o comandă vecinul a început să se bată cu nevastă-sa.

La masă, mama mi-a dat ficatul găinii şi pipota,

spre disperarea fratelui meu» Cine îmi mai dăduse să mănînc aşa ceva ? Cînd am ieşit în curte, după masă, fumul ce plutea pe sus ieşea din focul încă nestins pe vatra noastră.

Avea' miros de ficat şi pipota fripte pe jar. Eram sigur că se întinsese peste tot satul...

• ’

La umbra dudului, soră-mea îmi vorbea ca unui' om mare şi nu ştiam cum s-o asigur că-i sînt recunoscător. Stăteam pe-o pătură, iar ea îmi mîngîia mîna, abia atin- gînd cămaşa, să nu pricep.

—' Vezi mă Alexandre, cum e omul făcut ? Diţoiu l-a pus pe frate-său să ne ia lucrurile din casă. I-o fi frate vitreg, dar...

Deci perceptorul era frate cu Diţoiu. Limpede răzbunarea, dar de ce se purtase aşa vecinul ? doar mama se dusese la el ca la un om de încredere !

— Păi ăsta, a zis soră-mea, ăsta cu ochi de gîscan niciodată nu ne-a văzut cu suflet bun. Mereu să ne ia din me jdină 1 Mută ţăruşii şi-i e necaz că nu l-a luat mama. ’Ce că el se pregătise, făcuse mîncare, chemase lume, da mamii nu ştiu ce i-a venit şi a fugit la una, Bărzălia, în alt sat. L-a făcut de rîs. Şi-şi bate joc de noi acum. Fiu-său e funcţionar aici. S-a legat de mine, prin porumbi, încolo. I-am cîrpit una de-a văzut stele verzi. Da e mare ; a uitat că e de-aici, stă cu nasul pe sus. Şi cu ai lui se poartă rău.

— Păi cum s-a legat de tine ? am întrebat-p nedumerit.

— Ei, fir-ar să fie ! a rîs ea, a vrut să-şi bată joc de mine !

Nici asta nu mi-era clar, dar ea a continuat astfel :

— Adică ar fi vrut să fiu ca omul cu nevasta lui, dar nu pentru toată viaţa.*

— Acum ai fi fost nevastă de funcţionar şi nu aveam necazuri, nu-şi bă tea nimeni joc de noi...

— Păi cum ! şi-a strîmbat ea buzele. S-a însurat cu alta, bogată. Aşa a răzbit.

Deci, dacă o lua pe soră-mea, ar fi rămas un amărît.

— Nu chiar aşa, că şi taţă-său are ceva... ⊺

— Păi atunci...

— El nu mă vrea să-i fac mîncare, nu înţelegi ? Şi – . să-ţi mai spun una : casier, necasier, e albicios rău la

faţă. Are ochii spălăciţi, genele albe, ca ăle de porc. Doar părul ăla galben cînd luceşte în soare...

începeam să înţeleg ; oricum, n-aş fi avut niciodată soră nevastă de funcţionar. Şi totuşi, cum ar fi fost ?

Soră-mea povestea despre ei şi aş fi vrut să nu mai termine, dar s-a apropiat de noi bunica. Nu era nimic că venea, însă a călcat într-un ciob şi ciobul i-a intrat în picior. Au dus-o pe braţe în casă. Nu mai văzusem o bă- trînă plîngînd. Mii miram cum pot ieşi atîtea lacrimi din ochii aceia mici ! Mi se părea că odatfî cu ea plîng toţi bătrînii din lume.

Nu a reuşit nimeni să-i scoată ciobul. Ea insista să i-l lăsăm că o să coacci rana Şi o să iasă el singur. îşi punea singură buruieni, untură, apă deseîntată cu nişte smicele de cimbru uscat. Apoi am văzut că nu mai poate să calce pe talpă, iar din rană se scurge gălbenuş de ou moale. Soră-mea o păzea – ceilalţi erau la muncă. Dar şi ea trebuia să meargă la Diţoiu, să împrăştie nişte paie unde îşi făcuseră culcuş di horii, Şi m-a lăsat pe mine cu bunica. Stăteam pe un scăunel, aşteptam să mă întrebe ceva. Nu mă mişcăm de teamă că n-o să aud ce mă întreabă. A deschis ochii alungind cu mîna aburii ce-i împăienjeneau faţa ; s-a văitat că ai casei au lăsat-o singură şi au plecat: îmi părea rău, îmi venea să plîng. Ri- dieîndu-se pe coate a surîs, schimbîndu-se la faţă, şi mi-a spus că dacă am rămas eu e mai bine, n-are ce să i se întîmple – dacă e cu mine nu poate să moară. Dar nu înţelegeam : cum să pleci la muncă şi să laşi pe cineva pe patul de moarte ? La o adică, îi laşi pe bătrîni să se ducă, să tragă cu deznădejde din puţinul rest de viaţă, şi îţi continui treburile, cît încă nu ai ajuns la vîrsta lor ? Pe urmă vine şi rîndul tău.

Dar mama plecase după agentul sanitar şi eu nu ştiam asta. Agentul a dezinfectat rana şi am înţeles cîi reuşise să scoată ciobul care începuse să umble prin carne. Mă uitam la piciorul bunicii înfăşurat în bandaj şi am îndrăznit să-l întreb pe omul acela cînd se face ea bine. N-am înţeles ce-a zis, era un bîlbîit, însă cineva străin umblase la rană, făcuse ceva.

Seara, a intrat som-mea speriată în casă. Ţinea ceva într-un ziar. Mi-am dat seama cîi e un obiect periculos după cum umbla cu el. Mama şi tata au încremenit. Vorbeau încet, să nu declanşeze urgia.

— E un revolver ! a zis tata. Dacă se descărca ? E încărcat ! Se vede treaba că atunci cînd au venit să le ia armele, Diţoiu l-a ascuns în paie. Uite cum aş putea să-i fac un rău !

Tata l-a luat cu atenţie, sîi i-l ducă. Ne-am liniştit cînd a trecut de pragul porţii, însă dacă i se întîmpla ceva pe drum ? Cînd a venit, a încetat şi tremurul picioarelor noastre.

— Am ştiut eu ce să-i zic, rîdea tata. Se îngălbenise la faţă ! Ai văzut cum- se împacă oamenii ? A vrut să-mi dea ceva, da i-am zis să-şi vadă de treabă. Se ţinea după mine cu mîna întinsă şi mă ruga să nu spun la nimeni...

—■. Lasă, i-am retezat-o, credeai că n-o să vii şi la mîna mea ? Acum s-a întîmplat să fie asta, dar peste un timp cine ştie ce-o să mai fie. A mers cu mine să arunc revolverul ăla în baltă. Şi ştii de ce ? – să mă aibă ca martor. Cînd urcam dealul şi ne despărţeam, ce i-am zis ? Lasă, ştiu că mai ai unul acasă. S-a făcut ca varul la faţă. A zis să mă opresc din mers, dar mi-am văzut de drum. Va să zică mai are revolver sau puşcă. Acum ştie cfi pot să i-o coc.

Rîdeam ; încercase şi bunica să chicotească. Dar aiura, avea altfel de rîs şi am început să ne îngrijorăm.

*

încă nu mă împrietenisem cu alţi copii, mi-era teamă să ies pe poartă, şi apoi nu eram în relaţii bune nici cu fra- te-meu. Cîţiva ani trăiţi prin lume, departe de casă, însemnaseră mult, ei fuseseră adevăratul meu început de copilărie. Mă învîrteam pe lîngă bunică – singura fiinţă văzută cît era ziua. Ceilalţi plecau şi, ocrotindu-mă într-un fel, mama încă mă lăsa acasă „că prea ai fost plecat".

într-o zi, deznădăjduit că visul meu de a-mi face o casă pe malul apei, era mereu dărîmat de frate-meu, am început să cercetez ascunzişurile de pe lîngă gardul ce ne despărţea de vecin, şi să-mi caut acolo un loc tainic, numai al meu. în fiiţa casei era poiană şi-acolo mi-ar fi văzut-o oricine. Adunam sticle, sape stricate – jucăriile copiilor de la ţară. A apărut lingă mine o fată de seama mea. Era blondă şi cuminte, mai văzusem asemenea fete la Sanatoriu. Nu m-am mirat. Fără să spumă ceva, a început să aranjeze şi ea lucrurile – de parcă ne înţelese- serăm demult pentru treaba aceasta.

O primisem în mica mea împărăţie, însă eram curios să aflu cum este curtea ei.

— Tatii mi-a spus să nu primesc pe nimeni, mi-a zis ea amărîtă. Şi nici să mi-aduc jucăriile aici. A zis că mă bate cu o curea mare. Să nu spui la nimeni că ne întîl- nim ! •

întîlnirea noastră trebuia să rămînă un secret. Ştiam cum să păstrez un secret de cînd furam cîte o felie de pîine, cu un băiat, de pe cîte-o masă, la Sibiu. Noi am fi mîncat multă pîine, numai pîine, nu-mi plăcea untul acela, nici carnea de oaie.

— Da' poţi să iei cîte una şi o duci la loc, i-am spus.

— Nu pot ! Dacă vine mai devreme ? Nici nu ştii cînd vine tata. Şi cum vine, mi le numără.

— Păi dacă vine acum şi nu te găseşte ?

— Trebuie să vorbim încet. Şi uite, fug pe-aici, mi-am făcut loc printre seîndurile astea.

într-adevăr, era un loc pe unde putea să se strecoare uşor. Ne atingeam mîinile fără să ne dăm seama. Se obişnuise cu mine că-mi mut mîna dintr-un loc în- tr-altul ; de multe ori mă trezeam că mi-o mută ea. Apoi zicea să i-o mut şi eu pe-a ei.

— Nu trebuie să faci şi tu aşa, i-am spus. Mîna ta se mişcă singură...

— Nu se- mişcă ! a apăsat pe cuvinte.

Minţea. Am întrebat-o de ce.

— Ca să nu mă mai pună mama să mătur pe bătătură, şi tata să-i dau cu cremă pe încălţăminte.

Ce sfaturi era să-i dau ? Mă temeam că o pierd, deşi tare aş fi vrut să mă pună cineva să-i fac ghetele, ori să dau cu mătura. Mama mă obliga să duc în mînă greutăţi, cîte un urcior cu apă, o oală... Mereu să am ceva în mînă. Dar cu mătura nu aveam cum să mă descurc, să-mi

plimb mina în colo şi-n colo. Prindeam orice cu degetele, ăsta era interesul.

Am rugat-o să-mi spună cum o cheamă şi mi-a spus : Veronica – dar să n-o strig. Mai bine, mă caută ca, cînd o sft poată.

— Păi să ne schimbăm numele, i-am propus, dar mi-am dat seama că şi dacă strig alt nume, părintele – tata sau mama aude că strig pe cineva şi vrea să vadă cine-i acela.

— Vreau, se înveselise ea, că mie nu-mi place Veronica ! Bunică-mea, cînd se supără zice că e nume de capră.

— Eu, am liniştit-o, am aflat că e nume de zînă, mi-a spus bunica o poveste şi aşa o chema pe zîna aia. Bunica zice că a crescut-o pe zînă, da' zîna, pentru că a minţit-o, s-a făcut mică, s-a rătăcit pe drum şi au luat-o vecinii.

Cînd am spus asta, am făcut ochii mari : nu cumva Veronica era zîna aceea ? Frumoase'! este, curată este, îmi ziceam... iar bunica o fi văzut-o şi i-a plăcut mult.

— Păi eu sînt! a chicotit fata. Cînd eram mică şi ai mei plecau, mă lăsau cu bunica ta. A mea nu vroia să aibe . grijă de mine, zicea că ei m-au făcut, ei să mă crească, destul s-a chinuit cu ei.

Cînd, deodată, ridieîndu-ne ochii pe nişte picioare lungi, ne-a luat cu frig. în faţa noastră fuma un bărbat tînăr. Nici o îndoialcă că era tatăl fetii.

— Ce ţi-am spus ? a întrebat-o îngustîndu-şi ochii.

Ochii ei înspăimîntaţi se umpluseră deodată de lacrimi şi zicînd : „Nu ! Nu !", implorîndu-l să n-o bată, se vîra în mine. Tăceam, mie n-avea ce să-mi facă, eram lipit de casa mea, nu o chemasem. Nu o chemasem ? şi mi-a venit ideea să-l rog. s-o ierte că eu am dorit să vină şi că ea n-a vrut. M-a privit pieziş şi mi s-a părut că a ridicat-o de păr. Nu mă înşelasem : de păr o ridicase şi de o mînă. O ducea pe sus ca pe o păpuşă iar ea, chircită, nu urla de plîns cum văzusem alţi copii, ci aştepta lovitura. Am strigat la el s-o lase. S-a oprit. Se uita la mine şi nu-i venea să creadă, apoi, prefăcîndu-se că se întoarce, mi-a zis :

— Mă, poate te spînzur de streaşină casei!

— Ba poate te spînzură pe tine tata ! am strigat fără a mă clinti din loc.

Răutatea de care nu mă credeam în stare îmi dădea curajul de a rămîne pe loc. Ca să par şi mai indiferent, mi-am luat ochii de la el şi mi-am continuat jocul. Nu ce-mi zisese mă supăra, ci cum o ridicase pe fată dintre

jucăriile mele.

După puţin timp m-am trezit cu el alături, stînd pe vine, cu trei bomboane întinse spre gura mea. Le-am luat, mai degrabă i le-am furat din mînă, dar le-am aruncat în curte, ca tata, cînd cu sticla de ţuică.

A scos din buzunar alte bomboane şi s-a uitat în ochii mei într-un fel care m-a biruit.

— Spune-mi că mă ierţi, ca să am linişte, am multă treabă!

— Da ! am zis şi m-a podidit plînsul.

Era primul om care mă ruga să-l iert. Jucaţi-vă, mă, a zis. Vă las, da să nu vă tăiaţi în cioburi sau să daţi - foc la casă .Tu eşti mai umblat, ştii să te joci aşa-i ?

— Ştiu, am răspuns şi mi-am dat seama că-mi pusese această întrebare ca să mă facă a înţelege cîtă încredere * are în mine.

De-acum aşteptam să se facă ziuă mai repede. Lui îi aflaserăm seama : avea toane.

— Ştiu unde sînt lucrurile "pe care mama ta le-a adus la bunicu' să nu le ia perceptorul. Perceptorul vine poi- mîine să le care la Primărie, da ştiu eu ce fac.

Nu am întrebat-o ce. Era un copil, iar un copil nu are cum să rezolve problemele celor mari. A fugit de lîngă mine şi a început să care cîte-o cămaşă. Velinţele grele, le tîra pe rînd printre bulgări, iar eu le duceam în casă.

Terminasem cu acestea ,dar rămînea untura, garniţa grea, imposibil de urnit din loc. I-a venit o idee : eu să aştept cu un vas acolo, iar ea să aducă untura cu lingura. • Erau nori pe cer, nu se topea pe drum. Bunică-mea nu pricepea ce fac eu de trîntesc vasele. Striga că vine la mine, dar aveam timp, pînă se căznea să calce pe piciorul bolnav, să ascund oalele şi să dau vina pe pisic. Nu

am spus la nimeni din casă ce făcuserăm. Lucrurile, învelite bine, le ascunsesem sub pat. A doua zi am conti-
'nuat să cărăm untura cu o cană, cit a putut să aducă.
Zicea că nu mai ajunge cu mîna."I-am dat de înţeles că reuşim să luăm pe sus vasul şi l-am ascuns într-o glugă de coceni, în grădină. Apoi, cum văzusem că au făcut ai mei după ce tăiaseră .vaca, am răzuit cu sapa dîrele de untură de prin curte.

Cînd a venit perceptorul să ia lucrurile – mama nu reuşise să facă rost de bani – uimire ! Cine le furase din casă ? Ai mei nu. Tata plecase la Bucureşti să vadă cum să scăpăm de datorii, mama şi soră-mea munciseră * cîteva zile la popa – le văzuse toată lumea, fratele mer- * sese cu vitele împreună cu bunicul Veronicăi, bunică-mea abia se dădea jos din pat. Iar seara, fiind cu toţii acasă, cum ar fi reuşit -mama sau soră-mea să intre peste ei în casă să fure ? Perceptorul îi bănuia că ni le-au dat. Nouă, copiilor, nu ne punea nimeni vreo întrebare. Am fi reuşit să luăm lucrurile, dar garniţa cu untură ?

Mama începuse să facă scandal. Ea nu credea că perceptorul şi vecinul Damian sînt străini de treaba aceasta. Le vînduseră ? Ce făcuseră ? Blestema, ştia că nu are nici o putere să-r dea în judecată.

. – Vă plătim datoriile, zicea vecinul.

Dar lucrurile acelea, scopul cu care fuseseră făcute; dragostea, migala, costau mai mult; pentru mama nu era . nici o alinare, niciodată. Oricît i-ar fi dat pe ele, nu le-ar fi uitat.

încă nu mă gîndisem cînd să-i spun că sînt la noi. Pricepeam însă că atunci nu era momentul. Mama, furi- – oasă, nu ştiu cum ar fi procedat. Am tresărit la un gînd : furate, .furate, dar cum de numai ale noastre ? Păi hoţul acela avea ceva anume doar cu noi ? de unde ştia el că alea sînt lucrurile noastre ? Bănuiala că ai mei ar fi singurii hoţi lua uimitoare proporţii sub ochii mei. I-am spus Veronicăi astea şi am hotărît să ia din casă şi lucruri de-ale lor – tot cămăşi cusute şi velinţe, iar în loc de untură, altceva. Dar să le ascundem la ei, undeva în paie, nu la mine, am rîs amîndoi luminaţi de-o asemenea

. înţelepciune. O zi întreagă Veronica s-a ocupat de.aces-

tea. însă nu bănuiam, că de lucrurile lor nu se va mai alege nimic; le tocau şoarecii lăsînd numai mărgelele şi paietele. Era clar că hoţii intraseră- în casa lor şi nu reuşiseră să ia odată toate lucrurile. Le ascunseseră acolo, apoi s-au temut să vină să le ia. Acum şi perceptorul credea, însă cum rămînea cu noi ? Cu ce eram noi vino- vaţi ? Să dăm şi bani şi să rămînem şi fără ţoale ? – vecinul nu mai era dispus să ne plătească datoria'. I se furase şi lui. '

— Păi nu – eu le-am dus acolo, s-a spălat pe mîini perceptorul: Dumneata le-ai dus, i-a zis mamei.'

— Dar el mi le-a primit. De ce mi le-a primit, şi pe urmă de ce m-a pîrît? Abia aştepta să le duo la el, hoţomanul! i

Mamei i-am spus după o lună de zile; tata trimisese bani şi ne achitasem de datorie. Speriată, privind în toate părţile şi ţinîndu-şi mîinile pe cap, m-a sfătuit să nu afle fratele.. Sora trebuia, era zestrea ei, mai devreme sau mai tîrziu o să afle adevărul. Nici tata să nu? afle^că el şi aşa nu e curios să umble prin lucrurile femeilor. Numai garniţa, ce ne facem cu ea ? – doar el o dusese în '• : .braţe. Şi a găsit de cuviinţă s-o vopsească.

Cald. Zilele întreţineau un foc continuu. Cîinii se tîrau după umbră, cu limbile scoase, pline.de ţarină. Berbecii noştri, patru, sforăiau asurzitor sub'dud, cu nările încărcate şi mamei îi era teamă să nu se aprindăşi ei de căldură. Ii tundea singură şi avea degetele pline de răni, de la foarfece. Nu ştiu de ce ţinea numai berbeci – cred că pentru lină, deşi ar fi dat şi oile lînă, şi lapte. .Ai mei nu voiau să audă de laptele oii. Dar de mieii care ar fi ajuns berbeci ? Mama moştenise asta de la părinţi şi ne împrumutase şi nouă sila ei pentru laptele şi carnea de oaie. Ne duceam cu berbecii să-i scăldăm, ne chinuiam cu ei pînă a-i sili să sară în apă şi mi-era frică să-i privesc cum încercau să ajungă la mal, cu boturile pe sus, gîfîind. Mama spăla lîna, galbenă, de usuc, în jgheabul fîntînii – o fîntînă în vale, la doi kilometri de casă, de unde aducea apă cu găleata pe cap, fără a o ţine cu vreo mină, soră-mea,

iar eu cu veşnicul urcior destul de greu la urcat dealul.

Dar zilele cînd spăla lina ori băga cînepa în baltă ţiuiau prin mine ca nişte fluiere. Apa era rece, limpede, îţi dădea viaţă, iar mama cînta împreună cu alte femei. Sălciile aplecate peste apă visau.

Dormeam afară, pe pămînt, în bătătură. Aşterneam cîte o păturii şi priveam stelele, puzderia uluitoare, Calea Robilor... Ascultam foşnetul frunzelor din dud pîn;'i mă încerca somnul. în casă erau purici mulţi şi ne sufocam ; cînd pielea se atingea de pătură, lua foc. Unii băieţi plecau prin sat şi vărsau cîte-o găleată de apă peste cei adormiţi. O dată hi s-a întîmplat şi nouă – asta pentru că aveam fată de măritat. Fugeam prin curte speriaţi, uzi, apoi ne puneam pe rîs. Tata era plecat. Cineva ţinea vie casa : bunica. îi era mereu frig, ar fi îngheţat pe pămînt. Băieţii cîntau din gură pe drum. Soră-mea îi cunoştea. „Asta e al lui... cutare" zicea şi punea tăcere. Alţii, puţini, cîntau din fluier. Gine, un nume pe care l-am luat cu mine peste tot, cînta din gît; cînta fluierul, iar el îl îngîna din gît. „Deştepta morţii din mormînt", cum zicea mama. Adică şi ei se sculau să-l asculte. Altul, Aurică al lui Goaţă, se spunea că şi la radio cîntă. Avea un fluier subţire, licărea printre stele. Dar pe acest Aurică nu-l vedea lumea des. Era ca un fel de pasăre, care se arată la cîţiva ani şi doar cît să amîne moartea satului.

Mă ridicam tîrziu, pe furiş, şi mă uitam peste poartă, pe drum. Prin lumina lunii vedeam cîinii cum trec drumul, ori pisicile cu ochii lor mari, fosforescenţi. Iarba de pe marginea şanţurilor unde stătuse lumea de vorbă, pulberea cînd argintie, cînd aurie, legănau miracolul vorbelor rămas acolo. Lungi şi subţiri spirite, asemănătoare cu umbra trunchiurilor de copaci, le păzeau cu suliţe al căror vîrf era ascuţit ca peniţa tocului. Pe unii îi auzeam că le-au ieşit dracii înainte. Şi eu, o dată, cu gîn- dul la ei, cînd am ieşit afară prin întuneric, am auzit o capră zbierînd lîngă mine. Nimeni nu mi-a spus c-o mai auzise. Iar dracul, spunea bunica, de cele mai multe ori e ţap...

Mă uitam în cer : cîtă lume o fi pe-acolo ? Cîte o stea îl croia, afundîndu-se în pădure. începeam să tremur de frică : dacă se întîmplă să cadă una peste noi ? Ne vede aici şi deodată sc despică pămîntul şi ne înghite. Atunci nu mai închideam ochii. Pîndeam cerul, stelele, eram pregătit să mă ridic şi să-i chem pe-ai mei în casă. Casa cu bunică-mea cu tot n-avea cum să se scufunde în pămînt. Dar dacă tocmai sub noi pămîntul este mai moale, mai subţire ? Poa' să se lase pe-o creangă a dudului un sfînt şi ce mă fac ? Noaptea devenea mai ciudată. Cîte-o broască sărea pe lîngă noi şi îngheţam. Cînd auzeam cocoşii, la miezul nopţii cîntînd, mă linişteam. Ei împrăştiau duhurile rele – dracii fugeau, nu ne mai pocea nici unul...

Ridicam mîna prin lumina lunii, iar degetele negre, profilate pe cer, îl acopereau. Cealaltă rămînea pe pă- mînt. „Cu o mînă, îmi ziceam, prind cerul iar cu cealaltă pămîntul". Aşa adormeam, pînă simţeam comprese calde pe faţă, ca la Sanatoriu. Deschideam ochii mort de ruşine că n-am auzit-o pe sora şefă apropiindu-se. Dar nu era ea, ci razele soarelui, în răsărit. Erau lungi pe bătătură, printre lemne şi printre crengile gutuiului de la poarta grădinii. Se tîrîseră cît putuseră, să-mi încălzească faţa. Berbecii se scuturau pe lîngă mine, cîinele mă lingea pe frunte, găinile voiau să-mi ciugulească unghiile de la picioare. Ai mei plecaseră şi mă lăsaseră să mai dorm.

Unde e fratele de n-a dat drumul la vite ? Era rîn- dul meu şi mă bucuram. îl luaseră la muncă. Bunica trebuia să-mi spună pe unde să le pasc, Ea mă privea de pe prispă, îmbrăcată în cămaşă lungă de cînepă, cu basma albă pe cap... Deasupra ei, pe casă, cocoşul de tablă, care mă ferise de duhurile nopţii, cînta încet, subţire.

♦

Peste tot mirosea a pai dulce, abia tăiat. Pămîntul, dezvelit după atîta timp, respira în linişte. Adia a bulgăre umed şi a grîu uscat. Soarele împăturea velinţele de rouă. Imens şi roşu cînd am deschis ochii, acum frige cămaşa de pe spinare şi te sileşte să bei apă pe nemîn- cate. Mama toacă ceapă în oţet. Ne răcorim. Prinde cu o mină paiele gitta să se frîngă sub greutatea spicelor. Le prinde cu atenţie, să nu se scuture boabele pe-o căldurii ca asta, iar cu cealaltă mină, ţinînd secera intr-un anume fel, le taie. Nemulţumită de frate-mou şi de soră-mca, le face mereu observaţie şi ţipă la ei să nu-şi ia degetele. Ea niciodată nu a avut încredere în mîna altcuiva decît într-a ei. îl întrerupea pe tata sau pe soră-mea la jumătatea

lucrului, sii continuic ca ca lumea. Dacă se întîmpla să greşească, greşea ea, nu altcineva.

Punea într-o parte mînura de grîu, adică acel mic snop nelegat cît prinde mîna şi, cu o dexteritate uimitoare, degetele ei pluteau peste alt smoc. De cînd era copilă îşi încheiase ucenicia. Pentru orice e nevoie de ucenicie, îmi .spusese. Pentru plîns, după ce ştii deja să plîngi ; pentru mers, după ce te-ai chinuit atîta timp să muţi piciorul şi să-ţi echilibrezi corpul ; pentru puterea de a apuca ce vrei să apuci ; pentru văz după ce poţi să vezi ; pentru auz după ce urechile s-au deprins bine a auzi. Nu existe! nimic care să nu se înveţe. Şi rîsul, şi disperarea, şi iubirea, şi ura se învaţă. Pentru ea nu mai era nici o problemă. însă pentru mine, îmi dădeam scama, problemele nu aveau sfîrşit; niciodată n-aş fi reuşit să secer.

îmbrăcămintea ei, carnea ei miroseau a lan de grîu şi a iarbă verde căreia acum i-a dat colţul. Ochii ei ştiau cîte boabe sînt într-un spic şi cîte grăuncioare de ţărînă erau în rădăcina paiului. în urma ei se dezvelea pămîntul tuns, cu o perie de ‘cecşele pe el, ca obrazul tatii chiar şi dupii ce se bărbierea. Obrajii lui miroseau a pă- mînt însorit. Cînd adia vîntul, grîul făcea o plecăciune pămîntului. Soarele, deasupra, făcea parte din fiinţa lor. Era la secere în zilele acelea.

Căutam o umbră să mîncăm laptele de capră, acru „de zbiară”. Se încălzise. Dar, după prima lingură, laptele mirosea şi avea gust de grîu. Zeama de ştir nu avea gustul celei din alte zile, ci al secerişului. Era ca un fel de învelire a bradului, înainte de nuntă. Erau pregătirile de naştere a pîinii noi, din miezul căreia ieşeau ca nişte ţipete de ied fiorii naturii", dăruită izvorului de viaţă, din bobul de grîu.

Oricît încingea soarele, nimeni nu se văita. Dacă ar fi fost frig, lumea nu ar fi crezut că seceră. Nimeni nu pleca de pe cîmp înainte de asfinţit. Ce treabă ar fi fost aceea dacă nu te apuca noaptea acolo ? dacă nu înfăţişai imensei vetre de jar mînurile aşezate de mîna ta simetric, în rînd drept pe pămîntul cel bun ? Umbrele noastre lungi, ca prăjinile culcate, vibrau printre tecşele. Minunea fusese despuiată. Dealurile – uriaşe animale sătule, ' mulţumite, rumegau în crepuscul. Pogorau, într-un ne- sfîrşit' descîntec, spre văi lăsîndu-şi pădurile să-şi verse găleţile de beteală galbenă peste pămîntul gol.

A doua zi se legau snopii. Mînurile multe, aşezate una peste alta, presate de genunchiul mamei, erau adunate . într-un snop uriaş. Legătura era făcută tot din grîu. Pămîntul se dezbrăca şi mai mult. Snopii rînduiţi de la un capăt la celălalt al lotului, păreau veşminte împachetate , pentru o lungă plecare. Mi se părea că, încet, cineva plînge din pămînt. Apoi snopii, aşezaţi -unul peste altul, <•. în forme ciudate dar bine gîndite, un fel de cruci butu-, , . cănoase, închipuiau mici case ce trăiau laolaltă, fără garduri. Acestea erau cîrstăţile, după care mă ascun- .

" . deam de năvalnice armate, şi la umbra cărora, speriat de greieri, îmi fugea somnul. Apoi cîrstăţile desfăcute pe-n-

- cetul snop cu snop, se amestecau în carul mare, pînă la arie unde, în stoguri, ca nişte magazii mai mult înalte decît lungi, păzite de oameni ce fumau toată noaptea şi ' puneau scrumul în podul palmei, aşteptau maşina de tre- ierat. Snopul să fie vîrît într-o gură de stup; boabele să \ \se aleagă de paie. Fulgerate, curgeau în saci, iar paiele, •:/ scuturate de praf, adunate cu furcile dindărătul enormei ■batoze, se prefăceau în şire prelungi.

Ca să fie curat şi luminat, după ce era ales de neghină, mama ducea grîul la izvor, să-l spele. 11 spăla în cîteva ape apoi îl întindea pe păturî curate, la soare. Uscat îl deşerta într-o ladă mare de lemn. O rugam să mă lase să intru în lada aceea. „Intră, zicea, că eşti curat". Simţeam boabele printre degetele picioarelor, pe spinare, vii, um- blătoare.

Mi-l puneam pe umeri şi mă speriam o clipă, apoi chiuiam de bucurie; grîul curgea pe spinare, mă- ' xunt, zornăind peste cel ce-mi ajungea pînă la coaste.

45

Mîna bolnavă mi-o ţineam la suprafaţă. Aş fi vrut s-o afund în grîu, să-i simt răcoarea binefăcătoare, însă nu aş fi făcut un păcat ? Frate-meu mă speria că mă mănîncă şobolanii. Se mira ce plăcere o fi aia să intri în grîu. Bunica se învîrtea ca o mare pasăre albă pe lîngă ladă. Cu ea nu-mi era frică. Privea, cernea grîul în palme, cu faţa spre soare. Ar fi mestecat cîteva boabe în gură, dar. nu avea dinţi.

Mama nu a lăsat-o să facă, a doua zi, colivă pentru răposaţi :

— Tragi a rău ! Eşti femeie bătrînă. Păi întîi colivă să facem ? Aşa îl începem ?

Greşise, nu-şi dăduse seama. Dar „ălora” nu li se mai împărţise grîu de nu se mai ştie cînd.

Frumuseţecţ pierise. Pe unde fusese grîu, rămăsese pămîntul gol. Păşteau vitele. Unii copii culegeau spice pentru găini, alţii pentru şcoală. însă fiecare pe locul iui. Te înţepau paiele retezate, înalte de un lat de palmă, trebuia să ai pielea tare pe tălpi, pe fluierul piciorului. Rămăsese porumbul înalt, ori mic, negru sau galben. Foile lui foşneau, marginile tăiau. Dacă intra o vacă sau o oaie în porumbii cuiva şi frîngea un lăstar, nu era bine. Omul acela nu numai că te spurca înjurîndu-te, dar te alerga, trebuia să fii ager de picior... însă pînă la culesul porumbului mai era.

Deocamdată, micile tarlale ţineau încă viu pâmîntul. Urît ţi-era să priveşti miriştea. Oamenii dăduseră foc paielor uscate ştiind că cenuşa e bună şi că îngraşă. Vitele n-aveau ce să mai pască. Dar trăiam încă sub vraja pîinii din grîu nou. Dimineaţa visam că mănînc coji de pîine cu brînză şi că strig la vite, iar soarele scutura scaieţii de rouă şi împrăştia întunericul şălbatec de printre salcîmii deşi. Intram în vîlceaua adîncă ce trecea prin spatele grădinii ; era împădurită, cu ascunzişuri spăimoase. Descopeream pămîntul satului, valea ce începea din

apropierea casei ; să mergi singur cu vitele pe-acolo, era un mare curaj. Copiii nu vroiau să-şi împreune vitele cu ale mele. Ei erau prieteni de mult, îşi cunoşteau bine jocurile, ştiau cine cu cine să joace pentru a-i învinge pe ceilalţi. De departe, neavînd voie să mă apropii, îi pismu- iam. Ascultam cum berbecii rup iarba şi fluieram, aşe- zîndu-mă jos, la umbră. Zilele deveniseră la fel.

Ajunsesem şi eu în pădurea mare, să beau apă de la fîntîna de-acolo – o apă rece de-ţi îngheţai/ dinţii. Mi-era greu : trebuia să mă las în genunchi, fîntîna era la suprafaţa pămîntului. însă nu puteam să evit acoperişul din scînduri şi era nevoie să mă sprijin cu o mină de pămînt iar cu cealaltă să beau apă ca dintr-un căuş. Mîna dreaptă nu rezista să ţină greutatea de la brîu în sus. Am simţit că o mulţime de vietăţi mă pîndesc. Totdeauna mi^a fost teamă să mii apropii singur de vreo fîntînă. Un diavol, un balaur, un duh rău mi se părea că locuieşte în adîncul apei. Tăcerea apăsătoare, monotonul zumzet al insectelor subţiri, ca o interminabilă slujbă rostită încet, pe nas, sporeau presimţirea de apropiere a unei primejdii.

Am privit balta noroioasă în care se scăldau porcii. Nu era nimic. Copacii înalţi, cu vîrfurile în cer, nepăsători ,nu te apără de nimeni. Odinioară, văzuseră lupte pe viaţă şi pe moarte, ascunseseră haiduci, însă atît; dacei aceştia erau prinşi, ei nu au lovit cu o creangă în capul duşmanului. Dar şi pe duşman îl ascundeau.

Mă aflam în miezul pădurii, nu ştiam încotro s-o apuc, înainte, ori înapoi, simţeam că sînt împrejmuit. Vitele nu aveau cum să mă salveze deşi le rugam în gînd, convins că mă aud şi mă înţeleg. între mine şi ele trebuia să existe un consemn, o comunicare. Le păşteam, le duceam în locuri bune, trebuia să ş*tie ce e în sufletul meu. Am privit pieziş printre copaci să văd cine pricinuieşte foşnetul dinapoia lor. Nu vedeam nimic, însă o fierbere de frunze uscate şi iarbă înaltă se simţea pe jos, nu în coroanele

copacilor. Deodată, deasupra mea, printre crengile ce susţineau cerul, s-au luat la bătaie două păsări. Se ciuguleau ,se perpeleau în aer şi fulgerător, legate una de alta se prindeau de crengile subţiri şi se smotoceau sus. Nu puteam să ţin ochii deschişi, mă orbea soarele fărî- miţat. Apoi s-au liniştit şi au început să cînte. Dar cîn- tecul lor nu avea nici o legătură cu ciudăţeniile de pe pă-

mint. Iar în pădure, spaima te cuprinde din toate părţile. „Hei, băiete ! a strigat la mine o pasăre. Fereşte-Ye, ia-c la fugă !” Unde ? m-am întrebat pe mine însumi şi ochii căutau un răspuns din partea berbecilor. „Oriunde !” mi-a ghicit o altă pasăre spaima. „îngroapă-te în pămînt!” m-a sfătuit o alta. Berbecii îşi ciuliseră urechile, unde se găseau, departe unul de altul. „Vino la noi !” a strigat o pasăre. „Zboară într-un copac şi te vom apăra aici. Noi nu avem dreptul să coborîm decît să bem apă. Dar acum nu vrem să fim ucise !” Să zbor într-un copac. Mi-am ridicat mîna şi am bătut în pămînt cu picioarele, însă pămîntul nu mă ajuta să mă înalţ. Să mă caţăr într-un copac. Dar copacii erau prea groşi, drepţi, nu reuşeam să ating nici o creangă cu mîna. „Fugi !” au strigat păsările, zburînd pe lîngă urechile mele. Berbecii s-au spe- riaY şi au ţîşnit pe lîngă fîntînă. Singura salvare o găseam în ei ; am vrut să mă apropii dar n-am mai avut timp.

O mulţime de copii, urlînd, au ieşit din lăstăriş şi m-au înconjurat. Nu-mi adresau nici un cuvînt, mă loveau doar cu picioarele şi cu pumnii. M-au doborît pe podul fîn- tînii şi au început să mă calce în picioare. Mă bateau pe tăcute. Cum de se adunaseră atîţia şi ce aveau cu mine ? *Ce* le făcusem eu ? Nu puteam să ţip .Unul îşi pusese palma peste gura mea, era cel mai mare. Deodată am auzit glas de om strigînd.la ei. Am văzut printre atîtea mîini un bătrîn cu păr alb, lung şi cu barba mare. „E Dumnezeu, mi-am zis, şi a venit să mă scape.” Unul a rămas să mă tragă de picioare şi îi ghicisem intenţia : vroia să mă arunce în balta pentru porci, iar ceilalţi au început să-l bată pe bătrîn cu .ciomegele. Bătrînul încerca să se apere, însă ei îl loveau ca orbii.

• Mi-am- strigat într-o doară un berbec, cel mai puternic şi care împungea. Am vrut de fapt să-l scap, unul dintre băieţi vroia să-l lovească pe la spate ; se hotărîseră să bată şi vitele. Berbecul s-a întors spre el şi, lovindu-l în burtă, cu . coarnele, l-a doborît apoi a început să-l mototolească acolo jos.- „Omoară-l !” am strigat şi numai atunci ceilalţi şi-au dat scama ce se întîmplă cu prietenul lor. S-au dus să-l scape, lăsîndu-l pe bătrîn lungit jos. Berbecul i-a luat la rînd. Fugeau ca diavolii chiuind. Atunci a apărut şi clinele bătrînului, în fugă. îl ajunsese pe un băiat şi îşi înfipsese

dinţii în manşeta pantalonilor. Dar ceilalţi s-au înapoiat şi, prinzînd clinele la mijloc, au lovit în el cu ciomegele. Cîinele a fugit, a sărit peste ei . chelălăind, dar cineva a aruncat un ciomag şi l-a lovit .în cap. A căzut, nu se mai tîra, iar ei, după ce s-au* săturat, înjurîndu-ne şi amenințîndu-ne, s-au afundat în pădure. Omul mi-a spus că erau din alt sat şi plăcerea lor era să-i bată pe ăi bătrîni. Dar cu mine ce avuseseră ? Bătrînul s-a apropiat de cîine, închipuindu-şi că n-a murit. Cîinele murise. Era a doua oară cînd vedeam un bă- trîn plîngînd. A tîrît animalul spre un hududoi şi l-a aruncat acolo, zvârlind peste el frunză şi iarbă mare.

— Aş fi vrut să-i fac o groapă, a zis. dar nu am cu ce ! Cîinele ăsta mi-cra tovarăş pe timp de noapte. Acum s-a dus !

Bătrînul avea trei capre ; nepăsătoare, rumegau pe sub coroana imensă a unui stejar. Mi-era sete, mi se uscase gura, dar înainte de a bea apă, trebuia să mă spăl de sînge. Bătrînul aştepta, să se spele şi. el. Nu a priceput de ce iau apa numai cu o mînă şi mi-a zis să mă folosesc de amîndouă, ca să mă spăl bine.

— Nu pot ! am strigat. .

Bătrînul s-a apropiat de mine ; şi-a scos din sîn amnarul cu iască, şi-a răsucit o ţigară şi a scăpărat. Mi-a spus pe scurt ce era cu iasca aceea fiartă de el, cum poate să ia foc tot satul de la o bucăţică. Apoi, sigur că sînt prea mic să înţeleg aceasta, m-a dus la fîntînă să mă spele pe mîna stîngă. M-a întrebat al cui sînt.

— O, păi sîntem vecini. Acum ştiu, am auzit de tine. Dar nu te văzusem niciodată...

— Am fost plecat, m-au dus mama şi tata să mă facă bine...

— Eu nu prea am casă, a început să povestească, schimbînd vorba. Asta e casa mea : pădurea. Dorm aici pînă se lasă iarna. Cînd e frig, plec, dar pentru că ai mei n-au loc de mine înăuntru, mă culc pe prispă. Ninge peste mine.

Cum o să ningă peste el ? Nu-l credeam, dar îl invidiam Ccî el poate să facă ceea ce nu reuşisem eu cînd visam să am o casă a mea departe de lume. Acum el m-ar fi ajutat. Am îndrăznit a-l ruga să mă ţină cu el.

— Oho, băiete ! a rîs el pîcîind din ţigara groasă. Tu eşti copil, trebuie să trăieşti. Numai noi bătrînii sîntem lepădaţi, că nu mai are nimeni nevoie de noi.

Se înserase şi trebuia să duc vitele acasă.

— Te petrec eu, a zis, să nu-ţi mai ţină calea cineva. Şi merg să mulg caprele, că pentru asta sínt bun – să le pasc ca să aibă lapte.

Pe drum – nişte oameni, care strigau la noi de ce călcăm pe pămîntul lor. într-adevăr, treceam pe lîngă porumbi ; bătrînul mi-a explicat că aşa e omul făcut, nici pe pămînt nu te lasă să calci, zice că e al lui, i-l bătătoreşti, „i-l mănînci” !

— Nu trebuie să vii singur pe-aici. Eşti prea mic, sínt „lupi”, ies la tine sîî te mănînce..

Avusesem, spunea el, curaj. Era pentru întîia oară cînd plecasem departe de salcîmii din vîlcea. Berbecii mă duseseră, şi, fără să-mi dau seama de drumul lung ori de vreo primejdie, uluit de pădurea înşirată pe dealuri. de-o parte şi de alta a vîlcelei, de potecile albe, înguste, de flori, mersesem înainte să văd cît ţine raiul. Dar nu-mi închipuisem că din el năvălesc fiinţe atît de rele. Mama plîngea că m-au bătut, dar mă şi certa de ce am ajuns tocmai acolo.

— Puteai să te rătăceşti, eşti mic, nici la şcoală nu te-a luat I

Eu mă simţeam mare, bătrîn chiar şi nu vedeam nimic rău în faptul că mersesem atît. Vedeam răul numai în pornirea acelor copii cărora nu le făcuse nimeni nimic. Şi-apoi, pădurea nu era a lor. Dar ei n-or să mai vină de frica berbecului. Avea cine – să mă apere. Cîteva nopţi l-am visat numai pe bătrînul acela. Să fi fost Dumnezeu ! Şi am început să cred că el fusese. Numai ideea că poate fi bătut de copii mă speria. Atunci cui să te rogi ? Copiilor, să-l ierte pe Dumnezeu ?

Grîul se uscase. Spălat, limpezit, aştepta în hambar să se prefacă în pîine. Dar pentru asta trebuia să-l duci la moară, să-l macini. Moara era departe, în alt sat, spre Răscruci. Mama şi soră-mea au pus cîte un sac pe cap şi au plecat să macine. 'Acum aveam grîu. Cît ? deocamdată nu conta. Ţi se pare mult, nu-ţi vine a crede cîî se va termina vreodată.

înainte de seceriş, Diţoiu, deşi tata spunea că-l are la mînă, nu vrusese să. ne mai dea nici o strachină de mălai. Mai avea mama un pumn, cît gătise într-o oală, şi bunica, bătrînă cum era, a adus coajă de ceran din pădure. A zdrobit-o în piuă cu maiul şi astfel rîjnită a ames- teat praful acela cu mălaiul şi a făcut o turtiţă. Am mîn- cat-o cu o zeamă acră de prune şi cu ceapă coaptă în spuză, dată prin oţet. Mîncasem de multe ori astfel – dar acum n-avea rost să ne amintim de mesele acelea, acum mama şi soră-mca plecau să macine grîu.

Au venit a doua zi, spre seară. Spuneau că a fost gloată mare. Erau obosite, albe de făină pe faţă şi pe îmbrăcăminte, dar vesele. Lina rîdea la mine şi-mi spunea că o să-mi rupă colţul cel mai bun. Nu au mai avut răbdare să facă pîine dospită – nici drojdie nu aveau, şi au frămîntat pentru azimă. Au rîcîit vatra şi au învelit pîinea cu spuză. întrebam din minut în minut cînd e gata şi începusem s-o obosesc pe mama, supărată că nu mai găseşte o găină – ori noaptea o luase vulpea, ori a nimerit la gardul vecinului şi ăsta a prins-o.

Pîinea s-a copt. Mama nu a avut încredere în soră-mea s-o rîcîie de cenuşă. Cu o custură i-a luat marginile arse ; o batea cu latul palmei pe o parte şi alta. A suflat peste ea ,a şters-o cu palma şi a învelit-o într-un prosop, nu a rupt-o imediat. Ca să nu se „încrudeze". Frate-meu rămăsese * cu ochii pierduţi într-acolo. Acum îl redescope- ream. Parcă nu-l mai văzusem de luni de zile. Unde trăise el pînă acum ? Ştiam că mă ocoleşte, de aceea nu mă mai gîndisem la el. Şi nici nu stătea pe-acasă. M-am apropiat de el fericit, dar el mi-a strigat că ho ! n-o să fie a mea toată pîinea. Nici nu-mi imaginasem asta. îmi tăiase pofta şi eram hotărît să nici n-o gust. Am început să plîng. Mama m-a luat la ceartă şi deodată a prins să plîngă şi frate-meu, lipit de mine. Am încercat să-l împac şi l-am luat de gît cu mina. Pentru a doua oară îşi punea capul pe umărul meu şi sughiţa printre lacrimi. Cînd am des- ¿•his ochii, soră-mea ne întindea cîte o bucată de pîine. Am luat-o ruşinat, ca pe un dar la care nu mă mai aşteptam. Prima înghiţitură s-a dus pe gît nemestecată şi am simţit ceva ca vîrful unui cuţit în piept.

Mă uitam la luna mare, mîngîiată de frunzele dudului şi i-am arătat bucata de pîine. Din visul ce începea sil se lege precum un miracol sub coroana cît cerul, cînd eu încercam s;î înfirip un dialog mut cu ea, ca între doi copii ce se privesc înainte de a-şi vorbi, m-a smuls un glas subţire, disperat,

venit dinspre poarta noastră. Cînta o femeie în drum ? Fratemeu a zbughit-o într-acolo, cu plinea în mînă. Aş fi vrut să mă duc şi eu, dar luna încă mă ţinea locului. Mi-era şi frică să mii mişc, mai ales că mama şi soră-mea se puseseră pe plîns. Auzisem băieţi îndrăgostiţi şi bărbaţi beţi cîntînd pe drum, dar o femeie nu ! Mi se părea că moare satul, ori că au înviat morţii şi că femeile cînta un fel do plîns la vederea lor.

Glasul aceki era ales pentru lumina lunii. Femeia cînta şi bănuiam că merge încet, nu stă pe loc. în acelaşi timp, aveam impresia c?i la noi va veni, în curtea noastră o să cînte în continuare. Cuvintele tremurau, iar frunzele dudului atîrnau spre pămînt, nu le mai ţineau codiţele. Luna mare, cu luceafărul lîngă ea, mi-o vedeam ca pe o casă goală, luminată de luminări, din care ori abia a ieşit mortul, ori aşteaptă să intre în ea lumea cu cineva spintecat de cuţit, ori strivit de vreun mal, cum auzisem că au murit o femeie cu bărbatul ei cînd s-au dus să sape după nisip. Nu ora glas de fată, ci de mamă : „Foaie verde trei măsline, / Bucură-te mănăstire / Ce garoafe intră-n tine / Nu intră să~mboboceaşcă / Şi-mi intră să putrezească ! Dacă nu-mi credeţi cuvîntul, / Aideţi să vedeţi mormîntul ! / Daţi ţărîna la o parte / Sîi vedeţi oase-nşirâte / Trupşoare fără păcate ! / Cobori, Doamne pe pămînt / Să vezi moartea ce-a făcut, / Ţărîna s-o su- fli-n vînt

Mama a ieşit în drum cînd femeia a ajuns în dreptul nostru. A tras de ea s-o bage în curte. Trăgea de o femeie ţeapănă, îmbrăcată în negru, ce mergea cu capul înainte, cu gîtul întins după aerul ce nu-i ajungea. în braţe ţinea o pîine spoită cu zeamă de pătlăgele, cu flori făcute din vîrful furculiţei. Nu ştiu daca vedea ceva. S-a aşezat pe pămînt, sub dudul nostru şi ţinea plinea întinsă, s-o dăruiască întreagă cuiva. Mama şi soră-mea o încurajau, îi spuneau că o tînără, aşa o fi fost să fie... îi vorbeau întruna, plîngînd şi ele. Femeia s-a ridicat, fără a le privi şi, continuînd să ţină pîinea întinsă, cu fruntea aplecată peste ea, a ieşit pe poartă, cu acelaşi mers.

în drum, un bărbat a înfipt în pîine două luminări şi le-a aprins. Nu l-am văzut încotro a luat-o, dar ea a mers înainte, prin sal.

Mama mi-a povestit că femeia aceea avusese doi copii gemeni – băiat şi fată. Plecaseră cu vitele şi cule- sescră

nişte flori. Cînd au trecut pe lingă grădina unui om, s-au dus să ia un pepene. Dar tocmai atunci i-a văzut omul, pîndea să nu-l sărăcească cineva şi s-a luat după copii să-i bată. De frică, ei au sărit în apă, să treacă mai repede dincolo, ţinîndu-se de mînă. Omul şi-a dai seama că îi speriase şi a sărit după ei să-i salveze, dar nu a fost chip să-i mai găsească. A strigat după ajutor ; au venit cîţiva oameni, însă căutarea a fost zadarnică. Două zile şi două nopţi, cu felinarele pe baltă i-au căutat, pipăind fundul apei cu prăjini lungi, căutîndu-i pe sub sălcii, pe sub maluri... Abia a treia zi copiii au ieşit la suprafaţă umflaţi. Pluteau pe apă şi ţineau în mîini florile? culese.

— Omul ăla nu şi-a pierdut minţile, mi-a vorbit mama,, uite că i-a dat în gînd să înfigă două luminări în pîine şi să le aprindă !

Nu mi-am terminat bucata de pîine. N-am putut s-o mai mănînc. L-am rugat pe frate-meu să doarmă cu mine şi apoi m-a copleşit somnul într-o clipă. Obosisem. De pe casă, mişcat de vînt în partea dinspre care bătea, cocoşul de 'tablă cînta numai pentru mine ; sunetul lui semăna cu al cornului de pădure.

♦

De cîteva săptămîni, curtea noastră şi a vecinului Damian mi se păreau moarte. Nu întrebasem pe nimeni, nimic. Dădeam ocol casei, urmărit de ochii duri ai bunicii. Căpătasem o sticlire ciudată, rece, uşor tremurată ; mi se păreau că se uită peste tot. Mi-era £reu să cred asta, după ce fusesem convins- că are un suflet bun. Nu-mi zicea nimic. însă, aşezată într-un colţ al casei, mă urmărea fără sfială. îi era teamă că mă pierd prin curtea noastră ? că în orice clipă mi-ar sări ceva în cap ? că ar ieşi vreun şarpe din pămint ? Mi-era ciudă şi, sigur c-o enervez, mă prefăceam că nu mă interesează prezenţa ei. Nu aflasem că omul îşi presimte apropierea sfîrşitului şi că priveşte cu nesaţ la ce-i e drag, să se sature, să-i ţină şi pe lumea cealaltă. O bîntuiau asemenea presimţiri, am auzit-o pe mama că nu-i venea să mai stea în casă. Altfel – aş fi judecat-o dacă aş fi înţeles toate acestea. Nu aş mai fi dat ocol casei înfuriat, ci mi-aş fi pus capul pe genunchii ei şi aş fi plîns, asigurînd-o că n-o s-o las să moară niciodată.

Mi-ar fi fost cu neputinţă să cred că ne va părăsi. •

Mă întrebam unde este fata vecinului, Verónica. Abia începusem să ne cunoaştem, îmi salvase părinţii de la necaz, şi, parcă a spulberat-o vîntul ! ori cineva i-a interzis cu desăvîrşire să mai vadă curtea ? Pîndisem zile şi seri la rînd s-o văd ; închideam ochii să mi-i imaginez pe-ai [x] ei şi, pe măsură ce timpul trecea, credeam că trăisem un vis. Mă întrebam : eu numai de vise am parte ? Ceea ce mi se dă numai pentru puţin trebuie să fie ? Bucuria că am cu cine mă juca ,fusese mare. Cineva străin se temuse că mă supără, îmi vorbise frumos... De-ai ei mă temeam să mă vadă, ceva îmi spunea că nu-i bine, şi am îndrăznit s-o întreb pe mama, ştiind că noi tăinuim ceva.

— Nu-i acasă, muică, mi-a spus ea încet, de parcă nici lucrurile nu trebuia să afle adevărul.

— Păi unde este ? jşi am început să zbier ca după un dar al meu ce-mi fusese înstrăinat. Unde ? şi băteam din picior a ameninţare, spre mama.

Nu mă aşteptasem să aud că e plecată, iar plecările ştiam ce înseamnă.

— Mă, tu eşti nebun ? mi-a vorbit mamá pe măsura gestului meu, lăsînd rufele nestoarse pe buza ligheanului. După ce că...

— Ce după ce că? am mieunat eu apăsat, deşi eram conştient că mama nu are nici o vină.

— După ce că... dracu, aia este !

Mama drăcuia ! Nu o auzisem niciodată pînă atunci. – Ea zicea : „fir-ai a sfîntului!” cînd trăia vaca, ori „fir-ai al naibii de berbeci” sau „fir-ai a morţii de capră !« iar cînd fratele zicea „dracu” ,îl certa pînă ameţeam noi şi . ne ridicam de la masă nemîncaţi. Mai crescusem, mă obişnuisem cu locurile, aveam un drept asupra lor şi se pare că mă şi obrăznicisem întrucîtva, împrumutînd de la fratele meu cîte-o expresie.

Nu a vrut să-mi spună ; eram sigur că ştie, se vedea aceasta, dar cum era s-o oblig – vorba lui frate-meu.’ „Ce mă, crezi că mă obligi tu să... ?” şi îşi exprima împotrivirea în zeci de feluri.

între timp, mă împrietenisem cu un băiat, Mircea, mai mare decît mine, însă mereu dus de părinţii lui la Bucureşti. Un băiat bolnav – oricine îşi dădea seama, sufla greu, obosea stînd de vorbă cu tine şi i se învineţeau unghiile. Părinţii nădăjduiau încă să-l vindece vreun medic prin Bucureşti. Pe Mircea îl duceau din cînd în cînd la. aer. îl iubeam şi-i simţeam lipsa cînd pleca. Hainele lui miroseau a biscuiţi, a oraş. Aveam oroare de oraş, dar mirosul acru al hainelor noastre, sub soarele fierbinte, îmi devenise nesuferit. ' * .

— Tot e mai bine de mine*, i-am spus mamei,. îmbă- trînit de gînduri ce nu erau la fel cu ale altora.

— Păi tu n-ai nimic, măi băiete ! încerca şi mama să mă încurajeze. Minte să ai, muică. Poţi să ai zece mîini şi noroc cu carul, însă dacă-ţi lipseşte mintea., nu ştii ' ce să faci nici cu mîinile, nici cu norocul.

Minte ! dar cine poate să-şi dea seama, cînd este mic, dacă o are sau nu, cît îl va ajuta ea să-şi facă un viitor frumos ? Auzisem despre al lui cutare că fusese un prost de bubuia, se distra frate-meu, „dar acum e mai deştept ca oricare”.

Mama a dat din cap, căindu-l pe acel Mircea. Nu o . podidea plînsul, nu poţi plînge pentru oricine, dar îi părea rău de el. Dacă acel Mircea ar fi trăit mai mult în – sat, ar fi fost altceva.

— Nu mai are, a dat ea din cap strîngîndu-şi buzele şi a mirare şi a tristeţe, nici un an de zile şi se curăţă !

— Moare ? am întrebat, înspăimîntîndu-mă de cuvîn- tul ce-l rosteam.

— Da ! Aşa le-a spus doctorul.. Asta nu mai trăieşte ! L-au adus pentru ultima oară să mai vadă şi el satul.

Nu-mi venea să cred că a plecat să moară. Dar absenţa lui era mai uşoară decit a Veronicăi. Ea mi se păruse a fi un înger cînd am văzut-o prima oară. Nu mă aşteptam să' vină cineva lîngă mine atunci, şi cu un suflet atît de curat.

— Pai unde e Veronica ? o certam pe mama întrebi nd-o.

Se vedea că e ceva rău. Uitase de rufele din lighean – şi

începuse să mă măsoare cu priviri absente, ca omul care se gîndeşte la ceva trist, iar el zice da, da, ca să ai impresia că te aude.

— Mamă ! am strigat. Unde este fata asta ? De ce nu vine să ne mai jucăm ?

— Ehe, cine ştie cînd o să mai vină, mi-a zis ea grăbită să scape de mine. Pleacă de-aici ! şi s-a apucat să strige la caprele ce se înălţaseră pe picioarele dindărăt să ajungă la frunza dudului. Şi le ţineau pe cele din faţă îndoite la piept, într-o relaxare nestingheritâ, în timp ce picioarele dinapoi dîrdîiau, încordate sub greutatea, corpului. Mama îmi zicea să plec şi drăcuia ! Speriat dar şi în- dîrjit, am zis caprei să mănînce tot dudul, ca s<i mă scape de el, de parcă acel dud mare, cum nimeni din sat nu avea, ar fi fost o povară pentru mine.

Mama nu-mi lua în seamă spusele, dar continua să strige la capre, gonindu-le pe bătătură cu Un tîrş. Caprele săreau ca nişte copii, iar din fugă aruncau de sub coadă gogoloaie mici şi negre.

— Huo .’ fir-aţi ale dracului să fiţi cu aburul cărnii ! Huo, beli-v-ar lupii, fir-aţi ale dracului cu maţele voastre !

Auzisem bărbaţi şi femei drăcuind în fel şi chip vitele, ori blestemîndu-le. Era o descărcare a sufletului. Şi poate pentru asta, că erau atît de nevinovate, oamenii le blestemau cum le venea la gură. Pentru că nu le făceau nici un rău ; dimpotrivă... Sunau burţile boilor, lovite cu biciul sau cu ciomagul, blestemaţi să-i’ mănînce clinii, ori ciorile ; cîinii zburau peste garduri chelălăind cu ochi plînşi ; cîte-o oaie îşi tîra piciorul frînt cu ciomagul şi behăia cumplit; porcii grohăiau cu disperare, gata 'Să-şi spargii capetele de coteţ sau de casă ; găinile cotcodăceau fării oprire. Şi toate acestea se întîmplau seara, cînd, prin aerul curat, vorbele se limpezeau între pămînt şi cer. Se oprea şi vîntul. Iar vitele, flămînde, îmbulzindu-se, fugind de frică, îi făceau omului şi mai în necaz. Odată, pentru că un purcel intrase în via unui om, l-am lovit cu un arac deasupra cozii. Răutatea omului cu via s-a transformat în milă, uluitor de repede, şi s-a dus să mă pîrască la mama că am „deşelat” purcelul. De frica aceluia îl lovisem, dar iată cîî în loc să-mi spună că nu trebuia să dau în el fărîi milă, s-a dus direct la

mama şi, după ce i-a spus că purcelul i-a prăpădit o viţă, m-a învinuit şi pe mine că l-am deşelat. Purcelul acela nu s-a mai făcut bine, dar am avut îndrăzneala să-i zic mamei :

— Acum ce vrei, să. mă omori ?

— Te omor a ţipat la mine, că m-ai lăsat săracă !

Mama se schimbase. Avea mişcări grăbite şi nu-i mai intra nimeni în voie. Tata nu venea pe-acasă şi nu mai trimitea colete. De ce nu se întoarce în sat dacă nu poate să facă rost de bani pentru pîine ? s-o ajute ! Eu îi vorbeam în fiecare zi purcelului şi îi dădeam din mîncarea mea . îi mîngîiam picioarele oloage şi faţa mi se umplea de lacrimi. Mi se părea că se uitîi în ochii moi şi îmi zice : „Lasă, nu mai e nimic de făcut! Şi pentru că nu mai e nimic de făcut, -n-are rost să plîngi ca părinţii tăi pentru tine !” Şi eu sînt cam la fel, îi spuneam ,dar pe mine nu m-a lovit nimeni, asta este ! Pe tino te-am lovit eu, adică ţi-am făcut-o cu mîna mea !

Purcelul nu plîngea ; era mai taro ca mine. EI îndura fără să-mi reproşeze. Rupe-mi şi tu un picior .’ îl rugam, 'să ne împăcăm. El mă împingea cu botul şi se întindea pe-o parte, să-i scarpin pe sub burtă. Aşa m-a surprins mama într-o zi şi mi-a spus că nu-i nimic, nu trebuie să tot plîng. Aceasta era soarta animalelor : să fie blestemate şi bătute.

Apoi ¿im început s-o înţeleg pe mama : îi era greu singură. Bunică-mea, speriată că nu mai are mult de trăit» se hotărise să stea un timp şi pe la altă fiică – Lisaveta –, al cărei bărbat murise pe front.

— S-o mai văd şi pe ea, zisese. Că prea mult am stat la tine şi ţi-am mîncat din bucate...

Mama nu vroia s-o lase, îi spunea că şi dacă n-o ajută cu nimic, barim o vede-n casă. însă bunica, fără a asculta şi de rugăminţile mele ,şi-a luat o legătură şi a ieşit pe poartă. Nu puteam s-o ţinem cu de-a sila, dar ne era urît să ne mai culcăm în casă – iar afară ploua de cîteva zile.

Apoi măritişul soră-mi. De două, trei ori pe zi aducea vorba că se mărită cu un băiat din altă comună. Nu mai mînca, privea departe de noi, căzută pe gînduri. Ea avea un obicei care o supăra pe mama şi-l amuza pe frate-meu : strîngea toate firimiturile de pe masă şi, cu ce mai rupea din mămăligă, le frămînta între degete şi în podul palmei pînă făcea un fel de cocoloş tare, ca o pătlăgea verde. Mama îi dădea peste gură şi iar îi vedea degetele, vîrful lor umflat': soră-mea îşi rodea unghiile pe sub ascuns, pînă ajungea la carne vie. Şi le toca mărunt între dinţi, iar ochii mari, negri, sticleau, învăluiţi de o pînzti subţire, ţesută din lacrimi. Am întrebat-o ce i se întîmplă şi mi-a răspuns tare, atrăgînd asupra mea toată vina, c£i mama n-o lasă, îi e că va cere ăla berbecii, nu vrea s-o mărite, are de gînd s-o ţină toată viaţa pe lîngă casă, ca pe o slugă...

Mama s-a prefăcut că n-o aude, dar mi-a poruncit să mut găleata cu apă în casă, că intni vreun şoarece în ea, la noapte. Asta trebuia s-o fac obligatoriu cu mîna dreaptă. -Nu ridicasem pînă atunci atîta greutate ; în momentul acela mi s-a părut că mîna mi se întinde ca un elastic. N-am reuşit s-o mut, simţeam c-o să cad peste ea, dar mama a strigat să fac ce-mi spusese.

— Nu pot ! Nu pot ! am început sîî plîng şi sii mă ajut de vîrful piciorului, împingînd-o, iar apa se vărsa sub ochii tuturor.

— Ba poţi, trebuie ! îmi vorbea tare şi plîngea.

Frate-meu i-a zis, ca un om puternic, de care depindea totul, sil mă lase în pace, e oarbă ? nu vede că nu pot ?

Nu ştiu ce s-a întîmplat cu mama, însă nu am avut timp să clipesc şi am văzut-o cu miinile înfipte în părul lui. îl tîra din casă, iar el flutura din mîini, închi- puindu-şi că o loveşte pe ea. Apoi l-a lovit cu capul de uşă şi a ţipat la el să iasă în bătătură. Mama avea o putere nemaipomenită. încremenisem, împreună cu soră-mea şi nu aveam curajul să scoatem o vorbă. Liniştită ea însăşi, fără a vorbi, s-a apucat să mătură şi, culmea ! să cînte încet, ruptă parcă de tot de viaţa pămîntească.

Tocmai atunci a strigat-o cineva la poartă. Eu cu soră-mea am auzit clinele şi o voce de bărbat. Frate-meu scîn- cea după lemne. în momentele acelea el ar fi vrut să ardă şi casa – nu i-ar fi părut rău, aşa că nici gînd să se ostenească pentru a vedea cine o strigă pe mama la poartă. Am aşteptat să mai strige, şi am ieşit eu. Un om ce mi se părea cunoscut mi-a zis s-o chem „pe a bătrînă". I-am spus că bunica a plecat.

— Pe mamă-ta, mă, zice, pe Constandina.

Mi l-am amintit. Nu aş fi vrut să-l servesc, dar nu am avut încotro, o chema pe mama, nu pe mine.

— Du-te, i-am zis trăgînd-o de mînecă, altfel nu m-ar fi auzit, că te cheamă Diţoiu la poartă. Să nu-l ajuţi cu nimic ! am sfătuit-o. Lasă, c-a venit la mîna noastră ! învăţasem aste vorbe de la tata şi-mi plăcea să-l imit.

— Să fie el al dracu ! a zis mama, apăsînd cu mătura pe cărămida udă. Diţoiu, ai ? a tresărit. Păi de ce nu spui mă aşa ?

M-am dus la poartă, să aflu şi eu despre ce este vorba.

— Hai fă, repede de-o scaldă pe-aia, că moare ! a zis el.

Cine-o fi aia ? mă întrebam.

— Aha, nevastă-ta aia, care zace acolo sus ? am intrat în vorbă ca un om mare. Strigoaica ? Mi-am ascuţit umerii sub ochii lui. Oiţa ?

— Ba io nu ! s-a ferit mama. Scald-o 'mneata, că tot ai vrut să-i pui crucea mai repede. N-ai bătut-o cu lanţul pînă acum, ziua şi noaptea în pat ? Ea zăcea, n-avea. cum să se mişte şi 'mneata cărai cu lanţul în ea ! vor-

bea mama pasiv pareîi povestindu-i altcuiva chinurile acelei femei.

Diţoiu o privea mirat. Nu-şi imaginase că tocmai mama o să-i vorbească astfel.

— Nu vrea nimeni, şi-a coborit el glasul parcă în iarbă, nici o femeie nu vrea ! O scald singur, vorba ta, a zis prostit, fă ni mîndrie, tîrşindu-şi sandalele prin troscot; spre podişcă. O scald, ce să-i fac ? Aşa e, am bătut-o pînă a înnebunit! Da de ce am bătut-o, nu ştie nimeni, aia e. Nimeni.

— Stai aşa ! a zis mama, cu aerul că-şi aminteşte ceva, o scald, că a fost femeie bună, nu era ca ’mneata. Mie-mi pare rău că s-a curăţat, da şi să fi trăit în amă- rala aia... a dat din cap, strîngîndu-şi buzele ca de obicei, cînd era vorba despre ceva trist.

Nici mama, nici el nu observaseră că mă ţineam la doi paşi după ei.

Am urcat scările cu sufletul la gură, să văd strigoiul de care mă temusem cîndva. Şi ce am văzut pe patul îngust, de fier ? O femeie neagră la faţă, al cărei cap se ascuţisc ca un cuţit. Şi capul femeii era acoperit cu un păr alb şi murdar, ca lina nespălată, împrăştiat pe frunte şi pernă ; gura deschisă răcnea parcă la cineva, poate la vijiitul lanţului despre care o auzisem pe mama vorbind.

Femeia era culcată pe-o parte, chircită. Nici nu ar. fi putut să stea pe spate : de la mijloc era îndoită, frîntă în unghi drept. Capul rămăsese pe pernă, iar picioarele atîrnau de-a latul patului, peste seîndura de pe jos. O luminare galbenă sfîrîia la cap, gata să se răstoarne peste buza cănii scunde. Flacăra pocnea, din miezul ei săreau seîntei ce se stingeau repede în aer. Mirosea a ceară caldă şi a privată.

Mama a început să plîngă, că uite'cum a ajuns. Moarta o asculta. Avea ochii larg deschişi, holbaţi. O fixasem în ei şi nu vroiau să-i dea drumul. M-am retras spre uşă, cu mina încleştată pe a mamei, să ieşim. Apoi buzele ei mi s-au părut că mişcă şi încearcă să-şi soarbă saliva, grăbite, cum se întîmplă deseori cînd vrei să vorbeşti. Şi degetele, împăturind ceva în aer se lungeau spre mine

ca nişte nuiele lungi, verzi. Trăgeam de mama şi ea mi-a dat peste mină, descoperindu-mă abia atunci.

— Acum nu te mai gonesc, mi-a zis, că mi-c urît şi mie să rămîn singură. Eşti mic, a vorbit ca pentru sine, n-ai ce să ţii minte.

— Ochii ! m-am bîlbîit, nu vezi că a înviat, că nu e moartă ?

— Aoleo, ochii ! a zis ea în şoaptă cu evlavie. Am uitat să i-i închid !

Apoi, ca do departe, mi-a zis să-i închid eu, adicii să-i las pleoapele în jos, cu mina, pînă aduce ea albia şi apă s-o spele. Şi a ieşit fără să-mi dau seama cînd. Rămas .singur, nu îndrăzneam nici să ies – moartca parcă mă încuiase pe dinăuntru acolo. Auzeam numai scîrţîitul scărilor cînd cobora mama, dar acel scîrţîit pentru mine era al celei de ki uşă, ce se lăsa cînd pe un picior, cînd pe altul, atentă, privind prin gaura cheii să vadă : o ascult pe mama sii fac ce-mi spusese, sau nu ? Cineva mă împingea să mă apropii, un vînt puternic, ori nişte mîini late, nevăzute. Nu picioarele melc păşeau singure. în momentul cînd întindcam degetele spre ochii rotunzi, umflaţi, gata să se rostogolească! pe jos, uşa s-a deschis ! Mi s-a părut că-mi iese foc pe gît şi am încremenit, aşteptînd să primesc lovitura. Era Diţoiu. Abia cînd i-ani auzit glasul cit : „Rămăseşi singur, mă ?u, picioarele au căpătat putere sa mă ţină.

— închide-i ochii, i-am zis, cîi a rămas cu ei deschişi.

— Ochii, ai ? ! s-a mirat omul rctrăgîndu-se înapoia mea.

Am înţeles că-i e frică sau silă, dar acum aveam eu curaj, nu eram singur. Şi i-am lăsat pleoapele încet, iar ele s-au împreunat fără împotrivire. Degetele însă îmi îngheţaseră.

Mama a deşertat apa fierbinte în albie ; după ce a dres-o cu apă rece, s-a apucat să dezbrace femeia aceea de hainele în care murise. Se lupta singură cu un corp frînt de la mijloc, ţeapăn, iar mîinile întinse pieziş, cu degete răşchirate, se loveau de pereţi ca'nişte lemne. Am încercat s-o ajut pe mama. Mi sc părea că moarta e grea <a fierul. Din cînd în cînd mama îmi zicea să privesc în

altă parte. Nu aveai, ce să mai vezi la femeia aceea. Ce ai putea să vezi la o arătare rămasă cu gura căscată, numai cu vine goale pe oase ?

După ce a terminat cu spălatul, mama a îmbrăcat-o şi i-a aşternut cele de trebuinţă, cumpărate de femeie dinainte. Va să zică uite ce-a ajuns dintr-o femeie bogată, care a mîncat purcei fripţi, pui de găină, curcani şi mai ştiu eu ce bunătăţi. Păi, mă gîndeam, dacii asta arată aşa, care a fost ce-a fost, bunică-mea cum o să arate ? Mama vroia să mă trimitii acasă, cu o vecinei de-a lui Diţoiu. Dar cum era să plec cînd se adumi lumea ? Vorbele erau aşezate, femeile se mişcau încet, cu o anumită importanţă în gesturi şi aveam impresia că oricînd este nevoie şi de mine acolo.

Învelită în alb, cu luminări aprinse pe lingă ea, răposata nu mai inspira teamă. Mă aşteptam ca din clipă în clipă să fie recunoscătoare, să mulţumească tuturor şi să spună vorbe mîngîioase, liniştite, ca după o lungă primejdie din care a ieşit cu bine.

Am plecat de-acolo cînd soarele răsărise şi, fericit întrucîtva că fratele se dusese cu vitele, iar eu mai puteam trage o fugă pe-acolo, nu m-am culcat, n-aş fi putut să dorm. Mai ales că, pe sub prînz, am văzut-o pe soră-mea înveselindu-se şi sărind într-un picior prin curte. Trecuseră lăutarii la deal, pentru horă. „Morţii cu morţii şi viii cu viii !” am auzit-o pe mama, după ce o luase la rost pe soră-mea că nu are de gînd să gătească nimic. Ne întorsesem de la Diţoiu cu mălai, cartofi şi fasole, plus un pui de găină, cam jigărit, dar aveam carne, ccv:i de tăiat – şi era duminică.

Am văzut lăutarii. Se aşezaseră la umbră, la vecin, sub un corcoduş. Era un bărbat slab şi înalt, ce părea că rîde mereu – buzele lui nu reuşeau să se apropie una de alta. El avea un contrabas uriaş negru ; mi se părea cîi şi pielea lăutarului era din acelaşi material ; iar femeia mică, albicioasă, purta o chitară după gît. Nu se grăbeau ; lumea trebuia să mănînce de prînz, după aceea pleca să se distreze. I-am urmărit printre rosturile ulucii pînă s-au ridicat. Era prima horă pe care o vedeam. Bucuria mi-a fost şi mai mare cînd l-am văzut pe tata că

intră pe poartă. Mama era fericită. Picioarele ei desculţe, stropite de sîngele puiului cînd l-a jumulit, fulgerau printre bulgării din bătătură. Tata m-a luat în braţe şi mi-a întins cîteva eugenii. Am mîncat o eugenie, apoi m-am întors la strachina mea. împerecherea dintre ficatul puiului şi eugenii, mi se părea a nu-mi prinde bine în acel moment – simţeam mai aproape de inimă boabele de fasole bine fierte. Mă uitam la tata ca la un străin. Mi-era ruşine de el, dar în momentul cînd l-am văzut cum se bărbiereşte, l-am simţit al meu – el nu plecase niciodată de-acasă şi abia aşteptam să mă făiesc cu el pe„ drum. L-am întrebat de zeci de ori dacă e gata ; nu mă interesa cînd pleacă soră-mea, ea spusese că merge cu fetele, nu cu părinţii, că doar nu e vitea să fie dusă dindărăt. A venit şi frate-meu gîlgîind de nerăbdare şi se vedea că fugărise vitele să ajungă repede acasă. Vitele erau flămînde şi însetate, dar mama nu i-a zis nimic. Era horă şi asta ierta totul. . ,

Pe drum, încercam să merg ca tata, ochii-mi erau numai la picioarele lui. îmi ţineam mîna dreaptă sub curea şi călcam pe vîrful picioarelor să par mai înalt. Mi-era frică de nişte gîşte care nu se dădeau la o parte~ . din mijlocul drumului şi sîsîiau cu gîturile .întinse, să mă
, prindă de picior.

în faţa cooperativei, lume luminată, cum a zis mama. Bărbaţii şi femeile stăteau pe margine şi vorbeau pe
* grupuri, fiecare cu prietenii sau cu ale lui rude, împreună cu fetele ce nu trebuia să intre în viul horei. Ele aşteptau să le cheme băieţii, iar aceştia deocamdată se certau între ei, sufocîndu-i pe lăutari, care să ia hora înainte. La contrabasist şi chitaristă, se adăugase un cla- narist de-al nostru; şi încă doi cu vioara şi ţambalul, veniţi din satul tatălui meu; . .

Tata a intrat cu nişte oameni în circiumă să bea cîte-o ţuică, iar eu cu mama şi cu soră-mea am

rămas într-un loc; frate-meu fugise cu alţii, să ia corcoduşe de la vecini.

Pînă la urmă, lanţul horei s-a lărgit. Băieţii învîrteau deasupra capului pompele de bicicletă şi chiuiau, iar pă

rul lor năclăit cu ulei de nucă, pieptănat cu grijă, făcea ape în soare.

Femeia cu chitară cînta din gură. Nu se auzea de departe şi ne-am apropiat să înţelegem ce cîntă. Omul cu contrabasul – făcea mişcări ciudate înainte şi înapoi, trăgînd cu arcuşul lung cît un ciomag. Zîmbetul lui plutea peste mulţime, iar dinţii albi, păreau boabe de fasole înşirate pe două aţe. într-un ţambal mic, legat de gît, purtat pe burtă, consăteanul lui- tata lovea cu două ciocănele şi mi se părea că sar furnici de pe sîrmele acelea. Clanaristul sufla puternic, roşu la faţă, cu obrajii um- flaţi, cum şi-i ţinea tata cînd se bărbierea. Aveam impresia cîi aud o gîscă uriaşă care cîntă ; iar vioara, subţire, se strecura printre ele. M-am vîrît şi eu pe sub mîi- nile celor ce jucau şi am intrat în mijlocul horei, unde ţopăiau copiii. Pînă ce am auzit-o pe mama strigînd cît putea la mine să vin repede, că începuseră unii să se bată. îşi dădeau cu pompele de bicicletă în cap, plini de sînge şi hora s-a spart. Lăutarii s-au strîns într-un loc, obişnuiţi cu asemenea întîmplări, dar un băiat a început să care în ci cu pumnii. De ce nu i-au cîntat lui ? Inima sărea prin mine. Soră-mea, roşie în obraji, cu părul ondulat, făcut cu fiorul înroşit în foc, era tristă că tocmai prietenul ci se făcuse dc rîs.

Ne-am retras spre drum, să nu ne lovească cineva, şi acolo am descoperit altă îngrămădeală în jurul unui car cu două bidoane de lapte, din care o femeie grasă, cu mîini groase şi scurte, mînjite de lapte, abia prididea să scoată îngheţată.

— Să nu mă pui să-ţi cumpăr de-aia, mi-a zis mama, că e făcută.cu lapte dc oaie !

Am început sîi schiaun şi am plecat după tata, în circiumă, să-mi cumpere el. Tata se clătina pc picioare, era vesel şi i-a spus unuia sîî mai comande cîte un rînd. T-a dat pe toţi la o parte, să-şi facă loc, dacă a văzut că nu se stă la rînd cum trebuie.

— Aşa e în viaţă ? aşa să fie dar ! striga împrăştiin- du-i ca pe nişte paie, iar eu îi admiram, forţa braţelor.

însă, ca picat din cor, am văzut un băţ negru cum îl izbeşte în cap şi tata a căzut peste un bidon. Al de lo-

vise, rîdea şi îşi mesteca ţigara între dinţi. Tata şi-a revenit. L-a fulgerat cu privirea, ca un uliu, dar nu a zis nimic. Femeia l-a servit. A luat îngheţata şi mi-a întins-o încet, netulburat. Ne-am dus la umbră, să nu mi se topească de soare. Plîngeam ; am lăsa*t-o să-mi curgă printre degete. Atunci a apărut prietenul soră-mi, croit să se ia la bătaie cu miliţianul.

— Lasă-l, că e băut! a strigat soră-mea, nu vezi ?

Lăutarii cîntau, îşi vedeau de-ale lor.

— Bine, zicea tata pe drum, da-i vine lui rîndul! Mama, sceptică, ştia ce ştie. Dar tata a completat : – Păi ce n-a făcut înainte ?

— înainte cînd ? Şi ce ? a întrebat ea supărată.

— He ! He ! a rîs tata, cufundîndu-se în tuşea lui adîncă. Are multe bube-n cap. Crede c-o să-i meargă mereu ? Orice cal ajunge gloabă, fa. Am auzit eu ce se vorbea despre el. Vine altul, asta e. Pe cîţi a omorît el înainte !

Eram obosiţi, nu aveam chef să dezgropăm morţii. Mama, deja cu gîndul acasă drăcuia ceasul în care s-a hotărît să meargă la horă.

— Stau caprele alea nemîncate, purcelul o fi fărîmat coteţul...

— Ho ! a zis tata, apoi l-a luat tuşea. Fuserăm la horă, ca toată lumea.

Nici nu ştiu cînd am trecut prin dreptul moartei. în urma noastră mergeau soră-mea cu prietenul ei. Bănuiam de ce venise tata : îl chemase mama să vadă ce-i de făcut cu măritişul soră-mi.

♦

în ziua cînd aşteptam să vină prietenul soră-mi cu părinţii lui, eram cu toţii sub dud, la umbră şi bateam cu ciomege scurte păstăile de fasole, să se desfacă şi să sară ^boabele din ele. Mama terminase cu gătitul. Tata tăiase un ied, îl jupuise şi tocmai se spăla pe mîini de sînge. Zadarnic ţipasem şi eu şi frate-meu să nu-l taie. Mama era hotărîtă : se mărită fata, iar soră-mea striga în gura mare că din cauza noastră, a fraţilor, îşi strica viitorul. Văzînd că nu există nici o scăpare, ne încuia- serăm în cameră – apoi ne-am înfundat urechile cu cîrpă să nu auzim cum se vaită iedul. Aşteptam,

lipit de frate-meu, ca tata să se îndure. Cînd am fost siguri că e gata şi ne-am uitat pe geam, iedul tocmai atunci ţipa, părea un copil conştient că omul care l-a prins şi-l ţine strîns e pornit să-l ucidă. Dar cum o fi cînd vezi cuţitul înaintea ochilor ? Ne-am bîlbîit şi am rămas aşa cu ochii mari şi gura căscată. Iedul îl ruga să nu-l taie, apoi cînd a văzut cuţitul că se apropie de gît, dintr-o zvîcnitură i-a sărit tatei cu picioarele-n piept. în loc să se îndure şi el să zică „nu-l mai tai, fie ce-o fi", tata s-a lăsat peste el, strivindu-l sub greutatea corpului, să nu-i scape şi, cu un picior pus pe cap iar cu celălalt pe burtă, i-a tăiat beregata cu o încordare nemăsurată. Iedul continua să se vaite şi după asta. Apoi i-am văzut limba scoasă, atîrnînd într-o parte, parcă retezată de dinţi. Mă privea, cu nişte ochi îngroziţi, larg deschişi ca la jumătatea unui blestem.

Acum tata se spăla de sînge, satisfăcut că-şi împlinise o datorie, iar mama băgase iedul la cuptor, cu orez. Pînă a se coace, era destulă vreme să bată fasolea împreună cu noi. Deodată s-a ridicat de jos ; am simţit inima în gît.

— Şarpele ! a strigat ea.

Am privit speriaţi prin curte, dar nu zăream nimic. Tata, cu zoaiele pe mîini, într-o poziţie gata de atac, aştepta să înfrunte primejdia. Dar, speriat şi el, a început s-o măsoare pe mama cu privirea, convins că şarpele a şi muşcat-o.

— Şarpele ! a strigat ea încă o dată. E şarpele pe care l-am visat, în fiecare noapte. Numai pe tîmplă mi se punea ! Uite-1! şi a arătat spre casă.

Nu mai văzusem un şarpe. Tata s-a .repezit la o sapă aşezată lîngă poartă şi cu paşi de pisică, mergea spre casă, numărînd parcă bulgării din curte.

— De sub casă a ieşit! vorbea abia stăpînindu-şi bătăile inimii.

Vroiam să fug, dar încotro ? Dacă tocmai spre el mă duc ? Frate-meu, şi mai fricos, se dădea înapoie-mi, lă- sîndu-mă pe mine pradă. L-am văzut pe tata că izbeşte

cu toată puterea în pămînt, cu muchia sapei, dar nimic' zvîrcolindu-se sub lovituri ! Şi dacă tot dădea în ceva, m-am apropiat, lăsînd însă o distanţă apreciabilă între mine şi el. Pînă la urmă am desluşit ceva negricios, foşnind prin ţărînă spre colţul casei.

— Nu-l omorî ! am auzit-o apoi pe mama cu disperare în glas. E şarpele casei, şi nu-i bine !

Dar dincolo de gard, nu mai avea scăpare. Vecinul cel tînăr, Siteavu, eu o bîtă în mînă, aştepta, sigur că într- acolo o să fugă. Lovind din răsputeri, mătrăşind buruienile. Ajunsesem foarte aproape şi vedeam lovitura cum împrăştie oase mici, subţiri. Capul zdrobit, retezat, îl acoperea ţarina. Omul încă lovea, fragmentîndu-i trupul, cio- pîrţindu-1. Coada scurtă, subţire, rămăsese la noi în curte. Se zbatea lîngă casă. După mult timp, vecinul l-a ridicat de jos. pe ciomag, să-l azvîrle la noi – de unde venise.

— Nu pe sus ! a strigat mama, că n-o să se mai potolească vîntul !

Dar omul părea că nu o aude. L-a zvîrlit peste gard, cît mai departe, apoi mulţumit, cu faţa plină de rîs, s-a îndreptat din şale, şi-a scuturat mîinile şi s-a dus spre poartă. I-am ţinut calea în drum să-l întreb unde este Veronica. Nu mi-ă răspuns. M-a privit ca pe un alt şarpe şi, ţinîndu-.şi capul în piept, mi-a strigat pieziş :

— La morgă !

Aş fi vrut să mă iau după el. dar nu mă ţineau picioarele. Ştiam ce înseamnă morgă, auzisem, nu văzusem, însă aflasem de la Sanatoriu câ acolo sînt duşi copiii morţi să-i taie pe burtă. Ameţit, am intrat pe poartă şi am căzut sub dud. Mama mi-a pus apă rece pe frunte, oţet pe la nas şi pe piept. Nu mai aveam nimic, dar nemişcat, de jos, cu faţa în sus, ascultam văicărelile ei că nu trebuia să omoare şarpele casei noastre, ce dacă se speriase ? Bine că nu l-a omorît el, tata ! L-a pus să-l îngroape lîngă talpa casei, ceea ce tata, ca un om vinovat pe jumătate, a şi făcut. De sub dud, priveam norii de deasupra casei şi descopeream felurite chipuri de moşnegi. Printre ei l-am văzut şi pe bunicul Veronicăi cu caprele, punîndu-i pe copiii care-l bătuseră să ştea în genunchi în faţa lui şi să-i sărute mîinile negre. Deodată,

din nori, s-a smuls un şarpe, ca un fum negru. Se rostogolea pe sus asemenea unui cerc, apoi se învolbura ca o panglică. Cu gura deschisă şi capul îndreptat spre acoperişul casei noastre, scotea nişte limbi scînteietoare. Lingeau şi înţepau hornul casei, pocneau peste tablă, iar oasele sărite din el se adunau la loc şi-i intrau în trup. Mama şi tata, pe cer, frîngînd o pîine, au aruncat-o în patru colţuri, cîte bucăţi rupseseră, iar şarpele alb – luminare de.nuntă ieşită din hornul casei, aprinsă la capătul de jos – se înălţa printre bătrînii ce-şi rezemaseră, pe jumătate adormiţi, fruntea de ea. Bunicul Veronicăi încerca s-o ţină în braţe ; mîinile-i lunecau pe ea, pe solzii reci, cu miros de usturoi, ai şarpelui.

Cînd am privit din nou în sus, printre crengile dudului, deasupra mea se legănau căpăţîni străine. M-am pomenit luat pe braţe şi întins pe pat. Erau oameni străini – cei ce veniseră s-o ceară pe soră-mea.

Nu m-am atins de carnea iedului, nici de orez, dar îi simţeam mirosul îmbietor prin aer. Oaspeţii trăgeau cu foame din bucăţi şi îşi lingeau degetele, iar de la colţurile gurii, pînă la urechi, scînteiau boabe de orez. îmi aduseseră o gorniţă, şi eu am ieşit în drum să mă iau la întrecere cu copiii ce suflau în lujere de dovleac înţepate la vîrf şi care sunau şi ele subţire. Numai că a mea avea şi clape, trei, şi dădeam din degete.

— Păi cîntă şi cu mîna aia ! a strigat unul îndreptînd spre mine o puşcă făcută dintr-un băţ de floarea-soarelui. îi scosese măduva şi, vîrînd în ea cocoloaşe din cîlţi de cînepă udă, îi scotea dintr-o mişcare, cu un băţ.

M-am retras după casă, simţeam nevoia să rămîn singur, să mă joc frumos. Nu înţelegeam prea bine ce-i cu măritişul soră-mi, dar abia seara cînd n-am mai văzut-o în casă, am înţeles că n-o să mai doarmă cu noi şi am început să plîng. Eu după soră, mama şi fratele după berbeci. Tata nu zicea nimic. Se uita prin casă şi-i venea s-o dărîme.

— Nu are lărgimea de la oraş ! striga mama.

Grădinile oamenilor se umpluseră de spînzurători pentru cîini – un fel de capcane care-i prindeau de gît şi-i ridicau deasupra pomilor. Cîinii, spuneau oamenii, începuseră să le mănînce strugurii, nu numai puii de găină, îi

auzeam chelălăind jalnic, mai ales prin amurg ; cîte-o femeie blestema, apoi certuri între bărbaţi, ameninţări... Eu miroseam lucrurile soră-mi rămase prin casă şi începeam să i Ic sărut şi să plîng. Casa era pustie. Bunică-mea nu mai venea, nu-i dădeau drumul de-acolo să plece, iar soră-mea ne părăsise pentru totdeauna, mi-a spus mama îndesat, să-mi iau gîndul şi să n-o mai bat la cap. Berbecii părăsiseră şi ei bătătura. Ne rămăseseră caprele, dar astea erau rele, mă ţineau numai prin mărăcini, cînd plecam cu ele, şi fugeau tare, nu reuşeam să le prind, însă erau curate. Ele nu păşteau iarbă de oriunde şi beau numai apă limpede, din găleată. Cînd le prindeam prin curte, le luam de bot şi îmi plăcea să-l simt pe obraz.

Tata a plecat să mai facă rost de ceva bani. Ca şi alţii, nu reuşea să se dezbare de acest obicei. El pe-acasă era trecător, ca o ploaie. Te rugai să plouă mult, să se facă bucatele, dar ploua puţin şi te îngrozea gîndul secetei şi al lipsurilor.

Spînzurătorile se legănau trist peste spicul porumbilor. Erau negre, ca nişte cumpene de fîntiîni părăsite. în aer se simţea ceva nou, un vînt adînc, răcoritor. Cucul nu mai cînta ; miriştile se araseră şi se vedeau negre dincolo de porumbii ce începuseră să se usuce. Mirosea a foi uscate, a mătase din care unii copii îşi făceau ţigări. Şi mai ales, mirosea a struguri. Cîinii scăpaţi, rupeau lanţurile şi se tăvăleau pe jos, înrăiţi de purici şi de năvala muştelor.

într-o zi, mama mi-a spus că trebuie să mergem la cooperativă să cumpărăm cărţi, caiete, hîrtie albastră şi creion. Traistă aveam – una făcută din păr de capră. Nu ştiu ce a vîndut ca să facă rost de bani. Cu un fior străin în suflet, am plecat spre magazin, luînd seama la copiii ce îşi întorceau pe toate feţele ghiozdanele noi şi frumoase »uimiţi de ceea ce ţineau în mînă. Am răsfoit cărţile, le-am mirosit – nu mă săturam de mirosul neobişnuit ; inima bătea în mine cu bucurie, dar şi cu nelinişte. Ştiam că pentru asta fusesem adus din peregrinările mele. Viaţa începea din acest moment; simţeam şi mă bucuram că va trebui să învăţ altceva, nou. Frate-meu mormăia sub dud, lega cuvinte uimitoare, cu alte înţelesuri. Mă întrebam cum poate să descifreze el lumea aceea atît de îndepărtată de înţelegerea mea.

Cu o zi înainte de plecarea la şcoală, după ce mama ne

frecase pînă la sînge picioarele cu cărămidă să se ia „jepul”, şi ne spălase pe cap, în grădină, lingă paie, mi s-a părut că o văd pe Veronica prin curte. Nu mă înşelasem ; am pîndit clipa cînd pot s-o strig. A venit; parcă mă uitase, nu mă privea cum o făcuse cîndva.

— Unde ai fost ? am întrebat7o, cu mîna întinsă să-i iau uri pai din păr.

— La spital, ca tine, mi-a răspuns ea pocnind din buze de parcă n-ar fi fost nici o scofală cu plecarea acolo.

— Păi ce-ai căutat la spital ? am fremătat de nerăbdare, prefăcîndu-mă că nu o cred.

— M-am dus să-mi vindece ochiul.

— Ochiul ? Mi s-a părut că-şi bate joc de mine şi mă întrebam, de ce ? doar ne înţeleseserăm să fim prieteni şi să nu ne minţim.

— Da, ochiul, că pe-ăl de-l aveam mi l-a luat Sfîntul.

— Nu înţeleg, am zis, şi dacă e pe-aşa, să ştii că plec !

— Nu pleca ! m-a rugat.

Câştigasem teren şi m-am aşezat din nou alături.'

— Eram la masă... a început să-mi povestească, şi înţelegeam că e un secret ce-mi spune.

— O, păi dacă e vorba de secret, i-am spus, ştii că noi îl păstrăm.

— Secret, că nu trebuie să le spui la ai tăi. Mîncam şi a venit vorba despre ţoalele alea, despre untură... Eu nu vream să mănînc dovleac fiert şi tata s-a supărat. Eu i-am spus că ăla e pentru porci şi el m-a obligat să mănînc. Vă înjura cu lucrurile voastre şi cu pocitu’ vostru. Am zis că el nu e pocit ? că nu are un deget de la picior tăiat ? Şi nu am mai putut. Nu i-am spus totul Har a înţeles că ştiu multe despre lucruri. Nu-mi amintesc ce i-am mai zis, şi a aruncat cu un surcel în mine. Surcelul m-a lovit în ochi. Pe urmă nu mai ţin minte ce s-a întîmplat. Acum văd bine doar cu ăsta. Nici nu se observă, aşa e ? şi a început să rîdă, scuturîndu-şi rochiţa de furnici.

M-am ridicat. Nu mai puteam să vorbesc. Mergeam de-a-ndăratelea, privind-o cum rămîne mirată că plec.

*

M-am dus cu frate-meu la şcoală. Mama avea treabă, la ce bun să stai gură-cască pe lingă copil, cînd acasă nu-ţi vezi

capul din treburi !

— Să nu te baţi cu ăia pe-acolo, mi-a zis (ăia fiind alţi copii), şi să-ţi cauţi un loc mai în faţă. Să stai cu al lui Tâ‘ciţă, m-a sfătuit, m-am înţeles cu el.

Acestea erau marile mele griji, în rest şcoala decurgea de la sine. Ne-a întîmpinat un bărbat zdravăn şi ne-a dus pe rînd, în clasă, cercetîndu-ne atent de parcă ar fi vrut să ne numere şi dinţii. Clasele fuseseră instalate în casa lui Diţoiu, la etaj, jos rămînîndu-i camerele încă, deşi auzisem că nu-i vor lăsa decît una. Cunoşteam bine casa şi ‘treceam speriat prin faţa uşii încuiată de la camera în care mama scăldase moarta. Atîrna un lacăt mare, cu două belciuge ; prin gaura de lîngă clanţă simţeam puternic miros de moarte. Mi-am amintit din fir-a-păr fiecare clipă de-atunci, dar bărbatul înalt şi cu mîini albe, pline de păr roşcat, m-a împins de la spate şi eram să intru cu nasul în uşa aceea. Atunci am simţit curentul rece, tăios năvălind dinăuntru, plesnindu-mă peste faţă. Vîntul acela răsucit de sevele uscate ale morţii, îmi răcea ochii şi mă sufoca.

în clasă era o adevărată bătaie pentru locuri. Am aşteptat să se potolească ; rămăsesm cu ochii la doi fraţi gemeni, pe care nu-i interesa-nici o bancă; ei doborîseră o fată frumoasă şi o smotoceau într-un colţ.

Prima zi de şcoală a trecut prea repede ca să-mi dau seama despre ce este vorba. Ne-am întors acasă jucîndu-ne pe drum ; săream şi eu de unul singur în urma lor. Pe frate-meu nu-l mai văzusem de cum am ajuns la şcoală. A doua zi, cînd a fost s-o iau din loc, nu-mi venea să mă mai duc – o inexplicabilă frică îmi paralizase mişcările şi ieşeam mereu afară din pricina durerilor de burtă, deşi nu mîncasem nimic. A trebuit să plec. Cu capul în pămînt, îl urmam pe frate-meu care, ţinînd traista de sfoară, dădea cu picioarele în ea ca înţr-o minge. El fusese mutat

mai la deal, într-o căsuţă veche, unde înjghebaseră cîndva primăria. Era o cameră cu-două ferestre mici, şi o buturugă în loc de scară. Rîdeăm de şcoala lui şi-i arătam acoperişul casei lui Diţoiu, ce se vedea de departe.

în faţa porţii mi s-a făcut rău. Băncile scoase în curte, aliniate, vopsite atunci în roşu îmi sporeau sentimentul ruperii definitive de casă şi de pierdere a libertăţii. Mă vedeam al altora, care aveau dreptul de a mă bate şi de a mă opri la arest, cum auzisem, nemîncat, să mă hărtă- nească şobolanii pe-acolo, să vină moartea peste mine... Cîinii cercetau cu mirare băncile noi ; se speriau, o luau la fugă, lătrau de departe spre ele, cu vitejie. Mi-era frică să mă apropii – sosisem primul deşi mă frichinisem atîta pe-acasă, cum mă repezise mama. Numai curcilor nu le era teamă. Le priveau pieziş, cu gîturile întinse ca nişte praştii, cîrîiau de se scuturau pomii, încercau să ciugulească roşul acela, iar curcanii nu atingeau pămîntul. Apoi îşi scuturau capetele, se desfoiau şi visau mai departe răzoarele de roşii ale lui Diţoiu.

Cînd am văzut că se apropie copiii, am vrut să fug acasă dar era prea tîrziu ; omul acela mi-a ghicit intenţia, parcă pe mine anume mă urmărea.. M-a luat de păr, de la ceafă şi m-a împins în curte.

Clasa mea învăţa în curte, nu pentru că se făcea curat sus, ci pentru că nu mai era loc : veniseră copii din alte sate „la centru”. Iar învăţătorul s-a gîndit cti fiind afară, e bine să vopsească băncile, le ia aerul repede.

Teroarea a început jos, pe pămînt – băncile nu se us- caseră, sub un frasin. Ţipa la noi, ne înghiontea să stăm în'cr-o anumită poziţie, de parcă am fi fost în bănci... Nu îl uram, rămăsesem cu gura căscată la el, dar mi se părea o nerozie să faci bastoane, cîrlige cînd văzusem că frate-meu nu avea aşa ceva în cărţile lui. Domnului învăţător îi lipsea răbdarea şi aflam în curînd de ce : se încurcase cu fiica gazdelor lui şi oamenii atît au aşteptat să pună mîna pe el. Cine n-ar fi vrut să-şi mărite fata cu un învăţător ? Noi eram copiii oamenilor din acel sat în gura căruia intrase. Ne-a dat cîte cinci nuiele la o palmă. Eu am primit zece la stînga.

Apoi am auzit că a fost prins în pădure, cu un mic aparat – şi lumea spunea că ar fi vorbit cu americanii şi de-aia l-au dus „unde merita”. îu locul lui a venit o doamnă bătrânicioasă, cu buze subţiri şi ochi mici, pier- duţi în fundul capului. Mi se părea că vorbeşte din pă- mînt. Noi, copiii, rîdeam pe înfundate cînd ne vorbea de soţul ei Robert. Numele ăsta ne făcea să ne tăvălim pe ios de rîs.

Stătea pe scaun iar picioarele ei albe ca brînza, pline de păr, nu atingeau pămîntul. Se legănau într-un răsfăţ străvechi, înăbuşite de căldură, şi mereu le apăra cineva de muşte, un copil pe care-l prefera, el fiind cel mai curat dintre noi – copilul gestionarului care mirosea a bomboane. înainte nu avusesem timp s-o privesc pe Veronica. Acum, bucuroşi că a venit o doamnă, stăteam lipiţi unul de altul, iar eu trăgeam în piept cu nesaţ mirosul pielii ei de mi-l amintea pe al boabelor de grîu.

♦

Albinele şi viespile zumzăiau pe lîngă urechi, cînd le deranjai, tăind cu foarfecă sau cu cuţitul cîrciul strugurelui. Erau ameninţătoare, cu toate că fără prezenţa lor mireasma de must ar fi fost prea mută.

Mama ne punea să umplem copaia de pîine, cu struguri. Uşor, să nu se scuture boabele pe pămînt! Dacă se scuturau, trebuia să le aduni, iar strugurele îşi pierdea frumuseţea, nu mai era întreg.

— Sînt cît purceii de mari, vorbea mama, pe la jumătatea cîte unui cîntec.

Unul lîngă altul, atîrnînd spre pămînt ! întram în miezul cuvintelor mamei să-i privesc din ele şi aşa mi se păreau : purcei graşi, rotunzi. Cît îi dorisem să se coacă mai repede, acum văzînd prea mulţi, de plezneau boabele, nu prea eram ispitiţi să-i gustăm. Dar îi răsturnam cu grijă în putină, după ce-i alegeam pe cei frumoşi pentru mîn- cat ori pentru a fi păstraţi în pod, legaţi de căpriorii casei... Mama a tăiat cîteva joarde, care i s-au părut frumoase şi bogate ; le-a pus la grindă, în casă.

Eram cu ochii în patru. Cercetam a nu ştiu cîta oară viţele culese, să nu rămînă vreun strugure. Dar cîtă bucurie trăiam mai tîrziu, în toamnă, cînd, păscînd caprele, şi

căutînd prin via cîte unui om, găseam un mic ciorchine cu boabele stafidite, dulci ca mierea ! Şcoala era aproape de casă, în fiecare pauză fugeam să beau must. Ieşeam unul după altul din clasă. Mustul începea să te ameţească. Fierbea, înţepa la limbă. Doamna Duduşa ştia ce ni se întîmplă. Acum, zăpăciţi de lichidul ce devenise „sînge viu", săream prin curtea şcolii care să calce mai întîi umbra celuilalt,, pe cap. Umbrele se lungiseră, aerul galben, aurit, devenise sonor. Prin el foşneau foile de borumb bun pentru cules. Mireasma lor tainică şi profundă şi plină de nostalgie ca un sfîrşit de vis...

Deocamdată nu era prea greu la şcoală ; puteam s-o ajut şi eu pe mama la culesul porumbului. Rupeam dintr-o zvîcnire ştiuleţii şi îi zvîrleam la cîţiva metri, să se facă mare grămada. Mama cînta – era vorba de avuţie, .de o muncă făcută cu rost, căreia îi culegeai roadele. Prin amurgurile mirosind a gutui şi ă foi albe în care era învelit porumbul, scîrţîiau carele pe deal, ori pe drumul satului. Boii trăgeau cuminţi, conştienţi parcă de miracolul pe care îl duceau între loitrele carului. Mama muncise două zile la Damian să ne ajute cu boii şi carul. Ei acum se certau, acum se împăcau, dar fiecare nu uita ce s-a întîmplat şi la cea mai mică nemulţumire îşi strigau de la obraz toate relele. Porumbii deşertaţi în bătătură, pentru că omul se grăbea, urmau a fi puşi pe prispă, să nu-i mănînce caprele, ori găinile. Şi nu numai pentru asta : unde mai puneai foile şi porumbul depănuşat ? Aşa că desfăceai porumbul, îl lăsai pe prispă şi aruncai foile pe bătătură, într-un loc. Ne ajutam unii pe alţii – noi la ei, ei la noi. Foile moi, umede, cu miros dulce de porumb fiert, păreau nămeţi de zăpadă sub luna rămasă în dud. Săream, pe ele, mă tăvăleam cu frate-meu, dar mama nu ne lăsa să dormim acolo de teamă că ne trag şi c-o să ne îmbolnăvim de plămîni. Erau mari sărbători ale pămîntului, la care, cu ochii larg deschişi, participam datorită tatălui că mă adusese de departe.

înainte fusese secerişul ; acum culesul de toamnă al strugurilor şi al porumbilor. Vraja copilăriei pentru mine se-încheia aici. Marele spectacol dat de pămîntul roditor era pe sfîrşite, odată cu aşezarea drugilor puse la uscat şi cu alegerea porumbului pentru sămînţă, ce, desfăcut de foi, dar legat încă de ele, atîrna de streaşină casei, împodobind-o în aşteptarea timpului pentru însămînţări.

Natura se schimbase odată cu tăierea cocenilor de pe cîmp, aşezarea în snopi lungi şi orînduirea în glugi ce foşneau trist prin vîntul cu ploaie, glugi în care mă adăposteam de frig să urmăresc de-acolo caprele cum pasc ultimele fire de costreie.

Nu mai învăţam în curte ; ni se găsise o clasă, fusesem înghesuiţi în camera unde murise soţia lui Diţoiu. Cîteodată, amintindu-mi, îi simţeam suflarea' rece peste umerii mei.

Focul se făcea într-un godin pe care ne uscam ciorapii înnoroiaţi şi coceam pe furiş boabe de porumb.

Soră-mea ne vizita des în ultimul timp, dar o găseam plîngînd. Apoi, mai în fiecare zi venea acasă, „s-o mai ajute pe mama". Un fel de a spune, deoarece din lacrimile lor înţelegeam că nu e de bine. Bărbatul ei striga şi o ameninţa, de ce vine mereu la mama ? Ori cu el, ori cu ea ! Apoi am aflat că-i vînduse berbecii şi acum urmărea să se despartă de ea. O plîngeam prin casă că nu a avut noroc.

— Ţi-am spus să nu te măriţi cu el ! striga mama, ţi-am spus că e mai mic ca tine, şi-i un fluştiuratec ! Ete că ne vîndu şi berbecii jar ţie-ţi dete cu piciorul !

Soră-mea tăcea.

Nu înţelegeam mai nimic. Mama mă lua la goană de-acolo, să-mi văd de cartea mea, iar eu mă apropiam de carte cu teamă, gîndindu-mă la ziua următoare. Mi-era frică să merg la şcoală unde ştiam că din nou voi fi bătut. învăţătoarea Duduşa mă lovea numai cu lemnul de la sobă. îmi spunea că nu-i pasă că sînt stîngaci. Şi să fac literele la fel de frumoase cum le fac dreptacii.

După ce clasa noastră s-a mutat la deal, pe frate-meu îl întîlneam în fiecare recreaţie pe terenul de joacă. însă el nu bătea pe nimeni dintre cei care mă porecleau ; dimpotrivă, tocmai cu aceia se juca. Doamna * Duduşa ne-a •spus că pleacă, dar n-a uitat să mă bată şi în ultima zi, spre hazul tuturor. Ar fi trebuit să mă bucur că scap de ea ; în loc de asta, eram singurul care plîngeam. Apoi s-a oprit în faţa mea şi m-a mîngîiat pe păr, spunîndu-mi că a vrut să-mi facă un bine pînă atunci. N-am înţeles despre ce fel de bine era vorba.

A venit o fată tînără şi frumoasă. Pînă la vacanţă, va să zică, trei învăţători. O sorbeam din priviri şi eram fericit că avem o învăţătoare ca o zînă. S-a arătat, însă, chiar din prima zi supărată. Să fi fost nemulţumită de noroaiele ce-i

ajungeau pînă la genunchi ? Grăbindu-se să ne cunoască mai bine, ori să-i luăm frica, s-a oprit lîngă fiecare, şi fiecăruia ne-a găsit cîte o^ greşeală. Mi-a dat o palmă de m-a ameţit. Nici nu mi-a venit să cred că m-a lovit, atît de frumoasă era – iar pocnitura mi s-a părut că vine din senin. îmi ţiuia urechea, ochii mi se umplu- seră de lacrimi. M-a certat de ce scriu cu mîna stîngă. N-am avut timp să mă ridic în picioare, am primit şi a doua palmă. Sigur că nu mai am nici o scăpare, a trebuit să-mi ţip cuvintele, să am timp măcar a-i spune de ce nu pot să scriu cu mîna dreaptă. I-am spus repede, „pînă nu mor", că nu pot... că... Am văzut-o că se retrage cu un pas.

*

Vraja copilăriei pierea. Locul ei era luat de vraja şcolii – o vrajă severă, ca un tăiş de cuţit. Strecura în mine un fior nou. Mirosea a hîrtie coaptă de soare şi a cretă. Ploile nu conteneau iar şcoala, fiind departe, ajungeam acolo cu opincile din piele de porc în mînă. Mergeam desculţ prin lapoviţă ,nu era chip să ajung încălţat – mi le smulgea noroiul clisos. Nu ştiu cum învăţam. învăţătoarea îmi spunea mereu că sîntem prieteni buni, şi de tot atî- tea ori mă întreba că aşa-i, sînt convins ? Dădeam din cap, dar ştiam eu ce ştiam.

într-o zi, un învăţător înalt căruia-i ştiau şi oamenii din sat de frică, afîndu-se prin curtea şcolii, â asistat cum îşi bat joc de mine copiii. A strigat la ei atît de puternic încît s-a făcut o linişte de mormînt. I-a adunat la un loc şi le-a spus :

— Dacă vă mai prind că-i ziceţi ceva, vă snopesc. Ciunff înseamnă să ai mîna retezată. El nu are mîna retezată. El poate să facă orice cu mina lui, doar că nu reuşeşte s-o ridice. Poate să strîngă cu ea, are putere, sînge, poate să ducă un lucru, să-l care...

M-a pus să ridic un ghiozdan şi să merg cu el prin curte.

— Ei, aţi văzut ? Băiete ! şi glasul era poruncitor înadins, să ia bine aminte copiii, să-mi spui mie numele ăluia care îţi va mai zice aşa, şi o să vadă el.

în loc să mă simt puternic, că avea cine să mă apere, mă simţeam mic, neînsemnat...

Mă întorceam acasă cu Veronica, ne ţineam de mînă, •

să nu cadă vreunul dintre noi în nămol. O întrebam ce mai face străbunicu-său, nu-l mai văzusem de cînd fuseserăm bătuţi în pădure. Mi-a spus că e bine, doarme pe prispă.

— Păi o să răcească acolo, o să-l găsiţi întoiegit.

— N-are nimic, mi-a spus că niciodată n-a fost balnav.'

— Dar ai tăi ? ei ce fac ?

— Nu ştiu ce au ! mi-a zis cu tristeţe în glas. Se iau la ceartă din nimic. Chiar şi la masă se ceartă. Ieri seară tata s-a bătut cu bunicul. Dădeau cu pumnii unul în altul.

Auzisem şi eu gălăgia, priveam de după lemne, dar nu-mi venea să cred că se bate fiul cu tatăl.

— Bunicul e supărat rău pe tata, zice că de ce să se facă aşa cu pămîntul ?

— Păi ce să facă ? vream să aflu de la ea, pentru că din ce vorbea mama cu teamă prin casă, nu pricepeam mare lucru.

— Nu ştiu bine ! 'Ce că se amestecă pămînturile...

Despre această amestecare auzisem, dar cum să cred aşa ceva ? Adică eu să mă împreun cu ei ? Pămîntul nostru, zicea mama, e cel mai bun, cel mai îngrăşat. în fiecare zi duceam o copaie cu bălegar şi-l îngrăşam pe el...

— încă una ! zicea mama bucuroasă că în locul unde puneam bălegile or să crească porumbii său grîul ca în vis.

Dar zvonurile acestea ocupau vremea lumii cea mai mare parte din zi. Nu era glumă. Oamenii, seara, pe la poartă, în ploaie sau prin casă, veniţi unul pe la altul, vorbeau cu înfrigurare despre o întovărăşire, dar unii lu

minaţi de o speranţă, ziceau că or să aibă noroc cu americanii.

— Vin ăia şi ne scapă ! N-o să aibă nimeni spor să ne amestece.

Nu a venit nici un american, şi nimeni altcineva, de ce să fi venit ? Treptat, au dispărut mejdinile care despărţeau locul unui om de al altuia. Cit se bătuseră înainte pentru mejdina din care unuia i se părea că a ciuntit cu sapa vecinul, ca să intre peste el, să pună un rînd de porumbi ! Linia aceea lată de două palme, cu iarbă mare pe ea, era ca un contur al fericirii fiecăruia, al liniştii şi avuţiei sale. Intra cîte-o sapă în ea, din stinsa, intra şi din dreapta, pînă se ajungea la o soluţie ceva mai sigură : se înfigeau ţăruşi în lemn. însă aceştia erau scoşi noaptea şi mutaţi mai la stînga sau mai la dreapta. Atunci se în- gropau pietre ,de parcă ele nu puteau fi scoase.

Certurile străvechi luau sfîrşit. Nu crezuse nimeni că mejdinile vor dispărea vreodată, dar iată, ele dispăru- reau şi nu mai aveai cum să le pui la loc. O cîmpţe fără capăt. Nu înţelegeam ce însemnătate au toate acestea, dar o nelinişte aspră mă risipea ca un curent viu peste pămîn- tul acoperit acum de prima zăpadă.

Tata a venit repede cu bani. Cîştigase, ori se împrumutase, nu ştiu, dar la sfatul mamei au cumpărat doi junei. Intenţia lor era să-i crească ,să-i facă boi, apoi să-i vîndă şi să cumpere „o faţă de linie", adică un loc viran între case unde, însăilînd nişte bîrne, de ochii lumii, să se creadă că faci casă pentru fată, poţi să pui în linişte grîu sau porumb şi nimeni n-o să-ţi ia pămîntul acela. Locul era frumos. Nu a fost nevoie să crească mari juncanii – schimbul s-a făcut rapid. Mergeam la şcoală şi priveam cu mîndrie spre cei cîţiva pari bătuţi în pă- mînt. Mama plănuia să ducă bălegarul din curte, ca să îngraşe pămîntul cumpărat. însă, trebuia să avem răbdare.

Se aşternea o ninsoare deasă, liniştită. Nu erau semne că o să înceteze în curînd. O dată cu marea cădere, intram şi eu în vacanţa de iarnă.

Se spunea că ai tot atîta pămînt ca şi înainte, numai că îl munceşti în comun, şi asta pentru că al altora nu era rodnic. Nu pricepeam mare lucru, în sufletul meu era o confuzie deasă şi nimeni nu avea chef să-mi spună ce se întîmplii cu adevărat. Pămîntul. Părăsit pe timp de iarnă, încă ţi-era imposibil să crezi că nu mai există mejdini între lotul tău şi al altuia. Toată întinderea era albă. Aşteptam să se lumineze timpul, să se topească zăpada şi, atunci, cu ochii bine deschişi, să te lămureşti care este adevărul : ai visat sau nu ?

Iarna aceea ne luase pe nepregătite .Auzeam lumea văitîndu-se că nu prea mai are ce să dea la vite. Căutau paie. Gingiile bovinelor, umflate, sîngerau. Găinile îngheţaseră în coteţe ; apoi, o boală căreia mama îi zicea „ciuie[u], le dobora pe cele rămase. Li se vîra pe cioc usturoi pisat şi untdelemn, însă nu avea cum să le salveze, chiar şi în ciuda injecţiilor pe care le făcea un aşa-zis veterinar, om din sat. Fumul ieşea negru pe coşurile caselor ; se împrăştia sub cerul greu, devenea irespirabil. în fine, lumea se pregătea pentru Crăciun.

Ai mei nu se lăsaseră vreodată fără porc, oricît or fi fost el de mic. Purcelul deşelat de mine fusese vîndut, să cumpărăm „lemne pentru casă" – cîteva prăjini ce îngheţaseră sub zăpadă. Alt purcel nu cumpăraserăm. Ne uitam pe fereastră în speranţa că o să ne aducă cineva o zburătură de carne, sau de maţ fiert. Nu a venit nimeni, însă eu cu frate-meu ieşeam din casă şi nu ne mai săturam trăgînd în piept miroşul de carne prăjită ce înnebunise satul. Priveam la vecin. Vedeam pielea porcului întinsă pe nuiele, să se usuce afară, pentru opinci, şi calculam cît fusese porcul de mare.

Mereu ţipau femeile la cîini şi la pisici, şi de le vedeau şi de nu, să nu găurească cu colţii pielea. Atunci jie-au otrăvit cîinele că – zicea nevasta vecinului Damian – l-a prins cînd trăgea cu colţii de piele.

— Să vă chinuiţi şi voi cum s-a chinuit el! a strigat mama. Aşa să muriţi : cu spumă la gură .' Auzi tu, Veto ?

Nevasta vecinului s-a apropiat de gard şi a început să răcnească. Pe Tudoriţa de peste drum nu o întrebase nimeni nimic, dar a ieşit şi- ea la poartă – şi, fără a şti prea bine despre ce este vorba, i-a luat apărare Vetii. A început s-o blesteme pe maică-mea. Au apărut şi alte femei la poartă. S-au apropiat de mijlocul drumului; strigătele se înnădeau. Lanţul se desfăcea, se complica.

— Să fii tu a dracului cu aburul cărnii ! că ai dat cu bulgări în găina mea !

— Ba tu, cu mormîntul tău, că te-am văzut cu poala de prune cum ieşeai din grădina mea.

— Fă, mînca-te-ar viermii de vie ! Să tragă din tine ca din cîine, ce-ai fă, cu mine de nu vrei să mă vezi ?

— Păi ai uitat, fă, cînd îi ţineai calea lu' bărbatu-mio şi-i băgai cîte helea în cap ?

— Huo, lua-v-ar din Rusalii pe-amîndoi, că v-am muncit astă-vară şi nu mi-aţi dat un frăncuţ! Să vă-ngropaţi cu el!

Atunci sărea cîte un bărbat şi-i zicea să facă aşa şi pe dincolo în plinea care-o mănîncă.

— Mă, pîrlitule ,să-i faci pămîntului pe care nu-l mai ai ! Bine v-a făcut că vi l-a luat!

Peste femei ningea.

Parcă ar vrea să le îngroape," zicea soră-mea.

Apoi se făcea linişte. Scîrţîia cîte-o uşă, cînta un cocoş. Erau dese asemenea certuri, între vecine, între bărbat şi nevastă, ori între tată şi fiu... Pînă la urmă, femeile şi bărbaţii se împăcau. Vorbeau fără nici o răutate în glas şi se chemau să facă pîrtie, să se ajute între ei. Deznădăjduiţi, bărbaţii mergeau peste garduri, să dea zăpada jos de pe acoperişurile caselor. Bunică-mea venise de la sora mamei şi se aolea că nu mai văzuse niciodată . aşa mînie dumnezeiască. Nu mai gîndeam la carnea de . porc. Trebuia să biruim zăpada, ceea ce mi se părea imposibil. Cîinii parcă săreau prin valuri imense de lapte îngheţat; pisicile miorlăiau de-ţi luai cîmpii, găinile nu mai ieşeau din nămeţi. Neputincios, priveam din casă cum ne acoperă

zăpada şi, de frică, mi se părea că nu mai avem aer.

într-o duminică, după ce drumul se mai descurcase, cîţiva oameni aduceau pe-o loitră de car, împodobită cu crengi de brad, un tînăr care murise undeva, pe drumul dintre satul nostru şi al tatălui meu. îl căutaseră o săptămînă de zile părinţii şi cîţiva oameni de curaj. îngheţat, nici acum nu-l lăsa zăpada : ningea în neştire peste el. Pus cu faţa în sus, îl acoperise ca o pînză albă împăturită de cîteva ori.

Nu mai aveam lemne. Avuseserăm salcîmi, pe locul nostru, în vîlcea. Pădurarul avea puşcă şi trei cîini răi. înalt, cel mai înalt din părţile noastre, oriîncotro îţi aruncai ochii, îl vedeai pe el, proptit în spatele grădinilor, cu braţele desfăcute şi avînd între ele toate dealurile împădurite şi văile. Furam lemne noaptea, făcîndu-ne loc pe sub zăpadă, iar altul în urmă – fratele, astupa urmele să nu fim prinşi. într-o zi a venit pădurarul beat şi a căutat lemnele pînă şi pe sub pat, în casă. Trăgea de mama şi de soră-mea iar eu cu frate-meu îl imploram pe vecin să le scape. A venit Damian, dar pădurarul a îndreptat puşca spre el. Atunci am văzut-o pe bunică-mea zvîrlindu-i în faţă un vas cu apă. Pînă la urmă a ieşit ; ne-am încuiat în casă cu cele cinci zăvoare puse la uşă de pe vremea cînd hoţii intrau peste om în casă.

— Ba unii săpau pe sub casă şi te pomeneai cu ei în mijlocul odăii ! povestea bunica.

Şcoala se închisese ; aşteptam să se ia zăpada, însă geruită, încremenise aşa. Anul nedumeririlor mele multe se încheiase.

— Să vedem ce-o aduce ăsta ! zicea mama, făcîndu-şi curaj.

Pînă a ne dezmetici bine şi a ne scutura de frigurile iernii, ne-am pomenit cu peţitori la soră-mea. O cerea un băiat din capătul satului. Şi, ca să uităm cît mai repede necazul pe care-l avusese, mama a dat-o. Acum, din nou nu ştiam cum să-mi explic venirea ei, de la o vreme, în fiecare zi acasă. Mi-era teamă să nu se întîmple ce se mai întîmplase. Mama o chema ? ori ei i se făcea dor şi nu putea să trăiască fără noi ? O găseam plîngînd pe lîngă foc, ne privea lung, iar această privire semăna cu a fe

meii ce, după îndelungă suferinţă, obişnuită cu gîndul morţii, îşi ia avînt pentru a sări în groapă cît mai adînc.

înţelesesem, deşi greu, că bărbatul ăsta nou, o bătea în fiecare zi şi-i scotea ochii că n-are zestre – şi că, uite-aşa, a pus mîna el pe pămîntul cumpărat de pe urma juncilor.

— Eu n-am noroc în viaţă ! mi-a spus soră-mea în- tr-o zi.

Lumea a ieşit la muncă. Unii spuneau că pămîntul o să fie dat înapoi. Cu un zîmbet lat de satisfacţie, perceptorul bătea în poartă amintindu-ne că banii nu s-au desfiinţat încă.

îşi desfăcea geanta, mai mult să ne sperie, şi o închidea la loc, inundat de o fericire fără margini. De la un timp, era numai zîmbet.

— Păi nu vedeţi ? zicea soră-mea, face cîţiva paşi şi scoate litra din geantă.

Nu se înşela. Uite că după o iarnă atît de grea, întîl- neam o lume nebănuit de veselă. Ce se auzea era îmbucurător Acum se punea problema : ce pămînt nimereşti ? Mai bun ca al tău sau mai prost ? Cei care avuseseră pămînt rău, pietros, de coastă, se bucurau. Dar ce sc făcea mama fără pămîntul ei gras ca untul ?

— Om trăi şi om-vedea ! o auzeam oftînd.

Primăvara se apropia. Şi omul se simţea altfel. Pămîntul are un ţipăt al lui, de bucurie. îl auzi numai cu inima. Pădurea înverzise, puhoaiele de apă trecuseră, umflaseră văile, rostogoliseră bîrnele podurilor, vite moarte, oameni – miliţianul numărase toţi sătenii şi, cînd fericit, cînd obosit de-atîta muncă, susţinea cu satisfacţie că lui nu-i lipseşte nimeni. Se umflase şi vîlceaua ce trecea prin dreptul locului nostru care ţinea de grădină şi care nu se luase. Apoi rădăcinile tufelor s-au scuturat de mîlul uscat. Iarba se ridica de sub crusta plesnită. Omul e făcut să uite. Cît tremurasem de frig şi de spaimă că n-o să mai văd soare, acum mi se părea că n-am îndurat nimic. Bunică-mea stătea lîngă casă, şi cînta cîtă-i ziua, ca niciodată. Străbunica Veronicăi îi ţinea de urît un timp ; descînta pentru copiii deocheaţi, pentru fetele ce nu scăpau de dureri de cap şi, pînă readucea cîte un mu-

ribund la viaţă, se lăuda în gura mare. Vestită pentru descântece, nu prea avea timp de şedere. Dar nu-l vedeam pe bătrînul ei ; despre el nimeni nu vorbea nimic. Nici Veronica nu mai ştia ce să-mi spună. Cu ea mergeam la şcoală şi ne văităm că e greu, Iar şcoala ne silea să facem acelaşi lucru. Asta era viaţa şi pentru noi !

Timpul prea se încălzise ; căldura vestea secetă mare. Lumea, îngrijorată, aştepta ploaia şi ura pămîntul uscat ce înfierbîntase sevele. Grîul şi porumbul abia se vedeau. Pămîntul crăpase şi ţi-era teamă să nu scapi în jos printre crăpăturile lui. Mergeam să ne scăldăm la gîrlă. îi priveam pe copiii curajoşi cum sar în cap, cum merg pe sub apă, cum înoată pe spate. Pînă ce locul mai adînc, cu apă limpede, ne-a fost interzis. Oamenii tulburaseră pe-acolo apa, să prindă peşte, şi descoperiseră arme îngropate în noroi. Cînd a venit ordin să fie predase armele, cei ce avuseseră aşa ceva, de teamă c-or s-o păţească, le aruncaseră unde numai ei credeau că e bine. Şi se întîmplase să le arunce toţi în acelaşi loc, în apa mai adîncă. Iar copiii înotaseră liniştiţi deasupra lor. Pistolul lui Diţoiu a fost recunoscut de mama, cînd, din curiozitate, bărbaţi şi femei, nu avea nimeni cum să-i oprească, s-au dus să vadă ce scot orăşenii ăia de-acolo. înşirate la soare, pe iarbă, unele încărcate, altele ruginite, te înspăimîntau. Cum era să uite mama pistolul care ajunsese şi prin casa noastră ? îi venise s-o strige pe soră-mea, dar Diţoiu i-a făcut semn să-şi înghită vorbele.

— Dacă spui ceva, e rău de mine, dar şi de tine !

Nimeni nu voia să recunoască adevărul. Au fost chemaţi la post, frecaţi acolo, însă fiecare a ieşit basma curată. Pe tata nu l-a întrebat nimeni,-cine l-ar fi bănuit tocmai pe el ? Venise pe-acasă şi-i era ciudă că nu a fost de faţă cînd Diţoiu i-a făcut semne mamei să tacă.

— Ce facem ? a întrebat-o el pe mama, ne mutăm acolo ?

— Adică unde să ne mutăm ? s-a prefăcut ea a nu înţelege. La cimitir ?

Tata şi-a lovit palmele, a supărare. S-a dat mai încolo să-şi pună cercul acela sub brîu, apoi s-a aşezat pe un scăunel, reluînd ceea ce-l neliniştise ani de zile.

— Păi bine ,fă, stau acolo să-i „sîrvesc" pe oamenii ăia, ei ţin la noi, ştii bine ce-ţi spuneau cînd ai fost la Bucureşti, şi acum dai îndărăt ? Cocoana a murit... a apăsat el pe cuvinte, începînd să numere degetele de la o mînă. Fie-sa s-a măritat la casă... A rămas el singur, ăl bătrîn. „Rămîi ,mă, Grigore, cu mine, zice, rămîi mă, că fii-mea nu mai dă pe-aici. Vino cu muierea, vă dau o cameră, mă, vă fac bucureşteni ! Mă îngrijiţi şi pe mine, atît vă cer. Ce dracu* faci la ţară ? Numai tu nu vrei ! o învinuia pe mama, de fapt insista văzînd-o că ea cade pe gînduri. Asta ţine la noi, a văzut că sînt om curat. Cînd a murit cocoana, nici dracu nu-şi aducea aminte de ceasul de aur şi de cruciuliţele alea. Le-am găsit sub nişte prosoape şi i le-am dat lui să nu le ia cineva. „Mă Grigore mă, ce băiat bun eşti. Şi uitasem de ele ! Altul nu mi le dădea..."

— Ca un prost ce eşti ! a zis mama. Ţi-era că te îmbogăţeşti cu ăl ceas şi cu alea, cruciuliţele alea... Ete, boierule, ce-am găsit! îl imita mama, ete, na ! la-le, că mă vede Dumnezeu dacă le dosăsc ! Altul tot aşa ar fi făcut, mă prostule ? Ei, păi tu eşti curat !

— Ssst! a făcut tata cu degetul la buze, şi ar fi vrut să spună ceva, probabil ş-o facă a pricepe că auzim noi... dar ea l-a întrerupt :

— Să faci la alea sssst, ce-mi faci mie aşa, ca la stricatele tale ? Crucea de piatră ? ha ? ai uitat ? Şi m-ai lăsat pe mine cu toate hangaralele pe cap şi să mă mănînce munca pămîntului !

— Pămîntul ! ha-ha ! rîdea răutăcios tata: „Nu rămîn la Bucureşti, îmi strigai, cine munceşte pămîntul ?" Şi ce pămînt, fa ? Patru amărîte de pogoane. Asta era pămînt ?

— Mă, patru, nepatru, era averea mea, de la mama, că tu, veneticule, ai venit în casă cu maţele lipite, nici izmene nu aveai pe tine. Fără un petecel de pămînt.

— N-am avut, ai ? Dar ăla de pe Cîmpul lui Vasile ? Mănos al tău ! mormăia tata făcîndu-i în necaz.

— Mănos, da. Ala care e !

— Păi mai e ?

Atunci el prindea forţă ; reuşise s-o învingă şi vorbea detaşat de pământ şi de lumea satului.

— Fă, proasto, acum e timpul.* Uite ăştia, şi înşira cîteva nume din satul lui, şi-au făcut biroul populaţiei la Bucureşti şi au pus mîna pe case. Numai tu nu vrei. Am vorbit cu un miliţian. Omul aşteaptă bani, atît.

— Mă ! striga mama ca la o vecină în toiul certei, mă amărîtule, ce Bucureşti, mă ? Nu vezi, mă, că pică păduchii de pe tine ? Ce-am io cu ăia şi cu proastele lor. Aici vreau să mă îngrop ! De-aici să mă ia cu carul să mă ducă la cimitir, din casa asta a mamei !

— Din casa asta a mamei ! o îngîna tata. Casa asta ! Pin uită-te cum arată !

— Fă-o ! Fă-o ca lumea, dacă ţi-e urît în ea.

— Io ? Cu ce ? se încurca tata.

— Păi atunci ce câţi la Bucureşti ? Nu te duci să faci de bani ? Ori ţi-a rămas obiceiul aşa...

— Ce bani fă, tîmpito ! Sparg lemne şi fac piaţa pe la ăia, pe la ăia... Tu crezi că banii se fac aşa, ai ?

— Atunci de ce nu rămîi aici ?

Aia era. Ce să caute el aici, ce să facă ? îi pricepeam răspunsul înainte de a apuca să-l dea. El se obişnuise, ca mulţi, cu drumurile. Unii la Constanţa, cei mai mulţi la Bucureşti. Şi nimeni la Apidava, că li se părea prea aproape şi acest aproape nu însemna nimic ,nici un cîştig, era ca prin curtea casei. Mi-era frică de asemenea certuri dar nu aveam cum să mă mişc de-acolo. Soră-mea întinsese un ziar pe pat, mă silea să-mi aplec capul peste el, să-mi dea prin păr cu un pieptene lat, de os, cumpărat de la o ţigancă. Cu partea deasă, parcă-mi trăgea pielea de pe cap ! Cum cădea un păduche, îl omora imediat, cu unghia. Ascultam pocnetul acela şi mi se tăia respiraţia, gîndindu-mă că puteau foarte bine să mă prindă la şcoală, deşi nu era copil care să nu aibă aşa ceva. în fiecare zi corvoada pieptănatului. Ziarul întins, capul bîţîind pe umeri, gîtul încordat, beregata apăsînd în cerul gurii, de nu mai puteam să înghit. Apoi gazul unsuros...

Mama nu se oprea :

— Mi-ai trimis numai fierotenii ! Ce dracu să fac cu ele aici, nu ştiu ’

— Dar cu foncierea, cu juncii, cu... cu... număra iarăşi tata pe degete.

— Mă ! încheia mama după ce se sătura de ceartă, să stai aici ! Să munceşti ca toţi oamenii, că uite : ăştia, ve- cenii ăştia, ştiindu-mă singură, rid de mine. Or să intre străinii peste mine în casă. Ai văzut mă, gardul ăla ? l-ai văzut ? Cine să-l mai pună pe picioare ? Dacă erai aici, vorbeai cu ăia, ca omul, de. Poate că n-o lăsa ăla sau ăla pe biata fată. Dar noi, două inse... Aşa că stai aici !

Tata ieşea din casă înjurînd, deşi ştia bine că mama are dreptate. Lua un cleşte şi, ca dovadă că mama ştia ce spune, se oprea lîngă gard. Nu se hotăra de unde să înceapă, toate seîndurile erau căzute, unele rupte, altele putrede. Le mai lega cu sîrmă, veşnica sîrmă ce rezolva orice – totul fiind făcut din cîrpituri. Răsucea sîrmă cu cleştele ; colo punea un mărăcine, dincolo petrecea cîte-o joardă lungă pe după seîndurile rezistente. Acum se îndrepta spre uşa casei care se lăsase şi abia puteai s-o deschizi. Prin casă, aplecat, cu mîinile în şold, se mira întruna. Bătrînă de peste o sută de ani, pomenită de bunică-mea şi primită de zestre, casa era făcută din bîrne de lemn. Acum intra în pămînt. Tavanul se lăsase. Cît plouase şi se topise zăpada, apa intrase peste noi. Puneam oale prin cameră, se umpleau repede. Le goleam mereu şi treaba asta, nouă, lui frate-meu şi mie, ni se părea că se face în orice casă. Dormeam cu toţii într-o cameră cu două paturi mici, fără saltea, pe seînduri late, care-ţi fărîmau oasele. Pe vatră nu se putea – acolo erau de toate, tot felul de lucruri sparte pe care însă nu le arunca nimeni, cine ştie cînd aveam vreo nevoie de ele... Şoarecii erau liberi ca purecii. Te pomeneai cu ei pe pernă, pe sub pătură. Singura noastră teamă era să nu ne roadă urechile. într-o asemenea curte cu gardul rupt, cu baniţe sparte, cu sape vechi şi plină de gropi, aricii şi dihorii se plimbau fără păs. îşi făceau cuib sub lemne ; şobolanii se încăierau cu cîinii, omorau pisicle ; viespile îşi făceau cuiburi la streaşină casei, nevăstuicile săreau prin crengile gutuiului, iar

mirosul de usturoi al şerpilor se făcea simţit prin locurile umbrite. Rimele lungi şi umflate ieşeau din pămînt, se tîrau printre găinile apatice, cu priviri proaste, iar şirurile de omizi cit degetul mic de la mină cutreierau de la un capăt la altul curtea, părăsind pomii uscaţi.

Mă uitam la casa noastră : îmi venea să intru în pămînt de ruşine cînd trecea cîte cineva pe drum şi o privea. Continua să se lase pe spate, pe temelia ei roasă de ploi ; ferestrele îmbătrîniseră, se jupuiau ca şerpii, uşa scîrţiia. Să facem casa ? Nici gînd. Cu ce s-o facem ? Tata îi zicea mamei să-l lase „să aranjeze cu Bucureştiul". Singur nu trecea la treabă. îl ascultam speriaţi, eu cu fra- te-meu. Nu înţelegeam. Numai soră-mea sorbea cuvintele tatii cu îneîntare. în felul acesta ,spunea tata ,s-ar .spăla şi „ruşinea cu fata".

Pe drum i-am spus Vcronicăi. Abia atunci, cînd am văzut-o că mă priveşte cu invidie şi că e fermecată la gîndul că s-ar putea s-o luăm şi pe ea, s-o furăm, adică dacă n-o • lasă ai ei, am început să pricep că ar fi o treabă bună să plecăm la Bucureşti. însemna să ne mutăm într-un oraş mare, să învăţ la altă şcoală, frumoasă Dar să părăsim casa asta .' S-o părăsim ? Nu ! Aici rămînem. unde s-au adunat liniştea lumii ,aurul pămîntului »fericirea, cum spunea mama în ceasurile de bucurie, duminica, sorbind din strachina cu ciorbă de pui. Pentru tata însă, hotărîrea mamei însemna o mare decepţie. Tata era singurul care-şi dădea seama ce înseamnă să pleci la oraş. Vedea el viitorul nostru sau nu ? Care ne-^ar fi fost destinul dacă ne-am fi mutat ? Accepta cu mare tristeţe porunca mamei de a rămîne să muncească la cot cu alţii. Renunţa astfel la ambiţia de a fi în rînd cu cei plecaţi, pe care îi cunoştea bine.

Iar rămînerea lui era însoţită de o veste în care mulţi nu crezuseră din primele zile.

— Pentru asta am rămas, fă ? Am înţeles eu acum pentru ce m-ai oprit aici : ca să mă înscriu la^ colectiv.

Bunică-mea nu-şi pierduse minţile cîtuşi de puţin, cum cred îndeobşte cei tineri despre bătrîni. Eu. nu văzusem

încă nici un bătrîn smintit, nici căruia, i se luase gura ori nu-l interesa ce se întîmpla prin sat. La vîrsta ei vroia să se apuce de croitorie, ca să ne ajute, să n-o ţinem de pomană pe mîncare şi dormit. Un animal îţi dă ceva în schimbul ostenelii : lapte ori lină, dar ea ce să ne dea ? – se întreba singură, la masă, şi în acelaşi timp ne cerea părerea.

. – Fă, fată, îi spunea ea străbunicii Veronicăi. Ne pregătim pentru nunta aia, sau ce facem ? şi-şi fereau amîn- două picioarele, de muşte.

— Io nu mi-am făcut furmele, zicea vecina, nu sînt gata. Aşa i-am spus şi lui popa. Dar ete ce vreau : să trăiesc să văd ce-o să se întîmple cu ăştia – şi arăta spre mine care, stîrcit lîngă ele, că mîncasem prea multe dude, vream s-o rog să-mi descînte.

— Ţii, fa, minte cînd ne-am luat de păr pentru ăla al lui Beşleagă ?

— E ,săracu ! Cred că nici ţărînă nu mai e din el ! Şi pe-aia a luat-o vîntul. îi plăcea să-mi frec obrajii şi mîinile cu busuioc. Aveam o cămaşă cusută de cînd eram în vorbă cu el. Am auzit că mi-au tocat-o şoarecii. Cu ea vream să mă îngrop, Mitrino.

— Şoarecii, ai ? s-a speriat bunică-mea. Păi de-aia nu te-o mai lua moartea, Varvaro, că nu ai cămaşa aia, în care vreai să te îngropi. Eu o am pe-a mea. Mi-o luase percitoru ; am cîştigat-o şi sînt liniştită. Da acum un ceas am tras o frică : auzi tu, fată, o sută de porumbei năvăliră pe ladă ! Se lăsară de sus, fîl ! fîl ! pe lîngă umerii mei, parcă mă luaseră în zbor, îmi puseră aripi, pe urmă să-mi ciugulească mărgelele de pe ea, nu alta, după ce ridicaseră capacul! Muriră ăia înecaţi cu mărgelele înşirate pe aţă, că li se puseră în gît. îl chemai pe bărbatu-tău Florea să-i taie cînd văzui că mor, să-i dau la copiii ăştia să-i mănînce. Veniră alţii, peste-o sută ! Şi lada cu grîu e plină de porumbei morţi ! Ce să mă fac cu ei, cînd să-i mănînc pe toţi ?

Varvara o asculta cu luare aminte ; mi se părea că-i vede în locul grăuncioarelor de ţărînă.

— La mine a venit unul singur, a hîrîit ea, scuturîn- du-şi capul, iar pieile gîtului, .lăsate ca guşa găinii, au

plescăit umede, lovindu-se între ele. S-a lăsat din zbor uite-aşa şi a despicat aerul de sus în jos, cu muchea palmei, şi gogîlţ i-a înghiţit ochiul fetii aleia mici. Stătea, săraca pe prispă, şi se uita la un nor. I-a înghiţit ochiul ! Of, of, Mitrino !

Aş fi vrut să fiu orice în acel moment – bulgăre de pămînt, numai fiinţă să nu fiu. Bunică-mea îmi arătase cu un deget s-o iau spre poartă. Dacă m-aş fi împotrivit, bătrîna ar fi uitat ce avea de gînd să spună, sau, ferin- du-se de mine ar fi tăcut, şi-atunci mi-am zis că e bine să mă ascund în spatele porţii. M-am furişat cu mers de pisică, şi temîndu-mă să nu mi se audă răsuflarea.

— Auzi ? zicea bunică-mea, mă uit la tino că eşti femeie bătrînă şi tot ca un copil gîndeşti, păi cum, fa, să-l înghită porumbelul cînd am auzit că nepotu-tău a lovit-o cu un surcel ? şi am aflat şi de ce.

— N-a lovit-o cu nici un surcel ! A venit o pasăre, eram de faţă. Dar pot să i-l fac cum a fost.

— Păcatele tale ! Ce, parcă eu nu descînt ? nu ştiu ce sînt alea descînteco ?

— Bine, uite, ai să vezi... am io nişte presimţiri, şi aşa simt că-mi ia carnea foc pe oase.

Bunică-mea nu contenea să-i dea înainte despre acel surcel şi că ştie care a fost pricina. începuseră să se ia la ceartă, că pentru noi i s-a întîmplat fetii. Au uitat ce vorbeau cînd a trecut un om străin pe drum, iar ele şi-au pus mîna la ochi să-l vadă bine – nu cumva e vreun bu- cureştean de-al nostru ? Acela avea o geantă, nu arăta de pe la noi ; le-a dat bună-ziua şi a cerut o cană de apă. Bunică-mea i-a adus urciorul, apoi s-au apucat amîndouă să-l întrebe pe cine caută. Pînă au. aflat că a venit de la regiune, în privinţa pămîntului.

— Aha, aha ! Ce credeam eu, l-a întrerupt bunica. ’Mneavoastră ni-l deterăţi, ’mneavoastră ni-l luaţi îndărăt ?

Nu-l lăsau să continue. El ştia că şi-a răcit degeaba gura cu două bătrîne, însă bunică-mea, cînd străinul îşi ştergea chelia cu o batistă şi îşi făcea vînt cu pălăria, pre- gătindu-se să plece, i-a spus astfel :

— Ţăranul este blestemat să fie al pămîntului, dar să nu aibă parte de el ! Fată, şi-a subţiat ea glasul, noi ne-am trăit traiul, ne-am mîncat mălaiul. Rău nu cred c-o sfi fie nici de ei.

— Rău ? de cine vorbiţi ? le-a întrebat vecinul Şi- teavu. Părea că ascultase discuţia, de după colţul gardului. Tăceţi dracului din gură ! Fericire o să fie cît n-o să cuprindă pămîntul. N-o să mai ştie omul ce să facă cu ea, asta este. Voi le aveţi po- ale voastre, cum v-aţi pomenit. Trăncăniţi, că tot n-aveţi ce face.

Bătrînele s-au prefăcut că nu-l aud, dar el mă descoperise pe mine şi mă privea ca un cîine înspăimîntător de mare, hotărît să sară gardul şi să mă facă bucăţi.

— Ia vino, mă ! mi-a zis, arătîndu-mi să ies în drum şi să intru pe poarta lui.

Nu m-aş fi dus, dar bunică-mea zicea :

— Du-te, muică, du-te, te cheamă casieru'.

Căpătăm putere, nu mi-era frică, auzise şi ea, deşi puteam foarte bine, s-o iau la fugă prin curtea mea. Nu pricepeam ce se întîmplă cu el, cum de trecea atît de repede de la o stare la alta. îmi dădea bomboane.

— Uite aici bomboane ! Şi stăi cu fii-meii sub fereastră, să auziţi aparatul de radio.

Aveau un aparat mare de radio, cu multe baterii pătrate, înşiruite pe masă. în fiecare seară stăteam cu mama lingă gard să audă muzică populară. Iar el, Siteavu, de fiecare dată cînd pleca de-acasă, striga la cine rămînea prin curte, să aibă grijă, dacă se înnourează cerul, să tragă firul ăla de la baterii, ca să nu-l trăznească.

Ne-a lăsat acolo şi a ieşit pe poartă. Cînd mi-am aruncat ochii după colţul casei, ăm tresărit : străbunicul Ve- ronicăi, întins cu faţa-n sus între buruieni, părea mort. Şiruri de furnici mergeau pe fruntea lui, ieşeau din barbă şi se pierdeau în părul- alb. Broaştele săreau pe lîngă el. Nu simţea nimic. Iar florile parcă bătute de vînt ,se legănau într-o parte şi alta peste trupul său.

— E mort ! am strigat, dar Veronica a început să rîdă.

— Nu ! N-are cum să fie mort, taica Florea n-o să moară niciodată. Azi a rămas acasă, s-a dus tata mare cu

 caprele, nu ştiu de ce nu l-a mai lăsat. Vino să facem ceva ! mi-a propus, clipind din ochiul viu, vino aici, lingă casă ! Stai să aduc o sfoară din casă !

Am aşteptat-o, fără a mă mişca din loc. Mi-era frică să mă uit la bătrîn.

— Uite, a zis ea obosită de fugă. Hai să ne legăm picioarele.

M-a tras spre ea şi m-am mirat cită putere are. Ca să nu ne desfacem, ea a petrecut o sfoară peste mine şi pe sub ea, apoi a legat-o. Nu ne spuneam nimic. Ne-am pomenit că strigă la noi bătrînul :

— Mă, afurisiţilor ! Ce faceţi, mă, aici ? Vouă nu vă e ruşine ? La anii ăştia, mă ? Doamne, cum s-a schimbat lumea !

Se mişca încet spre noi, parcă ducea tot pămîntul în spinare. .Am rupt-o la fugă prin grădină, simţindu-mă vinovat. Ne-am ascuns după o viţă de vie şi am început să ne jucăm de-a doctorul şi bolnava. Trebuia s-o operez., în momentul acela am văzut-o pe mama stînd în picioare lîngă noi. Luase nişte porumb verde şi dăduse de noi ! Ne-a luat la goană, cu bulgări, amenințîndu-ne că ne dă pe mina lui popa, să ne taie limba/

zXtenţia mea se îndreptase spre duzii în care începusem să ijnă urc cu o repeziciune uimitoare faţă de alţi copii. Şi cum nu ajungeam la dudele din vîrf, scuturam creanga şi coboram repede, să nu le mănînce cîinii ce pîndeau de departe. Duceam o luptă disperată împotriva lor. Mulţumit că azi am mîncat mai multe decît în alte zile, îl rugam pe frate-meu să ne jucăm cu mingi făcute din cîrpe vîrîte într-un ciorap, ori din păr de bou. Băteam asemenea mingi luate cu forţa de frate-meu de la alţi copii, pînă se lăsa noaptea şi, supărată, mama începea să ne dea gură şi să ne amenințe că nu ne mai primeşte acasă. Oarecum uitasem de şcoală : începusem să lipsesc de frica nuielelor ce ni se dădeau la palmă.

Eram fermecat de maşinile mari care făceau satul să urle. Veneau cîte zece-cincisprezece pe zi şi treceau goale spre deal, iar copiii fugeau după ele să se agaţe de oblonul din spate. Mă prindeam cu o mînă de oblon şi, cu picioarele ridicate în aer, fără a reuşi să mi le sprijin de

91 ceva, eram fericit că mă plimb cu maşina. Cîţiva căzuseră ,aveau coatele rupte, dar nimeni nu renunţa, îi înjuram pe şoferii care opreau încet maşin-a şi se luau după noi să ne bată. Ca să ne răzbunăm, puneam de-a latul drumului lemne pline de cuie, pietroaie, tinichele şi, de după porţi, aşteptam cu nerăbdare să se întoarcă maşinile de la deal. Rîdeam cînd şoferii coborau din cabină să împrăştie lemnele ; le întorceam înjurăturile rupînd-o la fugii prin grădină, de teama că vin după noi. Nu realizam că maşinile acelea, încărcate cu lemne lungi, drepte, ne doborau copacii, şi-i duceau departe de satul nostru. Ni se părea că nu se cunoaşte, oricît ar lua. Numai bunica şi vecina ei, de sub corcoduş, se uitau lung după maşini şi bombăneau. Ne luam la ceartă cu ele, le strigam că nu mor mai repede, ele cu toată răutatea lor.

•

Mergeam la horă desculţ. Frate-meu, care fuma ca şi alţi băieţi de seama lui, mă punea să adun chiştoacele, lui fiindu-i ruşine de lume. Apucam restul de ţigară între degetele de la picior, îl ridicam pe la spate, îndoindu-l din genunche, prindeam cu mîna chiştocul şi, vesel, îi dădeam drumul într-o pungă. Apoi mă duceam unde îmi arătase că se aruncă gunoiul din cooperativă, să caut chiştoace. Unii mai domnoşi, fumau ţigara pînă la jumătate ; alţii îşi pîrleau degetele cu ea, nu aruncau decît scrumul din care nu puteau să mai tragă ! După ce măsurăm drumul ,în speranţa că mai găsesc ceva, acasă ne ascundeam în vie ; răsuceam tutunul în hîrtie de ziar şi fumam amîndoi – cum să fumeze doar el ? eu pentru ce mă chinuiam atît ? Cînd nu aveam tutun, luam mătase de porumb uscată, sau frunze din floarea-soarelui. Mi se îngălbeniseră degetele, iar mamei şi lui tata le era cu neputinţă să creadă că aş fuma. Descoperirea a făcut-o învăţătorul cel înalt, cînd mi-a luat mîna să se uite niţel la ea şi mi-a mirosit degetele. Ridicîndu-mă de perciuni pînă la înălţimea ochilor lui, cu o palmă m-a înşurubat în aer.

— Aha, de-aia lipseau ouăle din cuibar ! ţipa mama la noi. Şi eu credeam că le bea vreo găină ! Nu vă mai dau să mîncaţi, dracilor ! Să plecaţi din casa mea şi să mă lăsaţi singură !

Scînceam un pic, apoi o luam de la început, siguri că n-o să ne mai prindă nimeni. Fugeam pe baltă ,mirosind aerul, fericiţi că s-au copt pepenii. Oamenii aveau grădini spre baltă, iar apa din dreptul grădinii fiecăruia era proprietatea lui, precum şi locul ce trecea dincolo de malul celălalt. Pe acel mal se răsfăaţu pepenii galbeni şi mai ales lubeniţele. Iar eu trebuia să execut, fără a crîcni, ordinul dat de frate-meu :

— Bă, uite cum fac : Na prăjina asta, sari cu ea în baltă, uite, o ţii aşa, da cînd ajungi în mijlocul apei îţi iei forţă în ea şi îţi faci vînt spre mal. Ajungi la lubeniţe, ai înţeles ? Vezi care e mai mare, o înţepi cu ascuţişul ăsta de la prăjină şi, dacă iese zeamă roşie din ea, înseamnă Ccă e coaptă. O ţii în braţe, sari în baltă şi din mijlocul ei îţi faci iar vînt şi împingi lubeniţa cu capul. Să n-o scapi, ai înţeles ? că e vai de tine !

Apa era adîncă şi lată. Aş fi putut oricînd să mă înec. Nu ştiam să înot. Dar nu la asta mă gîndeam. Trebuia să aduc lubeniţa, aşa că, îndîrjit, săream în mijlocul prăpădului, şi cînd atingeam pămîntul cu vîrful picioarelor, sprijinindu-mă în ele şi în prăjină treceam dincolo, pe sub apă. Un pîndar, căruia deocamdată nimeni nu-i vedea rostul, m-a zărit şi a strigat la mine. I-a spus lui tata cum sar în apă, cum aduc lubeniţa cu o mînă. Tata nu a crezut şi s-a ascuns după o salcie să vadă cu ochii lui. De teamă că mă sperie şi mă înec, nu a strigat la mine ; m-a urmărit de-acolo. Dar mi-a spus seara, la masă ce mi s-ar putea întîmpla.

— Păi nenea mă pune ! am behăit eu ca o capră lovită cu nuiaua peste şolduri.

— Cum mă, te pune el ? Adică te pune el să sari în apă ?

— Da, şi i-am explicat ce metodă foloseam.

Frate-meu nega şi îmi făcea semne că mă distruge cu pumnii. Pe tata nu-l ştiu să ne fi bătut pe unul dintre noi, de data asta însă, cu o furie peste fire, l-a doborît pe frate-meu şi, de parcă ar fi vrut să-l omoare, l-a jucat cu picioarele.

— Păi tu vrei să-l îneci, mă ? Am cheltuit cu el, m-au mîncat necazurile şi pe mine şi pe mă-ta, şi cînd să zicem doamne ajută că a scăpat, că e bine, trăieşte şi el, tu îl pui să moară, ai ? După ce că o să murim de foame cu atîta secetă, mai faci şi tu drăcii, mă ?

Şi îl bătea din nou, vărsîndu-şi pe el şi acest foc.

— Tu, mă ? Tu ?

Frate-meu s-a prefăcut că moare, iar mama a început să ţipe.

— Mori, tămîia mă-tii ! Să nu te prind că-l ridici de-acolo ! i-a poruncit mamei.

Nu credeam că se poate înrăi în aşa fel. Schimbarea lui mă înfricoşase cu totul.

Tata a cumpărat o traistă de eugenii – tot ce se găsise de mîncat la cooperativă. Se părea că pîinea se terminase pentru totdeauna pe pămînt. Eu cu frate-meu, fericiţi,'ne rugam să nu se mai găsească niciodată, ca să mîncăm numai eugenii. Dar atunci venise de la Bucureşti, mai avea bani; acum cu ce să cumpere ? şi nici. eugenii nu se găseau. Paparudele, ţigănci dezbrăcate cu bozii în faţă, să-şi ascundă cît de cît goliciunea, umpluseră drumul, iar femeile udau cu apă şi se rugau cerului să plouă. Pămîntul, vîrful pădurilor, fumegau. Cînd ieşeai din casă, intrai cu capul în foc. Apa ţîşnea din piele, din rădăcina părului.

Mergeam la şcoală, iar pe drum simţeam că leşin.

Mai aveam puţin şi- terminam cu ea, aşa cum terminaseră toţi copiii dinaintea mea. După cele patru clase, nu aveai unde să te duci. Ştiai să te iscăleşti, să faci o scrisoare, foarte bine, asta era cartea ! Cine să vadă de vite şi să ajute la munca pămîntului ? Prea puţini îşi dădeau seama că, de s-ar duce mai departe la şcoală, viaţa le-ar fi mai bună. Pentru că nimeni nu ştia cum ar fi viaţa aia bună. Binele şi răul se opriseră aici, în sat; trăiau împreună în aceeaşi casă, se înţelegeau, făceau cu schimbul ziua şi noaptea.

Cu ce mă alesesem eu pînă atunci ? Avusesem un învăţător şi două învăţătoare în patru ani şi nu izbutisem să ţin la nimeni. Mîncasem bătaie pe rupte, deşi învăţam bine. Pe de o parte, bătaia, cum se spune, „e ruptă din rai”, ne făcea să învăţăm. Nimeni în afara cîtorva născuţi fără minte, doi sau trei, nimeni nu îndrăznea să intre în clasă fără să-şi fi învăţat lecţia, fără să fi scris... fără să ştie să cînte, în faţa clasei, cu glas dulce, mutîndu-se de pe un picior pe altul, în ritmul cîntecului, tabla înmulţirii.

Primisem coroniţă de flori la serbare, chiar dacă pe drum mi-o rupea cel ce pusese în ea cele mai frumoase flori în speranţa cei le va lua el acasă. Rîdeam : degeaba o rupi, mie mi-a dat-o, nu ţie.

Tata mă lua deoparte :

— Mă băiete, tu să ştii una : Ăştia care fac aşa n-au minte, mă. Tu o ai. E mai rău de ăl care nu are cap. Nu trebuie să te pui cu ei, că nu merită. Ei ştiu să lovească, atît. Aci sînt tari. Tu vezi-ţi de treaba ta.

Era prima oară cînd îmi vorbea astfel ? înţelegeam ce-mi spune. El vroia să mă încurajeze, să mă facă a crede că nu sînt chiar de lepădat. Nu reuşeam să uit vorbele doctoriţei care îi spusese mamei că e tînără, are timp să facă alţi copii, ar fi bine să-şi schimbe soarta cu o injecţie. Mă gîndeam la Mircea – băiatul cu buze şi unghii vinete, care obosea din nimic. Mama nu greşise în ceea ce-l privea pe acel băiat. A murit! Unii spun că pe masa de operaţie, alţii că atît a putut să-l ţină inima. Lui îi plăcea să cînte o frîntură dintr-un cîntec, o şuiera .de nenumărate ori pe zi cînd era adus pe-acasă, la -aer. Parcă îi aud şi acum acel şuierat, gîtuit de oboseală – a rămas printre paiele uscate. Nu l-au adus la ţară, să-I petrec şi eu pînă la mormînt. Oscioarele lui n-au avut parte nici măcar de pămîntul unde s-a născut. Făceam ultimele drumuri spre şcoală şi mergeam cu imaginea făpturii lui în ochi. în timpul examenului de absolvire, am izbucnit în plîns. L-am văzut pe el în locul unui învăţător care mă examina. Fusesem lăsat pentru la urmă, că aveam probleme, deşi învăţam mai bine ca alţii. Cum a terminat cu mine, învăţătorul acela a fugit pe uşă, să fie cu ceilalţi, care se grăbiseră să iasă mai repede şi, deci, renunţa să-şi piardă o parte din timp cu mine.

În curtea şcolii după gardul ce dădea spre o vîlcea, aşteptau învăţătoarele şi învăţătorii, înghesuiţi de copii, speriaţi. Din rumoarea aceea şi explicaţiile haotice care şi le dădeau unii altora, am reuşit să aflu, că o tînără de vreo şaptesprezece ani, cu cozi mari şi galbene – astea rămăseseră în amintirea lumii –, se dusese să sape la porumbi. O femeie care vorbise cu ea mai de vreme susţinea că fata i se plînsese : „Acum aduc urciorul plin cu apă din vale, acum mi-l varsă pe furiş cineva[14]. Cineva deşerta apa nume „s-o prindă în vîlcea[44], spunea femeie. Rău este că femeia aceea n-a crezut, n-a luat-o acasă cînd a plecat. Fata se văitase, îi fusese frică, dar vecina a lăsat-o acolo singură. A fost găsită moartă, cu o batistă vîrîtă în gură, să nu se audă ţipînd, şi cu beregata tăiată. Alături de cap, o sapă cu tăişul în sus, să se creadă că fata, împiedicîndu-se... Dar pe lîngă ea, urme de cal şi porumbii frînţi ! Din brîu în jos, era plină de sînge. Femeia aceea spune că-l văzuse pe pădurar, de dimineaţă, învîrtindu-se pe-acolo. Nu exista nici o îndoială : el se luptase cu fata şi pentru că-l ameninţase că-l pîrăşte, a tăiat-o cu sapa.

— Nici n-au unde s-o ducă ! zicea mama. Nu mai avea nici tată, nici mamă. Casa...

înseamnă că e mai urîtă ca a noastră, mi-am zis eu.

Pe fată au adus-o peste două zile, de la Apadiva ; femeile i-au făcut cele trebuincioase. în ziua înmormîntării, era şi o nuntă în sat. Nunta fusese fixată de mult, lăutarii tocmiţi, oamenii cheltuiseră bani, murmura lumea. Nici înmormîntarea nu putea fi amînată pe-o aşa căldură ; mirosea a hoit peste tot. Era sîmbătă, nu duminică. Cele două slujbe s-au ţinut pe rînd ; unii plîngeau moarta în timp ce lăutarii cîntau pe drum. Nuntaşii au fost nevoiţi să aştepte în curtea unui om, necăjiţi că nu vorbiseră cu preotul să se facă mai întîi cununia.

Pierdusem un an de zile pe lîngă vite şi la munca pămîntului. Nici măcar în visul meu nu credeam că voi

mai merge la şcoală ; toţi copiii dinaintea mea se opriseră aici. Numai cei plecaţi cu părinţii la Bucureşti – aceiii da, mergeau la şcoală.

•

Se zvonea că se înfiinţează clasa a V-a la şcoală, dar nu

credea nimeni. Asemenea zvonuri adiaseră şi în alţi ani. Numai că, acum, şcoala veche fiind neîncăpătoare, era lucru sigur că trebuie să se construiască! o şcoală nouă. Priveam uimiţi cum se ridică zidurile. Credeam că acolo se înalţă un palat. Să vezi atîţia pereţi, varniţe, grămezi de pietre, cărămidă... Unii începuseră să mulţumească timpurilor bune, spre surprinderea celor ce spuneau că poa' să se construiască zece şcoli, nu-şi dau ei copiii, că nu-i vor plecaţi prin lume, rupţi de casăi şi de avere.

Şcoaki a fost repede înălţată. Constructorii de-aici parcă se luaseră la întrecere cu cei de la biserică. Meşterii, după ce zidisem şi tencuiscră, bombănind că pămîn- tul nostru de deal nu o bun şi de-aia se crapă, lăsaseră pictorii săi şi le facă pe-alc lor. Iar biserica se afla la cîteva case mai încolo. Fugeam cînd la şcoală să văd cît mai au de lucru, cînd la biserică unde rămîneam mut, cu ochii la acei oameni ce stînd pe nîşte seînduri aşezate bizar, cîntînd şi trăgind din ţigări, zugrăveau pe pereţi sfinţi ce păreau vii. Credeam că visez, dar, ăsta-i adevărul, vorbeam singur învîrtindu-mă prin pulberea drumului.

într-o dimineaţă, au venit la noi directorul şcolii şi taica lacob pentru a-l convinge pe frate-meu să urmeze cele şapte clase, el pierduse cîţiva ani buni. Frate-meu, în picioare, se legăna pe colţul sobei.

— Nu merg ! zicea. Să arăt ca măgarul între oi ?

— Or să fie mulţi de seama ta, măi băiatule, a încercat să-l convingă directorul Dinu. Uite, nc-am zbătut să înfiinţăm această clasa, merge şi fratele tău... şi mi-a zîmbit.

— Păi el îmi zice nene. Să fim amîndoi într-o clasă ? Şi curcile or să rîdă de mine.

Şi-au dat seama că pe moment nu se pot înţelege cu el şi au început s-o dăscălească pe mama. Tata nu era acasă. Mama, de acord, deşi părea cam sceptică şi îngrijorată că-i va fi greu fără ajutorul nostru, îl zorea pe frate-meu să zică* da. El, însă îi dădea înainte că e mare şi că vrea să plece la Bucureşti să facă rost de bani, să se îmbrace, iar mama, cînd a auzit, a început să-l drăcuie uitînd de preotul lacob.

-r-Numai la asta nu mă aşteptam !

— Plec, să vezi că plec! Că nu sînt prostul vostru să număr căcărezele caprelor şi să fac bătăi lâ mînă de la sapa voastră ! ’.

„A voastră”. Deci el ştia bine că nu-i făcut pentru asta.

— Atîţia băieţi au plecat; a vorbit el cu ochii dilataţi şi de ură dar şi de perspectiva pe care o întrezărea. Mă duc la Malaxa, unde au ajuns toţi.

într-adevăr plecaseră mulţi, majoritatea fără consim- ţămîntul părinţilor, şi se angajaseră acolo.

Preotul şi directorul n-au insistat. Ştiau că nu-i bine într-o singură zi... Au venit în fiecare seară, timp de o lună şi fără nici un rezultat. Şi chiar de fratele meu atîrna înfiinţarea cestei clase : mai era nevoie de un elev. I s-a explicat, i s-a vorbit despre ceilalţi copii care vor să înveţe dar nu au această posibilitate datorită încăpăţînării lui... Silit de tata şi mama, frate-meu a mers cîteva săp- tămînî la şcoală, apoi a fugit şi el la Bucureşti, cum fugiseră alţii, cînd au văzut că părinţii le stau „în calea norocului”. Dar. eu nu ştiam un lucru : după ce terminase cele patru clase, fratele meu îi rugase în genunchi, pe tata şi pe mama, să-l dea mai departe. însă „mai departe” însemna la Răscruci – drum lung pînă acolo şi bani de$_r$ cheltuială pentru a-l întreţine la internat, ori la gazdă. Tata s-a hotărît să-l dea acolo, dar în scurt timp n-au mai reuşit să facă faţă cheltuielilor pentru gazdă – internatul se desfiinţase curînd... Am auzit apoi că învăţa bine, că era cel mai bun din clasă. Tata îmi povestea, după ce fratele plecase la Bucureşti cum făcea cale de doisprezece kilometri, pîrtie prin zăpada de un metru, să-l poată duce la şcoală. Mai erau doi copii din sat. Şi aceia şi-au luat adio de la şcoală, oricît au insistat .profesorii să-i lase acolo. Dar eu unde fusesem cînd se întâmplaseră toate acestea ? Am impresia că unele evenimente, poate cele mai semnificative, au trecut pe lingă mine, fără să văd şi să aud. Eu îl crezusem pe-acasă, prin curte. Iar alor mei tocmai despre şcoală nu le ardea să trăncănească. Ala era un moft care-i costa. Cine se gîndea că pe el, pe frate- meu, o să-l coste dacă nu termină şcoala ?

Frate-meu pleca. Mi se părea dus pentru totdeauna dintre noi. Mult timp nu ne-a scris, doar trimitea vorbă prin cîte

cineva că-i e bine. -

— Bine la dracu, bombănea tata, n-auzi că fumează ?

— Păi n-are cui să semene ? Hă-hă ! să vezi cînd o lua-o pe urma ta de-o să-i mănînce femeile banii...'

În fiecare seară, la masă, despre el se vorbea. Pe so- ră-mea n-o mai băga nimeni în seamă. Retrasă lîngă bunică, îşi luase gîndul de la noroc ; poate de aceea se simţea mai bine în apropierea unei bătrîne, şterse de pe suprafaţa pămîntului. Iar ai mei se împăcaseră cu starea asta.

Pentru mine şcoala nu mai însemna ceva nou. Trebuia să învăţ ca să nu mănînc degeaba. Veneam de la şcoală şi simţeam mîncarea caldă în cuptorul sobei. Iar singura satisfacţie era să le spun că am luat notă mare.

— Ei, ce mai ziceţi ? îi întrebam.

— Păi să vedem dac-o ţii aşa, că am auzit despre ăştia... iar ăştia erau băiatul perceptorului şi fata miliţianului.

Puteam să învăţ, răspundeam la toate întrebările. însă, Ia fel ca în anii trecuţi, bătaia era aceeaşi. Atît doar că nu înţelegeam de ce mă pun să-i bat, să le dau la palmă cu nuiaua celor ce nu învăţau. De ce n-o făceau ei, profesorii ? Mă alegeam cu înjurături şi cu ameninţări, mă priveau urît şi mă porecleau cu glas tare... Atunci sufeream ; nu-mi făceam din asta motiv să-i bat cu ură. însă dacă refuzam, primeam eu bătaie.

Şcoala era departe, noroaiele mari. Ca şi altădată, ajungeam cu opincile în mînă, ultimul, şi vedeam cît de greu este să nu te poţi folosi de amîndouă mîinile. Prindeam însă din urmă, pe drum, un băiat şchiop. Şchiopăta atît de tare încît, văzut de departe, ţi se părea că pămîn- tul nu-l lasă să cadă cînd pe partea dreapt, cînd pe partea stingă. îşi ţinea cu mîna genunchiul, să nu i se frîngă piciorul subţire ca un băţ. Ne-am împrietenit. Mama lui era femeie de serviciu la şcoală. Mi-am dat seama că nu se poate să-i înving pe ceilalţi numai cu cartea. Mi-am propus să mă apăr şi cu dinţii cînd este vorba de bătaie. Ei, întîi_se luau la luptă şi fiecare vroia să-l trîntească pe celălalt, iar de la luptă, ajungîndu-se la ură, treceau uşor la bătaie. Bătaia dintre copii mi s-a părut mai feroce decît aceea dintre bărbaţi. Oamenii au o teamă : să nu-l schilodească! pe

adversar, şi să n-ajungă, aşa, la mîna legii dar copiii îşi dau în ochi, peste urechi, în moalele capului, fără nici o teamă. Trebuia să mă apăr apoi şi cu picioarele cînd am văzut că te pot lovi în boaşe, şi în cele din urmă cu capul, cum îi văzusem pe unii. Nici nu bănuiam că pot avea atîta putere în mînă şi *ca* sînt mai puternic decît mulţi.

Am crescut ca din apă, dar numai pînă în clasa şaptea. De aici încolo centimetrii s-au adăugat încet şi nu prea mulţi.

îi doboram în jurul meu, îi frîngeam pe spate cînd vroiau să ne luptăm. Trebuia să mă apăr, să-mi păstrez îmbrăcămintea curată să nu-i las să mă desfigureze. Iar cu o clasă întreagă nu poţi să te lupţi, n-ai cum să birui cu mîna goală. îmi sărea în ajutorul prietenul şchiop, care se repezea la picioare şi-i trîntea pînă sunau capetele pe duşumea ca nucile. Lui îi prinseseră frica poate mai mult decît mie. Se arunca orbeşte pe burtă, fără a-i păsa că se poate lovi, îi muşca de gleznă, iar celui prins nu-i dădea drumul pînă nu-l schingiuia acolo jos, pe săturate. Numai aşa reuşiserăm să ne impunem, să ne ia frica. Părinţii erau bucuroşi că învăţam carte. Profesorii nu ne iertau. Nu aveam timp să stăm la poartă. Cînd îi vedea de departe, zburam prin curte şi ne opream în mijlocul viei, speriaţi – nu cumva s-or fi luat după noi ? Iar frica aceasta era accentuată şi de respectul cu care bătrînii şi părinţii îi întîmpinau, ridieîndu-se în picioare, înclinînd capul pînă la pămînt, fericiţi că li se răspundea la salut.

Odată însă n-am ştiut ce să cred cînd un profesor de fizică şi— îi urcat scaunul pe catedră şi, aşezîndu-se pe el, acolo sus, a început să plîngă. Auzisem despre un învăţător, Silviu Pomană, că adormea la catedră şi că, într-o zi, un elev i-a lipit genele cu cocă – dar asta mi se părea că o o poveste de adormit copiii. Cel ce se urcase pe scaun ne ţinea numai în doi şi trei ; nu el ne bătea pînă cînd începeam să cîntăm de durere şi nu el ne pisa la cap pînă cînd plecam cu lecţia învăţată din clasă ? Şi apoi avea o soţie frumoasă, profesoara noastră de istorie, care privea mereu peste case, iar la oni ei deşi vorbea piţigăiat, parcă vedeam turcii ori nemţii invadîndu-ne satul, în timp ce părinţii noştri îşi vărsau sîngele pentru pămîntuî neamului nostru, brav şi cinstit. Păi astea n-aveau cum sii ni le spună părinţii care miroseau a acru şi se căzneau un ceas să prindă

un purice.

Rolul cel mare, în afara şcolii, că asta nu se comenta, oricît de mult ai fi avut de învăţat, era să pasc vitele. Sil le duc pe islaz, ori pe vîlcea, undo era iarba mai bună, cu ghiozdanul după mine. Nu-mi plăcea la islaz, acolo erau prea mulţi copii adunaţi şi din alt sat, acolo, odată, fusese cît pe-aci să mă înec cînd venise apa mare. Aflasem că în altă vîlcea, dincolo de a noastră, este iarbă mare.

Dar mai ales, pe-acolo, sîmbăta, trecea taica lacob, de la biserica din satul tatălui meu. îmi dăduse o dată doi colaci şi colivă. De-atunci aşteptam cu nerăbdare sîmbăta sau duminica. Mă întreba al cui sînt, prefăcîndu-se că nu mă mai ţine minte, după ce îi strigam de departe un sonor „Sărut mîna !u şi coboram spre el fără ruşine. Dacă nu eram pe-acolo. cînd mă întîlnea prin sat mă întreba de ce am lipsit. Păi, păi... şi mă bîlbîiam tot, nu-i spuneam că mama m-a trimis în altă parte.

— Ei ! Ha, ha, ha ! lasă că mă minţi şi-o să-ţi tai limba. N-ai vrut să vii. Mi s-au acrit colacii şi coliva. Eu nu dau nimănui, decît ţie.

începuse să mi se facă ruşine iar directorul, fie că auzise, fie că văzuse ce se întîmplă cu noi – pînă la coada vîlcelei se înşirau destui ca mine – a început să mă ameninţe că, dacă mai aude aşa ceva, nic\ dii afară din şcoală.

îl bîzîisem zile întregi pe tata să-mi ia creioane colorate. Mai întîi începusem să fac feţe pentru stea – chipuri pe hîrtia ce se lipea cu grijă peste un ciur mare sau o sită care nu mai era bună. în cercul acela, cei pricepuţi înfigeau un fel de colţuri cărora le ziceam coarnele stelei, iar din coarnele stelei porneau smocuri lungi de hîrtie creponată de diferite culori. Cu cît o stea avea mai multe coarne – zece, douăsprezece, douăzecişipatru – şi hîrtie mai multă, cu atît era mai frumoasă. însă, dacă faţa nu-i era frumos pictată tot degeaba ! Iar ca să tai poza din calendar şi s-o lipeşti, nu era cine ştie ce – asta putea să facă oricine. Unii se ambiţionau şi desenau nişte monştri. O dată steaua pictată frumos şi împodobită ca o mireasă, se alegeau patru băieţi cu darul cîntării şi cîntau doi cîte doi, distihuri dintr-un cîntec de stea, iar cînte- cele erau în număr de peste cincizeci, unele lungi, altele mai scurte. Cel mai lung cîntec era Ceasul – avea peste treizeci de strofe şi era vorba despre sfîrşitul Omului, despre venirea ceasului cînd el îşî

jeleşte viaţa şi sfîrşi- .tul, cu teamă de cele ce va trebui să întîmpine. Nu ştiai acest cîntec, nu erai un bun stelar. Dar cine-i punea să-l cînte, însemna că nu e om bun. Interesul era să cînţi puţin, să iei bani mulţi şi el să nu uite că a primit steaua într-un an o dată. Trebuia să învîrţi steaua atît de tare încît să-i stingi lampa. N-o stingeai, aia nu mai era stea bogată. Icoana o făceam eu pentru steaua noastră. Ne înarmam cu ciomege mari, groase, cu un fel de lance la capăt, să ne apărăm de cîini şi plecam de seara, din Ajun, bătînd pe la porţi, pînă a doua zi pe sub prînz. Unii stelari mai puternici îi luau la bătaie pe cei mici şi le spărgeau steaua – loveau cu ciomagul în icoană. Părinţii spuneau că de ei n-o să fie bine în viaţă. Şi nouă, mai întîi ne-a aruncat cerneală pe ea, apoi ne-a spart-o un băiat mai mare, Sfîntu. A ieşit din curte, ne-a spart-o şi-a plecat fluierînd de lîngă noi, fericit. Nu puteam să ne batem cu el. Spargerea stelei ne luase totul.

începusem să colorez pentru a-mi face steaua frumoasă. Apoi, cîte cineva, din auzite, bătea în poartă şi mă ruga să-i pictez o iconiţă cu nu ştiu care sfînt, s-o aibă în casă. Preotul auzise de asta, şi vroia să mă cîştige cu colaci, cu colivă. Iar pozna a pornit de la director – el i-a ţinut calea şi l-a luat la rost de ce îmi bagă în cap religie. Preotul (o auzeam pe soră-mea) predase religia, şi-i cam pocnea pe copii, dar eu nu-l prinsesem, neligia nu se mai făcea de mult şi nici nu mă întrebase pînă atunci dacă eu cred sau nu în sfinţi. La şcoală, după ce făcusem o copie după portretul unui scriitor şi pusesem desenul pe perete, în clasă – profesorii s-au arătat în- cîntaţi. în altă zi am lipit alături o planşă cu Cristos.

— Păi bine, măi băiete, tu pui lîngă figura marelui scriitor figura lui Cristos ?

— Don* director, am piuit eu asurzitor, eu nu l-am văzut nici pe scriitor, nici pe Cristos.

Directorul, ca să evite o discuţie în care cine ştie ce aş fi debitat, mi-a luat maculatorul să vadă ce am în el. Era plin de sfinţi ! – case, copaci, oameni nu mă pusese nimeni să desenez. I-a arătat maculatorul nevinovatului preot, care se supărase foc pe director şi-i tăiase raţia de ţuică – directorul Dinu fiind din alt sat, cînd pregeta să ia noroiul în piciorul, adăsta la părinţel.

— Uite, taică lacob, nu mă credeai !

Astfel taica lacob, după ce mi-a dat trei colaci şi colivă cu

zahăr, m-a întrebat, cum se obişnuieşte la ţară :

— Mă... mă... ia stai mă ! şi .mă ciupea cînd de nas, cînd de obraz. Tu ai fost mă, vreodată cu steaua ? Ştii ce e aia ?

— Ştiu ! Păi ce e steaua să nu ştiu ?

— Da ăştia, băieţii ăştia, n-au stele frumoase. Tu le-ai văzut ? Ai ? Te pomeni că ţi-au plăcut !

Am strîmbat din nas. Totdeauna îţi place numai ce faci tu. Singurii care ar fi făcut ceva „extra" ar fi fost pictorii de la biserică, dar aceia nu-i luau pe copii în seamă, nu le dădeau voie să se apropie de vopsele – pentru că mulţi furaseră cîte un borcan să zugrăvească pe-acasă. Despre pictori se dusese vorba că sînt un fel de draci – fumau în biserică, înjurau, cîntau şi mîncascră toţi puii Vetii lui Biţan – vecina de peste drum.

Taica Iacob m-a dus" pe la ei. Le-a spus că am înclinaţii. I-a rugat să-mi arate cîte ceva, mai ales cum să folosesc vopselele acelea. N-au apucat să-mi explice mare lucru : unul dintre pictori a răposat pe neaşteptate —? a căzut de pe schelă, iar ceilalţi doi, un pictor şi ajutorul său. după o vreme, s-au grăbit să termine şi au plecat la altă lucrare. Văzusem multe pungi cu prafuri colorate. existau şi la Cooperativă. Oamenii noştri din sat făceau, fiecare pe pereţi nişte flori cît palma, urîte, cu un contur mustăcios, şi parcă mînjite. Priveam însă holbat feţele sfinţilor, cutele veşmintelor şi oricît îi vorbise lumea de rău, pictorii mi se păreau supraoameni – despre cel ce murise îmi spuneam că fusese luat în cer să picteze vreo biserică pe-acolo.

Nu-ini dădeam seama dacéi desenam bine. O femeie de la oraş, căsătorită cu unul de-al nostru (ce-o fi văzut la el ? şi mă întrebam cum poate cineva să pună atîta frumuseţe pe un chip, iar pe altul numai urîţenie şi prostie) auzind că pictez, mi-a adus cîteva acuarele – trei nasturi : alb, verde şi galben, probabil le luase şi ea de la vreun elev. Nici nu ştiam cum SÍI le folosesc. Apăsam cu ele pe hîrtie dar nu lăsau nici o urmă. Nu bănuiam că se amestecă în apă şi că pentru asta îmi trebuie neapărat o pensulă. Eu eram obişnuit cu creioane colorate – umezeam hîrtia cu scuipat şi descopeream miraculoase cerneluri. Dar acuarelele acelea, primul meu contact cu ele. darul ce-mi deschisese oehii şi inima ca un alt răsărit. de soare, nou şi nebănuit, mi-a rămas toată viaţa în amintire.

Am început să renunţ la sfinţi, lăsîndu-mă fermecat de chipul scriitorilor găsiţi prin cărţi. încercam să-i măresc, pînă am descoperit tablourile mari, aduse de director să le pună pe pereţi. Furam cîte o fotografie de proporţii uluitoare şi, înţepînd contururile cu acul, încercam să fac eu alt tablou, colorat. în cîteva săptămîni umplusem pereţii cu asemenea picturi. Eram lăudat, veneau copiii de la alte clase să vadă ce-am fost în stare să fac. Cu toate acestea, directorul, care preda desenul, nu ini-a dat niciodată nota zece.

îritr-o zi, cînd de la o ora de limba română lipsea profesorul, îi intrat în clasă o fată. Dintr-un obicei neînţeles, cînd venea cinevii străin, colegii mei izbucneau în rîs. Rîdeau şi nu ştiau do ce. Fata aceea care venise să-l suplinească pe profesor, nu avea nici o putere să-i stâpî- ncască. îi ameninţa cu palma, cu băţul, striga la ei, însă fără nici un rezultat. Ne-a spus că c învăţătoare, repartizată de curînd la noi în sat şi că o să avem de furcă dacă'nu ne învăţăm minte: no va spune la cancelarie... Dar noi ne vedeam de treabă : coceam boabe de porumb printre obielele şi ciorapii uzi de pe godin, rîdeam cu gura pînă la urechi, apoi vorbeam într-o cană de tablă şi glasul păreii a fi ieşit dintr-un aparat de radio.

A întrebat cine vrea să citească poezia „împărat şi proletar". Doar eu am ridicat mîna. I-a plăcut cum am citit şi ce răspunsuri am dat întrebărilor ei. M-a lăudat, în clasă se făcuse linişte. Invidia că eu intrasem în vorbă cu ca şi dădeam răspunsuri ce o îneîntau, îi făcuse să în-l ceteze din rîs, dar să-şi dea şi coate. Apoi, cînd au priceput că întrebările se complicii – şi glasul ei era fermecător – cred cii s-au bucurat : îi scoteam din impas şi acum roşiseră la faţă şi-mi făceau semne să ridic în continuare mîna. A întrebat cine a făcut desenele de pe pereţi ; clasa, în cor, a spus că eu. Apoi, Cosmin, băiatul perceptorului, care începuse să vină des pe la Veronica, părinţii împrietenindu-se mult, a vorbit cu glas piţigăiat, vesel, ciî scriu şi poezii, am un caiet acasă.

— Ei .' Şi poezii ? Ia să mi le arăţi, că şi eu scriu.

Nici gînd să i le arăt. Ce aveam eu acolo, era de groază – scrisesem toate porcăriile auzite de pe la bă- trîni, ei aveau marea plăcere de a-i învăţa pe copii versuri din astea. Iar dacă încercasem sîî compun şi eu cîte ceva, erau numai despre pădure şi izvor, întrucît frumuseţea şi limpezimea versurilor lui

Eminescu circulau prin mine' ca sîngele. Şi cîteva poezii despre iubire – deşi, în afară de Veronica, nu îndrăznisem să ridic ochii spre alţii fată. Venise o fată de la Bucureşti pe la o familie, săracă, băieţii nu-şi explicau ce fel de rudă o fi cu familia aceea, şi cînd o vedeam după oi, prin mirişte, o priveam pînă cînd o pierdeam din ochi – nemişcat, inchi- puindu-mi că daca m-ar lăsa să stau cu ea de vorbă la poartă, şi apoi s-o sărut, cmn vedeam în filmele aduse de caravana cinematografică, m-aş fi transformat în stîlp de aur. Mă visam Făt-Frumos care vine pe un cal alb şi o fură, omorînd atîţia zmei, balauri şi tot felul de duhuri rele... Dar ea a plecat repede. Frumuseţea ei mă orbise ; trăsăturile i se topiseră parcă în miezul unei flăcări ce vorbea, suspina, cînta...

Veronica îmi devenise necesară – era şi frumoasă şi bună pentru mine, dar o ştiam mereu aici.

Acum îmi era imposibil să cred că mă voi apropia mai mult de această învăţătoare ce întrecea în frumuseţe pe bucureşteanca pe care-o văzusem păscînd capre. De aceea mi se înmuiau picioarele cînd răspundeam la întrebări. Era vorba nu numai despre o fiinţă nouă, cu alt glas şi alte mişcări, ci de altceva.

Nou pentru mine era şi Cotolici – un băiat născut la noi dar înfiat de cineva de la Bucureşti. Venea din cînd în cînd pe la ţară şi mueam cu ochii pe el, de deştept ce mi se părea. îmbrăcat curat, cu pielea albă, rotofei, cu sprîncene groase şi mînă ca puful, nu ca le noastre pline de bătături şi.de nuci verzi, băiatul ăsta mă ameţea. Deşi cam de vîrsta mea, ştia ce să spună profesorilor. Cînd era vorba de pregătirea vreunei serbări, recita interminabile poezii. Boala recitării m-a prins şi pe mine. Ştiam *Moartea lui Gelu, Scrisoarea a IH-a...* învăţasem şi *Luceafărul,* dar directorul nu mă lăsa să-l spun pe tot. Mă încăpăţînam, nu vroiam să cobor de' pe scenă, ştiam că pentru oamenii din sală, cine spunea o poezie mai lungă, acela era mai dat dracu. De la acel băiat am citit cărţi care m-au făcut să uit mult timp de necazul meu. Erau acolo, în ele, cocoşaţi, orbi, cinungi în stare să facă adevărate minuni. De la el l-am citit şi pe Labiş. Eminescu şi Sadoveanu erau pentru oameni simpli din sat, necesari ca pîinea şi apa. Unul de la noi ştia nu numai *Luceafărul,* ci şi întreg *Baltagul,* rînd după rînd, pe de rost – şi cînd te gîndeşti că avea peste şaptezeci de ani !

îmi dădeam seama că de lâ această învăţătoare pot învăţa lucruri mari, dar frumuseţea ei mă ţinea departe.

Eu, însă, ştiam că acolo, în sat, exista ea, respiră aer de-al meu şi eram fericit. Cineva, eram convins ca orice copil, se gîndeşte numai la mine, eu care i-am răspuns la întrebări, mi-a pus un zece, a crezut că desenez şi acum vrea să-mi citească versurile; nu, nu, asta nu! dar bine că vrea să ştie cum scriu, că o interesează ce fac eu.

Intr-o zi a venit pe la mine băiatul perceptorului. Venise la Veronica să înveţe împreună – „dar uite că te bagă şi pe tine în seamă !" se bucura mama. între noi nu existau relaţii bune, însă i-aş fi dorit prietenie. Nu îl înjurasem ; ştiam de ce mă înjură el. Asta era altceva. Dar mi-era ruşine că aveam casa mică, nedescurcată. Şi cum a intrat, a văzut un şoarice ! Mama a făcut repede nişte gogoşi – din cocă pusă în ulei. Făcea o dată la un an, cînd era fericită. îmi ardeau cerul gurii, nu aveam răbdare să se răcească ; iar el toca încet, între dinţii din faţă o fărîmă. Veronica era neliniştită. Prinşesem cîteva semne ; nu înţelegeam ce taină ascund. Nu bănuiam că j el o. pusese să-mi fure caietul, pentru că ea ştia unde-l ţin.

Cînd am ajuns la şcoală, în clasă era o linişte neobiş- nuităA învăţătoarea citea la catedră, iar copiii m-au privit cu prefăcută indiferenţă. Apoi, unul, cînd m-am aşezat în bancă, mi-a şoptit că pe catedră e caietul meu cu poezii. Nu am mai cerut nici o explicaţie, m-am repezit peste o bancă şi doborîndu-l pe Cosmin, am început să-l înjur cum îmi venea la gură, uitînd unde mă aflu – că o bătaie fără înjurături nu se putea, e ca toba fără ciocănele, " zicea frate-meu.

După ce a reuşit să mă tempereze. învăţătoarea a spus că ea îl rugase, el nu are nici o vină. Am ieşit din clasă, roşu de mînie, dar şi de ruşine ştiind ce scrisesem acolo, şi am plecat spre casă.

Nu mi-a vorbit nimic despre caiet. Abia a treia zi mi l-a dat. Acasă, întîi, l-am mirosit. Mi se părea că miros mîinile ei. Am înmărmurit cînd am văzut un

alt scris, frumos, la sfîrşitul caietului. Era scrisul ei ! O poezie, un răspuns la un vers al meu în care spuneam că gîndurile-s trecătoare. O, păi dacă e pe-aşa, îi răspund şi eu, mai ales că-mi propunea să-i dau ţot ce compun. După ce am rupt

poeziile ruşinoase .caietul era cînd la ea, cinci la mine. Versurile ei erau frumoase, cu îndemn la viaţă ; în ele găseam, ori aşa mi se părea mie, mici fiori ai dragostei. Am început să răspund în versuri ceva mai „curajoase”.

Era mai mare cu cinci ani ca mine ; terminase liceul şi venise aici. Convins că niciodată n-o să plece, mă gîndeam ce rău o să fie cînd oi pleca eu – îl auzisem pe dirpetor sfătuind-o pe mama să mii dea la liceu, unde voi primi şi bursă. Nu ştiu cît aş fi continuat s-o iubesc dacă nu mi-ar fi scris aşa de frumos despre dragoste. Iar ea mă asigura că se gîndeşte mereu la mine. Mă încuraja, îmi trimisese versuri pe la reviste literare, de acolo primisem răspunsuri bune, cu sfaturi însă de a mă scutura de reminiscenţele eminesciene. Nu mai ştiu dacă într-adevăr odată m-a sărutat, ori am avut un vis ? Numai să nu afle unde lo-cuiesc ,care mi-e casa, nu doream. Trecuse de multe ori pe drum, dar eu fugisem prin curte să nu mă vadă. Lumea era ocupată cu treiratul griului. Diţoiu îşi instalase motorul care mergea cu paie, şi batoza al cărei zgomot, do departe, îmi crea impresia că se scufundă pămîntul – iar dealurile şi văile chiar oftau în răstimpuri, dispărînd. Mă duceam pe arie s-o văd, eram sigur, că o găsesc acolo, împreună cu ceilalţi învăţători şi profesori. O priveam printre firele de paie ,ascuns sîi nu fiu văzut. Diţoiu mă lua la goană, să nu dau foc la ceva pe-acolo, dar eu nu-mi auzeam decît bătăile inimii repezi.

Fericirea mea a fost zguduită dupii cîtcva săptămîni cînd am văzut-o că se plimbă pe drum cu un bărbat tî- năr, despre care auzeam că e venit de la regiune. Păi ce căuta tocmai pe-aici, de ce nu stă la el acolo ? înseamnă că pentru ea a venit, şi uite cum mă minte 1 Iar cînd e să vină răul, veştile rele urmează una dupii alta cu o fantastică repeziciune .

Ea mi-a spus că pleacă. Cum ? Aşa dintr-odată ? Tocmai acum ? Şi n-an) mai văzut-o vreo lună de zile. Aflam de la preot că tatăl ei e tot om al bisericii. însemna că el ştie multe despre ea. Dar cum şi ce să-l întreb ? Reîntâlnirea a fost năruitoare pentru mine : mă aflam cu tata şi cu mama în poartă, înnoroiţi,

făceam şănţuleţe prin care să se scurgă apa din curte în drum. M-am trezit cu ea în faţa noastră, întrebîndu-mii :

— Aici stai ?

Venise să-şi ia ultimele lucruri.

Mi-a promis că-mi va scrie, că vom purta o trainică şi frumoasei corespondenţă.

Nu mai puteam să învăţ. Mă sufocam, nu aveam aer, pereţii casei căzeau peste mine ,copiii îmi făceau în necaz. O singură mîngîiere aveam : bărbatul care o căutase mereu, rămăsese în sat, îl vedeam în fiecare zi, avea o cameră lingă şcoală. De el începuse să se teamă toată lumea.

— Măi băiete, i:i vino .’ mi-a zis într-o zi.

M-am apropiat ,tremurînd, sigur că o şă-mi reproşeze ceva. Mi-a întins mîna şi mi-a strîns-o prieteneşte.

— Am auzit-o pe tovarăşa învăţătoare vorbindu-i despre tine preotului. Şi la mine te-a lăudat. Bravo, măi !

Bravo ce ? mă întrebam.

Omul pe care-l văzusem plimbîndu-se prin sat cu învăţătoarea mea, acum străbătea comuna de două-trei ori pe zi, de la un capăt la celălalt. Tntni în case, dar nimeni nu spunea nimic. Primul despre care se vorbea că fusese vizitat a fost Diţoiu, numai *ca* acesta nu avea de gînd să-l tragă pe cutare de-o parte şi să-i ceant vreo părere

Auzeam că se fac propun&ri pentru înscrierea la colectiv. Directorul şcolii, împreună cu primarul şi perceptorul începuseră să ki casele la rînd, iar Marcu, era şeful lor, trimis de sus, cu o misiune precisă. Pentru întovărăşire lumea fusese lămurită, cu excepţia lui Diţoiu şi a încă trei inşi avuţi. Ei puteau să dea cote oricît, se părea că nu-i sperie nimic. în afară de asta, mulţi erau mulţumiţi. înainte de împroprietărire, nu avuseseră pămînt, primiseră oîte patru pogoane, mai întîi invalizii de război, apoi tinerii căsătoriţi şi la urmă ceilalţi.

Colectivizare, însă, nu crezuse nimeni c-o să se facă. Se auzea, dar cîte nu se aud ? Acum erau în faţa unui fapt ce se cerea împlinit cu ajutorul lor. „Păi nu se spusese că noi avem multe braţe de muncă şi pămînt puţin ? că nu sîntem ca ăia care au pămînt mult şi braţe de muncă puţine încerca

să se apere cîte unul.

„întovărăşirea asta, măi băieţi, ce rost a avut ?" întreba cîte un sceptic. Şi îşi răspundea singur cum îi convenea.

Au venit şi la tata de cîteva ori, să facă el cererea, ca fiind cap de familie.

Nu mă scriu, că sînt bolnav şi nu pot să muncesc ! zicea el fudul neştiind că şi alţii rostiseră aceleaşi cuvinte şi-nchipuindu-şi că e stăpîn pe cine ştie ce avere.

Satul întreg vorbea de acel Marcu. Parcă uitaseră toţi că pămîntul de-ăl bun era puţin şi pămîntul nostru era numai văi şi spărturi şi dealuri împădurite. Dar oamenii nu se întrebau dacă pămîntul era bun sau rău, ei nu înţelegeau rostul acestui amestec.

Abia acum spunea tata că el auzise vorbindu-se prin Bucureşti despre colectivizare şi că tocmai de-aceea venise acasă s-o convingă pe mama să se mute.

— Păi tu ai zis să plecăm cînd ai văzut că ai pierdut căruţa, şi că nu se mai poate face nimic, că e prea tîrziu.

Ea, „ca o femeie cu mintea întreagă", ştia ce se în- tîmplă – şi repezea.

în felul acesta, ei i se părea că a găsit scuză rămînerii aici, în sat, deşi în sufletul ei poate că-i părea rău. Tata mustăcea. îşi dădea seama de starea prin care trecea mama, şi, ca să-i facă un „favor", dădea din cap, gest însă care în loc s-o liniştească, o scotea din sărite cumplit. Pînă la urmă, tata şi mama au pus degetul zicînd că, dacă aşa trebuie să se facă, aşa fac şi ei.

— Păi io m-am înscris primul, măi ţaţă, a zis primarul, mulţumit că are încă o cerere.

— E, e, aproba mama, dar 'mneata ai făcut-o să ră- mîi ce-ai fost, şi asta-i altă treabă. La' că l-am auzit eu pe tată-tău făcîndute ca pe-o albie de porci.

Primarul nu s-a supărat. Trecerile astea de la sfiiciune la semnele unui respect cam grosolan erau frecvente în întîlnirile de zi cu zi ale oamenilor. Mama a ieşit pe uşă „rînjindu-şi fasolele", cum îi spunea tata, apăsînd pe cuvinte, supărat că acceptase cu atâta uşurinţă, ca vrăjit. So- ră-mea plîngea după zestrea ei de pămînt, în timp ce bunica, ţinîndu-şi capul pe genunchi şi făcînd un fel de ciudate plecăciuni, jelea pămîntul, îi

spunea o istorie ciudată ,lungă, numai de ea ştiută, apărată.

— Ho ’ mai tăceţi dracu o dată ! a ţipat mama deodată ajunsă la marginile răbdării. Ho ! că n-o să murim, doar n-o să piară toată lumea ! L-a luat, să şi-l pună pe el ! mai spuse, şi gîndul ei era la primar, din punctul ei de vedere el fiind născocitorul întregei daraveri.

Oamenii au fost convinşi cu încetul, după vorba directorului. Nu s-au bătut, n-au fugit de-acasă, nu şi-au făcut de cap numai să nu se înscrie.

— în Dobrogea, spunea tot directorul, oamenii s-au îmbogăţit de pe urma colectivizării. Li se dau şi bani pe zi.

Astea erau cuvintele care-i făceau să tacă. Nu ştiau cum va fi.

— O fi şi aşa. De, dacă nu ştiu...

De-acum, lumea era curioasă să înceapă odată, dacă tot nu mai au pămîntul lor. Singurul care nu vroia să se înscrie cu nici un chip, era tot Diţoiu, iar perceptorul, care-i era frate vitreg, avea supărări din pricina lui, că nu izbuteşte să-l convingă, nu vrea, nu-şi depune tot interesul, nu pune suflet. Pînă la urmă, însă, s-a înscris şi el de gura lumii.

Tata rîdea. îl iertase pentru toate necazurile pe care i le făcuse. „Aşa trebuie să fie omul”, îşi zicea – dar luam seama că Diţoiu nu mai era într-ale lui, se cam ţicnise, ori aşa fusese dintotdeauna şi numai noi nu văzuse- răm ?

Lumea se obişnuia încet, încet. Trebuia să faci şaptezeci de zile pe an .Nu era greu, mai ales că tractoarele veniseră de-acum doi ani, din timpul întovărăşirii. Părea chiar liniştită, îşi revenise, însă mereu se întreba cum va fi din momentul acela înainte.

— Că la început e bine !

a

La vîrsta aceea nu înţelegeam ce se petrece în sufletul oamenilor, nici întîmplări deosebite nu ţin minte. Mă gîndeam la viitorul meu, cum să-mi fac un rost, neliniştit că în sat nu voi rămîne toată viaţa.

— Nu se ştie ! zicea mama. Eu profesor vreau sa te faci şi să fii aici, în satul tău, că uite ce bine o duc Do- ceanu, Dinţan, Pipică şi. alţii ca ei. Şi-am auzit că nici unul nu e calificat. Păi cînd o să vii tu...

O ascultam, dar a ajunge profesor era un vis prea mare. Pentru mine – profesionala, acolo o şcoahî de meserii...

— Nu se poate, mă trezea la realitate directorul, cam dur. Ţie îţi trebuie ceva mai uşor.

Pînă atunci, însă aveam două examene de susţinut *: cel* de absolvire a şapte clase şi cel de admitere, pe care, dacă îl luam, bine, dacă nu – la colectiv.

Trist că învăţătoarea plecase, trist că termin cu copilăria şi va trebui să mă despart de ai mei, îmi căutam un loc unde să mă pot concentra asupra cărţii şi nu-l găseam nici în grădină, nici în casă. Citeam cu glas tare, să mă aud, parcă-mi porunceam să fiu atent, însă gîndurile-mi zburau. îmi venea să plîng din senin, şi priveam ca pentru ultima oară locurile dragi de care abia reuşisem să-mî ating inima şi, pe care, iată, trebuia din nou să le părăsesc. Primeam scrisori de la frate-meu – nu venise pe-acasă – se lăuda că s-a îmbrăcat, dar, pînă la urmă, spunea că munceşte din greu şi regretci plecarea ; mai v bine asculta de sfatul directorului.

Speriat de frigul neprevăzutului, priveam îndelung lucrurile din curtea casei, mă sculam devreme să văd răsăritul soarelui, mă lăsam în genunchi şi, ferindu-mă să nu mă vadă cineva, mă închinam spre el. Apoi, mă apropiam de bunică, speriat la gîndul că n-o s-o mai găsesc în viaţă şi o mîngîiam. Nu-i spuneam ce mă nelinişitea.

• Atît le trebuia bătrîriilor. îi auzeam pe unii dorindu-şi moartea, gîfîind pe drum ; nu se mai interesa nimeni

ci, îi părăsiseră copiii, însă nu ştiu cine ar vrea cu adevă- | rat să moară. Bunică-mea abia păşea prin curte, se luau toate surcelele după ea, îngîna cîntece străvechi prin lumina grea, tîrînd după ea veşnicul miros de ierburi uscate. Dar ochii mi se păreau că i se albiseră prea mult ; lăcrimau întruna şi, nu ştiu de ce, făceam o împăcare ciudată între ea şi soră-mea, simţeam, poate că între su-

fletul ei şi al bătrînei se statorniciseră legături ciudate.. Mă cutremuram şi, ascuns după paie, izbucneam în plîns. Apoi dădeam totul pe seama neliniştii mele.

Mama şi tata munceau. Furaţi de gînduri ce mă priveau, făceau complicate socoteli. Dar aşa e cînd te iau grijile pentru copii, îmi ziceam, e firesc să fie aşa, iar acest firesc ţine de o obligaţie – poate, nu poate, părintele trebuie să facă totul. Trecuseră de vremea lui ce-o fi, o fi cu colectivizarea ; acum îşi vedeau de norme, de procente, ca toată lumea. Soră-mea continua să meargă la G.A.S.. unde, zicea, se cîştigă bani. Ne rămăsese lotul personal, pămîntul nostru de ani şi ani, ce pornea din capătul grădinii, al viei, pînă la vîlcea. Aveam pe ce să deschidem ochii. Continuam să cărăm bălegar cu aceeaşi copaie şi să-l împrăştiem acolo iar mama cînta de se auzea în tot satul, printre porumbii ce treceau de om în sus.

Se apropia examenul de absolvire. în mine se strecurase totuşi un fior străin. Perceptorul venise la noi, nu pentru datorii – lucru care ne-a uimit şi ne-a făcut să-l iubim ,uitînd necazurile din urmă –, ci doar ca să-i mai arăt băiatului său cîte ceva la gramatică şi matematică, unde nu se descurca. Nu aveam cum să-l refuz – oricum, m-ar fi silit ai mei. în aceeaşi zi a venit miliţianul să-i arăt şi fetii lui. Veneau la mine şi, în spatele casei unde mă jucam cu Veronica, şi unde venea şi ea să învăţăm împreună, făceam exerciţii, probleme, ne pregăteam toată ziua. Miliţianul a insistat să mă duc şi la el acasă. Mă duceam cînd nu venea băiatul perceptorului, duminica, dar aia nu mai era zi liniştită pentru mine. Mă puneau la masă, mi-era ruşine. Nu mîncasem, nu-mi plăcea ciorba acrită cu oţet, noi acasă o acream altfel, şi o înghiţeam cu noduri. Asta însă nu ar fi fost nimic, dar ei, el şi nevas- tăsa, găseau prilejul de a se certa tocmai la masă. îşi strigau uniil altuia cîte şi mai cîte despre aia sau despre ăla. geloşi unul pe altul, şi nu ştiam : să mă ridic de la masă ori să rămîn ? Aş fi vrut să mă fac‘nevăzut, să dispar fără să simtă nimeni – în vreme ce, printre drăcuituri mă îndemnau să mănînc. îmi dădeam seama că aia nu-i înţelegere într-o casă. Şi-mi propuneam sa nu mă însor nici-

odată. Se mai certau şi ai meu, însă din pricina necazurilor ,a lipsurilor... Mama îi iertase multe lui tata –, ce rost avea să repete aceeaşi poveste toată viata ? Fusese şi el, zice-se un fel de crai, dar acum e acasă, nu pleacă prin sat. Poate că nici pe-acolo, pe la Bucureşti nu făcuse cine ştie ce, dar mama fiind o femeie aprigă, căreia-i plăcea să pună piciorul în prag nu suferea să-l ştie plecat pentru multă vreme. Aştiâ, mă gîndeam eu cum or putea să mănînce cînd se ceartă ? La noi, dacă unul era certat, ăla se ridica de la masă, dădea cu lingura de pă- mînt şi ieşea prin curte, vînăt la faţă. Putea să tragă şi tunul spre el şi tot nu se mai întorcea să mănînce. Aştia se saturau, îşi scuturau palmele de firimituri şi, lîngă vasele pe care se închega mîncarea, pline de muşte, continuau să se împungă. Mă duceam cu fata într-un loc mai ferit să învăţăm, dar se auzeau şi de-acolo. Apoi el se îmbăta şi începea să joace de unul singur în mijlocul bătăturii, cu pantalonii pe vine. Fata îşi închidea ochii, strivind lacrimi între gene. Era frumoasă, dar cam zăpăcită, nu se uita cum îi stă rochiţa pe genunchi, şi nu purta nimic pe dedesubt. Văzusem multe femei pe marginea şanţului.

Eu îmi băteam capul să-i explic cum e cu verbul, cu ecuaţiile, şi ea rămînea cu ochii pierduţi într-ai mei şi izbucnea deodată în rîs, ori alerga după fluturi.

Examenul de absolvire nu a fost uşor ; venise o comisie din altă parte, însă l-am luat toţi, spre fala directorului care-i lăuda pînă şi pe cei proşti, şi mai ales spre fala părinţilor că de-aia ne dăduseră la şcoală şi lăsaseră vitele să zbiere de foame. Eram fericit, în zilele acelea primisem două scrisori, una după alta de la învăţătoare, care-mi scrie de bine, încheind cu : „aştept răspuns urgent”. Urgent i-l dădeam, şi pe cîte zece pagini, toată noaptea scriam, la lumina lămpii.

Terminasem cu prepararea altora şi, gîndind bătrîneşte, îmi făceam cu Veronica felurite planuri. Tată-său era ocupat, uitase de noi, numai străbunică-sa ne supraveghea cu ochii ei pierduţi în fundul capului, ameţiţi de vrăjitorii. Pe străbunic nu-l mai văzusem, dar ştiam că-l pot găsi oricînd în mijlocul pădurii – şi-mi propuneam să-L caut în ziua următoare – dar ziua asta se tot amîna. întrucît trebuia

să mă pregătesc pentru examenul de admitere. Mi se părea că nu am timp. Totuşi, într-o zi l-ara căutat prin pădure .Nu era lingă cişmea. I-am găsit caprele. Sigur că el trebuie să fie pe-aproape m-am dat după cîte un copac să-l privesc pe furiş. Era întins pe spate, aşa cum îl văzusem, în grădină, ca un mort, plin de furnici şi de frunze scuturate. Nu avea chef de vorbă ; îl tulburasem din dialogul lui mut cu pădurea. M-am îndepărtat de-a-ndăratelea să-l privesc cît mai mult.

Primul drum la Răscruci, drum plin de spaimă pentru-tata, îl făcusem cînd am aflat ce-i cu mine.

Mult timp am urît acel drum, mult timp mi-a fost frică de el, l-am simţit deschizător de toate necazurile mele. latămă a doua oară, de data aceasta pentru examen. După ce am depus dosarul ,am lăsat-o pe mama cu alţi părinţi din satul nostru ,i-am spus că mă duc să văd şi- eu unde se ţine tîrgul săptămînal. Ştiam că o dor picioarele şi că nu s-ar fi luat după mine.

— Vezi, să nu te rătăceşti pe-aici! mi-a zis'

— Ei, mă rătăcesc ! i-am răspuns cu oarecare ciudă în glas, şi pentru că o voce lăuntrică mă grăbea să ajung repede unde-mi propusesem.

Nu mi-a fost greu să găsesc casa lui domn Florea. A ieşit o femeie printr-o droaie de cîini, amenin ţîndu-i cu un tîrş. I-am spus pe cine caut. M-a luat în casă şi am aşteptat sa vină el din grădină.

— Aha, aha ! mi-a zis, dînd din cap, îmi amintesc de tine. Ce faci, mă băiete ? Ia să-ţi văd mîna !

I-am demonstrat că pot s-o ridic, ajutîndu-mă de cealaltă, că reuşesc să duc ceva în ea ; l-am strîns de cot şi i-am spus că încerc să scriu cu ea. •

— Au venit mulţi la mine, unii rău atinşi... Dar, de 1 asta-i situaţia.

— Asta-i situaţia ! am repetat şi eu, cu privirea în pămînt, ca un om mare.

M-a cercetat cu multă atenţie, de parcă ar mai fi fost ceva de făcut. M-a mîngîiat.

— îmi cer iertare că v-am urît un timp ! înţeleg de ce : am fost primul care...

— Da ’ nu ştiu de ce aş fi vrut să nu fiţi dumneavoastră acela.

. Lacrimile i se prelingeau pe obrajii nebărbieriţi;

— Şi acum, ce faci ?

— Am venit să dau examen aici, la liceu.

— E bine, e bine. Se vede că ai tăi au grijă să-ajungi om mare.

I-am povestit pe unde am fost, pe unde m-au dus, cum îi ceruse bătrîna doctoriţă mamei s-o lase, cu o injecţie... Nu zicea nimic – doar se mira şi ofta.

— îmi pare rău, am zis, chinuit de plînsul înăbuşit, că. n-am avut cum să ajung la Apadiva, să-l văd pe doctorul cel tînăr, Banu, care mi-a fost mai buri ca un frate.

— Nu se ştie, dacă mergi bine cu cartea, poate ajungi la Apadiva şi-l vezi.

— Dacă nu-l mai găsesc ? am întrebat cu disperare.

— Asta nu se ştie. Dar se întîlneşte el deal cu deal...

— Da ! am zis în şoaptă, epuizat şi gol pe dinăuntru, părăsit pe dată de cuvinte.

— Şi zici că dai examen aici, ai ?

— Da !

— Păi uite ce este, şi i s-a luminat chipul, să vorbeşti cu ai tăi, spune-i lu tac-to să te dea la mine în gazdă. Nimic, nimic nu-ţi iau. îi spui ?

— îi spun.

— Să faci treaba asta, că dacă nu, tot dau de tine şi nu te las la internat. » v

Cînd am ieşit din casă, priveam ca un aiurit prin curte,, mă răsuceam pe călcîie. La poartă ne-am îmbrăţişat. .

— Mai vin, i-am zis. Deocamdată am adus dosarul pentru înscriere. Trebuie să fac vizita medicală, pe urmă dau examen...»

— Bine. Aşa rămîne.

H

6

Am dat din cap. Mergeam pe drum ameţit, aşa cum se întîmplase cîndva, cînd un băiat mi-a dat ţuică de la ca-r zan, caldă încă ,cu zahăr.

Le-am spus alor mei de propunerea domnului Fior ea – nu ştiau ce să creadă.

— Lii internat iei bursă, vorbeii mama numai cu mine, la masă. Dar la omul ăla trebuie să duci cîte un ciur de mălai, un cartof, o-pasăre, că de, oameni sîntem... Pînă la urmă, orice om se satură să aibă pe cineva în casa lui.

Tata nu-i dădc:i dreptate. Dar cu am curmat discuţiile :

— Staţi să vedeţi cum e cu examenul ăla. Oi fi eu pregătit, dar e vorba de un număr de locuri şi or fi alţii mai buni.

Cu asta am ridicat şi masa. Ştiam ce sînt pregătiţi să-mi spună ai mei : dacă-l iau, îl iau pentru mine, dacii hu...

— Satul te mănîncă. Barim s-ajungi socotitor aici, încheia mama.

Ora plină de spaimă a sosit. Am intrat în curtea liceului ; eram pierdut, deşi vroiam să mă ţin tare. Profesorii de la oraş, cu ceas la mînă, cu cravată la gît, fumau ţigări ce miroseau frumos şi treceau gînditori printre noi.

Am dat scrisul, mi-am recitit de cîteva ori lucrarea.. La oral cum să nu ştiu „Domnul Goe" ? Am răspuns şi la gramatică. Cînd am ieşit, mama s-a mirat că sînt prea galben la faţă, însă eu eram uimit de obrajii ei albi ca varul.

— Mumă, auzii că picaşi ! îu, doamne ia-mii !

* – Păi cum picai ? Cine spune ? De unde ştii, mata ?

— Mă, fata asta care zice că e a unui Gălău, am auzit cu că e om mare aici în Răscruci, ascultă pe la geam şi zisă să răspunsăşi bine. Da uite, băiatu percitorului; uite-l pe Cosmin pi colo, îmi spusă că nu ştiuşi nimic şi te mai ţinură profesorii să te frece ,poate or scoate ceva de la tine. Ce-i spunem noi lui tac-to, ce ?

Am lăsat-o să se vaite. L-am strigat pe-al perceptorului, pe urmă am pus-o pe mamă-sa să-l cheme ; n-a- ajuns bine lîngă noi, şi i-am zis :

— Tu vorbeşti, mă, aşa ? Tu care nu ştiuşi nimic, nimic ? Cum era ol să ştie că am picat dacă a ieşit din clasă înaintea mea ?

Gîfîiam şi l-aş.fi plesnit cu palma, el nici n-ar fi apucat să se apere.

Am rîs apoi. Tremuram şi rîdeam.

Mama nu m-a lăsat să dorm la domnul Florea.

— Mergem acasă, a zis.

Trebuia să fac acelaşi drum, de doisprezece kilometri pe picioare, în fiecare zi, pînă terminam cu examenul. Ei i se părea atît de simplu... Cum adică, să nu mergi să dormi acasă ? N-are nimic că iar trebuie să iei văile şi dealurile în picioare...

Am reuşit la examenul de admitere. Locuri fuseseră puţine, iar la copiii mulţi din orăşel, se adăugau şi cei veneţi din alte comune. Băiatul perceptorului şi Daniela, fata miliţianului nu luaseră. Eu şi Veronica nu mai ştiam pe unde călcăm, de bucurie. Numai că ai mei, în loc să se bucure, puseseră tăcere .Nu mi-ar fi vrut răul, dar, mai ştii, obosiţi de emoţie, se simţeau epuizaţi – şi, în afară de asta, cînd îţi vezi un vis împlinit, cazi într-un fel de moleşeală, ţi se pare firesc să se fi întîmplat aşa şi nu altminteri. Dar la tăcerea aceea se adăuga şi frămîntarea : cît de greu le va fi să mă ţină pe-acolo ?

îmi simţeam viitorul limpezit : aveam impresia că ştiu exact ce se va întîmpla, ce voi ajunge.

— Te văd poate chiar casier aici, zicea mama, care numai la facultate nu se gîndea. Să ieşi mai repede pe bani, să trăieşti şi tu bine. Şi noi pe lîngă tine !

Vedeam de vite ; trăiam fiecare clipă a verii cu nesaţ. Uitasem să mai desenez, nu avusesem timp, nici culori – iar de scris, nici vorbă. Eram fericit să-i scriu învăţătoarei că am reuşit la liceu. Eh, o diferenţă, acolo, de patru, cinci ani ca vîrstă... Mă făceam mic de ruşine cînd gîndurile o luau razna.

Nu mă uitaseră nici perceptorul şi nici miliţianul, care erau siguri că ai lor vor reuşi în a doua sesiune. Plecam cu vitele împreună, să le mai arăt cîte ceva ; iar sub roiul de muşte zăpăcite de căldură şi uscăciune, mirosind bălegile vitelor, repetam cu ei ceea ce făcusem de nenumărate ori, mulţumit într-un fel că nu uit nimic şi că astfel voi face impresie bună la liceu.

Cînd tragi de cîte-o lună, cînd ştii că mai ai atît, tocmai atunci zilele trec mai repede ca oricînd. Nu ştiu cînd a sosit timpul aşa deodată ca ei să se înscrie din nou ia examen.

în zilele acelea au venit la poarta noastră taica lacob şi un fiu de-al său, Nicolae, profesor chiar la liceul din Răscruci. Auzisem despre el, dar nu-l mai văzusem, nu locuia cu părinţii în comună. Bine făcut, cu ochi negri şi păr bogat, dat pe spate, m-a ciupit de obraz şi m-a pus să-i arăt desenele. Nu mai aveam multe – mama, ne- ştiind ce înseamnă ele, le rupsese din maculator să împacheteze cîte ceva ori să şteargă sticla lămpii.

— Să mergem la şcoală, a propus profesorul. Tata zice că ai multe lucrări acolo. Vrei să vii cu noi ?

Cum să nu ? Să te plimbi cu taica lacob şi cu băiatul său profesor pe drum, e mare lucru. M-am îmbrăcat cu ce aveam mai bun, numai tenişii sparţi, în care intra ţarina, mă supărau. Profesorul a luat cheia şcolii, a descuiat, şi, nici una, nici alta, a strîns lucrările de pe pereţi.

— Le iau, a zis, să le arăt cuiva şi ţi le aduc înapoi, înţelegeam că taica lacob îi vorbise despre mine, dar cui să le arate, şi cu ce scop ? Apoi, mi se păreau nereuşite. Simţeam că în acel moment le-aş fi făcut de-o mie de ori mai bine. în afară de asta, nu vream să se ştie că înţepasem cu acul contururile. Dar acum, nu mai era nici o scăpare. Şi cum le ţinuse profesorul pe Sus şi vedeam prin găuri lumina, se zburlea pielea pe mine.

— Măi băiete, mi-a spus la poarta şcolii, văd că ar talent! Vrei să te faci pictor ? Uite, la Apadiva e o şcoală,, m-am interesat eu. Rămîne să aflu părerea celor de-acolo.

N-am ştiut ce să-i răspund ; mi-era teamă să zic : da. Eram luat pe neaşteptate. La aşa ceva nu mă gîndisem niciodată. Acasă, foc şi pară ! Să las locul meu altuia ? Iar cînd mama zicea *altuia,* se gîndea la băiatul perceptorului.

— De-aici ieşi om mare, de la Răscruci, nu de la Apadiva.

Totdeauna ţi se pare că dincolo de gardul tău e fericirea, nu la cine ştie cîte poşte.

— Dar nu am zis nimic !. încercam să opresc incendiul, eu însumi sigur că n-o să ajung acolo. Aşa mi-a vorbit ! Ce era să fac ? Nu trebuia să ascult ? Şi am zis să-i întreb pe-ai mei. Dar fiţi fără grijă, ho !

. – Şi pe urmă, zicea mama, nu-i vezi pe-ăşţia care trec cu

carele cu coviltir ? Le au pline de icoane şi tablouri ! Le ia, mă, cineva ? Cumpără aşa, cîte-o femeie. Dar cumpără tot satul ? ia să te-aud. Ăştia mor de foame.

— Dar nu ştiu de ce te sperii aşa. Ce ? mă văzuşi plecat acolo ?

— Păi dacii i-a intrat ăstuia în cap... Ia uite ce cocea, auzi ? Vezi ?— se întorcea spre tata care trăgea cu geamul pe-o coadă de secure, s-o Instruiască.

— Bine. fă. da ăia de-au pictat biserica ? Aia s-au umplut de bani, fatălică !

f – Mâiculiţă – doamne ! ţipa mama, exasperată că e înconjuratiă numai de proşti. Păi azi aici, mîine-n Focşani ?

Focşani era locul cel mai îndepărtat.

— Să plece aşa... adică să nu ştie ce-i aia casă, aia nevastă ? Şi, şi, şi... plesnea puternic din palme, privind în* sus. Cum să stea el pe-acolo pe sus, mă ?

Am ieşit din casă ameţit. Se părea că asta venise cu iuţeala unui fulger. însă de ce te temi, nu scapi, încheia de cele mai multe ori, mama.

Tocmai eram cu cei ce nu luaseră la prima sesiune. Mersesem cu oi la Răscruci, să aflu cum mai stau lucrurile pe-acolo. Nu apucasem bine să mă dumiresc că, în- tr-adevăr, sînt în curtea liceului şi m-a prins de mînă Nicolae, profesorul care-mi luase desenele.

— Măi băiete, nu mai sta pe-aici ! Du-te repede acasă, că mîine trebuie să fii la Apadiva, să dai probele practice. Am fost acolo, am depus cererea de înscriere şi te prezinţi la examen. îţi spun ei ce trebuie. Ai înţeles ? întrebi do doamna directoare Săvoiu şi-i spui că eşti trimis de mine. Mîine dimineaţă să fii acolo ! .Dacă nu te duci, eu nu te primesc aici, să-ţi intre bine în cap !

.• Speriat, am rămas fără cuvinte. Am făcut cîţiva paşi chinuiţi.

— Stai ! Stai aşa ! a strigat. Vino la secretariat să-ţi dăm o adeverinţă, că ai reuşit aici la teorie, ca să nu ■mai dai din nou examen la matematică, română şi istorie. Rămîno doar la pictură, să te încerce.

Mi-au dat adeverinţa şi mi-am văzut de drum. Uitasem să mai trec pe la domnul Florea. îmi venea să fluier

şi să zbor ; mi se părea că merg pe loc şi că nu ajung mai repede acasă. Ce era să-mi facfi ai mei ? Voiau, nu voiau, pînă la urmii trebuia să accepte.

Acasă l-am găsit pe tatăl profesorului. A rîs la mine, satisfăcut că i-a convins pe-ai mei, deşi aceştia tăceau. A plecat repede, zicea că are o treabă pe la un om, prin apropiere. Nu vroia să asiste la discuţiile noastre. Mi-a spus doar să fiu tare, să nu cedez.

— Păi ce mai stai ? i-am fluierat mamei. Taie mai repede un pui, CÎI asta e, trebuie să plec ! . . ;

— Mă, cum faci tu pe voia vrăjmaşilor ! Ăştia – adică taica lacob şi profesorul – s-au înţeles cu perceptorul să-i dea lu' fiu-său locul tău. Asta este, şi pe tine sil te trimită la fundul pămîntului. Ăştia îţi vor răul, mă 1

îi era teamă, dar în acelaşi timp nu-mi interzicea categoric să nu plec. Dimineaţă mi-a dat un pui fript, mic cît o cioară, că nu avuseseră timp să crească, şi un borcan cu magiun de prune.

— Na, ete, du-te la rată, în vale şi fă-ţi de cap ! Durte singur, că noi nu putem să mergem cu tine, nu ne mai vedem capul din treburi. Ai grijii să nu te calce vreo maşinii !

La Apadiva mai fusesem o dată, dar eram prea mic să ţin minte vreo stradă. Şi apoi, plecasem cu maşina poştei, iar la înapoiere cu una de gaz ; nu avusesem cum să iau seama la drumuri.

De la autogară, ochii au început să rătăcească pe imensele clădiri, paşii mi se împleticeau pe străzile pline de lumo grăbită şi de maşini. Borcanul mi se vărsase în geantă, curgea pe la colţuri, iar puiul era plin de magiun, în tenişii mei sparţi, îmbrăcat într-o cămaşă verde, din miră, cu părul zburlit, oricît încercasem să-l dau pe spate, să-l fac să lucească şi să se lipeáscél între ele firele ■, am întrebat în stîngii şi în dreapta unde este şcoala de pictură, dar nu ştia nimeni.

Mergeam la întîmplare, pînă am ajuns într-un loc- aerisit, cu impunătoare clădiri. Nu ştiam că e centrul oraşului. Mă holbam la un ceas mare, sus, şi nu reuşeam

să-l citesc ca lumea. Nu bănuiam că de o oră mă învîrtesc prin faţa şcolii. Văzusem o firmă pe care scria „Şcoala medie de muzică şi arte plastice”, dar ce aveam eu cu muzica ? Apoi ce însemnau alea „arte plastice" ? Eu ştiam de pictură. Ceva, totuşi, mă îndemna să merg acolo, să întreb măcar. Şi m-am luat după o fată care intra pe-o uşă mare, de fier, cu o vioară în mînă.

— Aici, zic eu, se şi pictează ?

— Aici, aici, mi-a răspuns ea ca la mine acasă, în sat. Da de ce mă întrebi ?

— Păi trebuie să dau un examen.

— Ehe, a stat ea în loc mirîndu-se, a început examenul ! Unde crezi că te trezeşti ?

N-am mai zis nimic. Am urcat o scară lungă şi mi se părea aşa de întuneric... pînă ce m-am pomenit întrebat de-o doamnă pe cine caut.

— Sînt de la Piatra, zic, m-a trimis don’ Nicolae, băiatul lui taica Iacob la examen. O caut pe doamna directoare Săvoiu.

— A, tu eşti ? Hai mai repede, măi băiete, c-am început de-un sfert de oră examenul. Norocul tău că m-ai găsit aici. Hai, că se dă scrisul la română.

— Păi eu am venit să dau la pictură, zic.

— Cum aşa ?

— Am dat la alt liceu şi am reuşit. Uitaţi, am o adeverinţă.

A citit-o şi, grăbită, mi-a zis :

— Noi nu credem în hîrtia asta. Asta poate să ţi-o dea oricine. Dai din nou examen, băiete. Hai înăuntru ! înăuntru, toate băncile erau pline, iar copiii scriau. Nu aveam nici loc, nici cerneală, nici hîrtie. M-au aşezat undeva, lîngă uşă şi mi-au adus o măsuţă. Cei din bănci mă priveau miraţi.

Am terminat printre primii – n-are rost să mai stau în clasă, mi-am zis, şi am ieşit. Trebuia să văd ce fac cu geanta mea înămolită din care gemul curgea mereu. Nici gînd s-o arunc, mai ales că examenul dura vreo cinci zile, aflasem. Unde era să dorm ? Iar acasă nu aveam timp să ajung, şi să mă întorc. Nici nu mi-a trecut prin minte să

întreb dacă se poate dormi în şcoală. Nu ştiam că există un internat la etaj. Aşa că m-am dus la autogară, unde mă simţeam mai bine, lîngă oameni de-ai mei, dar, cum autogara se închisese, a trebuit să aştern nişte ziare pe marmura scărilor de la Consiliul popular. Aici peste drum, mi-am zis că n-are cine să-mi facă vreun rău. Spre dimineaţă a venit un miliţian. Mi-a cerut buletinul şi m-a întrebat ce-i cu mine. Mi-a zis să mă dau mai încolo, barim să nu mă vadă toată lumea de pe stradă. Cele patru nopţi le-am dormit în acelaşi loc. Strîngeam ziarele, le băgăm în geantă. Purtam aşternutul cu mine.

Terminasem puiul, să nu se strice. Acum economiseam din gemul rămas, să nu-l isprăvesc prea repede ; bani nu aveam decît pentru rată. Probele practice se dăduseră înainte. Cînd mi s-a spus să rămîn pentru astea, că uite, directoarea a acceptat, este o femeie bună, eu nu am mai priceput nimic. Cum de s-au dat înainte cînd mie, do'n Nicolae mi-a spus că pe ziua „de" încep ?

— Norocul tău e că ai luat note bune, mi-a spus directoarea, altfel nu-i mai deranjam pe profesorii de specialitate să se adune pentru tine pe-aici.

— Păi numai eu dau examen ?

— Numai tu dai examen, dar nu-i nimic, ei sînt la şcoală. Am obţinut o aprobare specială, să ştii, mi-a spus în încheiere, apoi m-a dat pe mîna unui profesor care m-a trimis în piaţă să cumpăr nişte fructe şi legume.

— Ştii unde e piaţa ? m-a întrebat.

— Ştiu ! am răspuns prompt, deşi habar n-aveam.

Numai în şcoală, la coborîre, m-am rătăcit, nimerind mereu alte uşi, încuiate, dar s-o iau spre piaţă ? Afară am întrebat o doamnă în etate, care avea o sacoşă. Spu- nîndumi că într-acolo merge şi ea, m-am ţinut în urmă-i, gîlgîind de fericire. Profesorul le-a aranjat pentru cîteva secunde, apoi mereu le schimba locul, privindu-le printre gene, cu ochii pe jumătate închişi, apropiindu-se şi de- părtîndu-se de mere şi de castraveţi. Mă uitam la el, om în vîrstă şi mă întrebam de ce se prosteşte în halul acela. Le-a mutat pe un scăunel, pînă la urmă, şi a pus în spatele lor o pînză.

—. Alege-ţi unghiul ! zice.

N-am înţeles ce este cu acel unghi. M-am aşezat însă prea aproape, să le conving a mă ajuta, să comunic cu ele, dar profesorul m-a împins cu degetul în piept, cîţiva paşi, să stau mai departe.

. Fluiera tot timpul şi cînta minunat din gură, ca Iîk radioul lui Siteavu, cîntec lung, cînd urcat, cînd coborît, care însă nu se mai termina. Nimic cu foaie verde – alte ălea ! Şi desena un cap de om. Mi s-a părut cfi desenul lui e mai reuşit decît o fotografie şi rămăsesem cu ochii la el. Venea destul de des în spatele meu, da' nici o clipă n-a pus mîna pe creion să mi-arate.

— Se vede că nu ai mai lucrat după model, mi-a zis. Eşti cizmă ! Fii atent la proporţii !

Apoi s-a minunat că desenez cu stînga. Nu i-am spus nimic. O cînta el. îmi ziceam, şi o desena frumos, dar e om râu ! Am preferat să tac, de ce să par că mă plîng lui şi în felul acesta să-i cerşesc milă ?

Mi-a luat planşa şi m-a trecut la alt profesor, înalt, blond, cu ochelari boiereşti. Modelaj nu făcusem niciodată. îmi spusese să. întind pămîntul pe-o planşetă. îmî arătase o lucrare – probabil a unui concurent şi, după ce mi-a lăsat o frunză de stejar, din ghips, şi mi-a spus s-o fac la fel, din pămînt, a ieşit să fluiere pe hol. Aşa mîi simţeam mai bine, nu avea cum să vadă că mă chinui. A mai apărut un profesor, care vorbea rar şi apăsat, cu părul numai inele şi mustăcioară subţire, ca o sfoară deasupra buzei ; cîteşitrei m-au pus să fac o compoziţie cu ţărani la muncă. I-am făcut la treierat. Unii vîrau snopii în batoza lui Diţoiu, alţii ridicau sacii în car, iar deoparte profesorii, cum ştiam că trebuie să fie prezenţi acolo ; printre ei, o fată, care era învăţătoare.

— Ehe ! şi o fată ! s-a amuzat cel cu ochelari şî lulea.

— Păi da, zic, e tovarăşa învăţătoare Corbu.

Au rîs. Eram aproape gata, cînd au intrat în atelier trei băieţi mai mari ca mine.

— Uite, a zis cel cu ochelari, e un concurent de-al vostru.. Voi aţi luat probele practice, nu mai aveţi emoţii... M-a bătut pe umăr : Hai, mergi cu ei să vă plimbaţi, ai terminat. Vâ aştept la atelier, la mine, mai tîrziu, s-a .adresat unuia, rostind un nume ciudat.

Am ieşit în stradă cu cei trei băieţi, dar ce să le spun ’ lor ? Şi mai ales cînd i-am auzit că vorbesc în altă limbă...

—• Nu mergi cu not? Mi-a zis cel mai scund. Hai în • -curtea muzeului •

Am mers, îmi părea bine că am cu cine să stau de vorbă, să nu mă rătăcesc.

în curtea imensului muzeu, în care deocamdată nu ştiqşn ce se află, mi-am dat seama că doi dintre ei se feresc de mine. Voiau să fumeze şi se temeau că-i spun.

— Dacă fumaţi, am zis, vreau să trag şi eu un fum, că n-am bani să cumpăr.

Mi-au dat o ţigară, rîzînd, şi liniştiţi, cu o mare plictiseală pe chip, lăsîndu-şi mîinile lungi să atîrne peste genunchi, s-au apucat să fumeze. Pînă a apărut peste gardul de fier figura profesorului cu ochelari şi n-am mai ştiut unde să le ascundem.

— Aha ! a rîs el, fumaţi, guşterilor ! Vă e friâă, vă z e frică ? Şi ne-a poftit înăuntru, într-o cameră mare, ce „se afla lîngă poarta muzeului. Iar casa era plină de statui din piatră, din lemn şi desene împrăştiate pe jos.

— Ciopliţi la asta ! le-a spus celor trei, care, fericiţi, au pus imediat mîna pe dălţi şi ciocane.

Unul dintre ei mi-a întins şi mie o daltă şi un ciocan.

— Nu lui, nu, a zis profesorul şi glasul m-a zguduit. Şi văzîndu-i pe cei trei că sînt cu ochii pe mine : Hai, vedeţi-vă de treabă.

De ce spusese directoarea : „Norocul tău e că ai luat note bune” ? înseamnă, zic, că am luat la cultura generală. Vroiam să plec la autogară şi de-acolo acasă, sigur ■că nu am luat probele practice. Nu mai aveam mîncare ca să aştept rezultatul. Cei trei „prieteni” mi-au propus să dorm cu ei. Păi unde ? – locul meu c pe piatră, lîngă autogară...

TC- în internat, a zis cel scund. Apoi a început să

rîdă că nu ştiu să mă descurc.

într-adevăr, exista o cameră mare cu paturi pe care rămăseseră saltelele moi şi frumoase. Asemenea lor, am pus una pe somieră şi alta peste mine. Dar toată noaptea

n-am putut să dorm de ţăcănitul pantofilor ce se auzeau pe stradă. Şi apoi de mirosul nou, de bomboane şi de sucuri care-mi intrase în toate fibrele. Pe la prînz, am luat-o spre autogară. Mai bine să plec, decît să citesc cu ochii mei „respins”.

Tocmai măsurăm cu privirea mulţimea de pălării şi basmale ce-mi alinau dorul de casă, cînd luat de gît, am auzit aceste cuvinte :

— Bravo, măi băiete ! Ai reuşit. Şi ai dat din nou examen ! -

Era do’n Nicolae.

— Maşina e mai tîrziu, mi-a zis. Hai să mîncăm cîte-o prăjitură !

Prăjitură nu mai mîncasem de cînd mă luase tata de la Sibiu.

Partea a Il-a

PREGĂTIREA ÎNTIMPLĂRILOR

Marele cosmos rămînea în urmă. Răsăritul soarelui, apusul, dealurile împădurite, văile adînci, pămîntul bun pentru grîu ori pentru porumb, rămîneau între Răscruci şi Nisipaşi, ghemuite, cu miros de paie arse, de surcele uscate şi de pui fraged, acum pîrlit la foc.

Pînă a se apropia ziua plecării, ai mei au nădăjduit că mă voi duce la Răscruci, unde mă aştepta locul. îmi • părea rău, m-aş fi simţit ca acasă, printre oameni simpli, treceam peste două dealuri şi intram pe poartă, însă ceva îmi mîna gîndurile spre Apadiva.

Mi-era frică de oraş ; în şcoală, acolo, îmi tăiase respiraţia puternicul miros de uleiuri – probabil se vopsiseră de curînd uşile şi lambriurile ; dar îmi rămăseseră la suflet picturile de pe pereţi, camerele mici, multe, misterioase. Apoi auzisem că numai oraşul te face om. ^Cîţiva ani, ăia cîţi erau, zicea mama ştergîndu-şl lacrimile, să mai fi stat pe lîngă ea, mai pe aproape. Pe cine cunoşteam eu acolo la Apadiva, într-un oraş mare ? Şi-o bîn- tuia teama că va trebui să cheltuiască mult cu mine. Nu ştiam cum va fi ; trăgeam de timp, făceam istovitoare eforturi să nu intru dintr-odată în vîrtej.

Preotul lacob îi dădea înainte cu bursa. Dar ho ! zicea mama să vedem dacă o să mi se dea. însă uite, băiatul perceptorului a dat un curcan şi brînză, să-mi ocupe locul. Taică-său vînduse o viţică şi-i cumpărase bicicletă. Vîjîia pe lîngă mine şi lălăia, ţinîndu-şi picioarele, ca un circant, pe coarnele strălucitoare. Merita, ocupase loc şi părinţii îi făceau un dar. „Pe meritul tău", continua mama să se necăjească. Nu veniseră de atîtea ori la noi să renunţ

la Răscruci şi să merg la oraş ? Veronica reuşise ; în a douci sesiune, la fel şi fata miliţianului, Daniela.

— Păi voi aveţi bani să-l ţineţi la Apadiva ? întreba, cîte o femeie.

Mama răspundea :

— Acum ce să fac ? Nu putem, îl aducem înapoi.

— Păi dacă nu mai vor ăştia ?

Mama ridica din umeri şi nu înceta să spună că preotul ne-a vrut răul ca să-i facă altuia bine. în tenişi albi şi cu aceeaşi cămaşă verde, cam scurtă şi lăsată pe spate, îmbrăcat ca pentru plecare, îmi puneam ultimele lucruri într-o valiză de lemn pe care tata o avusese pe la concentrările lui interminabile. Am pupat caprele pe bot, am mîngîiat puii mici de găină, mi-am luat la revedere de la bunică, de la tata şi de la soră-mea şi am aşteptat după poartă, să-mi spună mama cînd să ies. Ea se uita pe drum ca nu cumva să treacă vreo femeie cu găleata goală ,cu gol, că nu mi-ar merge bine toată viaţa.

— Hai ! a zis, hai mai repede ! – şi numai atunci am simţit durerea despărţirii cum îmi despică inima. Mi se înmuiaseră picioarele, nu mai aveam glas. Chiar în poartă, mamei i se făcu rău.

— Te-am crescut atîţia ani, ai tot plecat şi acum să te pierd cît ai clipi !

Mă ţinea la piept, moleşită, gata să se prăbuşească, îi simţeam inima cum bate să-i rupă coastele, şi mirosea a pîine caldă.

— Dar nu mă duc la tăiere ! am reuşit să spun. Hai odată, că pierdem maşina !

Tata rămăsese în mijlocul bătăturii, neclintit. Nu-l lăsase să meargă el cu mine ; mama era sigură că numai ea ştie să se descurce la greu. Tocmai cînd traversam drumul s-o luăm pe la Deţu în vale, a ieşit, ca un făcut, dintr-o curte, o femeie cu găleata goală. Se ducea în vale şi ne petrecea deci pînă la fîntînă – necazul se ţinea după mine de-aici, se văita mama.

— Acum te găsişi, Rădiţo ! Nu te uita, mumă, nu te uita !

— Ei, fă ţaţă Constandino, acuma cum i-o fi norocul...

— Lasă, i-am zis mamei, mie-mi merge bine, ai să vezi. Uite, a început sa plouă şi bunica zice că asta înseamnă noroc.

Pe drum, mama intrase în panică, mă îndemna să merg mai repede, să nu pierdem rata. Asta era marea ei grijă.

Am intrat într-un fel de atmosferă de bîlci. I a uşa şcolii – părinţi ; în hol şi pe scări, alţi părinţi şi copii. Unii cîntau pe sus, din trompete, alţii învîrteau nişte viori, alţii cu ciudate cutii şi instrumente urcau şi coborau scările ; iar unii plîngeau, nu le convenea instrumentul la care fuseseră daţi. Am văzut domni cu bărbi şi mustăţi ! Toţi părinţii şi copiii erau îmbrăcaţi ca la oraş.

— Mumă, unde ai intrat tu ! am apucat s-o aud pe mii mii şi am văzut că se apropie de noi do'n Nicolae.

— Mă mumă, mă ! s-a repezit spre el mama, mă pu- paţi-aş tălpile, ai grijă de el, că eu mor, să ştii, să-l las printre străini pe-aici ! Să nu vă faceţi vreun păcat, mă, că io am fost femeie cinstită cu toatei lumea să ţîi minte !

— Nu-ţi face griji, ţaţă Constantine .' Uită-te şi mata, pe-aici sînt numai oameni mari. A avut noroc, să ştii. Cine nu şi-ar da copilul aici ? Ăştia sînt ingineri, directori...

— Păi io cu ăştia mă pun, do'n Nicolae ? •

— Nu fi îngrijorata ! Şi de ce să nu te pui ? îţi pare rău de Răscruci, aşa-i ?

— îmi pare ! şi mama şi-a pus mîna la ochi, să-şi oprească plînsul.

— Şi eu am plecat de-acolo. M-am mutat aici, la Apadiva. M-au pus inspector, aşa că o s:i vin mereu pe la băiat. Mă, să înveţi bine, c:i dacă nu... Eu vin să mă interesez ce note iei...

Mama s-a luminat la faţă. Era cineva cu mine, aici, în Apadiva.

— Uite, <i zis don' Nicolae, mă duc să mă interesez cum e cu internatul. îi alegem băiatului un pat, plătesc eu ce trebuie acum. Pe urmă vă duceţi să-şi ia uniformă şi şapcă.

M-a dus la administrator. Mi s-au dat saltea, pături, cearşafuri şi pernă. Am semnat şi mi-am făcut patul. De la fereastră se vedea strada mare, iar în faţă clădirea cu ceas, prin faţa căreia mă învîrtisem în loc atîta timp cînd am

venit la examen.

Domnul Nicolae a plecat, după ce ne-a condus la un magazin. Vechiul obicei al oamenilor simpli :

— Ia-o, mumă, pe-asta ,că uite ce bine-ţi vine ! Ce dacă ţi-e un pic mare ? Aşa e bine, că mai creşti, dar dacă e mică...

Uniformii era largă, pantalonii lungi... mi-a-ndoit manşetele înăuntru şi mînecile. Şapca mi se părea o baniţă pe cap. Cînd să ne despărţim, mamei nu-i mai venea să plece. De după colţul marii clădiri plîngeam. Ea făcea doi. trei paşi şi se oprea să mă mai vadă. Se însera. Trebuia să se grăbească. Nici astăzi nu ştiu dacă o mai fi prins maşina la ora aceea şi dacă nu cumva o fi mers toatei noaptea ,pe picioare, prin întuneric.

*

Eram mic şi pîrlit de soare : parul scurt, nu crescuse cît aş fi vrut. Silit să stea pe spate, deşi încercasem mereu cu pieptenul şi cu apă, trăda şi mai bine locul meu de baştină. Mă sfiam şi de umbra mea, vorba lui Creangă, cînd treceam printre vlăjganii ce ronţăiau napolitane; vorbeau cîntat şi priveau de sus. Cei trei băieţi întîlniţi la examen, parcă mă uitaseră. Se cunoşteau cu ceilalţi, plecau împreună prin oraş.

M-am apropiat de-un băiat ce mi se părea de-al meu. A zis că e mai mare cu un an ca mine. Cu el am ieşit a doua zi, avusesem o noapte zbuciumată – visasem că a luat foc casa noastră, că mama murise în braţele mele, simţeam cum i se răceşte pielea, o rugam, strjgînd, să nu moară. Mă dureau ochii, capul, nu puteam să mănînc.

— Hai. să bem sucuri, mi-a zis băiatul acela. E o băuturii ieftină şi bună. E de zece ori mai ieftină ca vinul. Ştii, pe la mine pe-acasă e numai vin...

Am băut în ziua aceea cîte cincisprezece sucuri reci şi dulci. Nu ne mai săturam, dar pe stradă ţîşnea cîte-un subţire şuvoi din gura noastră.

Pe coridoarele lungi şi întunecoase, erau zeci de camere de studiu pentru cei de la muzică. în fiecare ca

meră intra cîte un elev şi acolo îşi aştepta, cuminte, profesorul. Scîrţîiau clin viori, loveau cu degetele în piane. Alţii încercau să sufle în instrumente galbene cu multe clape şi plîngeau. Cei cu degete lungi, fericiţii, învîr- teau viorile, violoncelele şi bateau în piane cu disperare. De rîs erau cei de la contrabas. Nu era nevoie să întreb cum se numesc instrumentele acelea – aflam din nemulţumirea ori din bucuria lor. La noi era simplu : ne-au dus pe toţi doisprezece, cîţi eram, într-un atelier mare, ne-am aşezat pe nişte capre, de lemn şi am aşteptat, să ni se spună ce trebuie să facem. Unii lucraseră în uleiuri – nu ştiam ce sînt acelea, de aceea, cînd am fost întrebat, abia mi-am auzit glasul zicînd nu. Nu lucrasem nici în tempera. Avusesem doar trei nasturi de acuarele, dar aici, cînd i-am văzut pe colegi că au cutii cu zeci de culori, mi-am dat seama că sînt pierdut.

— Te las, mi-a zis profesorul care cînta minunat, astăzi îţi dau voie, dar trebuie să-ţi cumperi acuarele şi uleiuri.

Să-mi cumpăr ? Eu credeam că mi se vor da gratuit! Rămăsesem cu ochii holbaţi la cei ce aveau uleiuri. Nu ştiam că trebuie să le storci pe o paletă ; credeam că se ia culoarea direct din tub, cu vîrful pensulei. Ca şi la examen, apropiindu-se şi depărtîndu-se ritmic, apoi schimbîndu-le locul, profesorul a găsit nişte fructe, să le desenăm, apoi să le colorăm. Cei trei colegi ai mei întîl- niţi la examen, despre care aflam cu uimire că sînt greci, fuseseră şi la Şcoala populară de artă, învăţaseră despre desen şi culoare, făcuseră şi o şcoală profesională, ştiau totul, erau mult mai mari ca noi. Şcoala se înfiinţase cu un an înainte, iar ei renunţasem la meserie şi veniseră aici, să se facă pictori.

— Păi grecii ăştia, ne explica profesorul Zugravu, au arta în sînge.

Mi-am cumpărat cîteva culori în ulei şi două pensule. Dar îmi trebuiau şi cartoane, iar pe acestea să le prepar, ca să nu sugă culoarea ! încet, încet, descopeream măruntele taine ale meseriei – dar ele mi se păreau mari şi de nepreţuit. Eram nouă băieţi şi trei fete, al căror piuit mi se părea nefiresc pe-acolo. Nu îndrăzneam să-mi ridic privirea spre ele. Vroiam să se afle mai tîrziu, cînd reuşeam să fiu

mai stăpîn pe mine, să le arăt că ştiu carte, că nu sînt un prost cum îşi făcuseră impresia de la bun început.

Noaptea, auzeam mii de glasuri care mă strigau. Deschideam ochii – lumina venea din stradă – şi mă simţeam mult mai străin. Dorul de-acasă, durerea că am picat într-o lume care nu-mi plăcea – încrezută, mîndră, începuseră să mă chinuiască. Fugeam la autogară să văd lumea simplă eum mănîncă de pe hîrtie albastră; învăţasem şi drumul spre gară, îl făceam pe picioare, să privesc iarba verde de pe lîngă traverse. Acolo învăţam, la margine de oraş, de unde puteam foarte bine s-o iau spre sat, pe jos, găseam eu drumul...

în clasă, stăm în ultima bancă. învăţam carte cu cei de la muzică .— doisprezece fiind şi ei. Printre atîţia, îmi ziceam, mă mai pierd, trec neobservat. Mai rău e la atelier.

A intrat la noi diriginta Măleanu – o femeie tînără şi voinică, cu nişte ochi vioi în stare parcă să descopere totul dintr-o singură privire. Ne-a spus că a terminat facultatea cu media zece, la chimie. Tu de unde eşti ? Tu de unde eşti ? ne-a întrebat pe fiecare. Ce e tatăl tău ? Ce e mama ta ?

— Ţărani, am zis.

— Şi unde lucrează ?

— Păi la cîmp lucrează.

— La cîmp, la cîmp, dar ce, ei nu sînt colectivişti ? î – Sînt.

— Păi aşa, măi băiete, ai smîntînă în gură de nu vorbeşti ?

Clasa a început să rîdă. Nu-mi venea să plîng, dar aş fi vrut să trec prin parchetul acela de la etaj şi să mă înghită pămîntul.

Rătăceam pe lîngă un peticei semănat cu flori şi florile mi se păreau străine ; castanii şi brăduţii puşi pe ici, pe colo nu-mi aminteau cu nimic de tufele de pe dealul meu. La ora de chimie am

auzit ceva de departe ; mi s-au întunecat ochii, am crezut că mă calcă o maşină...

— Ia vorbeşte-mi tu, cel cu cămaşa prăzulie, tu din ultima bancă, despre substanţele compuse.

Ştiam lecţiei, dar o imensei ruşine şi senzaţie de nimicnicie n-au scos din mine decît un bîlbîit, o înşiruire de cuvinte fără noimă.

— Stai jos, trei !

Era primei mea notă. Nu ştiu ce-i căşunase să mă aleagă tocmai pe mine. Pînza de la un tenis mi se dezlipise de talpă, iar cămaşa mi-o agăţasem de un cui şi se rupsese la mînecă. Era cald pentru uniformă şi-i văzusem pe toţi la cămaşă. Colegii m-au privit, aşa, mi s-au părut, sfidători. îmi spuneam că trebuie să mă întorc acasă, la liceul din Răscruci ; dar ce era să le spun părinţilor ? Că am luat un trei şi că de-asta plec ? Că mi-era teamă, să nu rămîn repetent ? că eu sînt cel mai slab din clasă ? Dar, îmi mai spuneam, am trecut prin atîtea, în-am străduit să trăiesc şi eu, ia să văd, ce se poate face ? Ai mei şi-au pus încredere în mine ? Şi profesoarei ce i-am făcut ? în fond, ştiam lecţia, dar m-am pierdut. Sînt la oraş, m-a întrebat o orăşeancă. Nu-i sora şefă de la Oradea, e adevărat, şi ce dacă e profesoarei ? Pot să învăţ, însă cum rămîne cu pictura ? Profesorul de pictură Or- zan, cu mustaţă subţire, înalt, brunet, distins, mi-a zis :

— Măi băiete, habar n-ai mă, de culoare ! în vacanţă trebuie sfi rămîi aici, măi, să te pregătesc. Tu ştii că şase e medie de limită ? Nu se poate ! Nu se poate ! a spus spre satisfacţia celorlalţi care pictau mulţumiţi de ei înşişi. Punc-te pe treabă, măi ! Ia vezi, măi. grecule. mai stai pe lîngă el, s-a adresat unuia dintre ei. Asta vrea să-i întreacă pe fotografi, uite-l cum dă cu degetul!

Nu mai contenea. Vorbele astea : artă, artist, desen, pictură... glasul lui mi le amesteca în cap, un glas prea bătrînesc pentru vîrsta şi ţinuta lui, frînt din loc în loc mi se păreii că vorbeşte într^o fîntînă, cum făceam noi, copiii, cînd păşteam vitele.

— Ta mă, ia, eşti stîngaci, ai ?

Colegii mei artişti şi-au lăsat pensulele şi s-au adunat lîngă mine, să-i sporească profesorului plăcerea pentru poantele ce le făcea. El îşi savura ultimele prelungiri de vocală şi, trăgînd cu elegantă, ca o cocoană, din ţigară, s-a dat în spatele meu. îi simţeam mirosul de lămîie – mîncase

două lămîi, fără zahăr – şi ochii-mi rămăseseră pe degetele uscăţive, cojite, ce tremurau sub nasul meu.

— Ştii ? Ştii ? zicea, repeta întruna, şi mi-a luat creionul să-mi arate cîte ceva, însă îi tremura prea tare mina cînd şi-a apropiat-o de planşă şi doar a tras o linie, dintr-o mişcare.

Uitase pentru ce venise ? Aş fi fost fericit.

— Priveşte mai cu atenţie ! Nu-i rău, ştii, ştii ? Aha, aha ! Ştii ? Nu-i rău deloc. E, uite aici, vezi ? cu planurile astea. Cu planurile astea zic, ştii ? Adică mărul ăsta e mai în faţă, vezi ? pe planul întîi. Construieşte, construieşte, băiete ! s-a înrăit dintr-odată. Şi de ce cu stînga ? Nici, nici Ressu nu-şi permitea să lucreze cu stînga, cît era el Ressu de mare. Ressu ăsta mi-a fost profesor. Desenator, mă, cel mai mare, ştii ? Pfiu ! Şi tu cu stînga, auzi ? Auziţi mă ? A ? A ? Cu stînga, uite ! Nici Steriade, mă, nici... că şi ăsta mi-a fost profesor.

— Domn' profesor, l-a întrerupt un grec, Grigorescu zicea ca poţi sa pictezi şi cu calcîiul, nu contează, dar să ştii unde pui culoarea, cum...

— E, păi vezi ? Vezi ? Culoarea, da la desen ce te faci ? Vezi, măi Mandravili, măi ? Măăăă...

Băiatul vorbise stîlcit, spre hazul tuturor, dar profesorul a trecut peste asta, apoi binedispus din senin, mi-a zis să iau creionul în mîna dreaptă, să se convingă el că numai cu stînga pot să desenez. Eram hotărît să refuz, fără a-i spune de ce. Un moment m-am văzut din nou în faţa învăţătoarei Duduşa ce mă bătea cu lemnul de la sobă, apoi am simţit palma ca un trăznet primită de la tînăra învăţătoare care m-a rugat s-o iert. Eram convins că locul meu nu-i aici, că se făcuse o mare greşeală, şi asta mă costa tocmai pe mine, dar vor mai trece cîteva zile şi văd ce-i de făcut, dac<ă într-adevăr mă hotărăsc să plec. însă acum, acestui profesor care m-a terfelit destul într-o singură oră şi parcă intenţionat căşunase pe capul meu, pentru a-i face pe colegi să rîdă, nu vreau să-i spun adevărul. Putea foarte bine să-mi facă observaţiile necesare, asta să ţină cîteva minute, nu atîta timp ; apoi să treacă la altul, că nici unul nu-i nemaipomeniţ, uite – colega mea a făcut mărul cît o căcărează pe lîngă vasul

ce nu mai e pentru flori, ci seamănă cu o bală în care se fierb sarmale.

— A ? A ? Continua profesorul gata să-mi prindă mina, cînd a intrat pe uşă cel de sculptură şi, dînd bună- ziua tare, i-a distras atenţia.

Dar lucrurile nu s-au oprit aici cum mei aşteptam, ci :

— Auzi, auzi, don' Waltcr, băiatul ăsta – şi a arătat spre mine cu un deget, lucrează cu mîna stingă, pe-a dreaptă şi-o ţine pe genunchi, o răsfaţă...

Sculptorul s-a prefăcut că desface o mapă, să-i arate ceva, apoi :

— E şi el la început, aşa s-o fi obişnuit. Dar ce vedeţi rău în asta ? s-a adresat copiilor. E stîngaci, cunosc mulţi pictori caro lucrează cu mîna stîngă.

Apoi a ieşit cu profesorul de pictură pe uşă.

M-am întors la locul meu şi, luîndu-mi inima în dinţi, i-am spus colegei cu glas tare că a desenat mărul cît o unghie. Făceam o observaţie. S-a făcut, deodată, linişte.

*

O urmăream cu privirea pe directoare. Ea îmi ţinuse calea, îmi făcuse rost de scaun, de hîrtie, de toc şi cerneală pentru examen. Ştiind că ei îi vorbise prima oară don' Nicolae, o simţeam mai aproape de inimă. O vedeam însă rar, era mereu grăbită şi, din pricina bătrîneţii şi a îmbrăcămintei modeste, fără o coafură cum se purtau altele, părea cam ştearsă. Diriginta mea avea mersul plin de importanţă, ochii conturaţi cu negru, pieptănătura făcută numai din cîrnăciori, lăsa în urmă un miros puternic, de parfum. Directoarea trecea grăbită pe coridor, întreba cîte un elev ce necazuri are, îi mai certa pe portarii care-şi făceau de cap cu băutura... Nu-mi zicea nimic, nici de bine, nici de rău. Mi se părea că nu mă vede, cu toate că-i răsăream de te miri unde în faţă, doar-doar m-o întreba ceva. Imediat îmi ziceam : Şi dacă o Scl mă întrebe, ce-o să-i spun ? Mai bine că nu m-a observat ! De ce însă îi ţineam calea din nou ? Mi se părea cîi are ochi suferinzi, ca ai mamei. Privirea ei mă făcea să cred că are suflet bun. îmi dădeam seama cu fiecare zi ca nu-i **e** locul acolo, printre acei oameni înalţi, subţiri, cu soţii

îmbrăcate care mai de care, mereu nemulţumiţi şi care se certau pentru instrumente. Iar aceste instrumente i le cereau ei, şi pe treptele scărilor, şi pe coridoare, pe unde o întîlneau.

— Ce vrei, domnule, să-mi scoţi ochii cu degetele dumitale de artist că nu mai vin violele alea ? Le-am comandat, le-am plătit, aşteptăm. Apoi către mine : La clasa cui eşti măi băiete ?_ Ce cauţi pe-aici ? La ce cînţi tu ?

— Sînt la pictură, i-am răspuns fîstîcit, şi. am ieşit să beau apă.

— Apă ? m-a măsurat cu privirea. Păi după ce ? şi a coborît scările, gînditoare, cu ochii obosiţi de parcă acum ar fi terminat de citit o carte uriaşă.

într-o zi a intrat în dormitor secretarul Buşcă – un om în vîrstă, înalt, spălăcit la faţă, cu o ceafă uriaşă, golaşă şi cu bascii pe cap. Aflasem că fusese pompier mai înainte. Treaba lui ce fusese, însă ce avea cu noi ? – ne duceii încolonaţi la cantină, nu aveam voie să privim în nici o parte, mergeam precum caii cu obloane la ochi. Dupii ce mîncam, ne întorcea la şcoalîî în fugii ; gîlgîia ciorba în noi ca în nişte bidoane. Zicea că aşa se aşează mai bine mîncarea.

Acum îl vedeam în pragul uşii ; imediat am simţit mirosul de ciorbă, al cantinei imense, cu mese multe, capete tunse la zero, păzite de urechi ascuţite, unele mari, altele clăpăuge, moleşite şi. unsuroase după proaspăta tunsoare. Mi-era silă şi friecă de cantina aceea supravegheată de pedagogul şef – un tînăr oare-şi mînca din cuvinte, om cu palme agere şi grele ce răsuneau în liniştea adîncă, sfredelită de clinchetul furculiţelor şi al lingurilor. Dacă furai o felie de pîine şi te vedea el, înlemnea întreaga sală. I se auzeau întîi vorbele rostite ca la o mică slujbă, apoi plescăitul sonor al fulgerătoarelor palme care lăsau urme pentru întreaga zi. Al nostru, secretarul, care mai ţinea loc şi de pedagog – ca om deprins cu importanţa disciplinei, stătea între noi precum un cocoş bătrîn. însă cam pleoştit – întrucît sala fiind mare, încă nu-şi dădea seama dacă este vorba de vreun elev de-al şcolii noastre. Şi cum, deobicei, ai noştri erau mereu flămînzi după ce suflau în instrumente pînă li se umflau ochii, pedagogul Şcolii

medii de muzică şi arte plastice era făcut de rîs în fiecare zi pentru o felie de pîine.

— Măi băiete, măi, măi, măi ! şi încă mă căuta cu privirea printre ceilalţi, deşi îşi pusese palma cît un tocător de lemn, pc umărul meu.

Apoi şi-a coborît albaştrii ochi do sub basca pe care cred că nici noaptea nu şi-o lua de pe cap :

— ki hai, iii hai măi, pînîi jos la directoare ’

Am coborît. Mă clătinam pe picioare de ameţeală – veşnicele mole ameţeli de cînd mă ştiu, mergînd prin pulberea drumului sub soarele care desface carnea de pc oase. Ştiam că nu făcusem nimic şi din inima mea desluşeam un glas ce mă îndemna să fiu curajos.

în cabinetul directoarei, şedea pe un scaun, domnul Nicolae.

— Ascultă, măi Alexandre, m-a întîmpinat cu vocea lui subţire, liniştitoare, ce e cu treiul ăsta la chimie ? Eu te ştiam băiat bun, silitor, de aceea te-am adus aici.

— Băiete, mi s-a adresat directoarea, întrerupîndu-l pe el. asta e şcoala cea mai grea, să ştii. Dacă simţi că nu faci faţă, şterge-o ! Şi, adresîndu-se lui : Dimineaţa au carte, ca la orice liceu, iar după amiază specialitate. Ei, de la plastică, au vreo cinci discipline obligatorii, la care media şase e limita. Care sînt, băiete, disciplinele alea ? m-a pus ca în clasă, dar cu glas ceva mai prietenos.

— Păi...

— Nici un păi. Vorbeşte frumos, că aici eşti la oraş.

— Pictura, desenul artistic, sculptura...

— Şi ? Şi ? Că mai sînt. mai sînt. Trebuia sîi începi cu desenul artistic, el stă la baza picturii şi sculpturii şi... ei, ia zi !

Am ridicat din umeri. Auzisem că mai avem ceva, însă ori nu fusesem atent cînd ni se explicase, ori termenii trecuseră pc lîngă mine ca vîntul.

— Grafica şi decorativa, băiete ! Pe-astea unde le-ai lăsat ? Eu le fac sau tu ? Şi, rîzînd spre inspector : uite ce pierit este ! Cei de la ţară sînt cam sfioşi, cîteodată neciopliţi, dar asta se îndreaptă. însă slabi ! Slabi rău, sub nivelul celui mai slab de la oraş ! Ce fac ei acolo, aia nu e carte.

— Şi totuşi, s-a văzut obligat inspectorul să-şi apere obîrşia, oraşul e cam plin de oameni veniţi de la ţară : profesori, doctori, ingineri... Şi ca s-o dreagă : Nu ştiu dacă şi de artişti. Ce zici, Alexandre, să nu avem şi artişti veniţi din ţărani ? Nu mi-ai spus cum e cu treiul acela.

Am încercat să-i descriu stările mele, cum ştiam lecţia, dar m-am pierdut, mă aşteptam să-i asculte pe cei de-aici, eu să rămîn ultimul.... Nu ştiu cît i-am convins, însă, după ce ne-am despărţit, un lucru mă tulbura : influenţa pe care domnul Nicolae se vedea că o are asupra directoarei. Dacă o să mai am necazuri, pe el o să-l caut. Sigur că o să-l caut – prindeam eu curaj. Dar ce să-i. spun ? Că iau note mici ? Ce mi-a zis profesorul de pictură ? înseamnă că sînt slab, că atît merit.

Directoarea nu-mi mai plăcea. Din mama aceea bună, acum mi se năzărea că devenise o femeie încrezută de oraş. înţeleg asta la o tînără vanitoasă, îmi vorbeam, dar la o doamnă în etate... şi eram sigur în sinea mea că din ţărani vine, dar trăind atîta timp aici a uitat bulgării aspri, bălegile vitelor, soarele şi vîntul uscat ce-ţi înăspreşte înfăţişarea. Mai toţi se văd cît de colo că sînt veniţi de la ţară. Pe unii înfăţişarea îi trădează, deşi au genţi fistichii în mînă ; pe alţii şi vorba şi gesturile. Şi de multe ori te întrebi dacă. nu cumva pămînţul i-a blestemat să rămînă astfel. Iar alţii, oricît ar urî locul de unde au plecat, plini de bani aici, cu îmbrăcăminte scumpă şi mobilă de lux, tot fără gust se îmbracă, nu renunţă la pălărie. îl vezi de departe, nu e nevoie să-l cauţi, să dai lumea la o parte pentru a-l găsi. Şi ce dacă ar fi savant ? De ce să se ascundă ? Aceştia nu se ascund ? vrei să spui, îmi vorbeam singur, nu se ştie ! Deocamdată, uite un exemplu aici. Nu e savant, dar e o artistă. Am auzit că a cîntat la pian. Prin şcoală, pe stradă – nu aş fi vrut s-o mai văd ca altădată, să-i aştept

privirile ce mi se păruseră legănate de vîntul care apleacă iarba ori grîul înalt dintr-o parte în alta. Şi apoi aveam de faţă un profesor devenit inspector. Şi se născuse la ţară. Uite-l acum la oraş.

— Păi tu nu eşti de la ţară ? l-am întrebat pe prietenul meu, din Drăgăşani, cu care mai beam cîte-un suc. Ccezi că n-o să se aleagă nimic de tine ?

— Să vedem. Poate că praful şi pulberea, dacă ai mei or zice că cheltuiesc banii degeaba.

Asta e un tîmpit, mi-am zis, şi l-am lăsat să-şi deseneze mai departe pantofii.

Trecuseră două luni de şcoală şi de două ori părinţii a trebuit să-mi trimitii bani. La început zici că aşa trebuie, sînt o mulţime de lucruri mărunte ce se cer plătite ; nu prea-ţi dai bine seama ce se întîmplă. însă cînd vezi că gluma se îngroaşă, începi să vociferezi. Nu eu. Aşteptam sîî mi se întîmple orice – eram între ciocan şi nicovală. Părinţii mă luau la întrebări prin cîte un bilet trimis pe cineva cu drum la Apadiva. De vreo trei ori a venit şi mama. Deşi obosită de cît drum – mersese pe picioare –, n-a încetat cu cearta :

— Cînd ţî-am spus io că aici nu e de nasul nostru, nu m-ati crezut nici unul ! Uite că nici nu se pomeneşte despre bursă. Ba ete alt năcaz : trebuie bani şi pentru vopseluri. Nu mai avem de unde !

Despre bursă nu auzisem pe nimeni vorbind. Iar cu notele mele n-aş fi avut nici o şansă. Deci, mai încet cu banii.

— Să nici nu mai îndrăzneşti să ceri ! îmi zisese mama la despărţire, deşi avea lacrimi în ochi. Sînt femeie săracă ! a adăugat să nu cred că ar purta vreo vină – pe tata nu-l mai punea la socoteală. N-am de unde *1*

Ştiam. Cum era să-mi imaginez că ai mei îmi vor trimite lunar bani pentru cantină, dormit,

culori, cartoane şi hîrtie de desen ? Nu mai spun de caiete. De aceea, cînd a vrut să plece, i-am vorbit şi eu, înneeîndu-mă de plîns :

— Lasă, vorbim în vacanţă 1 Om vedea ce-i de făcut. Mai e o lună.

O lună – iar frigul năvălea din toate părţile. Se părea că intrase în mine definitiv. Atmosfera din şcoală la fel de rece era. Aia trăncăneau din instrumente, scîrţîiau viorile şi îţi făceau praf urechile cu chixurile date la cla-

rinct, la corn, la toate ale lor – cu toţii începători. Peste astea, spre noi tunau glasurile profesorilor că n-o să ajungem artişti niciodată. Eram mînjiţi de vopsele, spc-riaţi şi necăjiţi că avem prea mult de învăţat. Profesorii rosteau apăsat, cu încîntare parcă : „nota doi” – şi : „cine te-a pus să vii aici ?” iar eu nu întrezăream nici un bine.

Ploile reci, burniţa, ceaţa mi se păreau că se desprind de pe geam şi cad pe asfaltul umed şi rece, întovărăşite de ultimele puteri ale fiinţei mole. Cîte un coleg venea lîngci mine, în atelier, în sala de meditaţie, ori în dormitor şi mă trăznea mirosul lui urît. Mi se părea că şi pielea capului cu părul tăiat scurt şi, unsuroasă ca a berbecilor după ce-i tundea mama, la fel miroase. Iar afară ploua. Valurile de ceaţă intrau peste noi cînd deschideam fereastra, şi-mi tăiau respiraţia – simţeam că mă sufoc. Duhoarea din dormitor rămînea proţăpitîî în mijlocul camerei, răcnea, iar ceaţa luneca pe ea în jos ca apa văroasă pe trupul unei matahale care-şi unsese pielea cu untură. Pantofii şi ciorapii împrăştiaţi pe sub pat, cu gurile lor negre, căscate, îşi lăsau duhoarea să plutească peste pînza de sunete grave ale cîte unui violoncel – vreo doi băieţi, tocmai aici se găsiseră să studieze,, şi nimeni nu-i dădea afară. Zgribulit de frig cu dureri de stomac, sub cele douiă pături subţiri, învăluit de gerul ce intra ca o apă rece peste tine – violonceliştii ăştia studiau cu fereastra larg deschisă – te făceai cerc în pat, străduindu-te s:ă înţelegi ce vrea studiosul acela să încropească.

Eram bolnav, mă dureau măselele, nu puteam să dorm noaptea, iar profesorul de grafică, Chiţu, îmi spusese că arta este pentru oameni cu mînă sigură şi ochi... îi aveam, şi-mi dădeam seama că nici un coleg de-al meu nu făcuse o planşă ca lumea. Literele acelea trebuia să iasă perfecte. Le desenasem din creion, cum se cerea, dar.trecusem cu pensula de contururi. Uite cîi şi ceilalţi le făcuseră cu mustăţi, chiar şi grecii ? îl vedeam pe profesorul scund şi întunecat, cu un cap, cît doi pumni, aşezat pe catedră ca o ghiulea de tuci, cum ne priveşte sfidător şi-şi toacîi saliva între dinţii din faţă.

— Lăsaţi-l, nc încuraja Waltcr, profesorul de sculpturii, o sii-i treacă, abia a terminat Institutul şi, ca orice tînăr artist...

Tocmai îl visasem cînd reuşisem sf! aţipesc, iar acum, asta cu violoncelul îmi trage cu arcuşul pe creieri şi se mai cearta cu alt coleg, care ar vrea să studieze şi el la oboi, tot aici. Unul vrea sii închidă*! geamul, celălalt nu. Eram şi mai trist : aflasem cil vom face şi decorativa cu acest profesor nou venit, care spunea ce regretă :

— Uite domne, în loc să-mi văd de teatrul meu unde sînt scenograf, vin să-mi bat capul cu cretinii ăştia ! Vă pun eu la punct !

Pune-ne, îi răspundeam în gînd ; nu-i nimic, vine el Crăciunul cu vacanţa şi măcar două-trei săptămîni scap de dumneata. Dar numai de el ? mă întrebam. Păi cel de desen artistic, Zugravu, care vrea să-l egaleze pe Leo- nardo da Vinci şi ne apostrofează! că nu redăm ghipsul exact cum este ? Dar cel de pictură, Orzan, care zice că nu se'simte cum pulsează*! mustul sub coaja fructelor şi care, predîndu-ne şi istoria artelor ne ameninţăă căă no lasiă corigenţi dacăă nu facem rost de Istoria artelor a lui Suter ? Nici vorbă s-o găseşti undeva, şi văd ca doi care o au, o au degeaba dacă nu spun cuvînt cu cuvînt cum ne-a dictat profesorul.

— Un artist trebuie să aibă suflet bun, nobil, curat... spunea domnul Orzan.

Da, aşa mi-l imaginam şi cu, însă, deocamdată, în afara profesorului de sculptură, despre care auzisem că este un mare artist, nici unul nu mi se păruse că ar avea suflet bun, nobil. Unul îi dădea înainte cu I-conardo, altul cu Petraşcu, altul cu teatrul lui. Cu toate acestea, ci ştiau să picteze, iar noi trebuia să învăţăm. Pentru mine, însă, măcar media şapte mi se părea departe de acel trimestru.

Reuşisem să iau note bune şi rele la cultura generală undo profesorii, deşi exigenţi cu noi. mai zîmbeau.

La grafică! nu mi se părea imposibil să faci literele respectînd caracterul cerut ; apoi coperta de carte, proiectul unui afiş... La decorativă la fel – elemente de artă

populară, stilizări şi iar stilizări, culoarea aşternută uniform. Aici nu redai perspectiva, aveai voie să exagerezi unele forme... La desen însă, cu planurile şi formele, unghiurile şi proporţiile, apoi cu acea sensibilitate ce trebuia să intervină de la un punct încolo... Vine pictura cu forma şi culoarea !...

— Mă, să-ţi vină să mănînci culoarea, ca pe pîine ! Şi apoi, apoi nu ştii să compui în pagină ! îmi zicea domnul Orzan.

Urechile îmi erau pline de astfel de vorbe. La sculptură puneai pămînt, mai luai din el, măsurai cu un compas de lemn, aveai un cuţit de lemn... puteai să te mişti în jurul lucrării, s-o pipăi. Dar şi aici nu făceai nimic fără desen !

— Asta e ! zicea viul Leonardo. Fără desen eşti mort ! Mortoooo ! Şi nu vă trec ! Nu vă treeec ! Păi ce lucrări sînt astea ?

Cu aceste spaime în suflet, trăgeam de fiecare zi. Să treacă timpul şi să mă văd pe bătătura casei părinteşti. Printre bănci mă învîrteam altfel. Fusesem aşezat şi în prima bancă, lîngă unul „model". El trebuia să mă . supravegheze, să-mi controleze caietele (care, deocamdată, erau unul singur universal) ; şi mă ajuta acest „model". Mi se părea că gura lui păcăne mereu ca o moară cu ciocănele şi aruncă stropi. Nu era bun decît de carte. La fel ca el, altul lîngă care fusesem mutat la începutul ultimei luni. Asta cel puţin avea un glas piţigăiat ce mă făcea să rîd, iar el mă privea derutat, gata să mă lovească. Repeta cu disperare lecţia în bancă, frecîndu-şi mîinile ude, în minutul cînd profesorul întreba cine absentează, iar buzele lui mi se păreau o morişcă. Nu înţelegeam de ce se reped în cuvinte şi nu vorbesc rar, aşezat, cum mă sfătuise tata : să-mi cîntăresc vorbele, să spun numai ce trebuie. Parcă se luaseră la întrecere, cine vorbeşte mai repede. Fetele rămăseseră în urmă, disperate ; una singură încerca să turuie ca ei, şi atunci ochii ei, ochii ei mari şi albi ca două bezele, i se bulbucau şi mai mult în faţa tablei. Luam act de existenţa ei numai cînd o vedeam acolo, mototolindu-şi tivul fustei. Apoi mi s-a părut că mă priveşte mereu şi că o amuză permanent ceva la mine. Cînd ieşeam, sau intram în clasă, îmi ţinea calea şi rîdea. într-o zi, în pragul clasei, am înjurat-o de mamă. Nu

realizam că ochii aceia ai ei, lunatici, dădeau numai impresia că rîd întotdeauna, că fata semăna într-un fel cu Rădiţa lui Cocostîrc, care, atunci cînd plîngea, ţi se părea că leşină de rîs. Făcusem aceasta şi pentru cii în acel moment asista la rîsul ei o altă fată, care mă tulburase încă din ziua cînd am dat examenul scris la română. îi văzusem picioarele dezvelite – erau albe, neatinse de iarba înaltă şi uscată ori de ciulini, şi -un fior asemenea celui trăit cînd te sperii, fierbinte şi ascuţit, îmi despicase coşul pieptului. închisesem ochii şi mi i-am pipăit la rădăcină să-mi dau seama dacă nu am cumva năluciri. Fata aceea semăna izbitor de mult cu învăţătoarea de care mă îndrăgostisem. Nu avea cum să fie ea, dar îi era soră ori rudei foarte apropiată ? Acum ea stătea lîngă uşă şi se uita cum colega cu ochi mari şi albi rîde de mine.

♦

Administratorul Cazan, un omuleţ scund şi subţire, bătrîn ,cu o şapcă albă şi largă pe cap, făcînd mereu cu ochiul de parcă cineva storcea zeama unei corcoduşe verzi în el, mi-a spus de faţă cu colegii, în dormitor, că neavînd cu ce să plătesc dormitul şi cantina, mă dă afară din cămin.

— Scurt ! a ţipat cu glas subţire şi a bătut cu piciorul în parchet.

A ieşit ca luat de vînt.

De fapt, am auzit că a adus un băiat şi, neavînd pat pentru el, trebuia să'i-l dau pe-al meu.

— Lasă, a zis Mandravili, dormi cu mine.

însă noaptea, fiind el de serviciu, administratorul m-a dat jos de lîngă Mandravili.

— Te culci pe parchet, mi-a zis în linişte, să

nu-i tre- zească-pe ceilalţi, deşi aprinsese lumina. Acolo e locul tău. Păi te-am iertat, te-am iertat, dar cît ? Iar pe tine, dacă te prind că-l mai primeşti, te trimit la Crucea Roşie, aia a voastră, a grecilor, să ştii.

M-am dus într-o sala de clasă şi am stat acolo toată noaptea. N-am îndrăznit să aprind lumina. Lumină venea de-afară, cît să nu-mi fie urît. Dar se întîmpla ceea ce aşteptam cu teamă. Administratorul nu mă mai primea. Şi, odată cu asta, nici la cantină nu aveam ce să caut, înccpînd cu ziua aceea, gîndul mi-a fugit spre bănci. Aşteptam să se termine cursurile şi să scotocesc prin ele înainte de a veni măturătoarea. Mai găseam cîte un rest de pîine, cîte o fărîmă de eugenie. Asta nu a ţinut mult, îmi dădeam seama că altcineva mi-o ia înainte. Şi l-am descoperit pe Mandravili cotrobăind în altă clasă. S-a speriat de mine şi, fiindu-i ruşine m-a minţit că-l rugase cineva, de la o clasă mică să-i caute un caiet. însă avea gura plină, iar buzunarele umflate.

— Măi Mandravili, i-am zis, nu te mai feri, că şi eu caut prin bănci.

— Mi-e foame ! a zis. La cantina aia nu mă satur deloc.

— De bine, de rău, ai ceva acolo, dar eu...

— Uite, îţi dau de la mine, şi mi-:i întins două felii de pîine uscată. Şi ştii ce facem ? împărţim clasele. Alegi ! Eu o să iau mai puţine cu două.

Mergeam amîndoi pe culoarul pustiu, el cu statura aplecată în faţă şi apăsînd puternic pe călcîie, eu cu paşi mărunţi, iar geanta cu cărţi pe care trebuia s-o port în mînă, mi se părea că-mi scoate braţul din umăr.

Vacanţa se apropia. Mirosea a iarnă şi-a sărbători. Strada principală ce se desfăşura prin faţa şcolii noastre, părea un fluviu frămîntat, gălăgios. Trebuia să mă mai asculte la cîteva materii ca să-mi încheie media. Colegii chiuleau pe rupte, fumau pe la colţuri, se plimbau prin curtea bisericii Sfîntul Mitică să caute peisaje. Ei vorbeau despre artă, iar eu trebuia să învăţ. De ce ? Pentru că în momentul cînd eram scos la tablă, mă inhibam. Mi-aduceam aminte de mama ; o vedeam acolo, în locul directorului adjunct Orodel, care preda matematica şi ţipa la mine

că în viaţă trebuie să ştii de toate, nu numai pictură. Vorbea tare, de parcă se adresa unor surzi. Atunci ochii mei fugeau pe fereastră. Nu-l mai auzeam. Iar el mă lua de umăr, mă zgîlţîia să-mi arate tabla*. îl priveam ca o curcă beată, şi conversam cu mama, cît mai are de
muncă, o mai înţeapcă inima, apoi ajungeam la procente, la zilele făcute.

' – Măi băiete, mă ! Unde ţi-e gîndul ? Păi crezi că dacă eşti hi uman, matematica nu-ţi trebuie ? Nu se ştie ce se întîmpk'i în viaţă. Uite, eu îmi închipuiam c-o să ajung director la Şcoala de muzică ?

Atunci mă dezmeticeam. Dar nu înţelegeam ce vrea să spună. Păi ce-şi închipuia c-o să ajungă ? Mai bine sau mai rău ?

— Treci la loc .'

Liniştit, ocupam locul din bancă' şi-mi continuam dialogul cu mama. Suna de ieşire ; cînd mă ridicam în picioare odată cu ceilalţi, mi se adresa mie :

— Băiete, iii vino cu mine la cancelarie !

Atunci îmi dădeam seama că nu-mi-a pus nota patru.

— Băiete, de ce nu vrei să înveţi matematică ?

— învăţ, domn' director.

— Păi cum mă ? Ce, asteii sînt note ?

Pentru mine erau. La şcoala generală învăţasem de J zece, dar.aici nu mai aveam timpul de-acolo. Şi apoi, îi auzisem pe cei interesaţi de specialitate că pun accent pe materiile care vor trebui în viitor, la care vor da bacakiureatul... Ori matematica, fizica, chimia trebuia să le învăţăm ca să avem note de trecere. Şi eu aveam. îmi ieşea media şapte. Şapte era aur, îi auzeam pe alţii vorbind. F-aţă de cinciul tras de păr al lui Manclravili şi alţii...

— Mă, tu poţi, dar nu vrei. Am să te las corigent.

Cum ? îl întrebam în gînd. în gînd puteam să-i răspund oricui, dar în viu grai mi se luau picioarele. Puteţi să-mi daţi şi doi, tot trec. Era a treia oară cînd mă chema la cancelarie. Mă obişnuisem cu el. Poate de aceea, la tablă, gîndurile mele o luău razna.

La chimic, însă, lipsea diriginta noastră. Se zvonea că e bolnavă şi mulţi se rugau s-o ţină boala cîteva luni de zile. O suplinea un bătrîn, ieşit de mult la pensie. Iar acesta avea

un obicei drag nouă: striga-din catalog pe cineva să-l asculte şi-l anunţa pe-al doilea să se pregătească. îi spunea şi ce o să-l întrebe. Eni un minunat prilej să-ţi îndrepţi media, iar mie cum de la acel *trei* mi

se trăgea necazul de a rămîne corigent – profesoara nu-şi schimbase impresia dintîi, mi se părea că nu-mi mai vine rîndul. Cînd mi-am auzit numele rostit să mă pregătesc, am uitat totul şi am găsit că e bine să-mi scriu formulele chimice în podul palmei de la mîna dreaptă, doar îl înşelau atîţia în felul acesta. Unii scriseseră din pauză formulele pe un colţ al tablei, cu creionul, alţii pe perete, cu litere mici, cei mai mulţi aveau cîte-o hîrtic la ei. lar eu de ce n-aş face-o, mai ales că am nevoie de-o notă mare ? Sigur pe mine am ieşit la tablă, uşor şchiopătînd de povara pe care oamenii înţelepţi sînt siliţi s-o poarte peste tot. însă în faţa imensei pete negre de care m<ă apropiam ca un orb, am simţit că mi se umplu mîinile de apă, şira spinării, tîmplele şi am început să fac nişte mişcări curioase. Ochii vibrînd sub o streaşină de zăpadă, căutau podul palmei. Nici mîna stîngă nu mă mai asculta, să ţină creta. Mi-am apucat podul palmei şi, concentrîn- du-mă să desluşesc ceea cc pe jumătate se şterse se, cum citesc orbii ziarul, am început să bat din picior de necaz.

— Oho, băiete, i-am auzit glasul rar şi gîfîit, ia dă-mi mîna ! Dă-mi-o, dă-mi-o ?

Mi s-a părut că strigă bubuitor la mine, nu aş fi crezut că poate să aibă atîta putere în glas.

— Ai vrut să mă minţi ! Asta ai vrut. Ruşine !

Se făcuse linişte în clasă. Mă făceam de rîs. Şi tocmai faţă de acest om.

— Treci la loc. E urît din partea dumitale !

Am fost chemat la cancelarie. Acolo erau adunaţi toţi profesorii. încercam să mă apăr, dar un profesor de psihologie care auzisem că predă şi la facultate şi-i cunoştea pe colegii mei greci de cum intra în clasă, că n-au învăţat lecţia, i-a zis bătrînului :

— Nu-i nevoie să ne mai arate mîna.

Nu mi-a pus nota care mi-ar fi fost fatală. M-a iertat, sfătuindu-mă să nu mai fac niciodată aşa ceva.

Prin această atmosferă, bîjbîiam să ies la lumina drumului ce ducea spre casa părintească după trei luni trăite într-o lume ce mi se părea complet străină ; cu aceste impresii porneam spre autogară, lăsîndu-mi lucrurile în-

tr-un dulap din atelier ; Cazan, administratorul nu mi le primise în magazie.

*

Se înserase de-a binelea cînd am coborît din autobuz. Aş fi vrut sâ fie ziuă, să văd drumul călcat de atîtea ori în preajma examenului de admitere la liceul din Răscruci. Prin întunericul de iarnă care se lasă prea devreme nu desluşeam casele mari. Pe atunci învăţasem ale cui sînt. Lumea vorbea în şoaptă, cu sfiiciune şi uimire. Casele mari ale oamenilor mari. Acum mi se arătau ca nişte stînci negre împodobite de lumini mărunte. Ca să ajung la liceu, ar fi trebuit s-o ţin drept înainte şi să trec de drumul ce mă ducea spre casă. Dar pe cine aş fi găsit la ora acea ? Măcar din drum să-l privesc ! Nu ştiam unde este internatul. Auzisem că se află în preajma unui restaurant, cam pe unde ne lasă rata. Oricum, pe-al perceptorului nu ţineam prea tare să-l văd, însă aş fi vrut să intru acolo unde trebuia să am şi eu un pat, să-mi închipui, pentru cîteva clipe că nu am plecat. Mi-am amintit că o vacanţă şi nu aş fi găsit pe nimeni.

Femeia din sat care călătorise cu mine, străină de gîndurile mele, mă îndemna să calc mai repede, pînă nu se face prea tîrziu. îmi părea bine că am cu cine să merg prin pădure, dar inima mi se frîngea de durere că trec prin Răscruci ca vîntul. Ar fi fost minunat să ajung pe la domnul Florea, să-i spun unde sîrit, de ce nu l-am mai căutat. S-o fi gîndit la mine – eu numai o dată în învălmăşeala aceea. Cred că m-a căutat, dar cine ştie ce i-or fi spus elevii care nu mă cunoşteau. S-o fi înapoiat spre casă cu credinţa că n-am reuşit. Nici pe la el nu tre$_r$ ceam ! Iar femeia aceea mergea repede, nu-i ardea de vorbă, se temea c-o ajunge cine ştie ce prăpăd din urmă.

Urcam dealul pe la Buzdrughilă ; ea gîfîia, dar mie mi se părea o nimica toată urcuşul. Mergeam şi mergeam prin zăpada apoasă ; abia îmi scoteam încălţămintea din noroi. În faţa noastră se întindea pădurea ca un perete întunecat. Ploua cu măzăriche, în pale lungi, zbuciumate de vîntul adînc. Măzărichea ţîrîia pe crengile goale, amorţite. Aveam impresia că peste planşa mea albă.

de desen, bunică-mea presară de sus ieasupra capului meu, zahăr tos.. Mergeam şi ¿iveam în fata ochilor doar chipul său bătrîn, tăcut şi sătul de toate. Tata mi se păreii că frîngo nişte crengi în stînga mea, nu prea departe ; mama cosea ceva la lumina cerului, cit mai aproape de el. să vadă bine, iar soră-mea aduna frunzele căzute, în dreapta.

— Lupii ! a ţipat femeia de lîngîî mine, strîngîndu-mă ia pieptul ei. Ne mănîncă ! Ne mănîncă şi nu e nimeni să ne ajungă din urmă !

— Lupii ! m-am trezit şi eu că strig fără a şti prea bine despre ce e vorba, speriat, smuls din gînduri de ţipătul de femeie ce pe moment mi se părea nebună. Simţeam primejdia apropiindu-şe şi mă temeam că-i ia prin surprindere pe-ai mei.

— Să ne oprim ! m-a strîns de umeri femeia. Stai pe loc, să vedem dacă ne ţin alţii calea.

Valurile de măzăriche se loveau de obrajii îngheţaţi. Ochii începuseră să lăcrimeze de frig prin aerul tare. Şi mai roci simţeam lacrimile la colţurile pleoapelor. Nu se poate s£i mă aştepte astfel pădurea ! îmi spuneam, iar în ochi se lumina imaginea unui lup care ar fi putut prea bine, cîndva, să mă sfîşie. Eu mă dădeam cu. sania pe zăpadă ; frate-meu* şi alţi băieţi se jucau, iar berbecii fugiseră de lîngă noi să roadă vîrful crengilor la care puteau să ajungă, cînd, deodată, cu glasul femeii de lîngă ■ mine, o femeie strigă : upul ! Lupul !” Nu credea nimeni, pînă a trecut prin faţa noastră un berbec călărit de lup, ce îşi ţinea picioarele sub burta lui şi, întins pe spinarea mînjită de sînge, îi rupea gîtul, cu colţii. Berbecul nu putea să- fugă cu atîta greutate în spinare, dar încerca să-l trîntească. Copiii au fugit. Rămăsesem eu cu sania în mînă să-l ameninţ şi să mii apăr dacă se va repezi la mine. Nu-mi era frică ; continuam să strig Ia el să lase berbecul, ridicînd sania, apropiindu-mă, iar lupul rînjea la mine, îşi arăta colţii lungi ,mînjiţi, furios, sfredelind berbecul în continuare, cu botul, de parcă ar fi vrut să-şi vîre căpăţîna în gîtul berbecului nostru. Mă apropiam, cu disperare că-l duce în pădure să-l

mănînce acolo, iar frate-meu cu ceilalţi strigau la mine să fug.

Fiarei îi sărit de pe spinarea berbecului şi, continuînd şa rînjeascei la mine, a intrat între tufe. Am dus berbecul acasă, cu sania şi trei zile l-am ţinut în casa, la căldură, bandajîndu-i gîtul, vîrînd în găurile făcute de lup grăunţe de usturoi. Nu ne dădeam seama cei trage sei moară, ca un om. Ne privea cu tristeţe ; hîrîia, şi poate de aceea se chinuiii : nu putea sa moară atîta timp cît noi asistam la sfîrşitul lui. în cele trei zile, frate-meu n-a dat pe-acasă, de frica mamei. „El e mare, fi-i-ar sania a dracu, de-aia mi-a luat berbecul, cei nu l-a păzit !" „Sii plece din casa mea, spunea mama, să nu-l mai văd !" De fapt ştiau că vinovatul n-o să-şi facă de cap şi schiaună pe la cineva, pe la vreun prieten. MLasă-l acolo şi un an de zile, să-i vină mintea ki cap." Cui îi păsa că stai nemîncat sub o glugîi de coceni şi ccă nu dormi de urît ? îl vedeam pe frate-meu intrînd pe poartă, ca un cîine bătut. Era plin do zăpadă, cu degetele îndoite, îngheţate, nu le putea îndrepta, nici strînge hi un loc.

— Mă Sandule, ai niscai chibrituri, mă ?

— Da ! i-am răspuns şi eram convins cii lîngă mine se află mama şi nu mai găseşte cutia Sîă aprindă focul, „Că al dracu foc, pînă se aprinde..."

— Dă-mi-l, dă-mi-l ! am auzit glasul înspăimîntat, străin de astădată. Dă-mi-l mă, şi m-a lovit cu palma peste gură. Dă-mi-l, că tu nu poţi !

Atunci mi-am dat seama că cu n-aş aprinde băţul de chibrit atît de repede ca ea. Femeia scăpăra cîte un chibrit şi mai făceam cîţiva paşi, în timp ce arătările se împiedicau prin lăstăriş. Le simţeam cum sufkă pe-aproape.

— Nici nu avem cu ce să ne apărăm ! am auzit-o. Tu ai o prăpădită de geantă. Eu coşul ăsta, lua-m-ar moartea ! că m:ă găsii să rmi duc după draci uscaţi ! Hîşt ! am auzit-o şi arătarea a început să ‘ chelălăie cînd chibritul aprins l-a lovit peste bot ; am văzut un mic nor de aburi încercuind flacăra chibritului.

Nu ştiu cînd am ieşit din pădure, dar ne-am văzut pe loc şes, iar femeia trăgea cu ură şi disperare cîte un băţ pe cutie şi se învîrtca în loc, drăcuind că s-a udat pucioasa pe cutie şi uite, s-a şi rupt, se ia pe chibrit hîrtia cu negreală cu tot !

— Păi nu mai e nimic, nu se mai ţine nici un lup, sau ce drac o fi fost, după noi.

— Păzea ! a strigat femeia şi m-am împiedicat de ea dîndu-mă îndărăt.

Dar nu se mai auzea nimic. Numai măzărichea, imensele pînze împăturindu-se şi depărtîndu-se în văzduh.

— Ţipă ! Ţipă !

— Ce ţipă, fă tată Anico ? m-am speriat cînd abia mă mai liniştisem.

. – Ţipă, n-auzi ?

Am tăcut amîndoi şi am desluşit ţipete subţiri de multe femei, ţipete îndepărtate, de spaimă, ce nu-ţi dă răgaz să te retragi, să ieşi din primejdia cea mare; iar ţipetele erau aduse şi învălmăşite de vîntul suflat din pă- mînt, nu de sus.

Am privit cu atenţie prin beznă şi deodată, de undeva din văzduh – nu bănuiam că e culmea dealului nostru, a ţîşnit o flacără, iar fumul albicios, din jurul ei, a venit la noi, cu miros înecăcios de lemn.

— Arde ! abia s-a auzit femeia şi mi s-a părut că moare. Mi-a ars casa ! Mi-a luat casa foc !

— N-are cum să fie casa dumneata, încercam eu s-o încurajez.

— Io ştiu ? Să nu fie, ai ? N-o fi. După cîţiva paşi : Ba a mea e !

— Da dacă o fi a noastră ? m-am cutremurat de frică. Poate să fie foarte bine casa noastră. Mama nu prea mai vede, a bătrînă...

— Aoleo ! să ţii minte că a voastră este !

Ne apropiam de talpa dealului, călcînd prin gropi, înj- piedicîndu-ne de lemnele căzute, cu privirea numai acolo sus. Cînd am trecut pe puntea de peste rîu, pe

bîjbîite, am auzit răcnete de bărbaţi. Picioarele-mi lunecaseră de pe lemnul acoperit de polei şi dacă nu m-aş' fi aruncat pe burtă, peste mal, aş fi căzut în apa unde, odinioară, oamenii aruncaseră puştile.

— Nu te înecai, dar răceai la plămîni şi asta-ţi mai trebuia.

Pentru femeia asta rămăsesem tot un copil – ce dacă învăţam la Apadiva ? Şi ce dacă mă fac pictor ! Păi asta chiar nu însemna nimic.

Nu aveam timp s-o judec atunci. Am înţeles că oamenii coborau cu sacalele la apă ca să stingă incendiul. Mari halci de flacără se rupeau din trunchiul gros şi, zbu- rînd peste drum sau în vale, ca să se înfigă în altceva, păreau ieşite ca din tun. Focul troznea. Se auzea bine de-aici şi simţeam dogoarea, iar prin lumina puternică ce aburea peste şomoioagele de fum, se agitau oamenii şi femeile subţiri, mici – insignifiante fiinţe ce se luptau cu balauri vărsători de foc. Cu toate acestea, nu troznetul flăcărilor, zgomotul lemnelor frînte ori fumul prevestitor de şi mai rău, nu acestea te speriau, cît mai ales ţipetele, vaietele şi înjurăturile, blestemele acelor biete fiinţe – duhuri întărîtate ale nopţii, agitîndu-se pe o fantastică bîrnă în flăcări. .

Inima mi-a venit la loc, la jumătatea dealului. Reuşisem să stabilesc direcţia dincotro venea lumina focului. Nu casa noastră ardea. Nici a femeii care nu mai putea decît să ofteze.

Am ajuns acolo ca un străin. Cei ce treceau pe lîngă mine mă vedeau, dar nimeni nu mă întreba de vorbă. Casa era a lui neică Ion ! Cădeau ultimii căpriori din acoperiş. Vîjîiau prin aer, ca aripile păsărilor mari ce treceau peste ochii mei deschişi cînd, răsturnat pe spate, priveam cerul din iarba ce-mi intra în urechi. Acestea erau aripi în flăcări. Acoperişul a pîrîit şi, ros de la streaşină casei, s-a prăbuşit la pămînt. Casa părea un imens soare aprins, apărut în toiul nopţii. O clipă am crezut că e sfîrşitul lumii. Rotundă, numai lumină, la care puteai să-ţi ţii ochii, ai fi zis că în adîncul ei fierb viscerele

cosmosului. O bubuitură a zguduit pămîntul.

— Gazul ! Gazul ! Butoiul cu gaz, din pod ! Şi banii ! Aoleo, banii ! ţipa femeia lui neică.

Dar cine să intre în foc, în vacarmul abia dezlănţuit după ce explodase butoiul cu gaz ? Neică fugea în jurul focului ca o pasăre neagră. Nu ştia pe unde să intre, ori nu-i venea să creadă că tocmai casa lui arde ? Nu-i văzusem pe ai mei, dar glasul mamei mi se părea că se

aude de peste tot. Priveam pereţii pîrliţi de pe care lunecau pale de flacără ce se stingeau pe pămînt. Din munca de-o viaţă a omului nu rămînea decît o grămadă de bulgări negri, arşi. Şi totul fusese înălţat numai de mîi- nile lui.

— Iu, neică, neică ! am auzit-o pe mama. Mă neică ! ce faci ? ce-ţi veni ?

Lumea se adunase acolo, cerc ; nu reuşeam să văd ce se întîmplă. Dar am auzit-o tot pe mama :

— Lume, lume ! Săriţi lume ! Uitaţi-vă la neică al nostru al bun ! Căzu peste bîrna asta şi-i intră un piron în piept ’

Am simţit că mă trage cineva dc-acolo cu prea multă putere şi am înţeles c-o face cu ură. dar cînd m-am uitat în ochii aceluia, smucindu-mi umerii, l-am văzut pe tata.

— Hai dc-aici, măi băiete, că nu o de tine ! Hai, hai !

— Mama ! am zis,- ia-o pe mama de-acolo !

— La.s-o, Ciă e cu sor-ta. Şi aşa nu mai e nimic de făcut. Hai la a bătrînîi că-i o rău. sîî nu-i crape inima cu jalea asta:

Nu era momentul Scă ne întrebăm de sănătate, de şcoală... Mergeam încet. Tăceam. Iar dinspre locul acela nu se mai auzea nimic, nimic. Era liniştea care se aşterne în jurul unui mort. Lăsăm focul să ardă, dar nu trebuie să supărăm mortul.

Nu apucasem s-o mîngîi pe bunică şi am auzit cii intră pe poartă o mulţime de picioare ce se împiedicau. Erau mama, soră-mea şi un om. Se străduiau s;ă ducă ceva pe sus. Se îndemnau în şoaptă să fie atenţi pe unde calcă, dar în prag, mama nu s-a mai putut abţine şi a strigat la soră-mea :

— Deschide uşa aia mai bine ! Mă Grigore, mişcă-te mă, blegule de-acolo ! Doamne, ce pedeapsă de om mî-ai dat pe cap !

Pedeapsa aceasta era tata. Şi cum mama întotdeauna aşa îl credea, mai ales la greu, nu-i dădea voie să pună mîna unde era vorba de o treabă mai serioasă. Nu-l certa că a plecat de-acolo şi că nu le-a ajutat pe drum, dar îi venea să-i zică orice că nu le-a auzit cînd intră pe poarta. Iar greutatea cu care se amarau era neică pus într-o pătura. L-au întins jos, în timp ce mama îl sfătuia :

— încet, neică, nu te sforţa !

Nu murise. Nu-i intrase în inimă pironul acela, însă, privindu-l, nu-ţi venea a crede că mai apucă dimineaţa.

Nu se poate să nu mă fi văzut mama cînd a intrat pe uşă, mai ales că stăteam língé'i lampă. înţelegeam că n-o să se pună pe rîs, să sară într-un picior de bucurie, cum o ştiam, dar o vorbă ar fi trebuit să-mi spună. Am sărutat-o pe soră-mca şi i-am cules pe buze lacrimile sărate de pe obraji. Ochii lui neică, mari, mi s-au părut că-mi zîmbesc. Nu aveam cum să cred asta deşi îl vedeam bine, avea o privire luminoasă.

— Mă mumă, am auzit-o pe mama privind spre bolnav, mă Alexandrei ! Apoi, dinei „sii treacă peste picioarele lui neică, dar retrăgîndu-se imediat : Te găsişi să vii tocmai acum !

*

Eram ocupaţi cu neică, nu avea cine să-l ducă la Apadiva – dacă l-ar fi pus într-un car ar fi murit pe drum, iar să ajungi la ratá era prea mult de mers. Acum, eram sigur, trage să moară. Venise şi femeia lui. Dormeam cum se putea, cu moartea la fereastră. Aveam destul timp să stăm şi de vorbă.

— Numai dacă nu l-ar lua moartea pînă dimineaţă, se văita mama, cél nu mai pot, nu mai pot cu atîtea pe cap !

Nu-mi venea să ies din casă nici pentru prieteni. Care prieteni ? Să-l întîlnesc pe-al perceptorului, să-l văd cum se făleşte pe drum că e băiat de liceu ? Veronica ! Dar nu aveam curaj deocamdată să mă plimb pe língél gard. Nu ştiu de ce amînam s-o văd. Abia sosisem, trebuia să mă dezmeticesc mai întîi, să mă satur de acrul de-aici. Ce Sil fac ? m-am întrebat. Deşi ştiam prea bine ce trebuie, mi-era urît să mă apuc de lucru.

îi priveam în tăcere pc-ai mei şi nu îndrăzneam să deschid vorba despre şcoală. Ei aveau dreptul să mă ia la bani mărunţi, simţeam că sínt nemulţumiţi, îngrijoraţi... Pînă la urmă, trebuia să încep lucrul. „Nici o zi fără o

linie”, spusese profesorul şi pomenise numele cuiva. Aveam un bloc de desen, creion B4, aşa că dă-i bătaie, iar modele, uite-le : neică stă nemişcat, bunica puţin mai ţanţoşă. Am început să le fac portretul. îmi tremura mina şi mă dureau ochii.

— Să vă faceţi autoportretul, ne sfătuise profesorul Orzan. Tu însuţi poţi să-ţi fii cel mai bun model.

Luam oglinda din perete, o rezemam de-o perniî şi, stînd turceşte în mijlocul patului, mă încruntam la mine.

Neică Ion parcă îşi revenea. S-a găsit cineva să-l ducă la Apadiva. Care cineva aflasem că era trimis de domnul lacob. însemna c-o să aibă drum la vale şi-o să treacă pe-aici. L-au luat pe neică în timp ce mama îl plîngea că nu face şi el Crăciunul în casa lui, ori cu noi – şi casa noastră mi s-a părut deodată prea goală, scăldată de soare. Era o zi senină, orbitoare, ce ne făcea să credem că e un semn : neică sc va face bine.

în Ajunul Crăciunului a venit şi frate-meu Ştefan, îmbrăcat frumos, dar slab, numai piele şi os, nu-mi venea să cred că el e. Adusese halva şi orez.

— Asta e bun, al mai bun ! a zis mama, că nu-l găseam aici. N-aveam ce să bag în sarmale.

Venirea fratelui ne făcuse să uităm de neică. Simţeam aerul de sărbătoare, mai ales că aveam şi un purceluş. Mama a început să-şi deschidă sufletul :

— Ce ne facem, măi băiete, cu şcoala aia a ta ? E greu, greu de tot!

Tăceam. Tata o îngîna : „Şcoala, aia a ta”. El ştia ce vrea să spună mama.

— L-am dat acolo, acolo trebuie să-l lăsăm.

— Păi cu ce, mă ? Tu niciodată n-ai ştiut de casă şi de greutăţi.

— Păi, n-am ştiut! Ai ştiut tu ?

— Auziţi ? Auziţi ? Ce-ai făcut, mă, în viaţa asta ? Ieşeam din casă.

— Bine mă, începea Ştefan, venii şi eu şi începurăţi cu cearta. Vreţi să plec ? Uite că. plec acum.

— Pleacă ! zicea mama, ca la supărare. Te-ai’ spurcat pe-acolo şi nu-ţi mai place aici. Rîzi de noi că sîntem necăjiţi, şi de casa asta că e mică. Da în ea ai crescut.

— Am zis eu ceva ? se apăra el. Ia uite, mă, ia uite ! Ce zici ? mă întreba pe mine.

încercam să mă bucur de fiecare clipă trăită acasă, în linişte. Acum se făceau pregătiri pentru tăierea porcului. Se spălau vasele, se căuta copaia pentru carne, în care să se scurgă de sînge ; se vorbea cu oamenii : unii să ţină de porc, meşterul să-l taie. Erau greu de găsit, timpul trecea, nimeni nu vrea să intre în noapte, să-l taie tîrziu. Altceva este ziua, la lumină. Cuţitele nu prea te ajută, „Că nu le ascute nimeni !" se răstea mama spre tata. Trebuie să goleşti maţele, să le speli, să le alegi unul de altul, să le descurci, cu atenţie să nu le înţepi, că dacă se întîmplă asta, ai terminat cu ele. Şi mai era o grijă *: pe* jos – noroi ! Ninsoarea încetase, se topise zăpada şi opincile clefăiau prin ştiormina curţii.

— Asta e ! Noroiul de-o viaţă ! se amăra mama.

— O s:i ningă, o să ningă, mormăia bunica.

Dar pe ea n-o lua nimeni în seamă în asemenea momente.

— Vezi ? Vedeţi că ninge ? Ce-am spus eu ? o auzeam gîfîind pe lîngă fereastră.

Ningea şi nici nu ne dăduserăm seama. Ningea raf. Spre seară fulgi mari s-au înteţit. Noroiul a îngheţat.

— Acum poa* să ningă cît o vrea, a zis tata mulţumit.

— Cît o vrea ! l-a îngînat mama care găsea pricină din orice în aceste zile cînd se vedea prea ocupată. Păi dacă se pune vreo iarnă grea ? Ce-ţi pasă ţie ?

Simţeam în mine cît de cît oraşul. Poate de aceea amînam întîlnirea cu Veronica. Te ţii un pic mare, e altceva, vii de departe – asta se întîmplă cu oricine, chiar dacă are impresia că nu vrea să arate altfel. Vin de-acolo, îmi reproşam apoi, dar cu ce medii şi ce mi-a spus profesorul-de pictură ?

Ningea în roiuri largi, iar glasurile sonore, amplificate, se auzeau peste o jumătate de sat. Cîinii se jucau prin zăpadă ; găinile rotunde ca nişte mingi, copleşite parcă de greul sărbătorii nici nu te luau în seamă, puteai să le calci pe gheare. Treceau pe lîngă tine preocupate, numai cînd zăreau troaca pusă pentru porc, cu tărîţe calde, aburinde „să mai mănînce şi el pentru ultima oară",

se rcpezeau în ea, se jumuleau cu ciocurile, care să ră- mînfi pe un loc mai bun, iar porcul, înnebunit că nu mai apucă nimic, le lua pe rit în sus şi le zvîrlea departe. Găinile veneau înapoi, cotcodăcind şi speriind animalul, ccire şi-aşa visase cuţitul.

Ciinele schelălăia cu coada între picioare, zvîrlit, muşcat de burtă, deşi înfipsese şi el colţii . la rădăcina urechii. îi era foame, iar tărîţa caldă, amestecată cu lături, nu i-ar fi ajuns toată. Văzîndu-şi stăpînul cum iese din curte, cu cuţitele, să le ascută, porcul fugea în coteţ, . clipea mărunt printre uluci, ar fi vrut' să intre în pămînt, numai să nu fie găsit.

Priveam în curte şi mă gîndeam ce ruşine ar fi să vadă profesorii ce se petrece pe-aici. „Păi bine, mă, mi se părea că-l aud pe profesorul de pictură, n-ai bani de vopsele, da ai porc, a ? a ?" Am, îi răspundeam. Adică trebuie să nu mai mîncăm nimic ? Nimeni nu mănîncă în tot anul carne de porc. Vorbeam singur, mi se părea CÎI toată lumea are ceva cu mine. Mă certam cu fiecare...

Mama intrase în panică. Nu mai veneau ăia să taie porcul ! Tocmai cînd îşi descărca „dracii", intrau şi oamenii pe poartă.

— Vezi ? Vezi ? o învinuia tata, grăbindu-se' să i-o ia înainte, pe uşă, ca să-i întîmpine.

— Aşa e ! Făcui păcate ! Nu mai aveam răbdare, aia e ! că pe tine nu te leagă nimic de casa asta, nu ştii altceva decît să stai la căldură şi să mănînci, îşi deşerta ea ultimele picături de venin. Tata a bătut din palme a „n-am ce-i face, asta c !" şi s-a luminat la faţă, să-i primească pe oameni.

Ăştia îşi scuturară picioarele la uşă, lovind apăsat din călcîie şi îşi mai trecură cuţitele unul peste» altul, cum se întîmplă înainte de a începe o treabă ; oricît l-ar fi ascuţit tocilarul, numai în faţa uşii perfecţionezi „problema", de unul singur – altfel nu ai încredere deplină.

Porcii guiţau jalnic prin fumul ninsorii intrată în primele cenuşiuri ale serii. Apoi horcăiau scurt, de cîteva ori. înneeîndu-se cu sîngele ce ieşea din gît în şuvoi gros. Soră-mca cu mine fugiserăm în casă sa ne astupăm urechile.

— Ia-o de-acolo ! ia-o de-acolo ’ strigase ea la tata. Ia-o pe mama, că prinde bătaie de inimii şi i se face rău !

însă mama, dacă nu ţinea şi ea de coadă, ori do picioare, nu era liniştită, nu cumva să fugă porcul cu cuţitul în gît prin curte. Aşa nu mai scăpa.

— Aoleo ! Aoleo ! a intrat în casă tremurînd, am apucat să-l ţin de căpăţînă, i-am simţit căpăţîna cum dîrdîie în mîinile mele cînd o apăsam pe pămînt. Dădea să se ridice. Pe urmă a căzut pe zăpadă şi nu s-a mai ridicat. Din picioare a mai dat de două, trei ori şi i-a tremurat spinarea ! Ce mină uşoară ai, mă Codine ! a strigat ea din uşă spre omul care-l junghiase, apoi s-a repezit la soră-mea : Dă-mi fă, fată, apă, ce stai ca proasta ? Să mă spăl de sîngcle ăsta ! Apă caldă ! îoleo, ce să mă fac cu ăştia ai mei ? Uite, nici apa n-au încălzit-o, şi oamenii ăia trebuie să dea pe mîini ! Mă, Grigorie !

Tata era acolo, în viul trebii, cum era să încălzească el apa ? Meşterii au desfăcut repede carnea. Ningea peste halcile aburinde şi fulgii se topeau imediat. Universul se încărca do mirosul cărnii crude. Oamenii au terminat. Au băut kilul de vin. Din pielea jupuită pentru opinci, împăturită, pe lîngă rădăcina părului alb, ieşeau ultimii fiori ai fiinţei măcelărite. Acum cîinele leorpăia nestingherit din băltoaca de sînge negru, gros, mîrîind ca nu cumva să se apropie de el vreo găină ; găinile însă, îl priveau la oarecare distanţă ; mutau cîte un picior, dar şi-l retrăgeau imediat, apoi ştergîndu-şi ciocurile pe-o parte şi alta în zăpadă, de parcă ar fi vrut să şi le ascută, se îndreptau spre locul acela fără teamă, ţinîndu-şi creasta puţin într-o parte, privind zăpada în care intraseră vinişoare do sînge, ca vinul roşu în pîine.

Sigur că oamenii vroiau să prăjească o tigaie do carne, spre disperarea mamei, că uite cine gustii întîi din porcul restru, tata, i-a spus că treabă era aceea dacă nu mănîncă şi ei acum ? Niciodată carnea nu-i mai bună ca la tăiere. Cinci porci taie, cinci tigăî mănîncă. o lămurea făcîndu-i somn să pună bucăţile mai repede. Mama a vrut s£i pună în tigaie nişte resturi, bucăţi mai rele, cu sînge, dar meşterul a despicat dintr-o mişcare o fleică – iar cuţitul, fîşîind subţire, parcă scotea fum.

Noi n-am avut voie să gustăm, că „ne spurcăm” înainte de a trece miezul nopţii. Băuseni ei, dar tot au plecat spre bufet. Acolo e altceva, au spus ei. în urma lor călca şi tata. Mama n-a

luat seama – intrase în panică :

— Aoleo ! apei ! apă, mai repede ! hai, fato, hai 1 Ni ! striga la cîine, pis ! la pisică deşi aceasta era departe. S-a luat cu un lemn după cîine, a zvîrlit după el, să ştie de frică, nu cumva să se apropie de uşă. O încuiase bine şi ne pusese în vedere să n-o deschidem. Pleca ki apă. La apă, femeile trebuia să stea la rînd. Vorbeau despre porci. Şi-l lăuda fiecare ; ca să nu prindă duşmance, unele se plîngeau că n-a ieşit nimic din el, că a fost din rasă dată dracu de rea, cu bot lung, ca fierăstrăul !

Apa prindea pojghiţă de gheaţă în găleţi. La bufet, oamenii tot despre porci vorbeau. îşi dăduseră jos şubele şi se aşezaseră pe lî.ngă godin, ca pentru o treabă gospodărească.

— Pleca 1 Plecă, ai ? s-a răstit mama la noi şi eram sigur că odată cu ea se agitau şi celelalte femei ai căror soţi se omeneau dincolo. Plecă şi mă laşa singură ! Singurică şi cu atîta treabă. Pe soră-mea n-o mai vedea, nici pe frate-meu. Du-te mă, după el ! Du-te şi adu-l încoa, în dinţi ! 'mi-a zis şi asta însemna că trebuie să-l aduc cît mai repede.

— A zis că vine acum, ho ! am încercat s-o liniştesc, după ce abia reuşisem să scap de putoarea rachiului de-a- colo. îi vorbeam mamei, dar în ochii mei rămăsese imaginea dinţilor mari, galbeni, lucind de cămaşa limpede a băuturii.

— Du-te, mă, şi spune-i că moare capra !

— Capra ? a întrebat tata în rîsul celorlalţi. D;-i-o dracu, la' să moară ! Ia vino, stai aşa ! – şi mi-a cumpărat bomboane.

— Să moară, ai ? Adică să moară-moară capra ? Ca- pra- capră ? Bineeee 1 Fă, ai grijă că se varsă beşica porcului peste a carne ! a ţipat la soră-mea care părea că nu vedea ce ţine în mînă. Uite, ăsta, vecinul ăsta, Damian, e om de casă, stă lîngă a nevastă. Ehe, ce proastă am fost că nu l-am luat! Al meu plecă la circiumă ! Să moară capra, auzi ? Şi eu intru în noapte, şi maţele se sleiesc !

îngheaţă, lua-m-ar... dar şi-a dat scama că nu-i bine să se blesteme tocmai acum.

De peste drum, Veta a ieşit în mijlocul curţii să-şi drăcuiască şi e<i bărbatul plecat. îl blestema şi ţipa de parcă ar fi bătut-o cineva. Femeile din apropiere, cele cu bărbaţi de casă, s-au întrebat ce-o fi. S-au pitit pe după glugi şi, şuşotind cu ai lor au început să rîdă. De la vale şi de la deal veneau curioşii, întrebîndu-se ce-o fi luat foc. Se făcuse un cerc în zăpadă.

— Vine ! am auzit-o pe mama. Lasă, că dă el ochii cu mine !

Dar nu era nimeni ; o găină ciocănea în uşă cu pliscul, iar mamei i se părea că tata nu mai nimereşte uşa.

— Nu e, ai ? Nu ?

Vecina intrase în casă. Curioşii se retrăgeau. Nu aflaseră nimic. Dacă fusese vreun hoţ şi fugise ? că se mai întîmplase să i se fure carnea cîte unui om.

Mama toca pe un colţ al mesei carnea. I se părea că toacă „pe dracu" din tata. Dădea apăsat cu toporul.

— Ceapă ! Ce sarmale-s .alea fără ceapă ? a zis so- ră-mea.

— Şi cimbru ! şi-a adus aminte mama. Nu sta ca Marghioala ! Vine, ai ? a întrebat cu ochii în lacrimi, de la ceapă.

Văzînd că trece timpul, încercajsă privească pe geam, dar o usturau ochii.

— Cred că stă prin curte, nu cutează să intre de frica mea ! La' să-mi ştie de frică !

Cu toate astea, nici nu a văzut cînd a intrat tata. El s-a aşezat pc-un scăunel ţinîndu-şi capul între mîini, să nu alunece peste carne. Pleoapele trăgeau de ochi, subţiri, galbene. Vroiau să se lipească. S-a aşezat în pat; un picior îl trăgea în jos.

— îu, doamne ia-mă ! a ţipat mama. Cînd venişi, mă ? Ia uîte-l, cade ! Şi, cu mîinile unsuroase l-a rostogolit în pat. Apoi i-a îndreptat tălpile spre sobă, să nu-i fie frig. Acum îl vedea în casă – şi se îmblînzise.

Tata a deschis ochii şi desluşind maldărele de carne, picioarele, căpăţîna porcului, i s-o fi părut că toate se adună la un loc şi că porcul o mănîncă pe mama.

— Gîţi-gî 1 liîidea ! a strigat, ridicîndu-se ca împins de un arc. liîidea ! a dat el din mîini peste capul prea preocupat al mamei.

— Ce-ai, mă ? a strigat speriatei. Cc-ţi veni ? Băutura fir-ar ea a sfintului ! – că nu era bine să drăcuiaseă în ceasul acela.

*

Se lăsa noaptea, noaptea mult aşteptată, cînd caltaboşii fierb în ceaun, pe foc, alături de oala cu sarmale. Deşi ele fierb şi s-ar părea c<1 nu mai c nimic de făcut şi te poţi chiti pe taclale, nu-i adevărat. Mai faci sarmale, mereu cu teama că prea repede le termini pe cele din oală, că nu se ajung. Apoi mai umpli

trandafirii. Trebuie să cureţi usturoi, să-l pisezi... Şi mult. Marii sărbători îi dau fastul usturoiul, cimbrul... Nu-l văzuse nimeni pe Moş Crăciun. Spunea mama c<1 umbhl pe hi ferestre. Mii înfiora însă ceea ce vedeam : gogoloaiele de sarma, cît palma, ficaţii, bojogii, splina puse l.i fkrt, apoi tocate mărunt, amestecate cu orez şi cimbru şi puse în maţe. Apoi aşteptam piftiile, dar pînă atunci, pinâ hi Anul Nou şi Bobotează mai ora. Trebuia să vinii stelarii. Mime o să mergem la horă. ÎYitîi la noi, că dc-aia e comună, iar poimîine dincolo, în sat.

Seara nu a venit nici un stelar. Auzeam cîinii lătrînd, ieşeam din casă să trag cu urechea ce se vorbeşte pe drum, dar nu vedeam nimic. Treceau nişte oameni beţi. Nu-i vorbea nimeni de rău. Era chiar bine că trec. „Aşa e de sărbători/[1]

Toată noaptea priveam vrăjit mîinile mamei cum se mişcă pe măsuţa scundă, frămîntînd. carnea tocată, cu un aer filozofic pe chip. O priveam vrăjit, dar un fior de înstrăinare se rostogolea prin mine şi nu mai puteam să ies din tăcere. în loc să fiu vesel, eram trist. Pusesem mîna pe creion şi scriam versuri despre Infern, despre schelete... Frate-meu plecase după fete, iar tata se dăduse lîngă bunică, în pat şi adormise, ca orice bărbat ce lăsa treaba pe seama femeii. Aş fi vrut să văd o stea 1 Aştep-

tam din minut în minut să latre cîinele la poartă. Abia ' spre dimineaţă a încercat cineva poarta, dar pînă am ieşit afară, plecase. îmi părea rău, simţeam colul de după plecarea noastrîi pe Iii şcoli. Fuseserăm ultimii stelari din sat ? Am auzit-o pe mama :

— Parcă nici nu e Crăciun fără stea ! Ar fi fost bine pentru casă, dacă ar fi venit.

A ieşit în drum să-i aştepte şi ea. După un timp, a intrat în casă dîrdîind de frig :

— Nici ţipenie ! Şi e un ger... Să vedeţi ce iarnă grea o să fie !

Am adormit, legănat de şoaptele ei. Mă simţeam din nou copil, cînd ea se scula, aprindea lampa şi sîsîind o melodie printre dinţi, ori cîntînd încet, no cîrpca cămăşile şi ciorapii. Şi se enerva că nu mai vede să bage în urechile acului. Mulţumiţi ! că, în sfîrşit, reuşise, continua să cînte, iar somnul meu vegheat, avea o dulceaţă fără margini.

Mă durea capul dar acum nu era bine să se vaite ni- , meni, „aşa e într-un an odată". Dis-.de-dimineaţă, ieşiseră să dea la vite. Şi bunică-mea ! Stătea în zăpadă, la poartă, rezemată în ciomag şi sporovăia cu străbunica Veronicăi.

— Da unde este Veronica ? am întrebat-o. Pe ea puteam s-o întreb.

— E la munte, mumă, a trimis-o acolo şcoala pe ea şi pe-al percitorului. Au belete acolo. Paică aici nu era zăpadă şi dealuri. Ce părinţi or fi ăştia de nu fac Crăciunul cu copiii lor ?

— Da* al Mării lui Alămaru. unde e, mamă ? am întrebat-o despre un prieten.

— A fost pe-acasă, a zis. L-am văzut alaltăieri, m-a întrebat cînd vii. Uite, mi-a dat o hîrtie !

îmi tremura mîna, nu puteam s-o desfac mai repede. Mi se' părea că împăturesc hîrtia. îmi scria că îl duce frate-său la un doctor să-i facă rost de o proteză şi toată vacanţa o să fie plecat. „Şi nici n-avea rost să stau aici, doar eu cu mama, că şi aşa nu aveam porc"...

Mă încerca regretul că nu am rămas pe-acolo, pe la şcoală. Dar părinţii ? Acolo cc să fac, cu cine să mă văd ? Parcă aş fi stat pe loc pustiu ; însă tresăream speriat cînd îmi aduceam aminte ce-mi spusese'profesorul de pictură : „Să vii cu trei zile înainte, ca sîî mai fac pregătire cu tine.. Trebuie să-i ajungi din

urmă pe-ăştia care au mai lucrat.”

— Nu ai primit nici o scrisoare pentru mine ? am întrebat-o pe mama. într-o doară.

— Am primit una, a zis, dar nu ştiu unde am pus-o. Ia vezi, în floarea aia de la fereastră.

Nimic !• Am căutat-o peste tot, fără nici un rezultat.

— Da’ stai sfîntului la masă acum, nu vezi cii tc aşteptăm ?

— Nu stau pînă n-o găseşti ! – şi simţeam cum mă înăbuşă plînsul.

Frate-meu, răbdător şi respectuos ca niciodată faţă de părinţi, i-a convins că şi aşa n-aş putea să mănînc cu gîndul la scrisoarea aia.

— O fi situaţia de la şcoală.

— Nu e, a răspuns grăbită mama. E de la învăţătoarea aia care a fost aici...

Ştia de la cine este ! O citise ? Cu siguranţă, îmi ziceam; şi a rupt-o ca s-o uit, ca să pot învăţa, auzi ?

N-am gustat nimic.

— Alţii se uită pe geam să le aducă cineva o bucăţică de carne Şi tu faci mofturi, a început mama. Aşa poate faci şi pe-acolo de-ai slăbit ca un ţîr. Şi noi dăm bani...

Acum, discuţiile despre şcoală erau inevitabile. Vorba se deschisese, la masă. Omul mănîncă, bea, mai lasă lingura din niînă şi îşî pune la punct treburile, ideile. Asta nu-mi plăcea. Aş fi vrut să discutăm mai tîrziu încolo.

— Păi ce e de făcut ? Haideţi, spuneţi ! n-am putut să mai suport şi arii încercat să-i provoc, ca să terminăm mai repede, dacă ajunseserăm aici.

— Aia e, că nu ştiu ! a zis mama. Dar e greu.

— Greu, negreu, a intervenit tata, lasă băiatul acolo.

— Să ajungă cu tablouri prin sate !

— Nici un sat ! am încercat să mă apăr. Aici e vorba despre altceva. Poţi să ajungi profesor, dacă iei la facultate, poţi să ajungi... dar nu am mai zis pictor, că ar fi însemnat acelaşi lucru, mama tot la carul cu tablouri ar fi ajuns.

Ea încă nu era lămurită ce şcoală e aceasta, dar ceea ce o nedumerea e că văzuse pe-acolo copii de oameni mari.

— Păi cum profesor ? Ar fi brava, dar cum ? Profesor visam eu sîi ajungi, ca ăştia de-aici. Ehe, cum te-aş fi ţinut acasă...

— Şi cleaf ! cleaf ! prin noroaie, a început frate-meu. Şi să-l latre cîinii...

îmi lua apărarea, dar simţeam o nuanţă de ură în Clasul lui.

— Poţi, am continuat eu, să predai desenul şi nu numai atît.

— Ce spui numai atît, mă ? De ce nu mei lămureşti ? Ea vroia să despice firul în patru, ca să ştie : există vreo şansă ca lumea ? Mi-a sărutat mîna, spre uimirea tuturor.

— Cu mîna asta pictezi ?

Mi-a strîns-o la piept, şi i-am simţit inima bătînd îîn pieptul mic, osos, ca într-un pui de găină.-

Aveam impresia că vorbăria asta n-o să se termine cu una, cu două, că o să ţină toată vacanţa. Şi cînd colo uite că totul putea să se isprăvească într-un „da", sau „nu".

. – îl ţinem sau nu ? Ce mai la deal, la vale ? a zis tata.

— Hi, vorbim şi noi, nu ne certăm. Sigur că trebuie să-l ţinem. Da să vedem ce-o zice şi domnul lacob.

Iar !

Cînd a venit şi el, astea i-au fost vorbele :

— I asă-i (adică pe mama şi pe tata), ăştia se perpelesc că aşa sînt învăţaţi. Dar tu pune mîna pe carte şi pe pictură. Şi o să am şi eu grijă din ce pot. La început e mai greu ,pe urmă vede omul ce are de făcut, nevoia te învaţă.

— Păi cu mine cum a fost ? S-a ridicat frate-meu. Să nu fie şi cu el la fel ! M-au ţinut cît au putut şi m-au luat. Puteau să mă dea şi pe mine mai departe.

Asta era. Iar eu, gata, deja împărţeam lumea.

— Dar cînd te-am rugat să înveţi aici... Te-ai dus să te îmbraci. îmbracă-te. Aşa că vina este a ta.

— Lăsaţi, că nu e a mea ! şi a ieşit din casă, pămînt la faţă.

Domnul Iacob a băut litra de ţuicii şi a plecat scutu- rîndu-mi mina şi promiţîndu-mi că o să vină pe la mine. De n-ar veni ! îmi ziceam.

*

Aşteptam hora. Treceau băieţi şi fete pe drum, unii se duceau la deal, alţii se înapoiau şi, deşi spuneau cîi n-a venit nici un lăutar, cei ce-şi propuseseră să ajungă acolo nu-i credeau pînă nu văd cu ochii lor. Cu cine se certaseră lăutarii ? Cine nu-i lăsase ? Nu se ştia, însă după-âmiaza n-a mai avut nici un farmec. Să mănînci şi să bei, te saturi ; cît să bagi în tine ? Vrei să mai vezi lumea, să schimbi o vorbă, să auzi un cîntec... Atent la ei, neatent, îi vezi acolo şi uiţi de toate.

Nici în ziua cealaltă nu s-a ţinut hora din satul vecin, de unde erau vioristul şi ţambalistul. Frate-meu plecase, totuşi, prin sat. îmi fusese dor de el, nu-l văzusem de atîta timp, aş fi vrut să rămîn acasă. Ieşeam la poartă să-I aud cînd vine, prin întuneric, sigur că nu-şi pierduse obiceiul, de pe cînd se întîlnea cu Gigi, să tîrascîi un ciomag, capătul lui, prin zăpada îngheţată iar hîrşîitul acela să se audă pînă departe şi lumea să ştie cine trece atunci . pe drum. îi părea rău că nu a mers la şcoală.

— însă tot nu mă las mi-a spus după ce a venit din sat. O să termin cele şapte clase la fără frecvehţă, pe urmă liceul la serai şi – suspinînd adînc – am ambiţie să merg la facultate.

Era foarte frumos ce spunea el, dar prea multe visuri adunase la un loc. Şi numai eu ştiam cît de greu este să înveţi. Citjndu-mi pe chip o oarecare neîncredere, a vorbit exact ca un copil, dar care ţi se arată mai convingător decît un adult :

— Să vezi tu dacă n-o să fie aşa !

Eram în prag de An Nou, iar noaptea lui întotdeauna a trecut pe lîngă noi ca orice noapte. Noi stăteam numai pînă la miezul nopţii, nu ne lăsa

mama să ne culcăm, ca să auzim tunurile trase la Apadiva şi atunci, în inimile noastre simţeam că se sparge ceva ca o imensă turlă de sticlă. Mama se închina, rugîndu-se să avem noroc la toate, îşi încorda auzul ca atunci cînd i se părea că se aude un tren. Acum însă lui frate-meu îi căşunase să stăm toată noaptea.

— Stăm, a zis mama, dacă ţi-a intrat asta în cap, dar mîine o s:l umblăm cu ochii umflaţi prin curte.

Ceva se petrecea în sufletul ei şi înţelegeam că o să răbufnească în curînd. Nu avea astîmpăr, apoi cădea pe gînduri şi îl privea cam lung pe tata.

Frate-meu ne-a silit să bem, pinii s-a îmbătat şi bunica şi a trebuit să-i punem toată noaptea oţet la inimă şi ceapă la nas.

— Ai venit cu draci de la Bucureşti. Ştiu eu de ce te porţi aşa : te gîndeşti la vreo femeie, tc-au stricat alea pe-acolo. Ha, c-o să pleci şi ajungi la ele.

— Păi chiar mîine o să plec, că nu mai e de trăit în casa asta. Şi nici n-o să mai dau pe-aici !

Vedeam cum se se înfiripă cearta şi nu ştiam ce să fac.

— Şi ţie ţi-a venit de ducă, mi-a zis. Plecaţi odată în lume, ete, vă fac bagajul.

La supărare, *lumea* însemna pentru mama şi bătătura, îi mai făcuse o dată legăturica lui frate-meu cînd mă bă- tea pe mine, iar acesta văzîndu-şi o cămaşă şi nişte pantaloni puse în traistă, începuse să urle.

Pînă una-alta s-a ameţit şi tata şi a început să cînte din fluier. Mama l-a privit cu dispreţ la început, apoi înmuiată. Şi-a şters ochii cu dosul palmelor şi a părut că îngînă şi ca melodia. Acum da, mai semăna a An Nou. Bunica scotea pe-afară „veninul" din ea. Soră-mea dădea din cap, în ritmul melodiei. Am început eu să cînt o frîn- tură, cît învăţasem dintr-un cîntec grecesc şi i-am năucit. Petrecerea noastră a fost întreruptii de lătratul cîinelui.

Erau vreo şapte opt bărbaţi cu Pluguşorul. Două perechi de boi. ai C./\.P.-ului trăgeau un plug de lemn împodobit cu crengi de brad. Clopotele de la gîtul boilor, albi dezgropau ţurţuri de aur şi argint din văzduh. Plugul brăzda zăpada, iar oamenii, după ce pocneau din bice, îm prăştiau grîu prin curte. Terminînd versurile despre cea- pişti bogaţi, un bărbat înalt, nu-l cunoşteam, a vorbit singur, ceilalţi mai mult îl încurcau : „Că s-a sculat mai an / Bădica Trăian / Şi-a încălecat pe -un cal învăţat / cu nume de Graur / Cu şaua de

aur / Cu frîu de mătase / Cu viţele groase / împletit în şase / Minaţi, măi ! / Şi în scări s-a ridicat / Peste cîmpuri s-a uitat / Ca să aleagă un loc curat / De arat şi semănat / Şi cînd s-a apucat / Cîmpul neted de arat * ... La luna, la săptămîna / îşi umple cu apă mîna / Şi se duce că să vadă / De i-a dat Dumnezeu roadă / De e griul săsărit / De e spicul aurit... / Noi am sta de-am mai ura / Dar ni-e teamă că vom însera / Şi nu sîntem de pe-aici. / Şi sîntem din Comuna vecile / Unde dau mîţele-n streche / Şi-un cotoc nu-şi afk”i locu’ / într-un fund de bolobocu’ / Şi-avem de trecut /.Munţi înalţi şi-ntunecoşi / Bine v-am găsit sănătoşi ! / La anu şi la mulţi ani ![u]

Mama a intrat în casă să le aducă ţuică. Ochii-mi rămăseseră pe boii îmbrăcaţi în alb, pînzuiţi de sus pînă jos. Aveau coarnele învelite în beteală. îşi scuturau capetele iar clopotele umpleau cerul şi pămîntul. Grîul împrăştiat prin zăpadă păreau scîntei galbene, vii. M-am trezit luat în braţe de cineva. Era domn Florea din Răscruci 1

— Am venit, a zis, să aflu despre tine, altminteri nu făceam atîta drum. Bieţii boi, au obosit, iar oamenii abia ¿iu urcat dealurile astea.

I-am spus pe unde sînt, de ce nu am putut să-l caut. Ţuica îl făcea să suspine. Fuma cu tata, ţigară de la ţigară. Nu se mai văzuseră de ani de zile. Am vorbit în neştire ,nu mai ştiam ce spun. Amintirile mă duceau prin toate hîrtoapele şi locurile copilăriei.

Cînd au plecat, mi se aşternuse o ceaţă pe ochi. încercam s-o înlătur şi mi-era imposibil. Nu puteam să-i petrec cu privirea.

Din curte ieşiseră toti sfinţii şi lăsasem pustiu în urma lor.

Ziua plecării se apropia. Mă întrebam cînd ’ a trecut timpul ? Am fost în vacanţă, ori am visat ? Eu de azi încolo aş vrea să fie vacanţă, îmi ziceam. Unde mă duc acum ? Tot acolo ? Unde nu mai am pic de personaliţate ?

„Unde numai alţii sînt bine văzuţi şi numai ei au dreptul de a rîde de ceilalţi ? Iar ceilalţi însemnau dn singur elev şi acela eram eu. îmi adunam lucrurile şi peste fiecare turuiau lacrimile. Pe furiş. Atît le-ar fi trebuit părinţilor, să afle cît de rău mă simt acolo. Ori poate tocmai atunci mi-ar fi zis : „N-are nimic, rabdă, o să treacă. Te obiş- ■ nuieşti şi să vezi ce bine are să fie". Sînt sigur că acestea nu erau părerile mele, ci gîndurile mamei. Ele vorbeau în mine. '■ ■ -

Frate-meu plecase. Sărbătorile trecuseră ca nimic..Trăieşti cu atîta intensitate clipele, ca apoi să duci în suflet senzaţia unui gol. Şi zici : Au trecut! Cînd ?

— Lasă, plîngea mama părîndu-i rău că plec, vine ea vacanţa mare...

Dar pînă la vacanţa mare uita că trebuie să mai vină alta, iar asta însemna pauză între alte luni.

La masa de seară s-a întîmplat să aud ce mi-era teamă să gîndesc :

— Trebuie să pleci la Bucureşti, i-a zis mama şi vor- bele au căzut ca un trăznet asupra mea.

* De parcă nu ar fi înţeles, tata a întrebat:

— Ce-ai zis ? Cu mine vorbeşti ?

— Cu tine. Du-te să faci de bani, să ţinem copilul la şcoală.

— Numai pot !a zis tata cu glas scăzut, sigur de ceea ce spune. Sînt bolnav, boieri nu mai sînt...

Se cunoştea că gîndise mult la astea.

— Trebuie să faci de bani !

Sînt bolnav! Unde mă trimiţi ? Ce bani să mai cîştig cu securea ?

.. – De-aici n->avem cu ce să-l ţinem. O lua el bursă, dar pînă atunci... Te mai împrumuţi, mai... E altceva dacă te duci acolo.

— Vezi ? Cînd ziceam să ne mutăm, *ca* auzişen\ eu... Uite ,alţii au ajuns bine, copiii învaţă la oraş, au case acolo. M-ai ţinut aici, şi tocmai cînd să plece el! a arătat spre mine.

— Pleci, n-avem încotro. M-oi amărî cu fata asta aici. Nu vreau să-l am şi pe el pe suflet.

Tata n-a mai zis nimic. S-a cufundat în tăcere, sco-

tocind după locurile îngropate-n amintiri, să vadă ce-i de făcut.

Dimineaţă, cînd mama a aprins lampa şi a tras de mine să mă scol, neliniştită să nu fi întîrziat eram ameţit de nesomn. Pe drum, încercam să-mi amintesc chipul bunicii, al soră-mii, al tatei. Nu-mi aminteam ce ne-am spus, dacă ne-am sărutat sau nu. Ninsoarea încetase, cine ştie de cînd ? Nu-mi dădeam seama cum se înseninase aşa ĸ de repede. Luna mare, pe cer, se ţinea după noi. Pe Ve- ronica nu o văzusem şi ceea ce era mai trist, cu o zi înainte de a sosi ea acasă părinţii au primit o telegramă să se ducă de urgenţă în tabăra unde se afla ea. Ce s-o . fi întîmplat ? Numai cînd e ceva grav primeşti telegramă, ştiam de la lumea din sat: murea cineva, ori era pe * moarte undeva, departe... Pînă oi afla ce s-a întîmplat... Călcam la întîmplare prin zăpadă. Umbrele lungi scîrţîiau pe cer. .Mama şe grăbea, mereu se văita că nu prindem rata. Paşii mei se sfărîmau în zăpada crescută numai din măzăriche violetă. Luna, mişcătoare peste crengile cu zăpadă neatinsă, proiecta printre ele raze galbene. îmi scu-
* turam faţa de pojghiţa subţire de gheaţă. -

Intram în şcoală mai trist de cum plecasem. Nu întîl- nisem pe nimeni prin sat, iar faptul că tata fusese „gonit" de-acasă, mă neliniştea ;. aveam presimţiri . dintre cele mai rele. învăţătoarea îmi scrisese, daţ scrisoarea fusese de negăsit. Ce mi-o fi scris ? Unde era ea, cu cine .. s-Q fi împrietenit? Frate-meu mai rău pusese paie pe foc. Dar aflam că are de gînd să se descurce singur cu • şcoala, şi era bine.

— îmi creşte salariul şi pot să am şi eu oameni în subordine. Vezi, mai înainte îţi arătam eu, că eram mare, ştiam, dar de-acum va trebui să-mi arăţi tu.

Aşa era. Nu invidie, ci ruşinea forfotea în el: Acum îmi dam seama, urcînd aceste trepte reci, cît de ruşine trebuie să-i fi fost. De aceea trăgea el adînc din ţigară • şi i se umezea privirea. Mi l-am adus

aproape, lîngă mine, cu închipuirea, şi mi s-a părut că, sărutîndu-l,. îi sorb
toată fiinţa. A pierit urîtul din mine. Gîndindu-mă la frate-meu, nu mă mai simţeam singur. Sîngele lui era şi al meu, avea acelaşi nume cu al meu, semănăm, se gîndea la mine !

Lăsasem la uşă frigul oraşului. Mi se părea de-o mie de ori mai frig aici, înăuntru. De mama mă despărţisem ' la rată, în Răscruci. De cum am intrat pe Bariera Rîn- dunicii, lumea era altfel ; bine îmbrăcată, cu faţa albă, oamenii purtau genţi. Case înalte ,cu ferestre mari şi perdele în loc de oale şi crătiţi cu flori şi capete murdare cu păr încurcat, străduindu-se să privească printre tulpinile ce formau un hăţiş prăfuit. Se ghicea oraşul. Acum, cîinii noştri abia aşteptau să fie dezlegaţi din lanţuri ; găinile rîcîiau prin zăpadă cîrîind spre aburul de unturii topită şi spre himerice grăunţe ; vitele zbierau, stăpînii le dră- cuiau din adîncul inimii. Miroseau pînă şi grajdurile a prăjeală. Uite ce păr inelat şi plin de ulei de nucă are profesorul meu de pictură, şi ce mustăcioară subţire, parcă trasă cu cărbunele de desen – nefirească pe lîngă mustăţile celor din satul meu, groase, netunse cu anii. Cum să nu-şi pună cei de-aici mîna la nas ? Miroase vreunul a gaz amestecat cu miasma înţepătoare a sarmalelor şi a ţuicii ? Doamna aceasta, cu toate că e cocoşată miroase ea a porumb fărîmat şi încins ? Parcă şi-a dat cu lac pe păr !

Uite-l pe administratorul Cazan. Ce noroc şt. pe mine şi pe el sîî ne întîlnim tocmai acum, cînd mă lupt cu geamantanul pe scări ! îmi fulgeră "hoţeşte povara cu ochiul lui ce zbîrnîie într-una şi care, din cînd în cînd, se rostogoleşte sub pleoapă arătîndu-şi cămăşuiala albă, îmi cîntăreşte, aşadar, dintr-o privire geamantani.il – zîm- beşte complice, iar mărul lui Adam îi joacă pe sub gulerul larg al cămăşii, ca guşa la curcă. Dau să trec : părîn- du-i-se că prea mă grăbesc şi nu rămîn tocmai cu el de vorbă, e copleşit dintr-odată de funcţie, de răspunderea ce o ane şi mă întreabă îngrijorat :

— Măi băiete, ţi-ai adus bani să plăteşti internatul şi cantina ?

— Adus ! îi răspund scurt, ţărăneşte, stăpîn pe situaţie, ştiind că de data aceasta n-are ce să-mi facă.

îmi impusesem să ridic un pic tonul pentru a scăpa de timiditate ,de ruşinea moştenită de la tata – că

„asta i se‘trage din neam”, spunea mama lă supărare, „neam de oameni b’legi, „ruşinoşi, adormiţi” – iar ultimul cuvînt îl scotea pe tata din sărite.

— Zici că ai adus bani ?!

— Adus, am tras eu de coada cuvîntului, făcîndu-mi loc să nu-l lovesc peste picior cu colţul geamantanului . de lemn.

în loc să mă bucur, însă, că îl înfruntasem, urcam treptele toropit, vinovat, de parcă cine ştie ce-aş fi făcut. Dacă m-ar fi întrebat cineva în momentul acela de unde sînt, aş fi răspuns fără e ezita că sînt de-aici. Adică de unde ? Din şcoala asta, uite, din inima acestei trepte, a j acestei scări cu balustradă neagră şi atît de rece că te junghie pe os. Părinţii, satul, cîinii, găinile rămăseseră departe, într-o istorie străveche. Intrasem brusc în atmosfera de-aici. Numai din adîncul geamantanului răzbătea pînă la nările mele un subţire iz de carne friptă – doar fusese Crăciunul –, învelită în hîrtie albastră, şi care mă săgeta în plinul inimii. Ho, ho ! uitaşi de unde vii, stai aşa L îmi ziceam şi mi se făcea ruşine. Vii de la ţară, ar fi putut să zică oricine. Va să zică m-aş fi vrqt de la oraş. Nu-i de glumă – ceva se întîmplă şi întîmplă-se orice, numai simandicoase figuri să nu întîlnesc ! Deodată, în faţa mea, a apărut prietenul de sucuri, Veronel. Muşca dintr-un cîrnat cu untura sleită pe înveliş şi, puţind a usturoi, a scos dintre fălci rotocoale de aburi gălbui, calzi, împănaţi cu rrtărunte frimituri.

— Ai venit, mă ? Ce bine ! haide, că vreau să văd ce-ai lucrat.

— Oi vrea tu ,dar pînă atunci a’jută-mă să urc.

Nu aveam ce să-i arăt. înţelegeam că el lucrase. Dar apariţia lui reuşise să mă întoarcă în mine, cel adevărat; şi, simţind că nu sînt singur, mi s-a părut că noi doi vom cuceri un nu ştiu ce măreţ. Căpătasem curaj, iar amărîtul de geamantan ,sfidat pînă acum, devenea ceva legat de propria-mi viaţă, de prelungirea ei. Bani nu aveam decît pe jumătate din suma necesară, aşa că în geamantan era nădejdea.

Pentru cît timp ? Mi se părea că pentru întreg trimestrul.

Veronel îmi luase geamantanul, mă simţeam uşor ca o pană, nu-mi rămăsese decît în mîna dreaptă o plasîi în care, bine mascată în veşnica hîrtie albastră, sub forma unui pachet lunguieţ, mama pusese o sticlă cu vin ; în care ştobîlcîia lichidul – pentru că niciodată, cînd era vorba să dea pentru cineva, mai ales mama, nu umplea sticla ochi.

— Ia-o, spusese ea preocupată din cale-afară, poate o dai vreunui profesor care te iubeşte şi ţine la tine. Apoi : dar mai bine-ar fi să bei cîte-o gură pe furiş, că o pofti şi inima ta.

Aşa că nu ştiam sigur ce să fac cu sticla, s-o dau, ori să n-o dau ? Şi cui s-o daiî, cum ? Iar de băut, dacă m-o mirosi careva ? Ce cuvinte să rostesc în faţa profesorului ? S-o dau administratorului ! mi-am făcut socoteala pe loc, ţinind într-un anume fel plasa să nu se audă lichidul. Dar mai bine, zic, o beau cu băieţii, că oricum îmi vor face o percheziţie. La uşa dormitorului, însă, în poziţia lui belicoasă, era stîlpit Bucşă secretarul, pedagogul. Parcă mă aşteptase toată vacanţa.

— Ai venit ? Ia să văd ce ţi-au dat ai tăi. Nu cumva ■ai adus băutură ? Şi mi-a făcut semn să deschid geamantanul.

Hîrtia albastră, pătată de unsoare, povestea liniştită ce ascundea. A vrut s-o desfacă, întinsese un băţ ; s-o mulţumit doar să apese în cîteva locuri şi, cu un zîmbet al- bicios ,al omului spîn, a ridicat din sprinceană şi bască spre plasa ce mi se părea că se îngreunase ca plumbul. Era de prisos să încerc vreo scuză. Dar mi-a venit pe dată această idee ce i-a stîrnit rîsul :

— E de la preotul din sat, s-o duc domnului inspector.

Pînă atunci nu-l văzusem rîzînd cu atîta poftă. Mi se părea că-mi înghite capul; pe urmă rîsul s-a împotmolit brusc într-o strîmbătură de gură degerată :

— Păi bine, măi băiete, vii cu băutură la şcoală ? Dă-mi asta-ncoa s-o duc la cancelarie, să vadă tovarăşele cadre didactice ce faceţi voi, ăştia de la ţară. Aduceţi viţiul într-o şcoală de artă, măi ?

Plasa în care mama parcă aşezase ceva extraordinar de preţios o ducea secretarul pe sus, la o distanţă apreciabilă de corp, ca pe un obiect murdar, plin de microbi. Măcar plasa să mi-o dea înapoi. Mă aşteptam să se amuze săptămîni în şir profesorii pe seama kilului meu de vin. Ajungeam la concluzia cîî tocmai celui ce a vrut din puţin să aibă ceva, să-şi lungească clipele e

bucurie, lui i se în- tîmplă asemenea necazuri – adică el este mereu făcut de rîs, găsit vinovat, cînd, iată, fiecare dintre colegi au sticle şi nu cîte una ; se furişează prin ateliere şi ies de-acolo nefiresc de rumeni la faţă. Nu mă consideram un ghinionist, dar am găsit că e cazul s-o învinovăţesc pe mama : dacă nu mi l-ar fi dat cu .părere de rău, oprind picăturile alea, poate că nu s-ar fi întîmplat asta. Dar îmi venea să plîng amintindu-mi cît de preocupată fusese să înfăşure bine sticla, cu cîtă migală şi tragere de inimii îmi pusese şi mic ceva acolo.

— Lasă, că-ţi dau de la mine, îmi promite prietenul Veronel. Mie mi s-a acrit de atîta vin. S-o fi supărat că ai adus doar o sticlă şi pe-aia cui s-o dai mai întîi ? că lui nu. Administratorul- e în faţă, cu toate că el, pedagogul, ne dă bilete de voie. Eu i-am făcut cadou o sticlă.

— Nu-i nimic, am chiţăit cu printre lacrimi,. însă rău ar fi sâ afle mama ce s-a întîmplat !

u – Cînd o să vină pe-aici, m-a asigurat el, eu cu gura meii am să-i spun CÎÎ şi acum mai ai din sticla aia şi iei cîte o îngiţitură seara, înainte de culcare.

Am rîs. De fapt nu de sticlă-mi părea rău. Mi-era ruşine de ce-or să-mi zică profesorii, de nesfîrşitelc glume, în fond, i-am spus prietenului, mă frămînt ca un naiv. Ce-i aia o sticlă cu vin ? Nu toată lumea bea ? E o ruşine asta, o crimă ? Nu poţi să vii de-acasă cu o sticlă de vin ?

îmi făceam din senin, o mulţime de probleme, vorbeam singur, pe stradă, cînd se însera şi mă pregăteam sufleteşte, afară, unde este mai mult aer, să dau piept cu administratorul – doar promisese, aşa îi auzisem pe colegi, că; vine mai tîrziu să ne dea lenjeria de pat. Ieşisem în oraşv strivit de nostalgia casei. Pînă atunci, cu grija geamantanului şi a plasei, cu marea peripeţie, trecuse fără de veste timpul. Dar cînd am deschis bine ochii şi am văzut tablourile cu compozitori şi pictori, puse pe pereţi, apoi am tras în piept mirosul străin, m-am şi văzut plecat dintre singurii în măsură să ţină cu mine : părinţii.

Am ieşit din dormitor şi am trecut ca o umbră pe lingă portarul ce somnola peste o bucată de şuncă. Răzit de frig, aerul intra în mine ca o boală. Administratorul 1 a strigat cineva în mine, mai înainte de a-l vedea cu ochii mei, de a-i închide şi deschide bine, cum mă învăţase mama, cînd e

vorba să văd ce-i de văzut.

El era. Slab şi mărunt, şi mai uscat de ger pe lîngă zidurile înalte ,vechi, încremenite în amintiri bătrîne. Se strecura ca un pisoi izinit, ferindu-şi labele de noroi şi de îngheţul ţesut din ace, prin faţa vitrinelor mucegăite, rî- zînd însă la mine, provocîndu-mi o nesfîrşită milă. Şi, pentru că l-am văzut aşa, ori l-am simţit, am avut curajul – doar era ceva prietenesc în expresia aceea – de a-i spune cci nu am bani decît pentru o jumătate de lună. Rezolvam cea mai serioasă treabă : „instalarea" şi, pe stradă ! nicidecum în faţa magaziei, emoţionat ori nervos la teama că nu mi-o dau mie perna şi păturile cele mai bune. M-am întrebat mult timp ce avea, ce însemna rîsul acela pe el, pentru că a zis „Bine, bine !", m-a bătut pe umăr,- iar în magazie m-a poftit să intru înaintea tuturor. E înţelept, reflectam, să-l iei pe om mai din timp, să-i ţii calea la un kilometru ; că dacă rămîi ultimul, cu un kilometru în urma celorlalţi...

Nu mă întrebam ce se va întîmpla după jumătatea aceea de lună. ,

Deocamdată, o priveam pe furiş pe colega a cărei figură era leită cu a învăţătoarei; mi se părea că sub fruntea aceea limpede şi caldă ea păstrează o taină în ceea ce mă priveşte. Prea semănau ! iar privirile aruncate spre mine, surîzătoare ,păreau a spune că, ştiu totul, dar are ea şi mai multe de spus. Cînd ? Să vadă, şi dacă va fi cazul, dacă voi merita, după cum am să mă comport.... Surori or fi ? mă întrebam» şi fata asta îi scrie despre

*

mine cum mă mişc pe-aici, ce note iau, cum sînt privit ? Păi dacă e aşa, adio corespondenţă ! O să-i fie ruşine, că ia uite cu cine îşi pierde vremea scriindu-i, întrebîndu-se * ce fac, cît de repede pot să ajung artist. Artist ? Da„ însă cît de meschine mi se păreau micile planşete pe care, în atelierul de sculptură, la parter, unde ajungeam pe altă scară, întindeam pămîntul rece, cu miros greu, luat din- tr-o cadă mare, mototolit acolo, udat în fiecare seară de unul dintre noi, să nu se întărească. „Placa" aceea trebuia bine întinsă – după această muncă plictisitoare, îndîr- jită, gîndindu-te la modelul care aştepta neclintit alături ; desenam cu un cuţit de lemn frunza acee<i de stejar sau de acant,, apoi începeam să încărcăm desenul, măsurînd cu compasul, pipăind cu degetele cînd modelul, cînd lucrarea, pînă ce basorelieful căpăta formele şi proporţiile fericite. Priveam chiorîş spre mîna mare, din ghips, ce aştepta, atîrnată pe un perete să-i vină rîndul, după ce terminăm cu frunzele ; apoi, cu aceeaşi neîncredere în noi înşine – că toţi eram neîncrezători, ne aruncam ochii spre o imensă labă de picior, care şi ea aştepta să se vadă multiplicată de mîinile noastre. Profesorul blond, cu ochi albaştri, ascunşi sub ochelarii grei, străini, pîcîia dintr-o pipă, printre noi, iar aroma dulce, parfumată, neobiş- nuită a tutunului, o sorbeam pe furiş, în adîncul plămîni- lor. Mi-era drag de profesor ; îl aşteptam cu nerăbdare, însă, de cum îl vedeam, ceva misterios mă îndepărta de el. Mişcările lui nu erau ale oricărui om ; gesturile făcute din mînă, se deosebeau, erau ale unuia în stare să aleagă, să prindă din aer, de urechi, fiinţa sau obiectul imposibil pentru noi şi alţii să fie văzut cu ochiul liber. Astea pentru mine îi împrumutau ceva ce aparţine domnilor, şi mă . mai întrebam cum este în stare un asemenea domn, care, fumează tutun adus din străinătate, şi nu frecat de noi între palme, după ce îl ţineam îndelung după sobă, cum de se lasă atras, interesat de o biată frunză de stejar ? Mi se părea nefiresc ca un om ales să-şi bată capul cu forma unei nenorocite de frunze. O fi văzut el în. realitate cum arată una verde, o fi auzit-o foşnind împreună cu – celelalte, o fi simţit pe ceafă, după gulerul cămăşii, pre-

lingîndu-se picăturile reci ale ploii scurse de pe frunze ? Neamţ,auzi, şi să cunoască frunza noastră de stejar ! „Priviţi cît de interesant e acel copac, ne spunea prin parc, el plimbîndu-se cu inîinile la spate, călcînd apăsat; noi cu guni căscată şi cu ochii pe sus. Cu cît e mai noduros şi are ramurile contorsionate, cu atît e mai interesant pentru un artist. Cite poate învăţa artistul de la natură, privind-o, cercetînd-o !”

Oho ! îi răspundeam în gînd, păi să vedeţi cum cresc prunii, gutuii şi corcoduşii pe la noi – răşchiraţi, strîmbi şi vai de mama lor ! Acolo aş fi curios să aud ce ziceţi despre natură. O priviţi aşa, că vă e drag să vă jucaţi cu formele ei, însă ce ar fi dacă acel artist – sculptor – şi-ar alege pomul interesant şi după asta ar avea grijă de el, să-l păstreze pentru totdeauna, şi cum ? – udîndu-l cînd nu e ploaie, ferindu-l de îngheţ şi uscăciune, ocro- tindu-l cînd natura se dezlănţuie, săpînd pe lîngă el, cu- legîndu-i roadele să nu-l rupă crengile, să pună propte la cele care sînt gata să se frîngă... să aibă grijă ca de un copil, ori ca de un părinte al lui, că doar îi e model pentru artă, iar arta, i-am auzit pe ăştelalţi artişti, pictorii, te face nemuritor. „Ştiu un sculptor, m-a trezit profesorul din dulcea şi naiva mea filozofie, un coleg ale cărui lucrări sînt inspirate de rădăcinile copacilor. Şi nu numai atît : ia rădăcinile cele mai ciudate, le ciopleşte ici, colo şi arată lumii adevărate minuni. Dar trebuie să ştii să le cauţi, să umbli pentru a le găsi.” Aşa o fi, îmi ziceam, dar cum de îşi aleg ei. artiştii, numai fórmele ciudate, amărîte, pline de noduri, urîte ? Pentru artşti, omul amă- rît, chinuit, cocoşat, pocit’ la faţă, supt de foame e mai interesant decît cel înalt, cu freza oglindă... Dar eu n-am văzut pictori de la oraş, sau sculptori plimbîndu-se pe tarla, printre colectivişti.....Un copac drept, cu o coroană perfectă, nu exprimă nimic” ne ţinea lecţia profesorul, pîcîind des şi scurt din pipă. Aha ! deci expresivii, deţi- nătorii, nemuritorii, favoriţii ei sînt ai mei, cei simpli şi înrăiţi nu din naştere ci de nevoi, de necazuri. Cine le-a făcut cinste vreodată că au contribuit la celebritatea ta, sau a altuia ca tine ? Şchiopi, paralitici, cerşetori, cu ei în artă, în gîldăul frumosului ! însă dacă ar fi să-i vadă

prin faţa atelierelor, aşteptînd la rînd pentru a se extrage veşnicia din ei, precis că după cîteva minute, după un crochiu, două, înşişi artiştii i-ar lua la goaă şi ar deschide larg ferestrele cele mari. Nu aveam cum să pricep o mulţime de reflecţii ale profesorului, însă eram mîndru că merg alături de el şi mi se părea că trecătorii nu după sculptor întorceau capul, ci după mine, zicînd : Uite băiatul Constandinei lîngă ‘cine calcă, de cine e băgat în seamă !

Reveneam la atelier şi, încremenit în faţa suportului, teribilului suport care, dacă nu era bine legat, dărîma lucrarea, nu ştiam cu ce să încep mai întîi. Trebuia să înnod sîrme pe lemnul înfipt vertical în planşetă, apoi în sîrme să înfăşor fluturaşi de lemn – bucăţele de brad, iar aceştia cu pricepere, (cu artă !) altfel cădea pămîntul de pe ei şi tocmai cînd erai sigur că te apropii de finisarea lucrării, te pomeneai cu ea maldăr pe planşetă ! Era vorba de portret, la care îmi plăcea să lucrez. Mai iei de-aici, mai pui aici, adică încarci cu pămînt, masori cu compasul, pipăi, ai posibilitatea de a te mişca în jurul lucrării – o mîngîi cu degetele, iar ele îţi spun că aici trebuia mai mult, ori mai puţin. Fluturaşii aceia, armătura – atît de neluată în seamă la prima vedere punea mai multe probleme decît stabilirea proporţiilor : unde este linia frunţii, unde a sprîcenelor, unde linia nasului, a gurii...

Luam în mine frigul, mi se părea că se deşertase tot în trupul meu. Tuns la zero, simţeam garnitura de muşama a şepcii, rece ca pe un cerc de fier. Cînd îmi grăbeam paşii, troncănea pe oasele capului ca pe un lemn. Dîrdîiam din toate încheieturile, dar ce conta ? Eram la o şcoală de artă, nu aveam bani însă auzisem că toţi marii artişti fuseseră săraci ca vai de mama lor. Da, îmi ziceam scuturîndu-mi bocancii unşi acasă cu untură de porc, dar$_K$ să vedem dacă va fi vorba de „artist” în cazul meu ! Mă holbam la vitrinele băcăniilor ;

grămezile de boabe de cafea păreau luminate de lămîile mari, galbene, iar sticlele înalte le apărau de spiritele rele ca- nişte sfeşnice bisericoase, însă cu dracul în ele – şi lumea distrată trecea pe lîngă mine ca pe lîngă un obiect. Bă, strigam în gîndul meu, sînt om ! Ştiţi că v.oi deveni artist, că studiez pictura, istoria artelor, sculptura ? Păi la mine de ce nu se uită nimeni să zică : Uite un băiat, aveţi grijii să nu-l căleaţi, că nu se ştie ce e în capul lui, cc o să ajungă mîine. El este viitorul patriei. De ce nu-şi aruncă măcar o privire vreo fată ? Ce, eu nu ştiu să sărut, să-i spun c-o voi iubi pînă la moarte ? Vîjîiau maşinile pe lingă mine, iar seara mă legănam ca un om beat în pîn- zele lungi, orbitoare ale farurilor ce răzbăteau anevoie prin ceaţa rară, a iernii răguşită de fumul ieşit din casele particularilor. Trăgeam adînc în piept mirosul cîte unei domnişoare cînd trecea pe lîngă mine şi mă omora dorul după învăţătoarea pe care nu puteam s-o uit şi a cărei scrisoare nu avusesem norocul s-o citesc. Apoi mă pomeneam în mijlocul atelierului, proţăpit în faţa planşetei, fără a şti cînd am ajuns acolo.

Profesorul de pictură se apropia şi se depărta de planşa mea, dar nu scotea nici un cuvînt. Privea printre pleoapele întredeschise şi, mult timp, după ce pleca, rămînea în urmă-i mirosul de brad care îmi plăcea nespus – visam să-mi cumpăr şi eu cîndva un asemenea parfum, să miros astfel cînd trec printre oameni... Mi-aş fi îngropat capul în sacoul lui pestrit, şi mă întrebam : ce-o fi mîncat el acasă de miroase aşa ?

Aşteptam să mă chestioneze dacă am lucrat şi să-mi reproşeze de ce nu am venit cu cîteva zile mai înainte să facă pregătire cu mine. Din mijlocul atelierului şi-a îndreptat spre mine un deget poruncitor :

— Ia să-mi arăţi, mă, ce-ai lucrat acasă ? Ori te-ai chitit numai pe sarmale şi ai lăsat-o dracului de pictură ? A ? A ? Unde sînt lucrările, a ?

— Nu am putut să lucrez... mă străduiam să îngaim o scuză, deşi îmi dădeam seama atunci, în faţa lui, că aş fi avut destul timp. încercam să-mi recunosc vina cînd, deodată, în faţa mea s-a derulat tot filmul de-acasă. Mi s-a făcut ruşine, că vin dintr-o lume atît de mică, ruşine cu sarmalele şi cîrnaţii de-acasă, cînd îi vedeam pe aceştia mîncînd salam cu pîine. Pe-atunci mi se părea că mîn- carea de-aici îl face pe om deştept, şi alb la faţă ! Doamnele de pe stradă, fetele atît de frumoase, mănîncă doar ce se găseşte prin magazine, de aceea arată astfel. Păi ăla, să zic aşa, vecinul de peste drum, Zgîrieci, are gîşte, găini, rate, porc... ar putea să mănînce cîte o găină pe fiecare zi, de ce faţa lui rămîne tot ca din topor şi pîr- lită ? I-o schimbă dogoarea aceea, sau o anumită răceală ce zbucneşte din pămînt cînd loveşte cu sapa ? Şi ăştia muncesc, muncesc cu capul şi am auzit că e şi mai greu ! Efortul fizic îţi lungeşte anii, dar Zgîrieci, mama, tuşa... de ce sînt ca nişte sîrme îndoite şi se apleacă tot mai mult spre pămînt. de parcă ar vrea să intre în el ?

Orzan continua să mă întrebe, iar eu, privindu-l în ochi, mă gîndeam la acestea, nu-l mai vedeam, pînă ce l-am auzit că strigă :

— Ce te uiţi aşa de urît la mine ?

Urît ? Doamne fereşte ! Cum să mă uit urît la profesorul meu şi să-l înfrunt astfel ? »

— Nu mă uit urît ! mi-au tremurat buzele pregătite să plîngă.

— ...r-ar a dracu de treabă să fie I... a plecat de lîngă mine dîncl din mîini a lehamite.

Şi totuşi, îi simţeam privirea că mă urmăreşte peste umerii colegilor.

— Băiat de popă, ai ? l-am auzit într-un tîrziu, pe un ton nu învinuitor ci, lasă, m-ai dus cu vorba pînă acum dar tot am aflat!

N-am ştiut că mi se adresează mie. Eu băiat de popă ? De aceea mi-am văzut de lucrare înainte, iar liniile sigure, parcă puse de .altă mînă, la locul unde

trebuia, mă îndîrjeau.

— Băiat de popă ! a repetat după un timp. Mănînci numai colaci, hartane şi nouă nu ne spui.

Colegii au început să rîdă şi mi i-am amintit pe copiii din sat cu mucii intrîndu-le în gură, cînd rîdeau în cor, nestrunit, din nimic. M-am uitat într-acolo, spre el, şi mi-am dat seama, după privirile şugubeţe, că mie îmi vorbeşte.

— Âşa măi, Alexandre, ai ?

— Eu... eu... am încercat să mă apăr.

— Lasă, lasă, că ştiu. A venit taică-tău şi a stat cu mine de vorbă, jos. I-am spus că eşti băiat bun, să ştii. Vezi că se întoarce peste o oră şi ceva. A zis că are o treabă prin oraş...

Probabil, faptul că taica lacob. se interesase de mine şi că o să mă caute din nou îi crease această părere.

— Semeni cu el, băiete, fără a spune cuiva că e tatăl tău...

A, păi asta e altceva. Dacă e vorba doar de asemănare... Oi semăna, nu mă gîndisem niciodată. Să-i spun acum că nu e tatăl meu ci este un om care se interesează de mine şi m-a sfătuit să ajung aici ? Lasă, o să-şi dea singur seama, mai tîrziu.

într-adevăr, peste un timp, colegii mi-au spus că mă aşteaptă tata jos. Dacă o fi venit şi tata ? Coboram ruşinat la gîndul că e tată-meu şi, jerpelit cum e...

Mii aştepta taica lacob.

— Am venit să văd cum ai ajuns, că m-a pus mamă-ta. Şi poate ai nevoie de ceva... Spune-mi !

Nevoie aveam de bani, pentru a achita în continuare, însă am simţit că nu e frumos să-i spun asta.

— Eu mai stau cîteva zile pe-aici, mi-a zis. Nu mă duc la fiu-meu să dorm – îmi spunea de parcă l-aş fi întrebat de ce nu trage la el. Stau pe-aici, pe lîngă parcul cu biserica, la cămin. Ştii unde este ?

Am dat din cap că ştiu.

— Ei, păi să mă cauţi seara acolo. întrebi de mine şi mă găseşti.

L-am căutat în aceeaşi seară. Tocmai cînd intram pe poartă, m-a văzut Chiţu, profesorul de grafică şi decorativă. Nu mi-a zis nimic atunci, dar m-a întrebat la atelier ce caut pe-acolo. Astfel au aflat mai toţi că eu, frecventez nu ştiu ce cămin, prilej şi pentru cîţiva profesori de cultură generală să mă ridice în picioare în cîteva rînduri. Tăceam, nu scoteam un cuvînt.

Peste cîteva săptămîni, tocmai cînd administratorul îmi spunea că nu mai pot sta în cămin a venit din nou taica lacob şi am dormit la el. Asta a umplut paharul, în atelier, profesorii îmi spuneau că-mi miros hainele a.

tămîie, iar în clasă mă descîntau ceilalţi că la tablă am împrumutat chipul sfinţilor. Adică privesc blînd, nemişcat, în altă parte. Eram asmuţit împotriva meii însumi că n-am îndrăzneala să mă întorc la liceul din Răscruci.

— Nu se poate ! mi-a retezat-o taica lacob. Trebuie săţi continui drumul ! La Răscruci nu te las să te duci, încă nu-ţi dai seama ce fel de şcoală este aceasta. Ce meserie să înveţi tu acolo ? Apucă-te serios de treabă, învaţă bine şi pictează, să le demonstrezi că poţi .să fii mai bun ca alţii..

Asta vroiam ; sigur că am să reuşesc ; întîrziam peste mine căutîndu-mă, adunîndu-mă din gîndurile fugite spre casă, însă eram abia la început. Şi cît timp o să pot rezista fără bani ? Taica lacob mi-a lăsat în adîncul inimii ceva ce mă încălzea – un mic foc, de seară, cu flacără vie, răspînditoare de lumină pînă departe, şi-i auzeam vocea caldă, Oîntată, prin şcoală şi pe. stradă. La autogară mergeam în fiecare zi. în mirosul de năduşeală dinăuntru, printre paporniţe, valize şi ziare cu mîncare pe ele, mă simţeam apărat şi mulţumit. De-acolo, înapoi la şcoală ! cu sufletul pierit, să învăţ la rusă, la chimie, la matematică – profesorii începuseră să pună note iar, la două materii fusesem amînat pentru data viitoare, cu verificarea, întrucît nu le venise să creadă că pot să învăţ bine. Treceam pe lîngâ portar cu frică să nu se repeadă la mine, pe el socotindu-l, nu o dată, mai important decît oricare profesor. în cămăruţa lui luminată, unde era cald de te treceau apele cînd băgai numai nasul să-i prezinţi biletul de voie, omul mînca .întruna, de parcă pentru asta fusese născut.

— Mi-au spus colegii tăi, grecii ăştia, că îţi plac versurile, aşa-i ? m-a întrebat' profesorul de sculptură, în uşa atelierului lui, cînd mă pregăteam să mă scutur de veşnica-mi timiditate. Şi că chiar scrii, da ?

— încerc şi eu, abia i-am răspuns.

<— Ţi-am adus o carte, cu poezii de Esenin. Nu cred că l-ai citit pînă acum. Să-mi spui’ cum ţi s-au părut.

• îmi simţeam mîna ca pe o luminare înmuiată de căldură; Nu aveam putere s-o întind spre acel minunat dar.

Am intrat în atelier năucit de cele întîmplate în faţa uşii, dar un fior de neînţeleasă vinovăţie mă făcuse să ascund carteii sub haină, nu cumva să-mi strige profesorul de pictură cii iată ce mă preocupă, îmi văd de lecturi extraşcolare şi las pictura la o parte. Mi-era teamă sil nu-mi scape cartea de la subsuoară şi încercam să ţin mîna cit mai lipită de corp. Atunci mi s-<i părut că alunecă şi numai tresărind brusc le-am atras atenţia că a intrat cineva. Erau cîteşitrei şi se uitau printr-un album de artă. Prezenţa mea însîî nu a însemnat nimic, nici pentru moment, nici mai tîrziu dupîi ce, sătul de lucru, mă apucasem să răsfoiesc cartea. Profesorii au trecut pe hi toti colegii ; cîte-o mică observaţie, ori îi lăudau. Pe la mine n-au trecut. Şi mai rău ! m-am pomenit că strig în sinea mea. Căzusem pe gînduri, lăsasem cartea, dar urmăream involuntar mişcările lor şi observam că profesorul de grafică are picioarele strîmbe. Mi-l închipuiam venind de departe, de pe un coridor lung, la al cărui capăt îl aşteptam jeu, rîzînd de forma picioarelor lui, de spaţiul dintre ele, de călcătură... Cît de caraghios poate fi omul, chiar şi cel mai sever ! căpătăm cu curaj, imaginîndu-mi mersul acela cosit. Dar cît aş fi vrut să ştiu ce învăţase el ! îi urmăream mişcările mîinii sigure care desena corect litere ori limpezea desenul încărcat al cuiva şi lăsa ochilor numai esenţa clară a ideii... Proiectele de afiş, coperta de carte, machete pentru vitrinei unui circ ori pentru decorarea unei casc de culturâ... Frumoase, interesante, dar deocamdată ce ne facem cu desenul artistic ?’ Iar profesorul, nerăbdător şi la culoare, şi la cărbune, Şi la creion ne trecuse la portret şi la seminud. Pentru astă apăruse în şcoala noastră un model – o tînără doamnă, înaltă, subţire, cu pălăriuţă, în jurul căreia mişunau bărbaţii din şcoală, în pauze, ori în timpul orelor ; dădeau buzna peste noi în atelier, pînă cînd s-a supărat profesorul de pictură şi i-a luat la goană. Aflam cît de curînd' că frumosul nostru, model este soţia unui ospătar bătrîn.. „Superba doamnă”, îndrăgostită de arta plastică, ne spunea profesorul, făcea tot posibilul Sii ne ajute pe noi,, viitorii artişti. Ne tremurau ochii pe luciul pielii ei. Ea

ne privea cu un surîs cald, încurajator. Cînd lipsea profesorul din atelier, îşi lăsa o mare parte din pîntec goală, ca să observăm, spunea ea, cît mai bine anatomia corpului. Aşteptam cu toţii aceste fantastice ore, mai ales că de la un timp profesorul de pictură trăgea iala şi putea să bată'în neştire oricine la uşă, că nimeni nu-i deschidea. Mă uitam la colegii greci cum se apropie de ea, să-i vadă . muşchii şi cum îşi întorc într-o parte capul, de parcă-i lovea în frunte o anumită dogoare. întrebaţi ştrengăreşte •de vorbă, îşi ţineau buzele în palmă, pentru ca mirosul de ceapă s-o ia în altă parte, iar licărul privirilor ei se rostogolea peste capetele tunse la zero, zornăitor, apoi se întindea sunetele moi pe chipul profesorului uşor îm- brobonat. Capetele noastre, păzite de urechi ascuţite, coborau scîrţîind din gît, peste planşete; mecanic ne treceam mîna peste pielea aspră din care răzbăteau perii y scurţi ,ţeposî, asemenea ghimpilor abia zbucnîţi din coaja trandafirilor. Dimineţi de-a rîndul, după venirea de la masă, dîrdîiserăm ceasuri întregi la uşă, că nu aveam embleme. Aşteptam în zadar să i se facă milă portarului de noi. Tremuram cu mîinile pînă la cot în buzunrele subţiri şi adînci, far trecătorii ne ocoleau pe mijlocul străzii^trotuarul clănţănea de dinţii noştri şi de călcîiele tocite ce bocăneau cînd „muzical", cînd „plastic", pe cimentul văros, al gerului de iarnă fără zăpadă. Drept pentru care ne tunseseră. Nu ştiu exact ce se întîmpla cu •emblemele acelea, de ce nu le aveam, dar fiecare dintre

* noi fusese obligat să facă o schiţă, „un proiect" cum să ‘ arate. Tunşi, ne ţăcăneau şepcile pe cap şi din locurile neacoperite ieşeau aburi. încă eram ţinuţi pe la uşă, iar absenţele se înşirau în catalog...

Acum era cald în atelier şi,.ruşinate de prezenţa modelului, glasurile noastre – un fel de

behăit ce se dorea berbrcos, nu strident, şi mirosind încă a lapte, ,se luau la întrecere printre şevalete, care să fie reţinut de suavele urechi cu cercei albaştri. Mie îmi admirase ultima oară ochii – îmi* spusese că îi am negri „ce nu s-a mai pomenit A venit la mine colega ce mi se părea că seamănă cu învăţătoarea, să-mi spună, în auzul tuturor, că mă aşteaptă tata jos şi are o valiză măre şi grea, de lemn. Valiză mare şi grea de lemn ? Taica Iacob n-are cum să fie. Tata, deşi nu-l credeam a se hotărî aşa de repede. O fi om din sat, îmi ziceam, coborînd agale şi în speranţa că nu s-o lua cineva după mine, să-l vadă cum arată. Oricum, îl văzuse exact cine nu trebuie ! Coboram încet, cînd simt că mă prind de umăr nişte degete lungi, subţiri şi de peste el se împrăştie pe faţa mea o adiere de parfum adînc. Era modelul, care, de data aceasta nu mi se mai părea o femeie înaltă, ci de statura „mea ! Atît; mi-a înfăşurat capul în mireasma aceea simţind că mă cobor printr-o ceaţă umblătoare, şi a sărit înaintea mea tăcănind ritmic din două în două trepte. S-a oprit în faţa tatei, i-a spus : Iată-l, coboară, – şi a ieşit pe uşă, în stradă.

Tata ! în flanelul de lînă cu flori pe piept! Nu-l mai văzusem îmbrăcat astfel de cînd a venit să mă ia pentru totdeauna acasă, de la sanatoriu. Mi s-a părut că sînt din nou acolo. Ca în clipele acelea îmi venea să cobor în fugă, dar am întîlnit ochii mari, bulbucaţi ai portarului şi mi s-a făcut silă de toate. Nu mi se mai părea că tata este cel mai frumos om din lume. Ceva mă îndîrjea în cîteva secunde. Nu-mi era ruşine acolo, de prezenţa lui, de valiza cu vopseaua sărită de pe ea. Putea să treacă şi împăratul – cum vine vorba – pe lîngă noi. E tata, ştie să înjure bine, româneşte, este şi puternic, că e om de-al pămîntului, dar ce-mi va spune el la despărţire ? Că uite valiza ! Şi cum a ajuns aici cu atîta greutate ? El nu ştia s-o lase la bagaje ? O mişc un pic cu mîna. Plumb ! Părea a ne fi înţeles să nu ne spunem nimic aici, nici un cuvînt. Priveam pe sus, cu gura uşor căscată, de parcă şi eu vedeam pentru prima oară clădirea aceea. Am ieşit. Tata cu valiza pusă pe un umăr şi ţinînd cu amîndouă mîinile de un

colţ al ei, eu în haină, doar cu cămaşa pe dedesubt.

Mergeam încet, nezoriţi de nimeni. Tata n-a vrut să luăm autobuzul. însă din sută în sută de metri ne opream un minut, două, să-şi mute valiza de pe un umăr pe celălalt. Pe drum, printre atîta lume, cînd abia îţi tragi sufletul, nu se poate vorbi – aşa că mergeam. E cam departe dar n-are nimic, ajungem noi, bine că sîntem

împreună, că ne-am găsit, îmi vorbeam. La gară, am ocolit puhoiul de lume să căutăm un loc retras, cu pămînt ; pămînt şi niscai lemne, să stăm pe ele ! Gara veche, înăbuşită de lume, abia se zărea de unde ne aşezaserăm noi. Mi se părea cfi visez.

— Să desfacem valiza, a zis tata. Ne-a pus mamă-ta aici de toate şi a ţinut gura pe mine pînfi m-am suit în rată, să nu te las nemîncat.

Avea mîini mici ; degetele i se umflascră de ger, ţinînd de colţul valizei. Se înnegriseră. A scos mai întîi o sticlă cu vin ce se înspumase clătinîndu-se între dop şi fundul gros, de „monopol". Mama nu se zgîrcise să o umple, dar dopul, de cocean, supsese din lichid.

— A supt, cît a supt, a zis tata, da' a mai şi curs, ia uite : a udat astea aici !

• – Nu-i nimic, mai rău e că nu ai ce gusta pe drum... şi am tăcut, nu aş fi vrut să rostesc numele oraşului unde mergea.

Mi-ar fi plăcut să cred că a venit pînă la mine să-mi aducă ceva haine, şi că o să se întoarcă înapoi. Acum ştiam de ce şi pentru cine pleacă. De asemenea, înţelesesem" că nu vroia să plece, că pregeta ; – avea cincizecişiopt de ani. Şi apoi ştia el, ce spune, el îşi încheiase plimbările ; se adunase acasă...

A scos o găină, dintr-o pungă, una dintre teribilele noastre găini care nu creşteau mai mari decît doi pumni. Nu erau pitice ; ale noastre nu ştiu de ce dracu nu creşteau şi mîncau de prin curte ce găseau, ce descopereau din interminabilul rîcîit cu ghearele prin glodul îngheţat. Se sălbăticeau şi, deşi cîteodată îţi intrau în picioare şi erau gata să-ţi scoată ochii prin casă, pe lîngă foc deobicei, cînd vroiai să prinzi vreuna fugeau ca din puşcă şi speriau vecinii cu codcodăcitul lor. Cînd era vorba de tăiere, era un adevărat circ prin curte, prin toate colţurile, pe după grămezile de lemne...

Tata desfăcea cu gesturi încurcate punga, din grabă şi copleşit de emoţie că-mi aduce, iată, ceva bun. Punga unsuroasă îi aluneca printre degete.

. – A zis că dupîi carnep de porc cam grea, poate ţi-e dor de pasăre. Aşa că a tăiat o găină.

Aş fi vrut să-i spun cîi nu mi-o foame, c<i ar fi bine s-o ia pe drum... încerca să-i rupîi hartanele şi am întins mîna să-l ajut, să trag într-o parte, dar grăsimea luneca pe degetele mele ; sprijinindu-mi mîna dreaptă pe genunchi, cotul ei, m-am chinuit să-i înlesnesc efortul ; lui îneci nu i se dezmorţiseră palmele.

— Lasă ! a zis, mă descurc eu. Pînă una—alta, bea şi tu vin din sticla aia.

Involuntar, ca acasă, mi-am şters mîinile pe haină. Am simţit gura de vin rece cuibărindu-se în adîncul stomacului. Lichidul viu, înţepător se zbatea în mine, ameţindu-mi fiinţa cu amintirile satului. Dulcele fior „de acasă mii întrista subţire şi mă încerca plînsul.

— Tată, am zis, te-ai uitat cînd ai tren ?

— Nu m-am uitat, dar găsesc eu unul la noapte. De ajuns, ajung eu la Bucureşti...

La Bucureşti, da... Nu ne atingeam uşor de carnea găinii. Era bătrînă şi n-o fiersese ; o pusese de-a dreptul pe jar, s-o facă friptură. Trăgeam de hartane, de piept, iar fibrele cărnii elastice lunecau ca aţa printre dinţi. Gustul acrişor, mustul gros, îmi dădeau de bănuit ceva. Am glojdeorit fiecare os, să nu. le arunc încărcate de carne. Apoi, cîte-o gură de vin el, cîte-o gură eu ; nu mi-am zis că e mult şi am băut o jumătate de sticlă partea mea. Era pentru prima dată cînd beam dintr-o sticlă cu tata. N-aş mai fi nlecat de lîngă el, amînam cu disperare clipa despărţirii. Se făcuse noapte, mi-era teamă că am întîrziat prea mult şi or. să facă gălăgie la şcoală.

— Du-te, a început să mă îndemne el. Du-te, că şi cu trebuie să plec !

— Vreau să mai stăm ! Parcă s-ar întîmpla ceva rău...

— N-are ce să se întîmple rău. Mă sui la tren şi gata, trenul mă duce.

— Mai stau !

— Atunci hai cu mine să vedem ce tren am.

Mă ameţise vinul. îmi dădea curaj. Mă mişcăm prin lumea aceea ca un bărbat voinic, în stare să poruncească oricui şi să dea pe oricine la o parte. Am stat

' amîndoi o oră la bilet – era un personal pentru care se adunase toată lumea de pe pămînt, şi cînd ? tocmai acum, cînd pleca tata, să n-aibă loc, să-l stropşeascîî înăuntru. Iar trenul pleca la miezul nopţii. Am rămas pînă cînd s-a ' urcat. După ce s-a închis uşa nu l-am mai văzut să-i fac cu mîna. Dar am stat pînă nu s-a mai zărit ultimul vagon, apoi m-am dus în locul unde mîncaserăm. Aici am stat cu el de vorbă, iar aici să luăm bilet...

♦

Pînze mari de ploaie pluteau peste tot. Clădirile păreau mai vechi ca niciodată, lumea îmbătrînită –, ca tuberculosul, modelul de la sculptură – un bărbat slab, cu pometii ieşiţi în afară, cu o spumă de sfoiag în jurul ochilor pierduţi sub bosele frontale, ale căror sprîncene păreau mereu bătute de un vînt ieşit din obraji, rece, cavernos. Omul fuma numai ţigări Aroma ; tutunul lor, fumul parfumat, în combinaţie cu aerul lui de om trăit numai prin spitale, cu tăcerea lui marcată de o deplorabilă idee despre lume, dădeau o şi mai puternică impresie de „n-are rost", de „nu se merită", de „totul e în van"... îl priveam lung şi el îmi surîdea vag. Părea a se înfiripa o înţelegere între noi. în pauză stătea numai pe lîngă lucrarea mea, recitîndu-mi poezii întregi din Bau- delaire iar eu îi spuneam din Esenin. Mă simţeam acasă, o vedeam pe mama printre eşarfe mari de lacrimi, în paltonul ei vechi, rupt, îmi aduceam aminte de o căţea a vecinului, de pielea unui viţel de-al nostru... Apoi gîndul mă ducea la tata • şi mi se părea că pînă mîin.e, viaţa de pe pămînt Va lua sfîrşit.

Lucram. Ei oftau, înjurau printre dinţi, încet, ca orice artist nemulţumit, iar profesorul Walter, pîcîind din luleaua neagră, răsfoia cîte-o revistă.. Era bine înăuntru, soba mergea, apoi venea ora mesei, ei plecau, eu rămîneam de obicei,» în clasă. La un prînz, m-am luat după ei – învăţaseră să plece şi singuri, nu mai aşteptau pe nimeni, sub pretextul

că au lucrări grele de terminat. Am intrat în cantină, du sufletul la gură – şi am reuşit din neatenţia elevului de serviciu, să-mi iau bucata de pîine. M-am aşezat pe scaun, cu atenţie, strîngîndu-mi ' picioarele sub mine, ca la biserică. Aşteptam să ni se aducă ciorbă, cînd...

M-am ridicat şi am ocolit rîndurile vecine, să nu mă. vadă administratorul. Dar la uşă, cînd să pun mîna pe clanţă, a strigat la mine cineva. M-am clătinat pe picioare.

— Unde te duci ? m-a întrebat pedagogul a cărui privire te ţintuia în cuie. Nici nu s-a servit bine primul fel...

Tăceam. Era clar de ce fugisem odată cu apariţia administratorului.

— Tăceţi ! l-am auzit pe pedagogul ce nu-ţi dădea voie să iei o firimitură de pîine în plus. Am eu altă treabă cu el. Dumneata mergi la elevi acolo.

Spinarea mi se umpluse de apă, aş fi intrat în pivniţa de la subsol. Privirile fetelor de la primele mese mă înmormîntau de viu.

— Ia stai aşa, l-am auzit cu glas tremurat şi, deodată, glasul acela lin a aşternut în lăuntru-mi o imensă milă faţă de mine însumi. Un gînd a licărit în minte – că omul ăsta poate fi şi timid, dar vrea să-şi învingă timiditatea printr-o severitate impusă.

— Vino aici, lîngă elevul de serviciu.

Am mers cu paşi nesiguri, ameţit.

— Ştii că am un frate la muzică ? îl cheamă lonescu. îl ştiam.

— Sînteţi prieteni buni, mi-a vorbit despre tine... Nu eşti Alexandru Pietreanu ?

— Eu sînt.

Eram oarecum prieteni, mereu se ţinea după mine.

— Ia de mănîncă. Altădată să vii la mine. Nu-i nici o problemă, ai înţeles ?

Dar nu am putut să mă aşez la masă şi am ieşit pe uşă, în fugă. Am intrat în atelier şi am început să lucrez singur ; flacăra bîlbîia în sobă. Nu mă întrebam ce o fi crezut pedagogul. Aşteptam întrebările colegilor. însă nimeni nu şi-a adus vorba despre ce se întîmplase. Părea că nu se petrecuse nimic, nimic. Trist, trăgeam de timp şi

mă obişnuisem cu gîndul că, orice s-ar întîmpla, viaţa mea rămîne la fel, fără a bănui că o mică surpriză

schimba total sufletul. Am primit o scrisoare de la Iaşi,, unde învăţătoarea era studenţii la filozofie şi m-am luminat de fericire. Citeam de cîte două, trei ori una şt aceeaşi frază. Am simţit căldura cuiva peste umăr şi, cînd am ridicat ochii, era Cărăbuşii, fata care semăna atît de mult cu ea. Deci e ceva, mi-am zis !

— Ce citeşti ? m-a întrebat.

— O scrisoare do la cineva.

— Da, de la cineva ! şi s-a tras deoparte, zîmbind,. pentru că eu am vîrît-o în buzunar, s-o citesc altundeva, nefulburat de nimeni, să mă bucur singur, din plin, de fericirea aceea.

Nu – mă interesa prezenţa modelului care nu ştiu ce vroia să mă întrebe şi-T tot dădea înainte că l-a văzut pe tata. M-am retras la WC, unde, încuiat pe dinăuntru, puteam să citesc scrisoarea de-o sută de ori. Tot nu-mi venea a crede că învăţătoarea mi-a scris. O ducea bine, învaţă, are mult de învăţat, mă sfătuieşte să pictez, îmi urează să ajung un mare pictor, dar să nu renunţ nici la versuri, că nu am de pierdut, ci de cîştigat şi... să-i scriu, mult, despre mine, despre ceea ce fac. Asta cu siguranţă, şi cît se poate de repede.

Trebuia să scriu şi acasă, sei răspund tîngui loarei scrisori în care mama se văita –, dar nu uita să mă şi încurajeze –, că s-o descurca tata pe-acolo, deşi ci îi e greu, n-o ajută nimeni că soră-mea numai la măritiş se gîndeşte.

Zilele fără nici o scrisoare mi se păreau un chin. Intram în sala de meditaţie, rămîneam cu privirea pierdută pe faţa unei pedagoge nou venită – încercam să ghicesc dacă fusese frumoasă vreodată. Mă străduiam să învăţ, dar gîndurile îmi zburau în altă parte. Ca să mă simt mai bine, o priveam pe furiş pe o fată cu un an de studiu mai mare. Nu răsfoia nici o carto. Şi ea cu privirea aiurea, se gîndea la dragoste şi auzisem că mereu îşi schimbă prietenii. Se aşeza pe rîndul de bănci din mijloc şi

puteam foarte bine să-i admir picioarele goale, cum şi le pune unul peste celălalt. Ţăcănea în mine ceasornicul inimii, mă roşeam. într-o zi, am rămas numai noi, dar n-am vorbit nimic, nici eu, nici ea. Am stat acolo pînă cînd a ieşit din sală. Din clipa acea nu aş-fi vrut s-o mai văd. În oricare fată vedeam figura ei... Dar „ea" ? „Ea" ? mă întrebam, gîndindu-mă la învăţătoare şi ţinînd noul plic în buzunar, încordat, să nu. tragă cineva de el. Eram fericit : portarul nu-l deschisese, ori nu-l dăduse la cancelarie de unde nu-l mai vedeam. „Dă-i un pachet de ţigări, ITKI sfătuise Mandravili, şi ai să vezi de cîte ori te Lisă în oraş". l-l dădusem ; pentru asta, iată, îmi păstra scrisorile. Dar ce mii fac cu celălalt, care nu fumează ? mă întrebam. Citeam scrisoarea în clasă, lîngă sobă, în timp ce toţi se jucau. Am simţit din nou pe cineva lîngă mine. Era aceeaşi fată, cu zîmbetul ei complice. *

— De ce te uiţi aşa ? am întrebat-o tulburat, retră- g în du-mă spre uşă.

Nu a zis nimic. Mi-a făcut semn să rămîn pe loc şi a intrat între celelalte fete, păstrîndu-şi acelaşi zîmbet. „Am primit scrisoarea, îmi scrie, mă bucur"... carp aceleaşi fraze. Nu aşteptam să-mi spună că mă iubeşte ; eram nespus do mulţumit că-mi scrie.

Apoi, citind scrisoarea de la mama, mă întorceam la Esenin, intram într-o biserică unde te simţi atît de curat ; o auzeam pe mama : „Acum trăim ca-n beznă, 7 Necazul ne tot bate / Şi la gospodărie / N-avem un cal măcar / Dc-ai fi rămas acasă / Am fi avut de toate / Şi cum eşti plin de minte / Erai de mult primar..." îi răspundeam : „Tu scumpa mea bătrînă, / Trăieşte sănătoasă. / Eu te ţin minte veşnic / Şi te doresc mereu / Dar nu pricepi o iotă / Din tot ce mă apasă / De ce trăiesc pe lume / Şi care-i rostul meu. / Acum la voi e iarnă / Iar tu scurmîndu-ţi chinul, / în nopţile cu lună, / Stai gînditoare, hăt, / Crezînd că nu ştiu cine / Cutremură mălinul / Şi geamul vi-l presară / Cu ger şi cu omăt... !"

Trebuia să-i trimit fostei învăţătoare versuri, doar o minţisem mereu că am scris nu ştiu cîte poezii. însă nu se lega nimic ! Versuri naive, de adolescent

mohorît. Nu mă consideram un neînţeles, cum obişnuiau colegii mei care se dădeau deja artişti şi pe care nici profesorii nu-i înţelegeau, că de, ăştia se perimaseră, se învechiseră.

Pentru mine, nopţile începuseră să fie un chin. Mă întrebam ce-i de făcut, cum să-i ajun# din urmă, să lucrez ca ei, şi de ce nu ? – să-i întrec. Acum primisem bani de la tata, aveam unde să dorm. Rămîneam ceasuri întregi cu faţa în sus. Colegii sforăiau. Mă zvîrcoleam în aşternut că se cheltuie cu mine şi eu uite... Aşteptam noaptea, să stau de vorbă cu mine însumi. Gîndurilc încercau să mă ducă din nou spre Răscruci ; dar reuşisem de la un timp să le înfrunt. Acum eram *pentru aici,* de aceea plecase tata de-acasă. Trebuie ! Trebuie ! îmi porunceam. Nu se poate să nu... Dar pentru asta, muncă !

— Mai duceţi-vă şi prin piaţă, prin parc, sîi faceţi crochiuri, aşa învăţaţi să desenaţi. Păi ce credeţi, a ? A ? zicea profesorul de pictură. Mă, să-l luaţi şi pe-ăsta, le spunea grecilor. Apoi prietenului de sucuri : Mă Vcronele, cum te cheamă, eşti băiat serios, văd că staţi de vorbă, ia-l cu tine şi desenaţi prin parc. Desenaţi lume, pomi, că drăcii n-o să faceţi, nu sînteţi voi pentru astea... Sîn- teţi cuminţi, ai ? Aşa-i ?

*

— Hai să mergem, mi-a zis Veronel. Uite, îţi mai dau şi eu coli de scris. Dar cel mai bine e să lucrăm pe hîrtie de împachetat. O facem bucăţi. Luăm de la alimentară... de doi lei...

Zis şi făcut. Pregătiţi cu hîrtie, cu sticluţe de tuş şi . beţişoare de lemn ascuţite, am luat-o spre parc, într-o duminică. Era după-amiază şi aveam voie cîteva ore în oraş. Lume-luminată ! cum ar fi zis mama. Fiecare alee era un mic fluviu, cu mîini şi picioare. Nu mai văzusem parcul, dar nici nu m-a impresionat. Mie mi-era dor de Pădurea Mînăstirii, care începea din gura vîlcelei de lîngă casa mea. Asfalt prin pădure !

— Bine, dar ăsta e parc, mă liniştea colegul meu.

Mi se părea un fel de maimuţăreală a naturii, deşi, gîndind bine, îmi ziceam, e firesc să fie aşa, doar sîn- tem la oraş, lumea are nevoie de pomi, de verdeaţă, de aer curat, şi unde să se ducă duminica ? Aici, cu mic cu mare, domn cu doamnă, gură-cască şi el cu cineva pe măsură-p... M-am învîrtit în jurul unei statui de la în-

trare, am holbat ochii la castel – îl pipăiam, aveam prilejul să pun mîna pe-un castel, pe cărămizile lui, pe pietre. Nu mi se părea mare scofală. Indivizii se iscăliseră pe ziduri – Neja, Gioni, Vergică ; o uşă primitivă cu un lacăt monstruos, ruginit, îi dădeau un aspect jalnic. O fi, mi-am zis, şi am luat-o spre podul suspendat. Da ! Să-i fi văzut eu pe-ăştia ce se holbează în toate părţile minunîndu-se foarte, să-i fi văzut cum trec, fără să se ţină de ceva, pe puntea noastră de peste apă[x] care punte este un copac întreg, cu vîrf, coroană şi rădăcină, aşa cum l-a doborît furtuna, necioplit, să nu alunece piciorul, iar cînd priveşti în jos de pe malul abrupt, cît este pînă la apă, de cîte ori te-ai da peste cap, în cădere... Atunci să li se urce inima în gît, de frică.

— Sălbăticia îmi place, îi spuneam lui Veronel.

A rîs. îşi dădea seama că nu sînt umblat. Nu ştiam cît era el, dar înţelegeam că zice în sinea lui : „Lasă, fie cum zici tu[a]. M-am uitat într-o parte şi alta – treceau bărcile pe sub noi, dincolo se vedea un restaurant... Am coborît şi luînd-o puţin la dreapta am auzit nişte bufnituri ; cineva se lupta pe muteşte cu alţii. N-o iei la fugă, nu te_ întorci pe unde ai venit fără să vezi ce se întîmplă. Trei inşi se luptau cu o femeie s-o întindă pe jos. Gesticulau, ea îi pălmuia, făceau semne bizare, nu vorbea nimeni ; ne-am dat seama că şi ei, şi ea sînt surdomuţi – dar voiau să facă dragoste. Eram curioşi să vedem ce se întîmplă, aţîţaţi de un rău neînţeles, dar temîndu-ne de ceva, poate de noi înşine. Am fi rămas acolo, cu sufletele bîcîind, cu ochii mari, deschişi pînă la rupere, cu auzul încordat, dacă nu ar fi apărut up ins pe un cal şi aceia n-ar fi rupt-o la fugă, împreună cu femeia, într-o direcţie numai de ei ştiută. Ne-am întors turburaţi înapoi. Căutam o rarişte cu pămînt şi frunze îngheţate pe jos, să desenăm trecătorii ; mergeam pe o potecă, obosiţi. Ne-am speriat de un şobolan mort. Colegul meu s-a aplecat deasupră-i, i-a prins vîrful cozii între degete şi s-a luat după mine, iar eu chiuind ca în rarele momente de fericită joacă prin vîlceaua de-acasă, am rupt-o la fugă, dîndu-mă după copaci, făcîndu-i în necaz :

— Sîc ! Sîc că nu mă prinzi !

— Staţi aşa ! am auzit o voce groasă, străină, ce nu prevestea nimic bun. Ia veniţi încoace !

Ne-am apropiat, deşi am fi putut foarte bine să fugim.

— Buletinele ! a bubuit vocea acelui om înalt, solid, cu o chelie gloduroasă.

I le-am întins cu o supuşenie de smirnă şi am încremenit în aşteptarea altor vorbe. Bucuria noastră fusese curmată brusc de acest om răsărit din lăstăriş de parcă ne-ar fi urmărit de cînd am păşit în parc. Ne-a întrebat ce-i cu noi, de la ce şcoală sîntem. Oarecum mirat :

— Unde sînt emblemele ? Voi de la artă ? ?

Blestematele de embleme ! Ni le rupseserăm în joacă, prin atelier.

— Aha ! Va să zică pictaţi, ai ? Şi ce pictaţi ? Ia să văd !

— Acum vream...

— Ce acum, mă ? Mai şi minţi ? Nu ţi-e ruşine ? Haideţi cu mine.

între timp, -au mai apărut doi inşi la fel de fioroşi.

— Duceţi-i la grajdurile cailor ! l-am auzit pe cel ce ne luase buletinele. Vin şi eu.

— Bine, mă, nu vă e ruşine ? a început să ne certe unul dintre cei doi. De gît v-aş strînge, vi l-aş răsuci ca la puiul de găină.

Colegul meu a încercat să-l convingă că n-am făcut nimic rău. Le-a explicat ce se întîmplase – ne' jucam doar, şi că îndată am fi început să desenăm.

Nu era chip să ne înţeleagă vreunul. Am ajuns la grajdurile acelea, undeva la marginea parcului. Acolo, o mulţime de băieţi şi de fete ! Figuri groteşti la unii, iscoditoare la alţii ; unii beţi, mulţi ţigani... Iată şi cîţiva elevi, retraşi deoparte, speriaţi .. străduindu-se să scape, pe furiş, de ţigări.

Ne uitam unii la alţii ; cei obişnuiţi, clienţi^vechi probabil, pufneau în rîs, se plimbau lejer pe lîngă vîrstnicii cu priviri rele, vroiau din

minut în minut să fumeze, obiectau că nu li se dădea voie.

— Derbedei ! Golani ! striga cineva la noi toţi.

— Dar noi am fost trimişi de domnul profesor de. picturii, să lucrăm ! mîrîia lingă mine colegul.

— Trimişi, ai ? O să vedem ! a zis cel ce ne prinsese. Peăştiii de zic că sînt de la pictură, bagă-i cu ăia în prima maşină, s-a adresat cuiva.

A apărut o maşină în care ne aşteptau patru soldaţi. Atunci am simţit gustul ciudat al situaţiei complicate în care ne aflam. Ce făcuserăm noi ? încercam să-l injur în gînd, ca acasă, pe Veronel, că nu avusese de lucru şi mă fugărise cu şobolanul acela, dar nu aveam voie să vorbim şi bănuiam căi şi gîndurile ni se aud. Maşina făcea vijelioase viraje, noi ne izbeam unul de altul. Mi se părea că nu se mai termină drumul ; pareîî ne duceau la capătul lumii, de unde n-o săi ne mai întoarcem niciodată. Ce vor zice profesorii, directoarea ? mă întrebam. Or să ne dea afară din şcoală !

— Sîntem la Miliţhi de lingă cantina noastră, mi-a şoptit colegul cînd ne îmbulzeam după cineva care mergea cu o lanternă înaintea noastră în timp ce alţii ne înghionteau din spate. Ne-au încuiat într-o cameră strimtă/ cu pereţi înalţi, luminată cu zgîrcenie, de sus, printr-o sită de tablă. într-o jumătate de oră erau peste cincizeci de băieţi înghesuiţi acolo. Nu aveam cum să stăm pe vine decît în picioare, lipiţi unul de altul, suportînd fierbinţeala umedă a corpului celui de aproape. Cîţiva din încăpere unde ne aflam încercau să spună cîte-o drăcie, dar cineva de-afară strigoi la noi să nu vorbim. îl certam pe Veronel, bolboroseam ca în momentul cînd era să mă înec şi vorbeam pe sub apă. Vocea mea speriată gîlgîia în urechi şi nici eu nu înţelegeam ce vreau să spun.

— Cine are nevoie de „ieşit afară", să bată în oblon ! a strigat bărbatul de dincolo.

Unul s-a şi grăbit să profite de ocazie.

— Mergi cu mine, i s-a vorbit. Un minut, atît .' Şi a încuiat uşa.

Nu era de glumit, iar timpul trecea fără nici un'deznodămînt. Aşteptam. Ce ? Nimeni nu ştia. Dar bănuiam că trebuie să vină părinţii celor ce-i aveau în oraş, să-i ia. Pe noi

cine ?

— Directoarea ! a început să plîngă colegul meu.

Ne-au ţinut pînă spre dimineaţă. Răbdasem de sete şi de foame, iar teama că vom fi daţi afară din şcoală lua proporţii.

— Ia Sc”i vedem carnetele voastre de note, ne-a zis un gradat cu stele multe pe umăr.

Le aveam.la noi ; mai bine nu le arătăm ! însă, dacă ne căutau ? De ţigări scăpasem, le dădusem drumul binişor din buzunar şi le strivisem cu călcîiul.

— Proaste note ! Foarte proaste ! Păi e şi normal. Am vorbit cu directoarea voastră la telefon. Staţi aşa, nu plecaţi ! noi o luaserăm spre uşă. Dacă mai faceţi ceva, va fi de rău.

Ne-au încolonat pe toţi la ieşire, spre hazul celor din incinta clădirii. Am pornit spre şcoală încet, obosiţi de cele întîmplate.

•

— Parcă am fi doi cîini plouaţi ! a scheunat Veronel.

Aşa am luat contact cu desenul după natură, după individ. Nu avuseserăm bilet de voie la noi. Bine, dar e duminică, încercasem să le, explicăm, şi era învoire generală nu numai la noi, ci la toate şcolile.

Zadarnic am bătut la uşa şcolii. Nu auzea nimeni, ori nu vroia să ne dea drumul. Tropăiam pe loc să ne dezgheţăm picioarele, ne frecam mîinile, suflam în ele, simţeam că leşinăm de foame. Am strigat din stradă, în speranţa că ne-or auzi colegii din dormitor ; parcă părăsiseră cu toţii şcoala.

— Stăm aici pînă vine directoarea, am zis. Şi aşa mai e puţin. Se luminează de ziuă, uite-. N-are rost să intrăm cînd se schimbă portarii. Să ne găsească aici şi să vadă ce ne-au făcut ăia !

— Vorbeşti aşa de parcă directoarea ar fi mai mare ca ei. Nu are o putere mai mare ! Ai.vrea să-i distrugă, aşa-i ?

îmi plăcea să cred că directoarea are această putere. Cînd am zărit-o. am început amîndoi să plîrigem ca doi copii ce încă nu pot să vorbească. Ne-a întrebat ce-i cu noi. Nu ştia nimic ! Nu-i dăduse nimeni telefon. încă mahmur după o beţie crnîcenă, de duminică, portarul habar n-avea de lipsa noastră ; aflam că fusese şi pe post de pedagog.

— E urît ce s-a întîmplat, a zis directoarea. îmi pare rău de voi. Nu credeam că se poate întîmpla şi asta. O să... şi a intrat gînditoare pe uşă.

— O să ce ? l-am întrebat pe coleg.

— Nu ştiu, dar să nu mai spunem la nimeni !

Nimeni nu a aflat. Nici directoarea n-a vorbit. Peste cîteva zile, fiecare elev de la plasticii avea să primească o hîrtie în care scria că avem voie să desenăm în parc şi în

piaţă.

— Că doar trebuie să învăţaţi a desena, preciza profesorul de pictură...

De-acum ne simţeam puternici. Dar vom putea .să ţinem piept privirilor curioşilor, glumelor lor ?

♦

începusem să iau note mai mari decît cele de pe trimestrul întîi. Nu mai trăiam nici teama de la început, încet, încet deprindeam taina culorilor în ulei; ştiam ce-i aceea grafică, decorativa nu-mi mai punea probleme... Mă simţeam mai bine la atelierul de sculptură, deşi aici mi-era mai greu. Profesorul Toma Walter îmi dăduse versuri să citesc. îi scriam mamei : „Eu voi reveni pe cînd răsfaţă, / Pomii-n floare satul meu tăcut / Dar să nu mă scoli de dimineaţă / Cum opt ani în urmă ai făcut."

Nu era vorba de opt ani, dar unu, doi trecuseră de-atunci. Şi încheiam : „Fie-ţi deci neliniştea uitată / Nu-mi mai duce dorul ne-ncetat, / Nu mai bate drumul supărată / în paltonul vechi şi demodat."

Simţeam că trebuie să-i dau profesorului cartea. Am îmbrăcat-o frumos, mai ştersesem cu guma unele pete şi; bîlbîindu-mă, i-am întins-o.

— Am să-ţi aduc alte cărţi, mi-a zis.

Mi-a cerut versuri. Scrisesem despre viermi, despre iad, despre figuri hidoase. L-am citit pe Baudelaire şi de fiecare dată cînd priveam modelul, femeia aceea cu priviri lacome, languroase, mi-aduceam aminte de versurile marelui poet. Nu era baudelaireană dar avea în ea ceva de „fiară". într-o zi n-a mai apărut ; zile de-a rîn- dul profesorii au umblat posomoriţi, se răsteau la noi fără nici un motiv. Ne poza, pentru portret numai, cîte-o elevă de la alte clase şi ne chinuiam cu exasperare să-i redăm asemănarea. Era greu. Modelul care plecase, fiind mai în vîrstă, nu punea atîtea probleme de expresie. S-a observat însă că ochii redaţi de mine erau plini de viaţă – spusese profesorul, şi mă astupam de fericire. Mă apropiam mai bine decît toţi de asemănare. încă nu ştiam să construiesc, desenul meu era cam primitiv, dar prindeam ceea

ce altora scăpa.

— Lucru bun ! m-a bătut profesorul pe umăr.

Viaţa se schimba ! Mi se părea că sînt respectat de. colegi. Se aşezau în spatele meu şi tăceau. Nu ştiam să citesc semnele invidiei, să le desluşesc. Fusesem însă încurajat şi abia aşteptam vacanţa de primăvară să lucrez pe rupte, care vacanţă se apropia, dar mi se păreau zilele prea lungi. Primeam scrisori de la învăţătoare, mai aveam un prieten din sat, el învăţa la Bucureşti, devenise bucureştean pentru că se mutaseră părinţii acolo. îmi scria şi el. Plicurile erau umflate, fiecare scrisoare avea douăzeci de paginii îmi plăceau. Mă întrebam : Dacii n-aş urma o asemenea şcoală, mi-ar scrie tocmai mie bucureşteanul ăsta ? Erau un fel de doctorii acele scrisori. Nu mă simţeam singur, dar mult mai fericit aş fi fost dacă aş fi primit o scrisoare de la frate-meu. Tata nu ştia carte – dar el, ştiam, trăieşte oricum numai cu gîndul la mine. Mama nu contenea cu aolitul – ce ne facem, ce-om mai face...

Profesorii îşi vedeau de treburile lor şi, cînd era momentul, ne ardeau fără tocmă cu cîte-un doi învinuin- du-ne cu acelaşi : „Cine v-a pus să veniţi la o asemenea şcoală ? Nu ştiaţi că e greu ?u Curgeau tezele cu surprizele lor; singura clipă de destindere era cînd profesorii se amuzau de lucrările grecilor, pline de căciulile puse cu roşu la litera ă.

Media mea se mărise. în toiul acestor mişcări proprii oricărui sfîrşit de trimestru, cînd ţi se pare că rîde soarele şi ai un fantastic chef de a trăi, m-a vizitat taica lacob spunîndu-mi că e pe calea de a rezolva ceva pentru mine şi pentru părinţi.

— Cam greu, a zis, dar nu mă las. Pe mulţi i-am ajutat eu, dar pe tine ?

— Păi ce ? dacă nu vă supăraţi. L-am întrebat eu.

— Cu Prevederile sociale ! Vreau să aveţi un

ajutor de-acolo, că e tată-tău bolnav. Să nu rămînem cu căruţa în mijlocul drumului !

Ştiam că tata avea probleme cu hernia, şi apoi cu tuşea lui interminabilă, sufocantă. Oricît a încercat taica lacob să-mi explice ce înseamnă povestea lui cu Prevederile nu reuşeam să pricep nimic. Şi nici nu-mi venea a crede.

Cu două, trei zile înainte de vacanţă, a venit domnul Nicolae pe la şcoală.

— Tata e optimist, a zis. Se pare că sînt şanse.

Nu ştiam ce să spun de bucurie, pe moment. îi vorbeam în gînd : Ar fi nemaipomenit, e un .bine pe care mi-l faceţi, dar eu, eu cum vă răsplătesc ? V-aţi uitat în catalog ?

— Şi ai început să mişti. Ai mai uitat de Răscruci, nu-ţi mai e frică, nici ruşine... Ştiam c-o să-ţi revii. Tu care erai premiant... dar lasă, lasă că...

Aşa era, fusesem premiant, dar aici... Ceea ce-mi spunea şi cum a ştiut să mă încurajeze mereu, m-a zăpăcit. Mă ţineam după el în drumul spre cofetărie, ca un căţel speriat de bătaie, recunoscător că am fost iertat.

♦ ·

L-am luat acasă la mine, în vacanţă, pe prietenul grec Mandravili. Făceam aceasta cu plăcere la gîndul că vom lucra amîndoi, el ştiind mai multe de la Şcoala populară, şi-mi părea rău că nu pot să-i iau şi pe ceilalţi doi, dar nu 'aveam unde să-i culc, poate nici ce să le dau să mă- nînce. Cu unul mai merge...

Cocoşaţi de cartoanele pregătite pentru pictură şi de lucrurile celelalte, am luat-o spre autogară fără a fi ispitiţi măcar o secundă să privim înapoi. Vîntul călduţ ni se strecura în suflet. Se luminase cerul ca după ploaie îndelungată. Limpede, curat, aveam impresia că în curînd.

după clădirea aceea o să-l ating cu fruntea şi-l voi săruta ca pe o oglindii rece.

Mă întrebam ce-o să zică el cînd va vedea aglomeraţia de la autogara, oamenii aceia pîrliţi de vînt, cu femei guralive, puse pe ceartă din orice. Nu mai era loc să intri în mica încăpere spartă de glasul rău, poruncitor al responsabilului de-acolo, individ de care mi' se părea că mă ciocnesc pînă şi pe stradă. îi luasem frica din nimic.

Din uşă, valul cald de aer acru, umed, el însuşi bro- bonat de propria-i transpiraţie, te respingea. Toţi aveau o singură dorinţă : să ajungă acasă cu orice preţ, de aceea se înghesuiau la casa de bilete, strigau, trăgeau în neştire unii de alţii. Mandravili părea născut între ei. Nimic nu i se părea curios. Îmbrîncea şi el, se lua în gură cu alţii pocind cuvintele.

Am ajuns la Răscruci, unde trebuia să coborîm din autobuz. Mersesem într-un picior, aveam fluierele picioarelor făcute fierăstrău de la lovituri, de la colţurile valizelor de lemn. Acum înserа tîrziu, nu mai era iarnă ; cu Mandravili nu mă temeam de. lupi. Cu şevaletele noastre mi se părea că am fi putut birui şi o haită întreagă. I-am arătat liceul. însă inima bătea să spargă pieptul. I-am povestit apoi despre domnul Florea. Nu spunea nimic, aveam impresia că nu înţelege ce-i spun, ori că nu-l interesează.

Nu ştiu cînd am urcat .dealul, cînd am trecut prin pădure şi am ajuns în faţa porţii. Mama a venit în fugă să-mi ţină calea şi mi-era teamă că-mi leşină-n braţe. Glasul ei părea al unei femei bolnave, ce trebuie ferită . de emoţii. I-am spus ce e cu Mandravili şi a părut că se bucură. Dar rămînea să vedem cum o să ne descurcăm în casă, ce o să creadă băiatul de-o asemenea chiţimie, de îngrămădeala dé lucruri multe inutile sau de aruncat, cărora mama spera să le găsească oricînd o întrebuinţare. Două pisici dormeau

nestingherite : una pe o pernă în pat. cealaltă peste seminţele de dovleac puse între sobă să se usuce. Porumbi şi dovleci pe sub pat, mărunţişuri aruncate pe lîngă sobă şi lampa pusă în mica firidă cu geam, să lumineze în amîndouă camerele. Mă des-

*

curcam cu această lumină. La lampa cu numărul cinci crescusem şi învăţasem – sticlele se mai spărseseră, dar bazinul şi maşinăria încleiată cu piatră acrei rămăseseră aceleaşi. Soră-mea se fîstîcise toată.

Cînd vroia se'i vorbeascîi se schimba la faţă, îl pierdea din ochi pe Mandravili care, cu teribila lui zvîcnire a unui colţ de gură cînd ruşinea şi bunul-simţ îl copleşeau din toate părţile, pocea şi mai rău cuvintele. Mă amuzam din plin, dar casei mi se părea goală fă™ tata. Fusese destul de des plecat, acum însă parcă ar fi plecat pentru totdeauna... O vedeam pe bunica moţăind peste cine ştie ce gînduri sau amintiri şi presimţirile rele şi urîtul păreau să dispară. îmi spuneam că tatei nu poate să i.se întîmple ceva rău, de vreme ce bătrîna asta fără vîrstă se află printre noi şi pare a şti totul despre el, nu e tristă, nu plînge, nu tresare, e mulţumită de tot ceea ce ştie, şi gata să împace pe oricare dintre noi.

Nu-mi plăcea s-o văd pe mama că-mi pune în neştire, ciorbă în strachină, de parcă aş fi fost spart – toate bucăţile din oală le-a pus aici, n-a oprit nimic pentru ea. îi spun că nu mai pot, mă supăr, ea începe să ofteze : nu mănînc nimic, e sigură, sînt bolnav ! îl roagă pe Man- dravili să-i spumă el adevărul ; Mandravili nu ştie să mă fi văzut bolnav ; nu-l crede nici pe el şi uite aşa, începe să creadă că-mi stă în gît mîncarea ci, că, vezi, ca e bolnavă, muncită... dar ea m-a făcut...

— Să nu mă uiţi, auzi ? Că te vede...

Ştiu despre cine e vorba. De Dumnezeu, care vede tot, dar mama nu-i pomeneşte numele.

— Că doar pe. tine te mai am, la tine ţin ccl mai

mult, pentru tine muncim... Alălalt nu mai ştie de noi, nici o scrisoare nu ne trimite ! O mai am pe-asta – şi arată spre soră-mea. Ne amărîm amîndouă, asta-i e soarta, dar nu mă ascultă, şi ştii...

Nu mai întreb nimic, ca să nu complicăm lucrurile. Soră-mea îmi face semn s-o las în pace, bunica tresare, scoate un ţipăt de copil mic.

— Dar ăştia, şi arăt cu capul spre perete, la deal, Şi- teavu ăsta cu ai lui, ce fac ?

— Asta zici ? Vai de capul lui! L-au ajuns blestemele că a amendat lumea.

— Păi ce s-a întîmplat ? am insistat eu, văzînd că numai despre el nu are chef să vorbească.

— Se bate cu tac-so. îl ţin pe ăl bătrîn, toată iarna, pe-prispă, în frig.

7— Asta o făceau şi înainte. Dar are fata aia care învaţă... La Răscruci acolo...»

— O învăţa, eu ştiu ? dar n-a vrut să se otrăvească ?

— Păi cum ? Otrăvească zici ? Vezi de treabă, că minte lumea. Lumea asta, vorba lui Slavici... mama a făcut ochii mari.

— Ba a vrut, muică, acolo la muntele ăla. A beut un pumn de buline..

— N-avea de ce. Dacă le lua, murea.

— Uite că au scăpat-o doctorii.

.— Păi de ce s-o fi făcut ?

— Nu ştiu. De cearta lor, cred. Ieri a venit. N-a. intrat bine în casă şi o dusără azi la spital. Vai de ei!

Deci nici acum nu aveam s-o văd. Să întreb cît stă la spital ar fi o întrebare naivă – de unde să ştie mamă ?

, Am început să lucrez cu Mandravili. Ziua ieşeam în grădină, printre pruni, la, peisaj. Case, pomi, dealul, pădurea... ori luam

oglinda mare din casă, o legam de cîte-un pom şi făceam autoportret. În fiecare zi venea pe la noi Dîndă, de peste drum. îi rîdeau ochii în cap de bucurie că ne poate ajuta. Seara, la lumina lămpii, treceam din nou 'la autoportret. Doar profesorul ne spusese că singur. ţi-eşti cel mai credincios model. încercam să le desenăm pe-alé mele din casă lucrînd, cusînd, cîrpind, tăind ceapa... Era grozav să ai pe cineva pe lîngă tine ! Parcă ne luam la întrecere.

într-o dimineaţă ne-am dus la biserica de lîngă cimitir, Mandravili vroia să picteze cruci şi morminte. Mi-era urît să ajung acolo, dar biserica fusese declarată monument istoric, şi asta îl fascina pe prietenul meu. Se spunea că ar fi făcută de nişte hoţi, prin timpul invaziei austriece. Tudor Vladimirescu, qu pandurii au trecut pe-acolo... Din pridvor, ne aruncam privirea peste peisajul sinistru, prin ceaţa rară, lăţoasă de prea multă umezeală. Nu reuşeam să privim pînă departe. Cenuşiurile crucilor de lemn, ale celor de piatră, sub masa .de plumb ce atîrna deasupra, ar fi trebuit să mă înspăimînte – dar nu : mîncam colivă cu zahăr pe ea, colaci şi hartane de pui, cîte două de fiecare, apoi sticla de vin din care luam cîte-o gură, pe rînd... Rîdeam, cu obrajii fierbinţi. Zvîr- leam noroiul de pe bocanci cît mai departe, la plecare ; dealul de suit era o nimica toată.

Taica lacob îmi spusese cit s-a rezolvat cu ajutorul de la Prevederi Sociale.

— Cît, nu ştiu, dar ceva acolo... Nici cît o să ţină treaba asta nu pot spune. I-am zis unui prieten de-al meu : Hai măi Ilie, măi, du-te-n moaşe-ta pe gheaţă, fă pentru mine asta. Omul m-a luat de după gît şi a făcut-o.

Mandravili asculta ; dar se vedea că nu înţelege mare lucru. Se minuna cît de frumoasă pare biserica de la distanţă. îi plăceau griurile. Ne-am gîndit ca a doua zi siî pictăm acolo.

Seara l-a biruit somnul în timp ce mîncam. Eu

am încercat să mai fac cîte ceva, rezemîndu-mi de o pernă oglinda. Mandravili adormise. Speriată, mama mi-a făcut semn să-l privesc. Dormisem cu el la internat, dar nu-i luasem bine seama, nici lui, nici altora. Auzeam pe cineva scrîşnind din dinţi la miez de noapte. Nu-mi dădeam seama cine este. Mandravili dormea cu ochii deschişi ! Şi părul, răvăşit pe pernă, roşcat, mi se părea mai aprins. Apoi a început să scrîşnească, să rumege parcă ceva, iar mama cu soră-mea au încremenit.

— Mumă, mi-a făcut ea semn să mă apropii, ce mi-a- duseşi' pe cap ? Şi-o mai cred şi pe-a bună : ăsta e străin, muică şi a venit să ne spioneze !

Principalul era că aveam cîteva lucrări. Zvonul că am venit cu un grec pe la mine, a pus satul pe gînduri. Băiatul perceptorului tălăzuia noroiul pe drum, doar-doar l-oi chema pe la mine ; fata miliţianului trecea de cîte trei-patru ori la vale mîncînd seminţe, rîzînd tare să fie auzită. Se zvonea că au note mari, că sînt prinţre pre-

mianţi. Se plimba singură. Cîteodată o însoţea fata pădurarului, Catela. Asta, ca un fel de mic tanc, pornea cu tot drumul în piept, sfidînd intemperiile, cu obrajii ei roşii să sară sîngele din ei, cu părul inelat, cu nasul cîrn – şi mai roşu, care lăsa, ca o mică gumă, urme subţiri de sanie pe .cerul troienit. Ciripeau amîndouă, una mai sus, alta mai jos, cu embleme la mîneca paltonului. Nu le dispreţuiam, mi-era chiar ruşine de ele, dar nu-mi venea să ies în drum. Aşteptam un prilej, ceva care să lase impresia că ne-am întîlnit din întîmplare,, iar acel prilej nu putea să fie decît o duminică cu horă. Una singură mai rămăsese. Le-am văzut părinţii, cum îi ştiam, un pic însă îmbătrîniţi. Şi numai pe ei văzîndu-i, cineva, o forţă invizibilă, ale cărei mîini umblă prin minte, m-au reîntors la anii trecuţi, să-i retrăiesc "fie şi numai în cinci minute aşa cum au fost.

— Este ! Este ! mă lăuda profesorul de pictură. Aşa-i, auzeam pe soră-mea :

— Lăutarii au plecat la oraş, după bani. Au mai rămas Găbeaţă cu Aurica – doi ţigani, el cu contrabasul, ea cu gura. Vacanţa trecuse. Datoritei lui Mandravili nici nu am gustat din plin ceasurile alături de ale mele – mama, sora şi bunică.- în drumul spre şcoală aveam impresia că nu fusesem pe-acasă. Doar valiza era o mărturie. Nici nu avusesem timp s-o îmbrăţişez pe mama. Autobuzul venise arhiplin, lumea în staţie parcă sosise de la o nuntă. Veronica mi se părea pierdută pentru totdeauna.

*

Profesorii păreau a fi mulţumiţi de cît şi ce lucrasem, însă datorau rezultatele mele lui Mandravili. Cine să le spună că eu îl trăgeam de mînecă în fiecare zi să lucrăm ?.

— Este ! Este ! mă lăuda profesorul de pictură. Aşa-i Zugravule ? îl întreba pe cel de desen artistic.

Şi amîndoi aveau impresia că se anunţă o linie

fermă, că promit, mai ales pentru portret. Era ceea ce visam : portretul, să mă uit la mama şi s-o redau aşa cum este. M-a încurajat şi profesorul de sculptură. Cel de grafică şi decorativă n-a spus nimic, dar mi-a zîmbit cînd să iasă pe uşă. Ştiam că sînt naive lucrările mele, însă, oricum, nu mai erau cele de la începutul şcolii. Acum mi-era -drag să învăţ carte. Tata îmi trimisese bani. Cînd treceam pe lîngă cineva, pe culoare, trăgeam aer în piept, nu aşteptam ascuns după un colţ. Mergeam la cantină pe picioarele mele, sigur că am porţia mea. Pedagogul de-acolo nu-mi zicea nimic. Probabil înţelesese starea prin care trecusem şi era sigur că tot dc el voi avea nevoie cîndva. Trecea pe lîngă mine şi sîsîia printre dinţi. Continuam să vorbesc cu frate-său, să ne zîmbim – el fiind la muzică, nu prea aveam ce să ne spunem.

Ceea ce lucrasem eu era numai un semn că pot să fac faţă şcolii 'ca un *elev bun.* Mă străduiam să învăţ pînă tîrziu din noapte, în timp ce colegii de desen puneau mîna pe pupitre, luau instrumentele de suflat ale celor de la muzică şi se ambiţionau ei să dea un concert cu ferestrele larg deschise, mai ales sîmbăta, cînd centrul era un fluviu de lume şi pernele aruncate despec- torii dinăuntru zburau peste capetele plimbăreţilor. Cîţiva plasticieni băteau în pupitre, iar unul dintre greci, Calambacos, dirija de la fereastră, cu spatele spre stradă, •năduşit, trăind intens fiecare mişcare a baghetei. După un asemenea spectacol, s-a scris un articol în ziarul local despre „zurbangiii" din strada Gri viţa Roşie numărul doi. Directoarei îi venea să mănînce din fitecine, vorba lui Arghezi, iar profesorii simţeau că-i ..ustură văzduhul ca leuşteanul şi ceapa". Degeaba !

Vroiam s:ă lucrez şi mai bine. Stropul de încurajare avusese un efect extraordinar. Trebuie să pot ! Să fiu ca ei de bun ! închideam ochii şi vedeam figuri care se strîm- bau la mine, rînjeau, rîdeau... Figuri prea expresive, unele groteşti,

asemenea desenelor lui Leonardo da Vinci, care exprimau şi sufletul modelelor. Citeam din Delacroix : „Artele plastice nu sînt ca algebra la care simplificarea figurilor contribuie la succesul problemei ; succesul în artă nu consistă în a simplifica, ci în a amplifica, dacă se poate, de a prelungi senzaţia prin toate mijloacele”. Bine, dar profesorul de pictură ne sfătuieşte să simplificăm cît putem de mult ! „Frumuseţea versurilor nu consistă în exactitatea respectării regulilor, a căror neluare
în seamă sare în ochii celor mai ignoranţi. Ea rezidă în- tr-o mie de armonii şi potriviri ascunse care constituie forţa poetică şi izbesc imaginaţia, tot aş:i cum fericita alegere a formelor şi raportul lor, înţeles bine, acţionează asupra imaginaţiei, în arta picturii”, spunea acelaşi pictor romantic. Reciteam de nenumărate ori reflecţiile lui ; un fel de obligaţie a vîrstei, să culegi maxime şi cugetări, sa faci uz de ele în orice discuţie. Cunoşteam un profesor care te ţinea numai în : „Aristotel spunea că... Dide- rot spunea că...” Din păcate, ştiai dinainte cam ce ar vrea să spună. Dar cum să nu te uimească, de vreme ce nu preda limba română şi nici nu era „artist”, ci era profesor de fizică ? Foarte bine, cu atît mai bine, dar prea se băga în toate, intra peste noi în ateliere, ne analiza lucrările el îi lua în răspăr pe pictorii mari. Se băga şi în muzică. Asculta, vezi bine, muzică acasă ! Dar ăştilalţi nu ascultau şi acasă ? Predînd la o şcoală de artă e caraghios să mergi la Filarmonică ? şi nu cînd se dădeau audiţii de către elevi, ci cînd venea cîte un dirijor din Franţa sau din Anglia, un solist instrumentist...

Citeam şi mă gîndeam la el, la vasta lui cultură. „Citiţi, ne sfătuia profesorul de istoria artelor, că fără cultură...” Atunci o luam de la început, însă, închizînd ochii îl vedeam pe fizician rîzînd zeflemitor peste catedră, ară- tîndu-mă cu degetul, despărţindu-l în silabe de. cîteva ori pe De-la-croix. Orice fleac mă descuraja. Ascultam însă orbeşte sfaturile sculptorului ; el nu se exprima pompos ; smulgea cu degetele lui viguroase elementele despre care vorbea, din spaţiu, ne făcea să le vedem, să plecăm cu ele şi să le visăm. Abia prin el pipăiam noţiunea de Artă. Arta avea miros, gust, formă... Deocamdată pentru noi mirosea a pămînt şi a uleiuri.

Ieşea un profesor din clasă, intra altul. Fiecare îşî făcea

datoria şi îi plăcea să creadă că predă cea mai serioasă materie. Şi asta la cel mai pretenţios liceu din oraş. Gravi, covîrşiţi de înţelepciune şi de nemărginita responsabilitate a profesiei alese, mergeau spre catedră un pic aduşi de spate, cu ochii micşoraţi de efortul con

centrării asupra unei idei mai importantă decît orice în clipa aceea ; ei, bărbaţii cu tîmplele uşor albite, îmbră- caţi în costume curate, cu dunga la pantaloni – brici; iar doamnele, parfumate, cu părul făcut permanent, privind dincolo, peste maiestuosul acoperiş al Primăriei, ccrcetînd din priviri ceva descoperit acolo, nouă inaccesibil.

— Hai, mă, hai, haideţi la Baia publică să vîî spă- laţi, că vă umplu dracului păduchii ! ne pomeneam în cîte-o duminică luminoasei cu profesorul de pictură. Haideţi, măi, Mandravili. Hai, Veronele ! Şi tu măi Sandele, hai şi tu, acum ce să mai facem ?

Nu aveam încotro. Cum să-i spui că nu vrei să faci baie ? Dar la baie ne puteam duce şi singuri, ştiam unde este, era o plăcere să ne jucăm sub duşurile dese. Acuma însă ne ducoei profesorul, se gîndise să ne facă un bine ; nu ştiam că lui îi place să meargă la aburi.

— Lasă, mă. lasă că vă plătesc eu şi pentru cearşafuri, vorbea tare, să-l audă bine cine era acolo, şi încheia cum începuse : Hai efi vă dau eu de-o baie.

Intram cu el şi se dezbrăca de faţă cu noi. Colegii mei mergeau cu el la aburi, apoi îi zicea cîte unuia să-mi dea şi mie pe şale, şi mi se părea că vorbeşte asurzitor.

A doua zi ştia toată şcoala Ciă ne-a dus la baie şi că a plătit pentru toţi.

— A, a ? Aşa e mă, că v-am dus ? V-am dus, aşa e ? Ştiţi, ştiţi ? Că aşa am ajuns, să vă şi spăl. Om în toată firea. Parcă altă treabă n-aş avea !

Cu timpul ne-am obişnuit. încercasem să fug de cî- teva ori, să nu mă găsească, dar trimitea după mine.

— Fugişi, ai ? Nu-ţi place să te speli ? Auziţi, măi, ăstuia nu-i place să se spele, auziţi ?

Ca să nu mai păţesc ruşinea asta, duminica, ieşeam înaintea lui. Dar nici aşa nu o nimeream.

— Ei, ei, vezi ? Vezi că e bine să-ţi plătească altul ? Nu mai aveai răbdare, aşa-i ? Mai miroşi, mă, ca înainte ? Păi vezi ? Trebuie să merg cu voi ? Ce dracu, mă, altă treabă n-am ? şi-i căuta şi pe ceilalţi cu privirea, iar atunci respiram cu uşurare, că uite, şi voi aia care mustăciţi acolo...

Venise 1 Mai şi în faţa imensei Primării, tîmplarii făcuseră o scenă largă ; altcineva de la raion sau de

la regiune care răspundea de aşa ceva o împodobise cu pînză bleu şi albastră. Nu ştiam ce-o să se petreacă acolo. Am fost pregătiţi pentru defilare. Lungi exerciţii, întoarceri înapoi. Ni se dăduse mîncare bună : piure de cartofi cu o bucată de carne, iar pentru acasă hrană rece – chiftele şi salam !

Acum urmăream cu nerăbdare ce se petrece acolo, cine trece pe lîngă scena aceea şi zăboveşte mai mult în faţa ei. Vroiam Să-l descopăr pe grozavul organizator. După-amiază soarele părea de-o veselie copilărească. S-a adunat lume şi au,început să se desfăşoară programele artistice. De la balconul clasei în care învăţam, se vedea totul ca-n palmă. Ne-am permis să fumăm în faţa acestei minunăţii, fără a ne teme de cineva – doar era sărbătoare. Fumam şi înfulecam şi din hrana rece fără a ne gîndi ce ne vom face deseară. Nu ne făceam nici o grilă, în asemenea momente cînd toată lumea e cutreierată de fiorul cald şi sărbătoresc, nu te bîntuie neliniştea. Ascultam fluierele, viorile, fetele cîntînd, băieţii. Unii spuneau poezii şi atunci toţi ne buluceam la WC, pînă nu încep iar cîntecele ori dansurile. Da, uite ce se petrece aici, cum trăieşte lumea ! Atunci creştea inima în mine că sînt dat la oraş.

A doua zi, soarele era la fel de vesel. Am mers la masă, ciripeau păsările printre clădiri ; apa scînteia în băltoacele mici,, din rigole, încălzindu-ţi ochii. Mîncare bună, felia de salam pentru deseară, mai groasă ca de obicei. M-am grăbit să ocup un loc mai în faţă pe .balcon, pentru ‘a asista din nou la spectacolul dat pe imensa scenă. A început fanfara C.F.R.-ului. Nu mai văzusem şi nu mai auzisem aşa ceva. După ea a urmat fanfara militară. Aliniaţi de parcă erau săditi acolo, – cozorocul şepcilor la linie, epoleţii păreau auriţi – cîntau din instrumente de suflat într-un ritm ce semăna a îndemn, în stare să-ţi umple inima de curaj. Mă vedeam sărind peste văi, propteam un picior în vîrful dealului şi-i opream cu pieptul pe năvălitori, fără nici o dificultate. Iar

piculina subţire, ce alerga printre trompete..

corni, tromboane şi alte instrumente burduhănoase părea un spiriduş. Te făcea să rîzi, doar inima singură, şi parcă fără voia-mi, se încercăna de lacrimi. Dc-ar vedea mama şi soră-mea ce văd eu acum. De-ar fi aici, alături de mine ! îmi ziceam. Fiecare obiect, ori cît de mic, avea ceva sărbătoresc în el. Primăvara dezmorţise totul. Privirile noastre, şi lacome şi speriate, alergau peste tot şi tremurau cînd descopereau picioarele albe ale cîte unei fete. Ochii strigau pe stradă, prin mulţime, neruşinaţi, îmbrăcate frumos, fetele chicoteau mărunt pe sub balconul clasei de unde admiram panorama ; rîdeau din orice, arătau ceva cu mîna, te întrebai cu ce s-or spăla pe Ţaţei şi ce or mîrica de par atît de frumoase şi de curate.

Gata ! Afară se înserase, sărbătoarea trecuse ! Ce ne facem mîine ? Instrumentiştii începeau să mai studieze, iar noi... să mai facem cîte un crochiu, ori să învăţăm, că de carte uitaserăm cu desăvîrşire ’două zile.

*

Mă uitam la Mandravili ca la un frate.

îmi iubeam însă fratele cel adevărat ; despre el nu mai ştiam nimic de mult timp – nu ţineam minte să-mi fi trimis o scrisoare la şcoală. Aveam acelaşi sînge şi eram sigur că sînt prezent în gîndurile lui : mă obişnuisem cu el aşa, probabil m-ar fi incomodat excesul de afecţiune din partea lui. Zic exces, pentru că un dram în plus faţă de cît mi-a dăruit pînă acum, ar fi căpătat proporţii enorme. Un simţămînt de milă, o presimţire tristă se cuibărise în mine, în legătură cu el, dar şi un ■ sentiment de teamă şi de ruşine la gîndul unei întîlniri. Mi-era apropiat şi totuşi nu-l doream – şi alungam din minte imaginea întîlnirii cu el. Dar cum o trăi pe-acolo fără noi ? O, da, e tata în preajma lui ! mi-aduceam eu aminte. Visam urît, neliniştea mă copleşea din toate părţile.

Pe Mandravili îl priveam cu ochii unui dornic de un frate bun, în fiecare ceas al zilei uşor de găsit şi de ■ mîngîiat cu privirea. Nu-l simţeam aproape

cît aş fi vrut; însă discutam aprins despre desen şi culoare, lucrasem împreună, dormise la mine, mîncase ce mînca- sem eu, ale mele... îmi văzuse zdrenţele de pe sub pa- túri, dovlecii, ştiuleţii de porumb ; văzuse şoareci, îi auzise muşcîndu-se sub paturi şi în podul casei... Pe el puteam să-l iau oricînd pe la mine, dar pe altul nu, în ruptul capului ! Avusesem noroc să-l nimeresc ca prieten, să tragă la mine... De fapt auzisem că oamenii se împrietenesc după suflet; ei se cheamă, invizibile mîini îi apropie pe cei curaţi de curaţi, pe răi de cei răi...

Mă aplecam peste umărul lui să văd ce scrie. Apro- piindu-mă de el mi se părea că mă apropii de ceva care aparţinea casei mele. Faţă de Carababa, ceva mă ţinea departe. Mic, mereu agitat şi ros de invidii mărunte, deşi prezent peste tot, în nici un suflet nu era găzduit cu plăcere. Acum te amuza, acum te enerva – şi chiar dacă nu ripostai, îţi sărea cocoşeşte în creştetul capului. îşi pusese în gînd să-l egaleze pe Michelangello – îi plăcea sculptura, fusese lăudat de cîteva ori şi era adeptul stilului clasic. Numai noi, restul, mărunţi, cu ambiţii confuze, tăceam, singuri că n-o să-l ajungem nici pe Leonardo, nici pe Michelangello, dar mulţumiţi că ne punem la punct cu desenul şi culoarea. Timizi şi oarecum încercaţi de suferinţa invidiilor adolescentine, roiam în jurul celuilalt coleg grec – Calambacos, cel mai talentat dintre noi dar şi bun de însurat, ţinînd seama de vîrsta lui. Avea linii sigure, desena şi colora cum fiecare dintre noi şi-ar fi dorit. Umbla cam ameţit de glorie. Ne ciocănea cu vîrful a două degete în cap, sîsîindu-şi fumul de ţigară printre dinţi, el stăpînind în pauze, gura sobei, el permiţîndu-şi să facă serioase observaţii la lucrarea fiecăruia, fericindu-l pe cîte unul cu două-trei linii de cărbune ori de creion. Fetele de la muzică îl sorbeau din ochi şi-i cerşeau prietenie ; nouă ne fuma ţigările şi ne dăruia în schimb, din simpatie şi ca drept mulţumire, două lovituri cu degetele, în creştetul capului. Cu pantalonii lui

strîmţi pe picior, cu un fular improvizat dintr-o draperie vişinie, ce slujise ca fundal la naturile statice, călca apăsat prin atelier şi pe coridor, ţintuind cu ochi mari şi miraţi năluca artei ce numai lui se părea că se arată vie.

îl urmăream cu privirea ; nu-i uram comportamentul cam sălbatic – ştiam că-i place să-l imite pe Gauguin, citise de cîteva ori „Luna şi doi bani jumate” şi că încearcă să picteze ca el – dar nici prea drag sufletului nu-mi era şi nici prieten n-aş fi vrut să mi-l fac.

Mă oprisem la Mandravili, deşi, de la un timp nu înţelegeam ce i se întîmplă. Mă respingea tocmai cînd încercam impresia că ar avea nevoie de mine. Devenise brutal, deseori răcnea fără noimă, cînd pe tonuri înalte, cînd -joase, de porcină înghesuită într-un colţ. La început am dat totul pe seama foamei – era un gămân şi se părea că niciodată n-o să se sature de mîncare, nici la mine acasă, cînd mama îi punea în strachină trei gogoloaie de sarmale, mari, umflate peste măsură. Dar de ce să răcnească la mine ? doar eu îl socoteam ca pe un frate !

L-am întrebat.

— Măi, arta este pentru noi, mi-a răspuns. Pentru noi, grecii. Cine te-a adus pe tine şi pe ceilalţi aici ?

— Păi cum cine ? l-am înfruntat, sigur că nu prea ştie ce spune. Şi-apoi, şcoala asta e a noastră, adică românească. înveţi la noi, mănînci şi trăieşti aici. Aşa că poartă-te frumos.

Rîdea răutăcios. Nu-l multimeau vorbele mele, dar îl tulburau.

— Asa e, mi-a răspuns după un timp. Sîntem nevoiţi să stăm aici, dar o să plecăm noi cîndva în patria noastră, la Acropole, printre Propilee şi Cariatide. Vom picta şi vom sculpta acolo !

— însă formaţi la noi. Cui trebuie să fiţi recunoscători ?

Mă privea lung, contrariat că mă înfig în el. îi dădeam cu nume de artişti români, consacrati, el cu Fidias, cu Lisip... Şi. ajungeam să ne certăm pe hol sau în atelier. Ceva se. întîmplă cu el şi cu ceilalţi.

Zilnic veneau pe la ei greci – unii tineri, alţii mai în vîrstă. La unul dintre ei, Costas, mîncaserăm fasole verde, fără carne. Cum eram lihniţi de foame şi nu aveam nici o speranţă să înghiţim ceva, ni s-a părut dumnezeiască.

— Hai şi tu cu noi, îmi zisese acel Costas, haideţi la mine că am ce să mîncăm.

Acolo am aflat, din discuţiile lor, că toţi'grecii care se află în Apadiva, se întîlneau în fiecare seară într-o casă, unde cel mai bătrîn dintre ei, un profesor, îi învăţa

greaca modernă şi le vorbea despre revoluţie. L-am văzut pe acel bărbat revoluţionar. Bătrîn şi şchiop, fusese * rănit în război, aveam să aflu, venise după ei la şcoală să-i întrebe dc ce au lipsit ultima dată. Colegii mei urmaseră o cale, un drum frumos, deosebit faţă de ceilalţi care munceau într-o uzină. Profesorul îi iubea cu atît mai mult.

— Sînteţi puştani, ne spunea profesorul de sculptură auzindu-ne cum ne certăm. V-aţi luat-o în cap CÎî aţi ajuns deja artişti. Ehe... Cum zice Sandele, Baudelaire despre arhă ? cu drumul acela...

Mandravili mi se părea din ce în ce mai frămîntat. Vorbea şi mai puţin. îşi uita cărţile şi caietele pe unde nimerea ; mi se părea că trăieşte bucurii imaginare. Nu mai ştia să zică decît :

— Ai să vezi, ai să vezi tu...

— Ce. mă ? îl întrebam, dar întrebarea mea rămînea spînzurată într-un gol. Ce-o să văd ?

într-o zi, pe sub prînz, mi-a spus :

— Chiuleşte şi tu şi hai cu mine să ţi-o arăt pe mama, pe mama mea ! A venit de la Atena Să mă vadă. Peste o oră mă întîlnesc cu ea la casa noastră, unde ne ţine lecţii profesorul.

Să văd o mamă grecoaică ! Presimţeam c-o să fie ceva deosebit. Ce căutam eu acolo ? Mi-a înţeles starea şi a zis :

— Trebuie să mergi ! Şi eu am văzut-o pe mama ta. Am mîncat la tine, am dormit în casa ta. Am să-i spun că mi-esti cel mai buh prieten din România, că te simt ca pe un frate, cum îmi ziceai tu mie. Şi mai ştii ceva ? Nici .n-o ţin minte, nici nu ştiu cum arată ! Cred că nici ea nu mă mai ştie. Aş vrea să fiu numai cu tine în faţa •ei !

îi era ruşine de ceilalţi 1

’— Nu ştiu de ce ! mi-a spus apoi. Parcă mă doare ceva, parcă a murit cineva...

Ascultîndu-l, am început a-i da dreptate, pentru o clipă trăind cu impresia că eu mă voi întîlni cu mama pe care abia astăzi o voi cunoaşte. Mergeam încet pe stradă ; cînd am ajuns în faţa unei case modeste, n-am mai avut curajul să intrăm. L-a văzilt profesorul care-l aştepta la geam. A deschis uşa, a făcut cîţiva paşi apoi a coborît o treaptă a scării. L-a strigat. Urcîndu-şi cu mina piciorul beteag, l-a întrebat din priviri cine sînt eu. Mandravili i-a vorbit în

greceşte, bîlbîit, frecîndu-şl mîinile pline de apă.

Ce caut eu aici ? mă întrebam. Tulburat, mă lăsam dus pe sus de Mandravili, care-şi înfipsese degetele în umărul meu. •

Pe un scaun, nemişcată, stătea o bătrînă. O statuie ! Avea părul alb, împletit în cozi lungi, petrecute pe după* creştetul capului. Ea însăşi, îmbrăcată în alb, părea cioplită din marmură. Cu mîini galbene aşezate pe genunchi, obosite şi deja adormite de aerul rece al străinătăţii, mi s-a părut că e oarbă. Privea departe, ţintă, cu ochi rotunzi' şi albicioşi ; părea că de ani şi ani de zile scrutează depărtarea să-şi vadă fiul cînd se apropie. Nemişcată a rămas pînă cînd profesorul l-a dus pe Mandravili, ca pe un copil îndărătnic, la cîteva palme de ea şi am auzit glasul lui subţire, scăzut sub pustietatea tavanului alb a cărui strălucire de zăpadîi o mărea părul ei. I-î prezenta, apoi i-a prezentat-o lui pe bătrîna încă nemişcată, dar cu ochii şiroind de lacrimi. îmi auzeam inima bătînd ca o tobă şi plînsul mi se poticnea în gît. Vocea plînsului sugrumat să nu ţîşnească prea viu în liniştea care părea pregătită pentru o sărbătoare de înviere.

Atunci am văzut-o pe bătrînă ridicîndu-se încet, cu* mîinile întinse, să-i mîngîie faţa, dar mîinile grele i-au* silit corpul să se frîngă. A făcut un pas şi a îngenuncheat în faţa băiatului, sărutîndu-i genunchii, îmbrăţişîndu-i picioarele. A privit în sus, spre faţa lui şi, ridicîndu-se încet, cu capul dat pe spate, cozile s-au desfăcut şi părul lung i-a curs pe spate ca o mantie de ninsoare. îi săruta umerii, faţa, ochii, părul, mîinile. Auzeam numai sughiţuri de plîns. Descopeream că holul e plin de bărbaţi. N-am înţeles nimic din ce se vorbeşte ; mi s-a părut că sînt pe altă lume. Profesorul stătea lîngă mamă şi fiu, înlesnindule convorbirea. Mi-am dat s'eam că Mandravili nu-şi cunoştea bine limba – mai auzeam şi cîte un- cuvînt românesc în borboroseala lui. Bătrîna l-a luat de- braţ şi: l-a condus spre un geamantan din care a scos nişte pacheţele şi i-a umplut braţele. El le-a pus pe?

scaun ; m-a arătat cu degetul. I-a vorbit despre mine. Ea m-a mîngîiat pe păr, mi-a spus ceva încet, în greceşte. Dădeam din cap de parcă aş fi înţeles ce-mi .spune şi ochii-mi rămăseseră pe mîinile ei. Aceste mîini, îmi ziceam, scurmă şi ele pămîntul, ca şi ale mamei mele, culeg pomii de pe-acolo...

Holul s-a transformat într-o negurii de bărbaţi – se auzea un murmur grav, gros. Fiecare scria înfrigurat bileţele pentru cei de-acasă. Cum avea să fie despărţirea de mama lui Mandravili ?

Nu m-am mai dus şi a doua zi. Mi-era de-ajuns ce văzusem. O purtam în ochi monumentală, orbitor de albă. Venită tocmai de-acolo, desprinşii din marile grupuri statuare ale Eladei...'Văzusem la Muzeul de artă din Apa- diva statuia lui Palady, impunătoare, într-o ascează de prooroc, dominînd sala. Mă încărcasem de ' fericire că descopăr un artist redat astfel. Cînd am ieşit în frigul de-afară, realizam cît de mărunt sînt eu în uniforma ponositâ, mirosind a uleiuri uscate, cu ghetele scîlciate. Statuia aceea însă era neagră, de bronz, asemenea toga de pe umeri – neagră pentru că era a pămîntului meu. Dar astălaltă, a mamei Elada, era albă, asemenea mar- murii şi spumei valurilor despicate de Ulise. Ea se smulsese dinjnima vastelor cariere greceşti nemaiputînd să îndure dorul de fiu.

Toată noaptea m-am gîndit la ea, o bătrînă mamă revoluţionară ,aşa cum şi profesorul schiop era un bătrîn tată revoluţionar, însă rămas fără copii – îi fuseseră ucişi, aflam de la băiatul care ne dăduse mîncare de fasole verde.

Mandravili nu şi-a adus la internat pachetele dăruite de mama sa. Le-a lăsat la Co’stas, la loc sigur. îmi spune, însă, că are o stofă de lînă „de moare lumea”. Mi-a dat şi mie ţigări Papastratos, lăudîndu-le în neştire, nu- mărînd firele de tutun din chiştoc – era tutun crescut pe pămîntul lui, cum să le arunce pe jos ? Mi-a dat smochine ! cîteva turtite tăvălite prin zahăr, uscate, cu seminţe ce trozneau între dinţi. Le vedeam, într-adevăr ; le gustam, deşi mi-era ruşine că o fac cam tîrziu. dar ruşine de cine ? – că numai eu

ştiam şi mama, de cînd a refuzat să-mi cumpere o „salbă", de la cooperativa din sat. Ea ştia ce sînt, mîncase. în momentul cînd Man- dravili mi le-a întins, le-am recunoscut forma. Astea sînt !' am zis şi am simţit gustul lor în saliva ce-mi inundase limba în gură. Aşa trebuia să arate în închipuirea mea, visîndu-le intens pe-atunci, ori cu adevărat cineva îmt dăduse vreuna ? Şi totuşi care ar fi fost copilul ăla ne- bun, să se lipsească atît de uşor de-o smochină ? Aşa cum eram eu fericit că-mi mîntui un fel de vis tocmai cînd nu mă aştept, tot astfel era fericit Mandravili că pentru cîteva zile, deşi lui i se păreau ani, va scăpa de untura de peşte. îşi făcuse rost de două kilograme de asenacnea untură, din care, în fiecare dimineaţă şi seara înghiţea cîte o lingură în speranţa că se va îngrăşa, ca sli aibă putere pentru sculptură, la_ cioplit... Puţea îngrozitor, ceasuri întregi îi sfîrîia pe buze şi pe dinţi restul de untură rămas prin gură, pe la rădăcina limbii, cînd trăgea din ţigani şi dădea fumul afară.

— Cu astea nu mai am nevoie de untură, îmi vorbea- înnccîndu-se de bucurie, de parcă smochina ar fi putut* foarte bine să înlocuiască untura de peste.

Cîteva zile am fumat Papastratos. Nu ştiu cînd a plecat mama lui. 11 întrebam în fiecare seară ce face ea, cum se simte, cum i se pare, pe-aici cît stă. El nu- mi dădea nici un răspuns clar. Simţeam că le scaldă, că vorba lui este echivocă, dar ce motiv ar fi avut să se- ferească, şl mai ales de mine ? Amintirea chipului ei rămînea ca un vis. Vie o ţineau ţigările pe care le fumam amîndoi pe ascuns, să nu-i.mai ceară colegii greci – şi cele cîteva smochine din care îmi dădea voie să muşc cîte puţin. Dar astea trebuia să se termine. Rămînea stofa aceea faimoasă despre care umpluse şcoala. Apoi îl auzeam vorbind despre întoarcerea lui în ţară, cîndva, însă acel cîndva părîndu-mi-se îndepărtat, iar el, Mandravili aici, atît de aproape, nu- l ascultam cu atenţie, nu-mi venea să cred că asta ar putea să se întîmple vre_r odată.

Zilele se scurgeau firesc, iar discuţiile despre marele eveniment petrecut în viaţa lui se răreau.

Mirosea a sfîrşit de an şcolar. îl simţeam cum gîfîie, legat în lanţurile nedumeririlor mele, într-o lume nu numai deose

bită de cea a satului ci şi „născută pentru altceva”. Născut pentru aşa ceva mă puteam număra şi cu, doar pictasem un an, învăţasem să pictez – ajutat de profesori pictori şi nu de fitecine, ca bunăoară Vasile Doceanu care scria şi picta cruci pentru morţii din sat şi pentru care nici Fra Angelico, cu îngerii lui muzicanţi n-ar fî însemnat mare lucru. Eu cît să însemn ? Trecusem pe .lîngă Doceanu de atîtea ori, mă ştia, aflase unde sînt, ✓pentru ce sînt acolo – dar ce folos ? Mai va, ca în poveste... „Să mai mănînci nouă cuptoare de pîini...” ca să ajung ca el, dar şă-l întrec ? Şi dacă o auzi ce medii am eu ? Asta era ; mediile, ele mă frigeau pe mine cînd realizam că peste cîtva timp voi ajunge acasă, în vacanţa mare, şi mintenaş, după mine, prin poştă, mediile ! Ba- rim prin poştă, dacă tata şi mama nu participaseră la nici o şedinţă cu părinţii şi habar n-aveau cum arată diriginta.

Părinţii mei, obişnuiţi să fiu premiant ! Trăsesem de săptămîni şi de luni ce mi se păruseră interminabile şi de-a dreptul infernale, cu sentimentul că n-o să mai scap de acel coşmar, iar acum vream să lungesc fiecare zi părîndu-mi-se că amîn o mare nenorocire. M-am străduit să învăţ şi să lucrez, nu lenevisem, făcusem eforturi... Am „chiulit”, aşa e, dar numai cînd s-a lăsat primăvara, alţii se săturaseră de chiul încă din timpul iernii... Parcă trăiam altă viaţă : Soarele cald, luminos, îţi lua cu mîna gîndurile rele ; iarba curată pîrîia în lumină şi mi-o închipuiam pocnind sub botul mieilor.. Era grozav să moţăi pe o bancă în curte]a „Sfîntul Mitică”, să te pripeşti la soare, chiar dacă ţigara „Carpaţi” nu prea mergea pe inima goală. Şi apoi să priveşti ! să priveşti fetele frumoase- care ciripeau pe lîngă zidurile înalte ori printre pomii ale căror coroane începuseră să freamăte de albine ; elevele în fîşuri galbene, verzi, albastre, sub al căror tiv se vedeau pulpele albe, ori porţiunea deasupra încheieturii de la genunche şi care „e partea cea mai ruşinoasă”, cum îmi spusese Mandravili cu ochii

scînteind ; picioare care toată' iarna fuseseră ascunse, albe, prea albe acum, şi mai durdulii sus. Şi să le auzi ţăcănitul tocurilor de la pantofi, prin moleşeala amiezii, cînd, dacă aveai bani, singur te retrăgeai în gangul ce ducea spre Piaţa veche, să bei cel mai bun suc din oraş.

înainte de a ajunge acasă, se făceau pregătiri pentru plecarea în practică. Fericit că amîn cu două săptămîni necazul, mă vedeam şi eu ocupat cu grunduirea cartoanelor de alegerea culorilor (nu aveam trusă pentru ele, dar îmi făcusem un fel de săculeţ din rafie) – apoi curăţirea pensulelor, cremuirea pantofilor, că. vezi, ieşim şi noi prin ţară, îmi spunea profesorul de pictură. Eram fascinaţi. Cei cu un an. mai mare făcuseră practica la Tismana... Abia aşteptam să aflăm unde ne vor duce pe noi. Nu se ştia nimic, dar în fiecare clipă se aştepta să sosească plicul de la Minister. Deci clipa ! Cît de neînsemnată o crezusem pînă acum ! Mediile aveau să ajungă în această perioadă – treceau cîteva zile peste inima mamei şi, cum e omul făcut, mai uită.

Aşteptam cu înfrigurare clipa plecării. Nu mai văzusem muntele de cînd umblau ai mei cu mine departe de casă, dar eram prea mic şi nu-mi fusese arătat de- – cît noaptea. Şi clipa a explodat asurzitor : mergeam la Tîrgu-Jiu şi vom dormi la internatul unui liceu dc-acolo. Pictura, mai încolo, la cîţiva kilometri, pentru că, ne încuraja profesorul este extraordinar să faci peisaj indus- ' trial. „Ala ajunge maestru, mă, care ştie să jongleze cu griurile, să ştiţi şi voi”. Duminica puteam să pictăm prin Tîrgu-Jiu, prin parc, pe malul Jiului. Eram fericiţi x că o să vedem lucrările lui Brâncuşi. Ia să facem socoteala, cîte duminici avem ? Se mai adăugau şi serile, după ce veneam de la Combinatul de ciment.

Ne spălam, mîncam şi ieşeam la plimbare prin oraş... Şi totuşi, muntele ! Aşa se face că, într-o zi, echipaţi cu şevalete de cîmp, bizare chiar şi pentru lumea de la Combinat, eu cu Mandravili ne-am cerut permisiunea să mergem mai încolo, la peisaj.

— Duceţi-vă, ne-a zis profesorul Orzan, că sînteţî băieţi serioşi, dar nu mai departe de cinci sute de metri ! Şi să pictaţi frumos, auziţi, mă ? A ? A ? A ?

— Da ! ne-am frecat noi mîinile, pregătiţi să despu- iem frumuseţea de veşmintele ei de prisos, ca să folosesc o expresie tot de-a dumnealui.

Am avut grijă să nu audă ceilalţi colegi, ca să nu picteze şi ei ce pictăm noi. La urma urmei, fiecare să-şi caute un loc mai frumos. Noi, buni prieteni, ni-l alegeam pe-al nostru. Mergînd cu ochii spre vîrful unui munte ce se zărea departe – albastru, prietenos, pictural —. am ajuns la o micé'i linie feratii pe care circula un trenulcţ ce aducea pietriş din munte pentru hrana imensului Combinat, împodobit de plasticienii noştri în toate griurile posibile. Nu ştiu dacii Mandravili ajunsese măcar cu gîndul la muntele acela. Eu nu-mi propusesem nicidecum să ajungem acolo. Dar fără să ne dăm seama, merseserăm cîţiva kilometri buni şi l-am auzit pe el vorbind hotărît :

— Acum tot ne-am depărtat. Nu mîncăm la cantina aia, dar vedem muntele. Şi nu putem să-l vedem dacă nu ajungem acolo.

Corect, mi-am zis. Asta da judecată !

— Ce munte, băiete ? am întrebat totuşi cu zîmbetul ţăranului care are de-a face cu un naiv şi zice : Gata, te-am prins !

— Ala de-acolo. Ce, eşti chior ? Nu-l vezi cît de-aproape este ?

Şi mie mi se părea că muntele se află după copacii ăia. Am luat-o la picior, pe traversele liniei ferate, ca să uităm cînd trece timpul şi să ni se pară că am ajuns repede. Am sărit, cît am sărit ca doi canguri, puiandri, din bîrnă în bîrnă, pînă am început să ne-mpiedicăm şi să călcăm aiurea, gîfîind, cu ochii potopiţi de apa ce şiroia de la rădăcina părului ; loveam în pietrele colţuroase de printre linii şi nu vedeam o fîntînă să bem apă.

— Lasă, că găsim în satul celălalt, mă consolam eu însumi, decis să ajung la munte, dacă tot am pornit pe drumul ăsta, şi uitînd cu desăvîrşire de colegi, de profesori... Acum ajungem. Am încercat să-l încurajez : Bine măi Mandravili, eu te ştiam un ambiţios, şi apoi nu mai spun că ideea a fost a ta. Mi se pare că baţi în retragere ?

—7 Măi,-ajungem, nici mort nu mă întorc de-aici. Ţie ■ţi-e frică de ăia, aşa e ?

Atunci m-a apucat tremuriciul, iar el, ghicind starea

mea :

— Mie nu ! dar cu glas moale – şi obrazul a început din nou să tresară de la colţul gurii.

Ar fi vrut să mai spună ceva, însă călca gînditor, aplecat peste traverse, hotărît să picteze munţii, sîi ducă la şcoală cele mai frumoase lucrări. Era cald, o zi dintre cele secetoase ale verii, iar setea ne punea la pămînt. Mai întîi setea, cînd ar fi trebuit să mîncăm de mult, însă nu se mai arăta satul. Nici sat, nici munte ! Intraserăm într-o pădure întunecoasă ; nu vedeam decît copacii şi cerul. O ţineam pe linia ferată ; trebuia să ajungem undeva. Glasurile noastre, rar slobozite din piept, semănau cu ale puilor rătăciţi de cloşcă, secătuite de .foame şi de sete printre copaci bătrîni de cînd lumea.

— Dacii sare vreo dihanie la noi ? m-am prefăcut că glumesc. Ce ne facem ? Ăsta nu ştie ce-i aceea dihanie ! am zis cu glas tare. Adică vreun lup, vreun urs, vreun drac de-al pădurii ori de-al muntelui.

— Păi nu-i dăm cu şevaletele în cap ? mi-a răspuns. Şi el se gîndisc la asta – dar era sigur că dintr-o scurtă loviturii îl va răspune pe animal.

Am rîs ţinîndu-mă de burtă, că do-acolo urcase un junghi pe coşul pieptului, spre gît. Rîsesem piţigăiat, nefiresc, şi Mandravili s-a oprit să-mi cîrpeascîi o palmă. La jumătatea gestului a behăit el, ca un ied :

— Uite o casă !

— O casă, ai ? l-am întrebat deşi o vedeam prea bine.

Reintrasem de mult în chinuitoarea mea senzaţie, de cînd mă ştiam, că ori merg pe un drum nesfîrşit, la în- tîmplare, ori printr-o aglomeraţie din care n-o să scap niciodată. Şi într-un caz şi-n celălalt, mi se părea că acolo fusesem zvîrlit, că niciodată nu voi ieşi la liman. De cele mai multe ori călcam aiurea, la voia întîmplării, împiedieîndu-mă în buruieni, ori în manşetele pantalonilor, ca un om beat. v

De data aceasta uitasem de unde vin, ce este cu mine. Mă holbam la casa aceea pînă m-am văzut din nou printre copaci. Casa rămăsese în urmă, iar alta nu se mai vedea. Abia la cîteva sute de metri am mai întîlnit o cocioabă. Ne-am dat seama că poate fi un sat, dar nu-mi imaginasem că există aşezări cu distanţe aşa de mari

între case. Cum or comunica oamenii ăştia între ei ? mă întrebam. La noi se strigau peste gard şi, din cearta ajungeau la bătaie că găina unuia sare în curtea lui şi rîcîie pe-acolo, ori îi mănîncă pătlăgelele ; apoi, peste cîtva timp se împăcau şi-i vedeai cum se cinstesc împreună. Aştia n-aveau cum să se strige şi să se înjure toată ziua printre rostrurile ulucii. Poate să moară cineva în casă şi nimeni nu ştie, ori pînă ajunge acolo cel chemat, e prea, tîrziu. Rare, pierdute printre copaci, păreau părăsite. Asta începusem să credem. După un timp, am văzut cîte un copil cu burta goală, străduindu-se să treacă peste o punte – o prăjină, într-o ciudată echilibristică. Copiii erau mărunţi, murdari, cu ochi iscoditori, de sălbăticiune, contrariaţi de apariţia noastră. Prin faţa caselor trecea o apă şi bănuiesc că singura lor joacă era să se fîţîie pe punte, de pe un mal spre celălalt. I-am întrebat cîte ceva ; nu răspundeau, parcă fuseseră învăţaţi să nu intre în vorbă cu necunoscuţii. Dar nici nu fugeau. Mergeau netulburaţi pe punte şi se întorceau înapoi bătînd din mîinile scurte şi subţiri, ca din două aripi jumulite de pene.

La marginea pădurii s-a terminat şi cu satul şi m-am speriat de săritura lupească a lui Mandravili, spre un smoc de mărăcini. M-am oprit locului, întrebîndu-mă ce are de se zvîrcoleşte pe pămînt ? Nu vedeam bine ce se întîmplă. Am auzit un măcănit de raţă ; după cîteva minute, iată-l pe el fericit, îndreptîndu-se spre mine, cu o raţă în braţe, aproape sugrumată. îşi înghiţea cuvintele de bucurie.

— Am văzut-o şi am prins-o ! De cînd mă uit eu după vreo pasăre ? Şi ziceam : Cum mă, să nu fie nici- una ? Niciuna, mă ? a vorbit pe un ton de parcă eu fusesem vinovat pînă acum.

Nu pricepeam ce vrea să facă. Dar îmi spuneam : ăsta fiind trăit numai pe la oraş, crede că găina sau raţa sînt un fel de jucării.

— Păi ce faci, nu-i dai drumul? l-am întrebat cînd am văzut că mergem şi biata raţă se depărtează de

stă- pînii ei.

— Drumul ? Cum să-i dau drumul ? şi-a schimonosit el buzele şi glasul. .Şi a continuat de unul singur : Păi eu abia am găsit-o şi tu mă întrebi de ce nu-i dau drumul ? Aici o baß – şi a împuns cu un deget în burta lui suptă, prin care, dacă nu aş fi ştiut cît mănîncă şi cît intră în ca, aş fi crezut că numai lichid fîşîie printre pereţii elastici. O mîncăm ! a nechezat din răsputeri, sub soarele nimicitor.

— Şi dacă se ia cineva după noi ? Dacă te-o fi văzut vreun om ? Ne rupe oasele pe-aici ! fi-ţi-ar raţa a naibii ! am vorbit pe tonul mamei cînd o certa pe soră-mea că din cauza unei mici greşeli se poate scufunda pămîntul.

— Ne ascundem colo, mi-a arătat un dîmb împresurat de pomi strîmbi şi mici, refuzaţi de pămînt. dar ho- tărîţi să moară acolo.

— Şi cum o mîncăm ? Crezi că-i o treabă simplă să pregăteşti o raţă mai ales ?

— Măi ! m-a înţepat cu unghia degetului arătător în tîmplă, are carne ? Are ! a răspuns singur. E pasăre bunii ? Este ! Ce te mai întrebi ? Asta e problema, nu avem cum ? Şi de vie o mănînc, dacă vreau. Mi-e foame, înţelegi ? a vorbit cu un glas jalnic. Foame ! a scheunat, şi ochii i se tulburau, iar venele ce porneau de la colţul lor pe tîmple în sus, s-au umflat.

Am înţeles că trebuia să tac dacă nu vreau să mă aleg cu vreo bătaie. Pe Mandravili îl ştiam dintr-o bucată. El te ruga în gînd să-l laşi în pace, cînd tăcea şi aveai impresia că te ascultă, şi-ţi dă dreptate, ca apoi, dintr-o zvîcnire să-ţi înfigă degetele în gît. îl urmam ; îmi propusesem să tac, să asist la un mic şi drăcos spectacol, sub jurămînt că n-o să pun limba pe nici o bucăţică de carne. De fapt, nu vedeam că ar reuşi să. facă ceva, chi- brîturile le terminase – ultimul băţ nu luase foc şi îl aruncase, înjurînd şi pe româneşte şi pe greceşte. Apoi raţa cu ce s-o taie ? Nu aveam nici măcar cuţit pentru pictură, ştergeam paleta pe iarbă. S-a oprit într-un loc şi mi-a făcut şi mie semn să las şevaletul

jos. De-aici nu se vedea îo vreo parte dar nici nu am fi fost zăriţi de cineva. Găsise un gropan iar în el se aflau oase albe, mari, de bou ori de cal ; sătenii aruncaseră mortăciuni acolo., ori muriseră niscai animale bătrîne, rătăcite, altfel, prin pădurea aceea, oriunde găseai un loc să arunci vite moarte. Muşte mari, umflate, bîzîiau nervos printre

ciulini ofiliţi, iar pămîntul, crăpat de secetă, ne batea în frunte cu dogoarea lui. Nu mirosea a nici un hoit privind oasele acelea, ci buruienile, ori lumina răspîndeau miresme iuţi de sfinţi descompuşi la cîtcva palme deasupra pămîntului.

M-am aşezat pe o piatră mare, fărîmicioasă ; aşteptam ca Mandravili să-şi desăvîrşească nebunia.

— Nu vezi că n-avem cu ce să facem focul ? am încercat să-mi bat joc de el. Visezi...

T— Eşti un prost ! mi-a luat ultimul cuvînt de pe buze. Şi a tăcut.

Mi se părea că merg de-o viaţă cu un străin pe drum, căruia din clipă în clipă îi luam frica, o frică mărindu-se lent şi sigur – el mă eclipsa treptat.

— Păi cum ? v

— Simplu.

Şi iar îi tăcut, parcă-şi pierdea vremea cu mine. învîrtea raţa în mînă ; aveam impresia că vrea să-i rupă gîtul – singura soluţie – mai văzusem un consătean, însă era beat, care a ieşit cu găina în drum, pregătit ca pentru o treabă serioasă ce impunea un mic ritual. După ce şi-a calculat distanţa faţă de poarta văruită, să n-o stropească sîngele, apoi a culcat găina la pămînt aşczîn- du-şi imensa talpă pe. aripile ei scurte – i le ciopîrţise mereu cu foarfeca să nu mai poată zbura peste gard, după aceste încete gesturi, măsurate „bătrîneşte", cînd mă aşteptam să încerce cuţitul dacă taie bine, să nu moară pasărea cu gîtul „neluat", el i l-a răsucit, deşi avea două cuţite în buzunarul hainei, şi, din răsucitura aceea, frîn- gîndu-l scurt şi trăgînd într-o parte cu o mimă şi într-una cu cealaltă, în dreapta ţinea căpăţîna, iar în stînga imensa fericire pentru duminica aceea. Mandravili ştie el asta ? Nu ştia, însă l-am văzut cum îşi îngroapă gura în fulgii de pe guşa ei şi cum, apucînd de două ori cu el, îi rupe beregata, scuipă sîngele ce-i şiroia printre măsele şi încă o dată înfigîndu-şi dinţii, îi rupe gîtul. Şi el avea acum căpăţîna şi cît rămăsese din gît într-o mînă iar restul în cealaltă. Raţa încă se zbătea în aer ; a ţinut-o pe sus pînă nu a mai mişcat din gheare. Cînd a pus-o jos, pe

pământ, a părut că se ridică să o ia la fugă, cu gîtul pe

sus, ca un băţ însîngerat, înfipt în piept. Apoi a gemut şi întinzîndu-şi picioarele, a rămas neclintitei în ţărîna fierbinte.

Cu mişcări lente, pregătite pentru o treabă serioasă şi bine chibzuită. Mandravili a desfăcut trusa. Dintr-o hîrtie împăturită cu grijă a scos o lamă.

— Puteam s-o tai cu asta, mi-a vorbit, scuipînd un ghemotoc roşu peste ciolanele împrăştiate pe lîngă un mărăcine sfrijit. M-ar fi încurcat penele, a explicat după o clipă de dans în jurul raţei. Dinţii nu mint. Cu ei mergi la sigur, dacă-i ai ! a rîs, încercînd să imite un bariton.

— Cum o jumulim ? am scheunat, căznindu-mă să rup o pojghiţă subţire din gît. Mă simţeam implicat, al lui, cum s-ar zice ; de-acum încolo trebuia să particip cu o idee, cu ce deprinsesem din experienţa mamei, cînd pregătea cîte o pasăre duminica. Iar Mandravili, neştiindu-le, eram sigur că în continuare va uza de idei primitive. După ce smulgem penele, dacă om reuşi, că înainte de-asta trebuia opărită cu apă, altfel le smulgem cu piele cu tot, după asta, şi gesticulam cu mîna prin aer să înţeleagă bine, rămîn fulgii 1 raţa are mulţi fulgi, ţi se albeşte părul pe cap pînă reuşeşti s-o cureţi, iar în situaţia noastră...

Vorbisem calm, didactic, cum îi explicam cîte-o lecţie de istorie la şcoală ; el, înăst timp, aduna surcele, lemne uscate, cu coaja scorojită şi se gîndea la foc. A Căutat două lemne „frumoase” şi, cu îndîrjire, aplecat peste genunchii împlîntaţi în ţărîna călduroasă, a început să le frece, spunîndu-mi că iată, el ştie mai multă istorie ca mine. La asta nu mă gîndisem; învăţasem la istorie, rămăsesem cu gura căscată la profesorul atît de sentimental că-i venea să plîngă cînd povestea, dar acum nu-mi trecea prin cap să apelez la una din descoperirile primitivilor. M-am ridicat, admirîndu-l pe Mandravili şi, bucurîndu-mă, la rîndu-mi, că vom mînca, am smuls iarbă uscată, pentru foc, să nu dăm greş. Neam chinuit un timp apoi simţeam flacără curată sub fruntea noastră, deşi nu o vedeam în lumina atît de orbitoare a verii. Mandravili trăgea de pene cu ură ; m-am văzut obligat să-i spun :

— O s-o rupi, e păcat. Nu vezi că smulgi penele cu piele cu tot ? Asta era un boboc de raţă, fraged. Dacă tragi în halul ăsta...

N-a zis nimic, nu acea chef de vorbă. Am abandonat, era prea grăbit, iar eu, cu o mină, mai mult îl încurcam. Penele au fost puse pe foc – scăpase cum scăpase de ele, dar rămăseseră fulgii şi nu avea spor. I-am sugerat să-i pîrlească. Oricum, pielea rămăsese plină de ţepii, sau „cotoarele" penelor. într-un fel, Mandravili era în- cîntat de ceea ce făcuse. Dar cum rămînea cu ciopîrţirea . ei, cu spălarea interiorului ?

— N-avem cu ce ! l-am auzit după atîta timp în care mă subapreciase. La flacără.

Nu ştia cum să se exprime şi m-a pufnit rîsul. Aveam habar să desfac o pasăre, stătusem de atîtea ori lîngă mama, pe vatră. I-am explicat lui Mandravili cum să cresteze cu lama sub guşă.

— Doar ai mînă de artist, glumeam, dîndu-mi de data aceasta eu importanţă.

M-am văzut nevoit să continui treaba, iar el să ţină doar de unde îi spun. Am aruncat maţele departe, după ce am desfăcut ficatul şi pipota. Am înlăturat cu atenţie ce mai rămăsese din fiere.

Mai mult rupte decît tăiate, bucăţile de carne au început să se răsfeţe pe cărbunii ce sîsîiau sub ploaia măruntă de grăsime, sub vipia amiezii.

Mi-au revenit aripile, gîtul şi ghearele. Dacă nu aruncam căpăţîna departe, speriat de ciocul lung, însîngerat, poate că alegeam ceva şi din ea. Mandravili a devorat carnea într-o clipă. Nu ştiu dacă a mestecat-o. I-a mîncat şi oasele, fragede de altfel. Ştergîndu-ne mîinile pe pantaloni, obicei strămoşesc la care încă ţineam cu pioşenie k şi care se potrivea prea bine şi aici, iar Mandravili îl practica din instinct, ne-am poruncit fiecare un „Hai . ca pentru un mare atac. Nu ne săturaserăm, trecuse de mult vremea prînzului, dar de-acum era cazul să ne în-

■ tereseze peisajul. Şi trebuia să-l găsim la poalele muntelui ,ori, de pe munte să *organizăm* pe cartonul nostru: natura, panorama de jos... Numai că Mandravili, cînd an?i
ajuns la traversele liniei ferate, a vrut să facă stingă împrejur.

— Hai, zice, văzîndu-mă că sînt nedumerit,

— Păi nu vezi c-o iei înapoi ? După o masă aşa de. delicioasă te cred că eşti dezorientat, nu mai ştii încotro s-o iei...

— Ştiu foarte bine ! a pus punct la entuziasmul meu. înapoi o luăm, de unde am plecat. Adică la profesori, şi a despărţit în silabe, răspicat, această noţiune care a prăvălit peste mine tot întunericul pădurii.

— Păi... am îngăimat, numai pentru asta ai venit ? Asta era visul tău ? Deci nu muntele, peisajul...

A tăcut şi a luat-o singur înapoi, într-o fugă dementială. Nu-l înţelegeam cîtuşi de puţin. Pentru prima oară am simţit că omul e ceva de neînţeles. Rămăsesem locului. El poate să fugă, dacă îi ţine calea omul căruia i-a prins raţa. E înalt, puternic, mai mare ca mine se poate apăra. Dar eu ?

M-am hotărît să nu mă întorc pe acelaşi drum. L-am strigat de cîteva ori; nu mi-a răspuns, ori nu a auzit glasul meu pierit de spaimă şi de durere. Nu numai că nu se ţinea de cuvînt, îmi ziceam, dar mă mai şi părăseşte !

Am mers printre lăstari, la întîmplare, sperînd să găsesc un drum, o potecă, ori dacă nu, să înaintez paralel cu linia ferată pînă scap de satul acela. Nu aveam cum să aştept trenuleţul, nici nu ştiam unde are vreo staţie. Apoi el pleca dimineaţa de la Combinat şi se înapoia seara, tîrziu. Unde să-l aştept pînă atunci ? Mergeam lepădat de viaţă, pînă am văzut caroseria cabinei unei maşini peste vîrful porumbilor. Era clar că pe-acolo e un drum, pot întîlni picior de om, o

maşină. Dacă ar merge vreuna la Tîrgu-Jiu ! Am aşteptat cît să-mi trag sufletul, se lăsase noapte peste ochii mei, eram supărat, iar teama de ce se va întîmpla la internat intrase în mine cu coarnele. A apărut altă maşină şi i-am făcut semn şoferului. Era un Teveu ; sigur că îh spate o avea vreun loc, cabina era ocupată, am insistat să oprească. I-am spus despre ce este vorba, ce e cu mine – adică sînt pictor şi vream să ajung la munte, dar m-am rătăcit... acum doresc să mă întorc...

M-a privit ca pe un copil năzbîtios, ori prea înflăcărat, a zîmbit cu două înţelesuri şi mi-a spus :

— Oraşul e înapoi, măi băiete, nu vezi că eu merg' în altă parte ? Dacă vrei să mergi la munte, hai cu mine, dar ne întoarcem mîine, să ştii.

Preferam asta decît s-o iau de unul singur la picior, pe un drum necunoscut. Mă ştiam fricos de orice, mă spe- liam şi de o miţă ! Nu-mi dădusem seama că mă rătăcisem îneît, fără să vreau mergeam spre munte. Şoferul mi-a deschis uşa. Cînd mă urcam strîmbîndu-mă de durere că m-am lovit la genunchi, am dat cu ochii de Man- dravili ! S-a holbat la mine, galben la faţă, apoi a rîs în- tr-un fel din care eu să cred că venise după mine cu această maşină, să ajungem mai repede acolo... Mă durea capul, dar eram bucuros că sîntem din nou amîndoi şl... fiind doi, altceva e cînd te judecă profesorii. Abia acum realizam ce imprudenţă făcusem. Nu-l priveam pe Man- dravili. îmi ziceam doar : Fie ce-o fi .’ El încerca să intre în vorbă. Ştiam că pînă la urmă o să ne împăcăm, dar era bine să-şi dea şi el seama de ceea ce făcuse. Am mers destul de mult cu maşina. Dacă am fi continuat drumul pe picioare ? Dar aşa, şi mîncaţi, şi cu maşina ! Am coborît ameţit şi mă încerca un soi de ruşine. Nu era ceea ce mă aşteptam. Ori aşa se vedea muntele de jos, îmi vorbeam singur, privind prăfăria din jur, stîncile. w jerpelite, pomii răşchiraţi 1 Credeam că muntele

este un monument, un obelisc de incredibile proporţii, iar jos, la baza lui – mătăsosul paradis de fineţe, fragi, brazi şi oameni veseli, în costum tradiţional, cîntînd din fluier, după oi, cu pălăria mai pe ceafă, mai pe-o sprinceană. Aici nimerisem pe-un şantier unde maşinile vuiau ca nişte insecte gigantice. înspăimîntătoare, în veşnică agitaţie, iar oamenii mişunau printre ele tăcuţi, fiecare cu treburile lui. Credeam că oamenii de la munte sînt înalţi, graşi, roşii în obraji, nu aşa de fierţi. Ce să pictăm ?

— Cum ce ? s-a mirat colegul meu. Maşini oameni, iar în fundal – muntele. Peisaj industrial de la munte.

Mi se părea caraghios ce spune, înlănţuirea acesta de termeni ; dar am înţeles rostul temei, deşi mai fru-

mos se arăta muntele din locul unde lăsaserăm colegii noştri.

Şoferul rămăsese lingă noi, cu ochii pe şevalete. Le-a studiat, le-a învîrtit în mină chibzuind ceva, apoi zîmbin- du-şi, a spus că pleacă la treabă dar să ne găsească acolo – şi ne-a arătat locul cu degetul, asigurîndu-ne că e un punct de unde poţi alege ce peisaj îţi convine – intrase imediat în termenii plastici. Trebuia să-l ascultăm, altfel cu cine să ne înapoiem şi unde să dormim ? Se vedea un loc sus, ce ne arătase el, dar eram şi „în bătaia puştii” – toată lumea îşi îndrepta capul spre noi. însă nimeni nu urca să vadă ce facem. Lui Mandravili i se făcuse foame.

— A fost şi mică rata aia, şi prea bună.

Auzindu-l, după cît mîncasem eu, m-am simţit deodată sleit de puteri. Şi am coborît să vedem ce-i de făcut cu bruma noastră de bani. Jos, am întîlnit şoferul.

— Dacă nu vă vedeam, ne-a spus el, nu rezolvaţi nimic. Aici o şantier, e munte, făina ,toate alimentele ajung greu pentru cantină. Iar cantina e numai a

oamenilor care lucrează aici. însă nen-to, a privit spre mine ca spre unul care crede, rezolvă ! Spunînd acestea, s-a bătut şi cu pumnul în piept.

Ne-a adus a pîine mare, caldă şi un pachet de halva. Cînd am rupt pîinea, miezul era cît o şchioapă de lat. Gum de crescuse atît ? Cu toată drojdia, pîinea mamei nu arătă nici pe jumătatea ăşteia ! înţelegeam că e o pîine dublă, dar arăta cît un test de mare. Am crezut că înnebunim mîncînd pîine caldă cu halva. Mandravili a zărit un răzor prăpădit de ceapă, cine ştie ce muncitor cu serioasă structură de ţăran îl pusese acolo şi ţinea la el ca la ochii din cap.

— Nu-l devastez, mi-a vorbit el ghicind ce urma să-i spun. Iau de colo un fir, de dincolo altul. Ştii ? şi nu se cunoaşte !

— Măi, Mandravili, ţu parcă ştii cum să furi din pruncie, i-am zis în glumă.

— Păi cum să nu ? Noi am trăit în colonii, măi şl... Am înţeles ,începuse să se precipite, retrăia amintiri amare ; l-am întrerupt.

— Eu fluier, am zis. Dacă se vede cineva, fluier. Repede !

Răzorul era în spatele nostru, pe un loc lăsat; din vale nu avea cum să-l vadă cineva. Teribilă împerechere, mi-am zis : pîine, halva, ceapă şi usturoi ! Se băteau turcii la gura lui. Mi se făcuse sete după atîta halva, şi greaţă. Am coborît să beau apă şi l-am privit de-acolo pe Mandravili. Stătea parcă pe un semicerc, sprijinit de şevalet să nu cadă ; şevaletul mi se părea ciudat de-aici, dar celor ce nu mai văzuseră niciodată aşa ceva ?. Iar de jos, Mandravili părea cît bradul de înalt !

Am dormit într-un pat rămas liber. Spre norocul nostru, proprietarul lipsea în noaptea aceea. Era un pat de jos, celelalte supraetajate. Am dormit, un fel de-a spune – toată noaptea oamenii aceia pirpirii au băut rachiu, au fumat şi au jucat cărţi, iar un difuzor nu a încetat cu muzica uşoară.

Dimineaţă, soarele pripea mai tare ca în miezul

zilei cum ar fi fost la Apadiva şi la mine acasă. Săreau insecte urîcioase pe lîngă noi şi, speriaţi de şerpi, n-am avut curajul să urcăm mai încolo. Descopeream peisajul cu ochii dimineţii, nu ai sfîrşitului de zi, cum se întîmplase ieri.

— Frumos ! exclama Mandravili.

— Mai frumos o să fie cînd om da ochi cu profesorii.

— Deocamdată sîntem aici şi trebuie să ne bucurăm de clipele astea, a vorbit el ca unul cu o vastă experienţă de viaţă.

— Hm ! am apucat să zic.

între noi a apărut şoferul.

— Nu-i grozav că aţi rămas cu mine ? Trenuleţul...

Tîrziu ne-am luminat. Puteam să ne înapoiem de seara cu trenuleţul – dar cui i-a mai trecut prin cap ? M*ă lăsam în voia întîmplării, ascultam de acest om ca de singurul salvator şi ne străduiam să nu-l supărăm, că altfel pe-aici rămînem o zi întreagă. Iar el ştia foarte bine asta şi intuia starea noastră.

— Haideţi cu mine. Să vedeţi ce facem ! Pînă rezolvă şefu’ cu actele...

Deci şeful era cel din cabină, iar prietenul nostru trebuia să aştepte după el. Ce muncă avea el de făcut ?

— Sînteţi de pe-aici ? l-am întrebat.

— Din satul ăla, a zis şi a arătat cu capul spre matca unei văi în care se vedeau foarte bine casele, dar noi nu observaserăm nimic pînă atunci.

• Şoferul ne-a dus pînă în preajma internatului, rîzînd întruna. Am luat-o pleoştiţi spre internat, privind chio- rîş umbrele frînte pe zidurile prăfuite ale vechilor clădiri. Era devreme, abia trecuse de prînz, ai noştri se aflau la peisaj, ca deobicei. Ca să căpătm ceva curaj, am mers pe malul Jiului să pictăm. Ne era foame, dar în asemenea situaţie răbdam fără să crîcnim. Cînd am socotit că e timpul, ne-am hotărît să ţinem piept’furtunii.

Colegii s-au adunat în jurul nostru, fiecare vorbea repede şi se vroia ascultat. Nu înţelegeam nimic din ce spuneau. Şi iată-i pe profesori axasperaţi, făcîndu-ne cu ou şi cu oţet, mulţumiţi totuşi că sîntem vii. Anunţaseră miliţia, ne căutaseră prin tot oraşul. Ne-au chemat pe fiecare în parte să afle adevărul curat. Am spus ce se întîmplase, numai despre raţă n-am pomenit nimic.

'— Vom vedea la şcoală ce măsuri trebuie să luăm cu voi, ne-a amenin ţat profesorul de pictură. Vom vedea acolo, a repetat, dînd scîrbit din mîini, obosit după atîta frămîntare.

La şcoală ! am îngăimat de unul singur, deşi profesorul de desen artistic, mai prietenos, ne spusese în şoaptă că amîndoi au hotărît să nu se afle şi i-au sfătuit şi pe elevi să-şi ţină gura, altfel şi ei şi noi am fi păţit-o, în nici un an nu ne-ar mai trimite la practică. Ascultam cu vinovăţie – aşa era ; în acelaşi timp ne luminam la faţă ştiind că acolo nu se va spune nimic.

Numai că unul dintre colegi, trimisese o scrisoare pe adresa şcolii. Avusese grijă să ajungă înainte de a sosi noi la Apadiva. Directoarea ne-a aşteptat la tren şi acolo, pe peron amenin ţa cu exmatricularea. N-a

mai fost timp să înşirăm cu toţii lucrările în sala de festivităţi, pentru a analiza munca fiecăruia, că am fost puşi în discuţie. Fuseseră chemate toate cadrele didactice, unele aduse din concediu. Galbenă la faţă, în timp ce întreg colectivul didactic ne frămînta în priviri, directoarea ne certa cu

glas înalt, repezit. „De ce ?” am auzit apoi asurzitoarea întrebare căreia trebuia să-i dăm răspuns pe rînd.

— Ia spuneţi, să audă şi domnii profesori !

M-am bîlbîit, am început să plîng, să-mi iau angajamentul că n-o să mai fac niciodată.

— Ce angajament? a ţipat directoarea. Ce scuze? Dacă vi se întîmpla ceva, dacă intraţi în cine ştie ce nenorocire ? Degeaba îţi ceri scuze după ce dai foc la casa 1

A venit rîndul lui Mandravili :

— Colegul meu nu e vinovat. Nu are nici o vină ! Eu am zis să găsim un peisaj şi ne-am cerut voie. Ştiam că dacă mergem mult, el n-o să se întoarcă singur înapoi, îmi spusese că-i e urît, îi e frică de lupi. Cînd am văzut că nu mai vrea să meargă, l-am ameninţat. Aşa că l-am luat cu forţa. Asta urmărisem : să ne ducem cît mai departe. Vream să ajungem la munte. Pentru că eu am muntele în sînge, şi nu mai ţineam minte cum arată, am fost alungat de mic de-acasă, iar mama mea pe care am văzut-o de curînd, mi-a spus că avem casa la poalele unui munte. Asta am vrut să văd : muntele, să-l pipăi. Singur nu-mi venea să ajung acolo. Pînă la urmă plecam şi aşa, dar colegul mi-e ca un frate, am fost la el acasă, cu el pot să lucrez. Sînt mare, ştiu pe unde merg, cum să mă feresc de moarte. Şi am vrut să pictez ! Aceasta e lucrarea mea. Şi el a pictat. Sînt vinovat pentru el, dar mi-am văzut un vis împlinit. Ne-aţi spus că ne duceţi în locuri pitoreşti şi cînd colo, numai coşuri ! E frumos peisajul industrial, dar m-am săturat. Să-l văd numai pe dinafară ? Mai bine pictam prin oraş, prin parc.

De-aici încolo nu l-am mai auzit ce-a spus. M-au

trecut apele, mi se luase vederea.*Mi s-a spus că şi profesorul de pictură a ţinut cu noi, ceea ce m-a tulburat şi mai mult. „Plec de la şcoala asta, spusese, dacă-i exmatriculaţi. Au greşit, nimic de zis ,dar sînt băieţi care lucrează. Eu le-am dat voie la peisaj şi le-am spus că dacă se lasă întunericul, să doarmă acolo, că e vară, decît să plece noaptea şi să cadă în vreo groapă. Numai dărcii să nu facă.”

— Să aşteptăm noul an şcolar, încheiase directoarea. Bine n-o să fie nici de dumneavoastră, nici de ei.

O auzisem, eram în faţa uşii ,cu mîna încleştată pe clanţă.

Trecuse un an. Cînd ? Ca un vis, mi se părea mergînd spre autogara, deşi cîte mă încercaseră în săptămînile şi lunile lui ! Din Răscruci, cum am coborît din ratâ, bătăile inimii s-au înteţit. Treceam prin faţa căminului unde dormise Veronica. Dar ea era acasă de mult. Un val de ruşine îmi împiedicase paşii la gîndul că peste cîteva ore o voi întîlni. Mi-era dor s-o văd şi mi-era ruşine de ea ! Cum o arăta ? Cît o fi crescut ? De ce o fi luat pastilele acelea ? M-am gîndit apoi la domnul Florea,, să-l caut, dar aveam prea multe cartoane la mine, iar geamantanul greu, mă vîra în pămînt. Mă clătinam prin pulberea drumului şi nu întîlneam pe nimeni cunoscut, necunoscut. Pustiu ! Era prea cald, iar lumea, plecată la muncă, ori retrasă la umbră, numai de plimbat pe drum nu avea chef.

M-am odihnit de cîteva ori pe deal şi prin pădure. Nici nu aş fi putut să mă grăbesc. Frunzele pocneau sub arşiţă, mîncate de omizi. Pămîntul se albise, ca cenuşa, de secetă.

Am intrat pe poartă împleticindu-mă. Lăsasem valiza pe podişcă ; de-colo nu am mai putut s-o duc. Mama şi soră-mea erau la muncă. Am căutat cheia în locul ştiut de. ani şi ani şi am deschis uşa. Bunica plecase prin vecini, bănuiam, de vreme ce

uşa era încuiată. în casă, răcoare ! Am băut apă, multă, rece, adusă de mama cu capul, tocmai din vale, la atîta drum de casă ! O mai avea putere să ducă găleata pe cap fără a o ţine cu mîinile ? Mi se păreau străine lucrurile prin curte. Sînt al vostru ! le-am şoptit. Cîţiva pui de găină s-au speriat şi au fugit printre lemne. Am chemat pisica. M-a privit ţintă şi a sărit pe un coteţ. Numai cîinele m-a cunoscut, se gudura la mine. Mi s-a părut că rîde. I-am pus nasul rece pe obrazul meu.

— Mă mumă ! abia a putut să zică mama, lăsînd jos de pe cap iarba culeasă pentru capre. Venişi mă, ai ?

— Venii, zic. Mă pregăteam s-o sărut, şi pe soră-mea care şi ea, oftînd, a lăsat să cadă „plasta” de iarbă de pe cap, ce mi sc părea cît coroana dudului de mare.

— îu ! Fugi de-aici să nu te mai văd ! şi a făcut din mîini a lehamite, privind spre stingă ei, în pămînt. Ne-ai făcut de rîs cu notele alea ! Mă mîndream cu tine pe-aici, călcam pe bulgări de aur. Numai zece aduceai. Dar la oraşul tău...

Deci oraşul meu !

— A fost primul an ! Mi-era greu ! E greu...

— Mă, nu zic ba, s-a aşezat ea la umbră ştergîndu-şi părul alb ,de apă, dar nici aşa !

— Aşa cum ? am sărit la harţă, să mă apăr, ştiind din experienţa cu colegii că dacă nu te dai bătut ai chiar şansa de-a învinge. Cum adică ? Alea nu sînt note ? Păi mata ştii ce e acolo ? Unii le au şi mai mici – cum de fapt era ,dar nu la specialitate, în afara unuia Marinescu. Am vreun patru, vreun cinci ? Nu ! Păi vezi ? Am rămas repetent ? Păi vezi ?

— Mai ai timp. încă patru ani de-acum încolo...

Aşa era, însă... ştiam, prinsesem că se poate mai mult. Deocamdată aveam ambiţia, visurile, dar de la vis pînă la izbîndă, e cale lungă. Mama şi-a înmuiat glasul, însă ştiam ce este în sufletul ei : una – mă face pictor, meserie în care nu avea încredere ; doi – cheltuia şi atîţia bani tocmai pentru asta ;trei – uite ce note iau pentru atît !

— N-ar fi fost nimic, am auzit-o, amărîndu-se, dar al dracu poştar, a deschis plicul şi a arătat hîrtia aia pe la toată lumicica ! A rîs şi al percitorului.

— Al cui ? am insistat eu cu gîndul la Veronica. Ea să nu fi văzut !

— Toţi, mă, ce mai, toţi, toţi !

Soră-mea asculta ; nu zicea nimic.

■ – Şi ? am arătat cu capul spre casa Veronicăi.

— Dă-i încolo, că sînt plecaţi. S-au dus la băi, auzi ? La băi ! a zis apăsat, de parcă băilea astea ar fi fost pierdere de timp.

— Au luat-o şi pe Veronica ? am tresărit şi am întrebat cu glas limpede, îndărătul căruia se aduna numai durere.

-— Păi pe ea de ce nu ? s-a făcut asta...

— Ce s-a făcut ?

— Frumoasă rău, şi deşteaptă ! E premiantă, auzi ? Numai tu te-ai dus acolo să te prosteşti şi să mă laşi săracă. Mă ! a strigat din senin, cînd nu mă aşteptam, după ce mi se păruse glasul ei monoton, să stai aici, auzi ? S-o dai dracu pe-aia de-acolo şi să te duci la Răscruci, auzi tu ? închid ochii şi zic că n-am avut banii ăia, îmi iau gîndul de la ei. Şi să nu mai ieşi pe drum că rîde lumea ! Rid şi curcile de tine ! Hai, i-a zis soră-mi, scurt, ridi- cîndu-se într-o clipă de jos. Rămăseşi cu gura căscată ! Proasto ! Hai la treabă.

Ea era mereu proasta, de cînd nu avusese noroc. Mama era supărată ; supărarea urcase în ea treptat pînă se umpluse paharul. Ştiam că o să-i treacă repede, însă gîndul pentru Răscruci se vedea că o obsedează mereu; vorbea despre comuna asta de parcă ar fi fost un fel de casă de-a noastră, unde ăia abia aşteptau să mă vadă – adormeau cu gîndul la mine ,alte treburi nu aveau...

Am ascultat de sfatul mamei şi n-am ieşit din casă cîteva zile. Mă plimbam prin grădină. Ajungeam pînă la marginea vîlcelei şi priveam de sus matca umbrită, răcoroasă ,apoi îmi lăsam ochii să plutească peste vîrful pădurilor catifelate ce îmbrăcau dealurile. Mi se părea că sînt ferit de orice pericol dinafară, z de orice adiere a oraşului, aici, în satul meu înconjurat de păduri. Seara o luam înapoi spre casă, prin porumbii înalţi, furişin- du-mă, să nu fiu bănuit de nimeni. Cîtor persoane le arde mereu de viaţa mea ? începeam să mă întreb. Lumea s-a amuzat puţin şi a trecut la ale ei. O fi exagerat şi mama. Pe mine nu mă interesează ce fac alţii, cum trăiesc, cum se îmbracă. Trebuia să-mi deschidă altcineva ochii, să-mi hărtănească auzul că uite ce şi-a cumpărat cutare, şi atunci... ochiul se îndreaptă într-acolo, dar puţin mă interesează. M-am hotărît să ies în drum, cui trebuie să-i dau eu socoteală ? Aha, stric impresia lumii! Dar impresia mea despre lume cum o fi fost ? Cînd să ajung în drum ,mi-am dat seama că nu aveam de ce să ies. Nici la vale, nici la deal nu se vedea nimeni ! Cîte un cîine traversa şoseaua, ori cîte o găină descoperise ceva în mijlocul drumului. Veronica nu era acasă ! Prietenul Cotolici poate o să mă caute. Şi el, cu ale lui... Lasă-l să întrebe el de. mine.

Soră-mea mă privea blînd, lung. Rămînea cu ochii pierduţi într-ai mei şi mi se părea că e copleşită de-o milă

fără margini. Mă trezeam cu mîna prinsă într-a ei. Mama nu mă punea la nici o treabă. Nici n-ăr fi avut la ce. Singura preocupare era să lucrez, să desenez portret, mult, şi să pictez. Trebuia să încep cu bătrînii satului, apoi să trec la copii.

Oncea, un bătrîn trecut de optzeci de ani ce nu se despărţea niciodată de Biblie, a venit la mine să-i citesc. L-am desenat şi în creion, şi în cărbune ; i-am făcut şi două uleiuri. Era prea expresiv ca să nu fie uşor de prins. Venea în fiecare zi. Cu ochii săi albi, cu figura lui subţiată, împietrită într-o anumită poziţie, cu gura larg deschisă de parcă ar fi răcnit la morţii ce-i făceau semne să vină la el. A venit apoi Găianu – despre care în copilărie se vorbea atîtea. Nu-l văzusem cum arată, dar îl visasem. Acum abia sosise din puşcărie. Expresia lui eră aburoasă.

îmi spunea el că mă ştie de cînd eram prichindel. A auzit că desenez oameni şi a venit pe la mine să vadă cum îi prind.

— Păi nu vrei să te fac ?

— Pe mine ?

— Păi de ce nu ? îi dădeam de înţeles, fără să vreau, că şi el merită.

— Bine, dacă zici că...

Mă interesa chipul lui care se detaşa treptat dintr-un nor de ceaţă —fruntea cărnoasă, ca a lui Nilă Moromete. buzele groase, gîtul strîmb, capul strîmb, privirea ascunsă, sfredelitoare – prea vie pentru un muribund.

— E om bun, a zis mama. Adică s-a făcut om bun. A pătimit acolo destul, că nu i-ar fi dat drumul dacă... Acuma cred că nici un pui de găină n-ar tăia.

îi priveam portretul. Pentru mine era clar că seamănă, dar să vedem ce zic alţii. Văzusem cîteva persoane care jurau că nu eşti cel din fotografia făcută ieri. Mama nu zicea nimic. L-am desenat apoi pe Roşea, paracliserul. Era complet surd. Nevasta nu-i dădea să mănînce, nu-l spăla ; pentru ea nu mai era om. Roşea rîcîia podeaua bisericii de ceară, mătura, aprindea şi stingea luminările. înaintea fiecărei slujbe spunea o rugăciune iar lumea îl asculta cu credinţă, în timp ce glasul său uscat parcă nu-i ieşea din piept, ci din mîinile galbene ce şi le ţinea cu smerenie sub stern. L-am tras de haină pe drum şi a

venit. Trebuia să-l fac aşa îneît oricine să-şi dea seama că e al unui surd. Mama şi-a pus mîna la nas, după ce l-a văzut. Au urmat apoi Cicic, care povestea că brînza cea mai bună în timpul războiului, era brînza cu viermi. Hîtru. lăudîndu-se mereu cu bolile lui din tinereţe, se schimonosea în fel şi chip cînd îmi poza ; dar ochii lui cîrpiţi, traşi la colţuri parcă de nişte greutăţi amare, nasul lung, coroiat ,cu nări lătăreţe, se adunau pe hîrtie, chiar dacă aici îşi schimbau dimensiunile. Portretul lui trebuie să miroasă a praf de puşcă, a brînză şi a fustă de muiere. L-am desenat pe furiş pe străbunicul Veronicăi. Uita mereu că trebuie să stea ca un sfînt. Surzise şi el şi parcă dăduse-n altele, zicea mama. Cînta în gura mare pe lâ poartă, striga după copii, că de ce nu-i dau bună-ziua, pîrţîia din gură cînd trecea cîte o fată. De pe planşa de desen mă privea fix un sfînt, ce a pătimit mai mult decît toţi şi pentru pămînt, şi pentru cer.

Nu ştiu de ce am desenat-o doar o singură dată pe bunică-mea, deşi mi-ar fi fost cel mai înţelegător model. Cineva trăgea de mine înapoi, îmi dădea peste mînă – parcă moartea, care nu vroia să încurce chipurile.

Le desenam des pe mama şi pe soră-mea. Se bucurau că mă uit la ele, deşi fiecare vroia să arate mai altfel... Zvonul că fac chipuri se întinsese prin sat. Era foarte bine. Acum mă lăudau, uitaseră povestea cu mediile. Poştaşul nu-mi mai rîdea în nas, întrebîndu-mă şi cînd trecea la deal şi cînd se înapoia : „E greu, e greu ?” Apoi, rîzînd tare : „Greu, da mişcă !” A intrat pe poartă cînd îl desenam pe un nebun din satul vecin, surprins în cli-

pele lui de cuminţenie. S-a aşezat sub dud, la umbră, şi m-a pus să-l las pe acela şi să-l desenez pe el. Pe omul care rîsese de mine în faţa lumii, nu-l bănuiam a fi şi cel mai încîntat de ceea ce desenez. Cine, şi de astă dată, putea să răspîndească cel mai repede zvonul de ceea ce fac ? Astfel că a doua zi a venit Mitriţă, ţiganul. Să-l desenez şi pe el, că mii tunde ! El eni fierarul, dar şi frizerul satului. Apoi fiu-său, care-mi fusese coleg de primară. Altul, Giurea, pe care-l bătusem la palmă. Sfios şi dornic să-l „fac" alături de nevastă.

Continuam cu autoportretul la lumina zilei, sau a lămpii, noaptea, pînă tîrziu, cînd mi se umflau ochii şi nu mai puteam de cap. Mă simţeam al meu. Prindeam curaj.

Valea se umpluse de umbră. Numai dealul după care se lăsase soarele, avea umerii aprinşi. Poteca şerpuia printre tufe, pe marginea cîte unei gropi, a unui mic hududoi... Lucea stins, albicioasă prin întunecimea cu ţesătură rară. Cocoaşele pămîntului înverzit porneau una din alta, pe sub iarbă ; aveau o surdă rumoare, cum vorbeşte lumea în biserică, în aşteptarea preotului ce trebuie să sosească din clipă în clipă. Pădurea tînără, scundă, îşi răcorea gurile de vărsare ; tremura mărunt . în umbra văii. Nu se auzea nici o pasăre pe sus, ori lovind cu sfîrcul aripilor frunzele gîrniţelor. Se aştepta în linişte ceva, ori era tăcerea după o grea pierdere a cine ştie cărui suflet al locului ? Sau liniştea dinaintea nopţii, pacea bătînd mătănii în faţa Cuminţeniei pămîntului. ea însăşi ascultînd o depărtată cîntare a adîncurilor, numai într-un anumit ceas al zilei auzită.

Priveam fiecare părticică de pămînt, călcat de mine pînă acum un an. îmi aduceam aminte şi cele mai mărunte întîmplări, ori clipe cînd mama, în timpul prînzu- lui, la capătul locului, după sapă, sau seceră, aşternea prosopul alb, de bumbac, pe

iarbă, lua oala cu lapte covăsit şi, la umbră, ne împărţea lingurile de lemn; şi începeam să mîncăm din laptele ce se oţetise, dar căpătase miros de iarbă. Pe-aici o luam la fugă de urît că se ia după mine cineva ieşit dintr-o gaură a pămîntului,, ori de sub malul ţinut să nu cadă de rădăcina unei tufe.

Se deschideau în faţa mea uriaşe foi ale pămîntului vă- luros, iar sîngele, venele pline, lungi, subţiri porniseră în toate părţile prin el. Şi el îmi mulţumea. Bulgării mici şi uscaţi intrau în carne. Am rugat valea, pădurea, poteca să nu mă uite. Am ajuns printre case cu un sentiment de vinovăţie. Apoi sila că trebuie să trec pe lîngă privata şcolii vechi.

Am luat-o prin întuneric spre casă, împiedicîndu-mă de bulgării, mari, uscaţi. Mi-era frică de cîini – lătrau, nu lătrau ,eu dădeam dintr-o nuia în urma mea, cosind aerul cînd în faţă, cînd în spate, apărîndu-mă... Mă apropiam de biserică, mi-era urît singur pe-acolo, mi-a- duceam aminte de povestirile bătrînilor despre cîte-o întîmplare spăimoasă, prin preajma drumului pe unde sînt duşi morţii ori prin faţa clopotniţei. Deodată mi s-a părut că fîşîie ceva în urmă-mi. Nu se vedea nimic din • pricina beznei, dar întorcîndu-mă brusc, am surprins o respiraţie caldă, speriată ; am simţit că lovisem ceva cu nuiaua. Apoi am avut impresia că sînt urmărit din scurt. Se auzeau paşi uşori, care abia atingeu pămîntul. I-am simţit în faţă-mi, cît să nu mă împiedic de ei. Din nou am lovit, cu toată forţa şi nuiaua mi-a fost prinsă. Cum de-o vedea ? M-am aplecat să iau bulgări, cu inima în gît, cu părul, ariceat. S-a depărtat cîţiva metri în urmă, apoi a venit din nou lîngă picioarele mele. Mergeam de-a-ndaratelea şi mă răsuceam brusc pe un călcîi să surprind nenorocirea cînd este gata să mă înşface ; încercam să mă apăr, nu ştiam cum. Am ajuns în faţa bufetului de unde o lampă

împrăştia lumină confuză. O namilă de cîine-negru, tîrînd un lanţ după el, mă urmărise atîta timp. Nu lătra, nu se repezea să mă muşte pe furiş. Acolo l-am huiduit cu glas tare, cît am putut să strig. A fugit printre butoaiele de gaz. Nu ştiu cum am ajuns acasă. îl simţeam din nou apropiindu-se, rămînînd un pic în urmă. Am ţîşnit cît am putut de repede pe poartă, să nu intre odată cu mine, şi m-am lovit la mîna bolnavă. Pînă spre dimineaţă, cînd m-a biruit somnul, un cîine străin – toţi din apropiere erau cunoscuţi ai cui sînt, după „glas" – a urlat cu necontenire.

Lucram. Asta şi trebuia să fac. într-o dimineaţă – abia răsărise soarele, lumina era încă galbenă şi o puteai pipăi, m-a sculat mama că e un băiat la poartă. Venise, fără să mă anunţe, fără să-şi arate această dorinţă vreodată. prietenul meu de sucuri Veronel. Nu-mi plăceau surprizele, ştiindu-mi casa cît de mică şi cît de ticsită de trenţăraie nefolositoare este. Venisem o dată cu Man- dravili, gata ! ne chinuiserăm amîndoi într-un pat, mama şi soră-mea în celălalt... Dar ăstei avea casă mare, aşa spusese, pogoane de vie... M-am prefăcut că mă bucur. Mama a tăiat repede "un pui de găină. Spre stupoarea mea, nu se strîmba la mine, nu-mi făcea cu disperare semne ciudate. Soră-mea mieuna şi ea pe lîngă mania, grăbindu-se s-o ajute, dînd dovadă de un zel necunoscut pînă atunci ; mieuna subţire, cîntat, schimbîndu-şi glasul : iar bunică-mea se părea că e pregătită să redevină fecioară. Şi mîţa, sărea ca o minge, îşi compiica figurile în aer ; cîinele fugea prin curte, pîndind pe sus, să prindă fantomatice păsări sau veşminte. Acestea mi-au deschis sufletul şi m-au făcut să-l iubesc pe Veronel. Venise băiatul pe la mine. Nu să lucrăm, ci să mai stăm de vorbă, să vadă cum e pe-aici, să cunoască ţara, ca un viitor artist. Şi mă trezesc cu o scrisoare de la Mandravili că vine şi el !

— Să vie toţi, mă ! toată şcoala aia a ta ! m-am pomenit cu mama că ţipă la mine prin grădină, cînd nu mă aşteptam. Că aici e traftir.

-Am tăcut. îmi înghiţeam un fel de plîns ca nişte dumicaţi răi. Era pe la începutul lui august, ce se anunţa stufos din primele zile, cu ploile şi zăpăceala lui de raze moleşite. Veronica venise, dar cum să stau de vorbă cu ea cînd doi

draci se ţineau după mine ? Ne priveam pe furiş – ea preocupată de ceva la care nu aş fi avut acces niciodată, eu prefăcîndu-mă că sînt absorbit de artă. Esenţial era că există, e acasă, respiră aerul din preajma casei mele, o văd prin curte, prin grădină, pe la poartă. Mi-era ruşine s-o salut, cred că asta i se întîmpla şi ei, ca oricărei adolescente un pic încrezută, mai mult romantică şi din plin îndrăgostită. Nu mă întrebam dacă

mă iubeşte, dacă are ceva pentru mine, premiantă cum auzisem că este, pe-acolo. De fapt nu-i spusesem niciodată c-o iubesc, n-avea cum să ştie asta. De unde să-i pretind eu reciprocitate ! cum îi auzeam pe colegii mei plini de succese. Poate că ea mă compătimise cîndva$_p$, îi fusese milă de mine, îi auzise pe părinţi. Mi se părea din cale-afani de frumoasă. Durdulie, cum obişnuisem şi eu de la cei vîrstnici să apreciez omul „sănătos", un pic maturizată, dacă termenul nu e prea pretenţios, nu căuta tovărăşia nimănui. O dată mi s-a părut că-mi zîmbeşte printre aracii de vie. Nu înţelegeam, însă, ce se întîmplă, de ce nu ne mai vorbim, noi, care cîndva ne căutam unul pe altul. Nu pricepeam că eu trebuie s-o întreb de vorbă. Tăceam şi aşteptam să vină la mine. Veronel o văzuse şi ne spunea că vrea „s-o agaţe". Mandravili strîngea din dinţi de invidie, iar celălalt îngroşa gluma şi rostea cuvinte urîte. Şi mie îmi venea să-l sugrum. Nu ştiam cum să scap mai repede de el. Mă prefăceam că am necazuri cu stomacul, noaptea ieşeam mereu afară, doar- doar oi vedea-o prin geamul uşii, la lumina lămpii. Aşteptam pînă cineva sufla în lampă şi intram în casă deznădăjduit. Pe Veronel şi pe Mandravili îi săturam cu fasole şi cartofi. Nu spunea Mandravili că astea sînt alimente de bază ? Găina, prin tradiţie, numai duminica se taie, şi dacă o ai. Uite colo şi garniţa cu untură, în care se mai găsesc jumări, apoi ouă, dovleac fiert... Aşa e vara, se scuza mama parcă albită dintr-odată, dar mereu cu un soi de cîntec pe buze, despre care nu ştiam ce să cred, întrucît şi cînd e supărat omul .poate să cînte cevâ.

A apărut pe negîndite şi tata. în fond era vară, mă aflam în vacanţă, de ce să stea numai ^prin Bucureşti ? Iar vara orice om dă pe-acasă, mai pune lucrurile la punct. Mama l-a luat la rost, de ce a venit ? A uitat ce are de făcut ? îşi răspundeau unul altuia pe înfundate, scurt, în şoaptă, să nu se facă de rîs în faţa colegilor mei. A dormit, din prima noapte, pe vatră, în cealaltă cameră, unde nu avea loc nici un pat.

— N-are nimic, a zis, e mai răcoare aici.

— Nici în şopron nu mă culc. Nu mă culc pentru că mi-e frică de şobolani şi de dihori, dar dorm bine aici, pe vatră, mai bine ca în odaie. Pe prispă, m-am gîndit eu, mă mănîncă păduchii de găină.

Tata venise cu puţini bani la el. De unde să aibă el „flotant” pe buletin ? – iar razii se făceau mereu.

— M-a pîrît al lui Ciocîrtel ! ne-a spus prin grădină, într-un asfinţit de soare, cînd se auzea numai motorul morii peste deal. Îi e necaz că tu ai luat la şcoală şi a lui a rămas acasă. Zice că dacă nu mai pot să fac rost de bani, pierzi şi tu.

— Păi da, s-o creadă el ! am zis cu ciudă, sigur că nu se va întîmpla asta niciodată, fără a bănui însă cîtă tristeţe era în tatii şi cît de pustii i se păreau drumurile. Apoi l-am auzit spunînd :

— Nu mai pot !

Am tăcut. Mama s-a prefăcut că n-aude.

— Nu mă mai duc ! Sînt bolnav, a reluat el, vorbind cu gura spre pămînt.

Îşi ţinea umerii ridicaţi, iar faţa îi rămăsese stăpînită dc expresia omului mirat mereu de ceea ce se-ntîmplă în juru-i.

A plecat a treia zi. Nici nu apucaşe să-şi tragă sufletul. Nu-i mai zisese nimeni să plece. S-a hotărît singur, privind peste case, spre dealul ce trebuia să-l urce A cerut o găleată cu untură, să i-o dea unei cocoane. Aveam multă, rămasă şi de anul trecut – prinsese un miros urît. Se topise de atîta căldură. Se întreba cum o s-o ducă pînă la rată. Nu l-a petrecut nimeni. Nici n-ar fi vrut.

Veronel pleca. Avea o prietenă şi i se făcuse dor de ea. Intrase în el neliniştea după ce o visase cu alt băiat. Mai bine ! Nu ştiu cît se bucura Mandravili, care avea de gînd să stea probabil pînă la sfîrşitul vacanţei, dar eu eram de-a dreptul beat de bucurie că pleca ăl de pusese ochii pe Veronica. Apoi, lui îi ardea de

alte alea : să mergem cîtă-i ziua pe vale, să ne tolănim pe pătură şi să mestecăm în gură cîte-un pai. Nici unul dintre noi nu avea chef de vorbă şi cred că se instala blînd plictiseala în fiecare, cînd nu ai nimic de făcut şi-ţi piuie urechile. Eu cu Mandravili mai aveam, dar Vero- nel ne făcea semn din mînă s-o lăsăm moale. Acum îşi punea într-o mică sacoşă trenţele cu care venise.

Rămaşi în doi, am început să facem peisaj. Mă întrebam cu ce impresii o fi plecat Veronel. Cu Mandravili, era altceva, îl socoteam de-al meu, nu e „năsfiros", o auzeam pe mama. Se mulţumeşte cu orice, nu strîmbă din nas. Ne înfricoşa din nou însă scrîşnitul lui din dinţi, cînd dormea cu ochii deschişi.

într-o seară latră cîinele şi iese soră-mea la poartă.

— E poştarul, fă ! îi zice mamei, sfătuită să nu dea voie la nici un om în casă, mai ales seara, că ele sînt două femei, n-o mai puneau pe bunica la socoteală, „e iertată demult". Şi nu e bine să dea drumul vreunui bărbat. Dă în cîine, să intre încoa', parcă e turbat !

— Lasă-l ! a tresărit mama bucuroasă că e poştaşul – un asemenea om mare. Ce om, mumă ! se uita ea la mine, luminată de onoarea ce ni se face – să ne calce el pragul ! S-a dus vestea despre tine că eşti la oraş, aia e. Adu-l fată, încoa* ! s-a repezit spre soră-mea, adică de ce întîrzie ? Sînt băieţii ăştia aici, a vorbit apoi de una singură neştiind ce să facă mai întîi ca să pară camera „aranjată". N-am nici o litră de ţuică ! mi s-a văitat. Cu ce să-l cinstesc eu pe ăl om ? că el ne aduce banii, scrisorile de la tine !

— Da mai lasă, am zis eu, fără ţuică nu se poate ?

— Ei, mumă, ce ştii tu ? Nu-i dai, ţine scrisorile la el, ori mi le aruncă în curte, să le

mănînce porcul. Nu-mi dă banii...

El a deschis uşa. A dat mîna cu noi, băieţii, şi s-a aşezat pe pat, „punîndu-şi alături geanta mare, ce mirosea puternic a piele învechită.

— Mă Aurică, a tresărit mama, cu sufletul la gură, mă tu mi-oi fi adus vreo telegramă ! Să nu-mi dai vreo veste rea, auzi ?

O clipă am îngheţat şi eu. Plecase tata şi cine ştie ce i s-o fi întîmplat. Ori lui fratemeu...

— Nu ţaţă Constantino, a rîs el ca unul pentru care lumea are şi un fel de frică. La de-astea o trimit pe ne vastă-mea. Eu nu am curaj, cît mă vezi... Cînd e să vină ceasul rău, nu mai e nimic de făcut, iar eu sau ne

vastă-mea ce vină avem ? Aşa e, mâi Săndele ? că tu eşti băiat deştept.

Am clătinat din cap.

— Chiar aşa, a zis mama, dînd din mîini, alungind răul de-o parte. Aşa, mă, mînca-l-ar muica ! numai veşti bune să-mi aduci, auzi ’mneata ?

Am rîs copilăreşte cu toţii. Poştaşul ne privea lung, cînd pe mine, cînd pe Mandravili. Apoi :

— Măi băieţi, am văzut eu ce dă din mina voastră. Vreau să punem ceva pe roate. Şi către mine : Săndele, ştii cit • se chinuie mumă-ta şi cu tac-to pentru tine. E greu să te ţină, banul...

întăream din cap că aşa este, fîstîcit ce e cu atîta dragoste pentru mine.

— Şi ai trecut prin necazuri, măi băiete !

Mama rămăsese cu ochii pironiţi pe el.

— N-ai vrea de acum încolo să-ţi fie mai uşor şi chiar să-i ajuţi pe-ai tăi ?

— Aş vrea eu, dar... mi s-au împleticit cuvintele în-, tr-o salivă cleioasă, neîntrezărind nici o posibilitate atît de fericită.

E simplu, dar numai să vreţi ! şi a privit spre amîndoi. Adică să pricepeţi ce vreau eu să vă spun. Să fiţi de acord cu mine !

Ce-o vrea ăsta ? – mă întrebam şi zîmbeam mînzeşte cu capul în jos. O fi el poştaş, zic, adică l-a făcut socru-său, şi i-a dat şi iapa, aia albă pe care o ştiu de cînd am început să deosebesc calul de găină – o iapă încă sănătoasă ce aştepta răbdătoare în drum pînă vestitul poştaş, pensionat de curînd, care aducea colete, bani şi scrisori, împărţea peste porţi ce-i era uşor, restul ur- mînd a fi luat de la el de-acasă, unde era un fel de sediu. Prin noroi, de departe,de la Turtaşi, aceeaşi iapă aducea şi acum ce trimiteau acasă oamenii plecaţi să se [k] îmbogăţească dacă tot li se luase „averea”. Ăştia nu munceau la colectiv. Pentru ei oraşul însemna totul – şi nici oraşul nu ar fi putut fără ei.

— Păi ce să facem ? mi-am ascuţit umerii şi m-am înfipt mai bine în salteaua lăsată mult pe marginea patului.

— Bani, mă, bani ! şi i s-au mărit ochii de parcă prinseseră în ei minunea şi vrea s-o vedem cu ochii lui.

Nu pricepeam. Mandravili îl privea ca pe un model căruia nu-i era prea uşor să-i stabilească ce are mai caracteristic. îl desena în gînd, dar era nemulţumit. îl privea printre gene, cum se obişnuieşte. Apoi i-am văzut mărul lui Adam, destul de proeminent, cum urcă şi coboară între furculiţa sternală şi beregată.

— Bani ? a întrebat el. Păi ce bani ?

— Ce bani, auzi ! s-a mirat poştaşul de parcă nu se aştepta să fim aşa grei de cap. Să faceţi bani, că de-aia sînteţi pictori !

Acum înţelegeam. Şi Mandravili. Numai mama şi soră-mea mîngîiau în continuare pisica, cuibărită lîngă piciorul patului. Auziseră, ori se prefăceau că nu ? Că el s-a văzut obligat :

— Adică eu fac rost de vopseluri şi de hîrtie. Plătesc astea, treaba mea. Vouă vă rămîne să faceţi sutele, îmi daţi şi mie, le rămîn şi lor destule, s-a întors spre mama.

Mamei i se legase limba. Nu-i văzusem pînă atunci o privire aşa de albă. Mi s-a părut că ochii ei s-au dat peste cap. Soră-mea a ieşit prin curte. Ştiam ce e în mintea ei, ce sfaturi îi dăduse mama – ăsta e om însurat, nu trebuie să stea prea mult în faţa lui, să intre nevastă-sa la idee. E bine să i se audă glasul prin curte...

— Vă dau o sută ! a scos el din portofel una nouă, neşifonată. Să faceţi după ea. E bine ?

Mandravili a dat din cap. Ochii îi sticleau. Părea fascinat. Învîrtea suta pe-o parte şi pe alta. Privea prin ea, ţinînd-o în dreptul lămpii. I-a dat de înţeles că va încerca. Nu mă gîndisem niciodată la treaba asta. Simţeam însă un frig lăuntric şi mirosul depărtat al zăpezii. Dar nu-mi dădeam seama ce primejdie ne-ar paşte, în ce bucluc vroia să ne vîre omul acela, sau în ce intra şi el dacă într-adevăr era atît de naiv.

A plecat fericit. Cu înţelegerea dă nu va ieşi un cuvînt din această casă. Urma să ne caute peste o zi, două. Lui Mandravili i se părea o treabă uşoară. Abia cînd a început să privească atent un colţişor, a căzut

pe gîn-

duri, cu- ochii sleiţi în golul în care pierise minunea ce pînă acum zîmbise la el. Omul trebuia să ne caute şi să ne apucăm serios de treabă.

Mama m-a tras de-oparte :

— Muică, ăsta vrea să vă bage-n belea ! Eu îl iau la goană cînd o mai veni pe-aici. Păi cum să „falşifici” ? Doamne ia-mă !

în ciuda neliniştii, tentaţia se părea că lucrează în taină, sub forma unui vis. în noaptea aceea m-am. trezit de cîteva ori plin de apă. Ce-ar fi să am o grămadă de bani ? Să-i zic mamei : Adu-l pe tata acasă ! Şi uite, cu ăştia faceţi casa ! Nu am închis ochii pînă spre ziuă.

— Greu pînă te apuci, borborosea Mandravili. Şi îl băga aici pe Brâncuşi care făcuse o vioară, şi care spunea că o treabă începută e pe jumătate făcută. Dar ştii cum ar fi grozav ? vorbea el şi un mărăciniş de raze jucau pe chip. Să avem matriţe ! Că aşa, pînă faci o sută înnebuneşti. Cînd să avem şi noi destule, şi cînd să facem şi pentru ăla ? Să am matriţă, pac ! una după alta...

Mă vedeam prins şi legat !

— Mi-e frică ! i-am spus poştaşului. Eu nu mă bag.

— Ţi-a vîrît mamă-ta în cap cine ştie ce prostii !

Nu mai avusesem timp să vorbesc cu ea. Nici nu aş fi îndrăznit să aduc vorba. Pentru ea discuţia se încheiase de-atunci. L-am privit în ochi. Mi-a dat timp de gîndire două ore, pînă se înapoiază de la deal, din capătul satului. M-am întrebat cine este? Mi-l aduceam aminte din serile cînd auzeam ţipetele nevesti-şi, bătută, a treia lui nevastă. Primele două muriseră. De trai bun ! zicea lumea şi circula o vorbă ruşinoasă că ar avea semnul bărbătesc din cauciuc şi din cauza aceasta le-a băgat în pă- mînt. Acum lumea aştepta să vadă ce-o să se întîmple cu Veta. Dar îi turnase trei copii ! Acum el vroia bani, să se îmbogăţească, altfel nu ar putea. Cînd s-a înapoiat, nu i-am deschis poarta. L-am silit pe Mandravili să tacă, îmi dădeam seama că şi ăsta e

un fricos, îi spusesem că-i dau pe amîndoi pe mîna miliţiei. Se îngălbenise. Poştaşul nu a mai trecut. Se certase cu socru-său – şuşoteau mama cu soră-mea – iar nevastă-sa îşi luase bulendrele şi plecase la părinţi.

— Dar o să se întoarcă ! Ehe, de cîte ori nu şi. le-a luat.

Mandravili a înţeles că nu trebuie să mai vorbim despre asta. însă nu era atent la ce-i spuneam ; se gîndea în altă parte. Iar eu săream ca un ied : primisem scri- sore de la fosta învăţătoare, mi-o aruncase în curte Aurică. Aceleaşi cuvinte de încurajare. Nimic însă de dragoste. He-he ! o certam în gînd, cine ştie ce faci printre studenţii ăia ai tăi de-acolo. Apoi se revărsa în mine o bucurie imensă : îmi scria ! cîteva clipe mi le consacră mie ! Inima îmi tresărea şi mă gîndeam la Veronica. Dar pe Veronica, deşi era acasă şi doar gardul ne despărţea, n-o mai văzusem de două zile. Mă rugam să plece Mandravili mai repede, pe urmă îmi luam inima în dinţi, trebuie să vorbesc cu ca şi să-i spun cît loc şi-a făcut în gîndurile mele.

Aurică poştaşul ne-a mai căutat într-o zi. Nu era nimeni acasă. I-a spus vecina de peste drum, mamei. Ne-am uitat prin curte, prin spatele casei, nici o scrisoare !

— Păi n-a aruncat nimic, nici geanta n-o avea cu el ! a spus vecina miratâ. Şi s-a mirat şi mama, întrucît geanta aceea era ca o parte din corpul său, crescută deasupra şoldului. Altfel nu şi-l închipuia lumea. Iar acum era de mirare ce se întîmplă.

— O fi în „conced", a zis mama.

— Păi şi-n conced o purta la el ! Ce dacă ar fi ?

Adică era normal s-o poarte. Niciodată n-o dădea jos, decît la masă şi cînd se culca. Dar ea nu trebuia să doarmă, pentru că veştile circulă mereu ; dacă le aduci cu întîrziere, nu mai au nici un

dumnezeu. „Scrisoarea ♦ asta e trimisă tocmai de-acum zece zile 1” se văita mama, după ce ne puneai pe unul dintre noi să-i citim data. Dacă nu era pe scrisoare, trebuia s-o. descifrăm de pe ştampilă. Păi în zece zile omul poate să moară* şi să în- vieze ! „Clinele ăsta nu mai aduce scrisorile cînd tre- / buie !” Aşa-i zicea pe moment. însă de fiecare dată cînd îl auzea cum strigă prelung „Poştaaaa ungîndu-şi glasul, apoi pronunţînd şi numele fericitului, spunîndu-i din drum, cu glas tare ce primeşte, mama sărea peste bulgări şi era în stare să-i sărute mîna.

•— De ce n-o fi avut geanta ? ! se întreba acum, se mira de una singură luîndu-şi privirea de la noi şi dînd din mîini a nu ştiu şi nu ştiu !

Nu primisem scrisoare, dar ne căutase. Eu bănuiam de ce. Lui Mandravili îi tresărea colţul stîng al gurii. îşi ' lăsase mustaţă şi, galbenă, cu ţepi rari ca nişte paie, nu-i dădea nicidecum un aer grav, ci unul comic. Spre surprinderea mea, s-a hotărît de seara să plece la Apadiva. Insistam să rămînă. Aş fi avut nevoie de el. Nici de gura mamei şi a soră-mi n-a ascultat. Hotărît, dimineaţă şi-a luat culorile, şevaletul şi cartoanele. Desenele le lăsase aici.

S-a potrivit să fie duminică în ziua plecării lui, iar lumea mergea la tîrg, la Răscruci – a avut cu cine să ajungă la autobuz. Ale mele nu mergeau la bîlci în ziua aceea. Fuseseră chemate la muncă, „rugate frumos”, se făIea soră-mea, de preşedinte şi cum să nu-l ajute ? Casa şi curtea rămăseseră pustii.

Nu eram pregătit s-o caut pe Veronica, dacă nu m-ar fi strigat ea să-mi dea nişte pere. Văzuse că a plecat Mandravili ? N^am întrebat, dar lumea fusese cu ochii pe el tot timpul, pentru că niciodată nu-şi satisfăceau curiozitatea să vadă într-adevăr cum arată un grec. „Ei, un băiat ca toţi băieţii !” ziceau unele femei, tare, pe drum, să le auzim din casă. Iar altele, începuseră să spună că sigur-sigur „ăla nu e grec”. Dar minţeam eu şi ale mele, să zică lumea. „Ia te uită, Alexandru a adus grec pe la el !”

probabil că Veronica aflase de plecarea lui.

— Ce mai faci ? am întrebat-o înainte de a întinde mîna să-mi dea perele din pomul ce-mi fascinase copilăria, şi din care furasem de cîteva ori, pierit, de parcă luasem aur.

Nu mi-a răspuns. Vroia s-o mai întreb o dată ? Mi se părea că timpul trece prea repede şi că din clipă în clipă cineva o să ne curme discuţia. Precum în copilă

rie îmi apărea imaginea tatălui ei de care mă temeam şi acum.

— Ce mai faci ? De ce nu vorbeşti ? am întrebat din nou, lăsînd-o să dea drumul perelor în ţărînă. Ce ţi-am făcut ? Văd că mereu mîi ocoleşti !

— Eu ? Eu ? şi a vrut să plece.

Am prins-o de încheietura mîinii – o mînă albă, pufoasă. Fierbinţeala ei se împrăştiase prin sîngele meu. Nu i-am dat drumul, nu mai puteam să-mi desfac degetele de degetele ei. Nu ştiam ce să-i spun şi doar visasem de atîtea ori întîlnirea. Vorbisem «cu ea în gînd, reuşisem să-i spun tot ce aveam pe inimă. Acum pieriseră toate ! o invizibilă mînă îmi ştersese gîndurile cu buretele. Intram în panică. Bîiguiam un : Eu... eu... năduşit. Am luat-o de gît. Am rămas aşa, cîteva clipe, cu obrazul lipit de părul ei. îi mîngîiam şuviţele de pe tîmple şi priveam undeva, în văzduh. într-un tîrziu, mi-a lăsat mîna uşor, pe lîngă corp. Nu m-a privit în ochi, şi-i ţinea în jos, zîmbindu-şi sieşi. S-a depărtat încet, spre poarta grădinii. Mergea cu paşi mărunţi, de parcă ar fi dus o greutate pe cap şi ar fi trebuit să-şi ţină echilibrul. Am petrecut-o cu privirea vinovat şi istovit, pînă cînd a intrat în casă. M-am lăsat la rădăcina prunului, mi-am rezemat capul de trunchiul aspru ; am rămas aşa fără a mă* gîndi la ceva, pînă cînd am auzit poarta de la drum. Veniseră mama cu soră-mea.

*

Acum aveam curaj s-o întreb de ce a luat pastilele acelea. Mi se părea că am un drept asupra ei, măcar dreptul de a afla adevărul.

—- Mi se urîse să trăiesc 1 a zis scurt şi parcă fără a gîndi ce spune.

— Păi cum să ţi se urască ? Trăiseşi prea mult ? şi am început să filozofez despre viaţă şi moarte, folosin- du-mă de qîteva fraze memorabile din unele cărţi.

O plictiseam. Experienţa ei o condusese la alte concluzii. A -

— Şi ai mai face-o ?

îi dădeam înainte cu astea. Mi-a făcut semn să tac. Apoi a spus :

— Da, aş mai face-o.

M-am retras cîţiva paşi s-o privesc de departe, întreagă.

— Păi cum mă, de ce ? încercam s-o împac de-acolo, măsurînd-o de sus pînă jos. Ce se întîmplă cu tine ? am întrebat-o, văzînd că n-are chef să mai discutăm. Unii ar face orice să trăiască. Uite, o fată, Marieta... Din nou mi-a făcut semn să încetez. Păi atunci ce necazuri ai, ce... ? Nu ştiu ce s-ar întîmplă cu mine dacă... mi-am făcut curaj să-i spun. «

Mi se părea că sînt atît de mărunt şi de caraghios, deşi ştiam prea bine ce spun, ce simt. Ea m-a cercetat îndelung cu privirea. Părea că acum încearcă să mă cunoască, să mă vadă bine. Puteam să fiu un mic reazem pentru ea, un om de încredere ? Am îndrăznit ceva mai mult :

— S-a luat cineva de tine pe-acolo ? Ţi-a făcut vreun rău ?

S-a încruntat la mine. Cum adică ? Ce trăznăi îţi trec prin cap ! Atunci rămîneau părinţii.

— Ce ţi-au imputat ? Ce ?

Cum nu răspundea, am continuat să pun eu întrebări :

— Faptul că se ceartă din orice... atmosfera adică... a devenit insuportabilă ?

Dădea din cap, adică ar fi şi asta, este, însă nu-i partea cea mai tristă.

— Te chinuie faptul că îi ţin nemîncaţi pe-ăi bătrîni ?

Acelaşi gest !

— Te doare că el se poartă urît cu lumea ? Că pe unii îi terorizează chiar, cum o cam face cu ale mele?

La fel ! Păi ce era să mai întreb ? Cu asta îmi

exprimasem şi părerea mea despre el, îi spusesem cît de bine îl cunoşteam.

— Atunci ? am ridicat din umeri şi în acelaşi timp dădeam a se înţelege că ar mai fi un motiv – ultimul, şi poate cel mai serios : Regretă că te-au făcut ? Ar fi fost fericiţi fără tine ?

Mi s-a părut că dă mărunt din cap. Dar nu, îi tremura de plîns.

— Cît cheltuiesc ei cu tine la Răscruci ? Aici e o nimica toată. Primăvara şi toamna, că vara eşti în vacanţă, poţi veni în fiecare zi acasă, dacă li se pare că sărăcesc cu şcoala ta. Şi tocmai ei care au ?

— Nici aşa nu le convine ! a vorbit stins, cu deznădejde.

înţelegeam că nici s-o vădii în fiecare zi. Acolo cheltuiesc că stă la internat, dar acasă... îi deranjează !

— Asta n-o mai credeam ! Eşti premiantă, eşti frumoasă... Spune-le că o să termini liceul şi că o să pleci, să nu te mai vadă niciodată, dacă nu te suportă...

O mîngîiam. Mi-a luat mîna într-a ei, nu mi-o lăsa s-o ridic spre faţa ei.

— Vor să mă retragă de la Răscruci şi să mă dea unui frate de-al lui. Să mă înfieze ăla, care are casă mare în Bucureşti şi bani necinstiţi. N-au copii. Acum, la vîrsta asta să mă înfieze ! Iar ai mei sar în sus de bucurie. Cică vor să mă ştie fericită, auzi ? Au căşunat pe capul meu zi şi noapte. în vara asta s-au înţeles să mă dea. Le-am spus că-mi pun ştreangul. Ce să caut Ia ăia ? în afară de asta, sînt urîţi şi se înjură tot timpul, ei zic că în glumă. Se înjură în parte – nişte înjurături ca vai de lume.

Plîngea. Se lăsa dusă de un plîns neîntrerupt. Mă pregăteam să găsesc ceva, să-i dau o soluţie, deşi astea n-ar fi avut nici un efect pentru ea. Stăteam după poarta grădinii, unde nu ne vedea nimeni. Iar poarta se afla lîngâ gardul dintre casele noastre. O ţineam de mijloc, prostit de gîndul că nu ştiu ce să aleg din noianul părerilor. Nu mai plîngea. Era

foarte atentă la ce se petrece în grăuncioarele de ţărînă. Am strîns-o puţin, i-am netezit, mai degrabă, cordonul, cu degetele şi, tocmai cînd mă pregăteam să-i mîngîi fruntea pentru a o scoate din haosul frămîntărilor, am auzit vocea lui taica Iacob atît de aproape că mi s-a părut a vorbi eu însumi,' cu glasul lui •.

— Aha. V-am prins !

Cînd intrase în curte, cînd o străbătuse şi cum de ajunsese tocmai aici ? A deschis poarta fără nici un efort, iar poarta lăsată, putredă n-a mai scîrţîit din nodurile de sîrmă cu care tata o ancorase din credinţă.

— Mă, să terminaţi şcoala, mă, că eu vă cunun, chiar dacă o să fiţi în vreun oraş departe...

în timp ce ea se îndrepta ruşinată spre casă, am rămas pe loc ca trăznit.

Ca o furtună, bezmeticindu-şi braţele printre porumbii înalţi şi deşi, se îndrepta spre noi Siteavu, cu ochii înfipţi în mine, măriţi de un soi de groază, ori de ieşire din minţi.

■ – Unde a fost Veronica ? Cu tine a fost, aşa e ? Cu tine, ai ?

— Şi cu mine ! i-a retezat-o taica lacob. O văzui prin curte şi o strigai, să stau de vorbă cu amîndoi. Ai o fată cuminte şi deşteaptă, domnule casier, a început taica lacob să-l descînte. O să aibă un mare viitor. De cînd vream să stau de vorbă şi cu ea ! E prea retrasă, n-o prindeam de loc pe drum. Acum venii pe la Săndel şi zisei : Hai să stau de vorbă cu cei mai cuminţi copii din sat. Că peste tot mă mîndresc cu ei...

Vecinul surîdea acru. Dar înmuiat. Liniştit.

— Fusei, zice taica lacob, pe la fostul poştaş. Ginerii-so, Aurică cică a înnebunit. A bătut-o pe a nevastă numai în cap, i-a scos toate ţoalele din casă, a încuiat casa şi a plecat! La Bucureşti, să se îmbogăţească şi el, auzi ? ! Am vorbit cu socru-său despre tine şi despre băiatul ăla care a fost pe-aici, grecul.

O clipă am vrut să i-o iau înainte, să-i spun ce ne propusese poştaşul cel tînăr. Dar am ezitat, apoi mi-a pierit curajul. Aşteptam, sigur că aflase el. Categoric că Aurică îi spusese nevesti-şi iar aceasta, să se răzbune, îl pîrîse tatălui ei. Tăcea.

— Spuneţi ! mi-am făcut curaj.

Adică ăsta sînt, şi dacă nu mă credeţi, nu mă credeţi, dar eu rămîn curat.

— Păi să-mi spui tu ! m-a repezit, contrariat că mă exprimasem aşa. Cum crezi c-o să fie al doilea an... dacă ţi-a trecut de Răscruci ? De-acum încolo...

Am suspinat de bucurie; pînă atunci inima bătuse prin tot pieptul, cum zicea bunica.

— Cred c-o Sii fie altceva, am vorbit cu «las întrerupt de emoţie, în care se concentra şi aburul unui an- gajament. Cu liceul de la Răscruci... şi am început sîi zîmbesc, iar taica Iacob m-a bătut pe umăr cu palma lui grea.

— E bine, măi, că mamă-ta asta începuse să cam dea îndărăt. L-am luat ki rost şi pe tată-tu. A venit pe la mine să se vaite cîi nu mai poate sa. facă nimic. Ştiu că e greu, însă cu ce face el, cu ce om face pe-aici, trebuie să termini şcoala. Acum rămîne un lucru, că ăştia de la Prevederi nu ştiu cît or să dea... Mai trebuie să înveţi bine, aia este... şi palma lui ¿1 căzut ca un trăznet pe ceafa mea. Mă alinta, dar am simţit că mi se zguduie sufletul în mine. Să înveţi ca s<"i iei bursă...

— Păi n-are nimeni, i-am spus eu informat, deşi nu sperasem la aşa ceva decît în vis. Şcoala e abia de anul* trecut înfiinţaţi! şi banii îi cheltuiesc pe instrumentele celor de la muzică, iar astea am auzit^ că sînt foarte scumpe...

— Peste un an, doi. Mi-a spus fiu-meu că se vor da şi burse. Eşti fiu de ţărani săraci, acum colectivişti...

— Peste un an—doi voi fi într-a zecea sau a unsprezecea... Ce mă fac pînă atunci ? La noi se fac douăsprezece clase ! Cică să avem timp să ne punem la punct şi cu materia ! vorbeam eu revoltat.

— Păi aşa e. Şi lasă, că n-o fi dracul chiar aşa de negru... m-a mai încurajat cu o palmă.

Nu-l mai auzisem vorbind aşa. L-am privit mirat.

— Ha-ha-ha ! a început să rîdă sonor, în porumbi, sub prunul pe jumătate uscat. Nu e păcat să drăcui, păcat e să fii drac. Uite ce-mi veni în gînd, a schimbat el imediat vorba, convins că încă are de-a face cu un copilandru : Hai pînă la mine la deal, să .vezi o carpetă care s-a decolorat. Poate reuşeşti să

reîmprospătezi culorile alea^

Era o carpetă cu niște lebede pe un fel de apă. Culorile fuseseră pulverizate. Nu mi-a dat-o deşi i-am spus că e uşor de refăcut. De multe ori mă chema pentru cîte-o treabă, pentru ca apoi să renunţe la ea. Ori fusese un simplu pretext ? Pretext pentru ce ? „Hai, hai, lasă aia", îmi spunea şi discutam altceva. La plecarea mea a ieşit pe poartă, apoi s-a îndreptat spre podişcă. Aşteptam să-mi întindă mîna. S-a prefăcut că nu observă şi m-a luat de braţ, pe mijlocul drumului, înapoi, adică spre casa mea. în dreptul unei porţi s-a oprit. Văzuse ceva în curte.

— Melentino, tu eşti ? Ia vino !

A ieşit o fată. S-a apropiat sfioasă. Nu se uita la mine.

— Tu nu-l ştii măi, pe Alexandru ? Ai ? Ori te prefaci ?

— îl ştiu, a zis ea. Se roşise.

— Vezi, mă Săndele, ce frumoasă s-a făcut şi fîţa asta ? N-aţi fost colegi, ai ?

— Am fost, m-am roşit şi eu, bănuind-o că mă priveşte pe furiş.

— Şi de ce nu vorbiţi ? Cînd trecurăm la deal, spre mine, ea traversa şi tu nici n-ai băgat-o în seamă.

N-o văzusem. Dar am tăcut. învăţa bine la şcoală. Frumuseţea ei de-acum părea nefirească în preajma unui preot. Am avut impresia că privesc un înger.

— Este la un liceu agricol, la Bertet. Şi învaţă afurisita...

Deci nu eram prea puţini cei plecaţi la oraş. Am ridicat capul s-o privesc mai bine. Mi s-a părut că-mi răsuceşte privirea în ochii ei ; mă durea.

— Mă, a încheiat taica Iacob smulgîndu-mă din adîn- cul lor, să veniţi mîine, la ora trei după-amiază, pe la mine, auziţi voi ?

— Da ! am răspuns într-un glas.

Fata s-a îndreptat spre poartă. Mi-era, ruşine

să privesc înapoi. Simţeam un gol : adică nici ea nu se uita după mine. în schimb, taica Iacob mergea alături – şi mă întrebam de ce mă luase la el acasă ? Dacă vroise să-l conduc, acum ce rost avea să mai meargă cu mine încolo ? în dreptul Consiliului a stat pe loc. Dar şi pînă aici – obiceiul său – ne-am oprit de cîteva ori din mers, apoi am luat-o iar încet, pe drum la vale. Şi-a aprins o ţigară. A slobozit fumul, alungîndu-l ca pe un nor de ceaţă, a privit cu atenţie spre bufetul gălăgios. Vorbea tare, să fie auzit. Apoi am luat-o din loc. Abia după ce nici Consiliul, nici Bufetul nu s-au mai văzut de casa lui Drilea, s-a hotărît să se înapoieze.

— Vă conduc ! i-am propus.

Asta şi aştepta.

*

A doua zi, mama privind spre izlazul arat plîngea.

— Cit o să scoată de pe izlazul ăla ?

Auzisem că vrea sîi cumpere doi berbeci.

— Păi ia-i, i-am spus pregătit să merg la taica la- cob. Dacă erau în curte, plecam cu ei la păscut pe izlaz, n-o mai luam pe drum la deal încolo...

A strigat-o pe soră-mea – şi au.pornit la treabă. Caprele zbierau după ele legate cu sfoară. Mama trăgea de una, soră-mea de cealaltă. Nu mă simţeam prea bine. Mîncam şi stăteam toată ziua. Nici de desen nu-mi ardea. Plecase Mandra vili şi parcă-mi luase cu el şi cheful de lucru. Mă gîndeam cum să ies din apatia asta cînd am ajuns în dreptul casei lui Iacob.

Melentina nu era în micul hol din faţă unde intrai, dupiă ce te întîmpinau stîlpii vopsiţi în ulei, de un zugrav al satului ce-şi închipuia că imită „la fix” marmura. Nu aveam cum să întreb dacă vine. Dar mă temeam că n-o să

vină. Aş fi vrut s-o privesc mult şi, dacă o vrea, să încerc un portret. Puteam să-i propun, nu-mi era ruşine de ea, cum mi se întîmpla cînd vorbeam cu altcineva. Ceva blînd, din ea, un glas al fiinţei, bunătatea inimii mă liniştea – ca să ajung la sufletul ei n-aş fi avut de trecut decît o punte mică. Părea crescută în casa unor oameni bătrîni şi blînzi, iar privirea aceea pe care mi-o aruncase în drum mă îndemnase la credinţă în ea şi în cel ce ne-a întîlnit pe amîndoi. Taica Iacob – ocupat cu nişte stupi ! Simţeam că uitase, că prezenţa mea acolo e de prisos şi că ar trebui să plec, întîrziam în speranţa că o să vină Melentina; pe

cît timpul trecea, pe atît simţeam nevoia s-o văd ! îmi aduceam aminte de Veronica – cu ea e altceva, îmi spuneam, de ea nu trebuia să mă ating oricînd. Păi atunci ce rost are Melentimi ? Şi mă frămîntam, cu ochii ţintă la pomii din faţa ferestrei, să văd vreo umbră trecînd. ■ Auzisem că unii au nu ştiu cîte prietene.

— Melentina aia, l-am auzit pe preot vorbind încet, preocupat să nu strice acolo ceva – plecă Ia Bucureşti ! O luă tac-so în dimineaţa asta. Nu mi-a.spus de-aseară, afurisita !

Nu ştiu de ce m-am bucurat. Apoi am căzut într-un fel de toropeală. Dormeam cu ochii deschişi, s'tînd pe scaun, secătuit, obosit după atîta zbuciumată visare. Nu mă temeam de albinele care zumză- iau pe lingă ochii mei. M-am ridicat cînd taica lacob m-a privit mirat, de parcă abia atunci m-ar fi descoperit în preajmă-i. I-am zis un bună-ziua moale, din ultimele rămăşiţe de putere şi mi-am şters tălpile prin iarba măruntă, deasă, ce ducea pînă în pragul porţii.

— Mai ai un pic, a zis el, şi începi şcoala. Ei, la revedere şi succes ! mi-a întins mîna, apoi m-a sărutat.

înţelegeam că pentru el asta însemna ultima întîlnire din vacanţa mea.

— O să mai vin într-una din zile, am zis. Mai vin. în trei săptămîni şi ceva, cîte mai sînt...

în dreptul casei Melentinei m-am prefăcut că-mi leg şiretul la pantof. Priveam peste genunchi, să văd ce este prin curtea casei, printre ce lucruri se mişcă ea. Apoi, ca un om fără nici o speranţă, m-am întors cu gîndul la cartoanele mele.

Am continuat să lucrez, speriat că se apropie începutul şcolii şi că n-o să-mi mai ajungă timpul. Nu ştiu cît înţelegea mama din „hărnicia”' mea, dar mi-a spus :

— Aşa e românul nostru : în atîtea luni, nu face nici o treabă, stă, cască, doarme şi prefiră timpul printre deşte. Da’ face treaba aia în ultimele zile, la

repezeală şi se întreabă ce-a păzit pînă atunci ? Putea s-o facă la început şi pe urmă să se mai uite la ea, ce-i mai trebuie... Dar, de !

O vedeam foarte rar pe Veronica. O ţineau din scurt, îmi spusese să nu-i scriu la internat, că ar pîrî-o colegele. Păi pînă la vacanţa de iarnă, cînd trimestrul întîi încă n-a început... Nădăjduiam s-o mai văd într-o zi, să stăm de vorbă în grădină. Auzisem că o să se facă horă, la magazin, la 23 August.

Fetele şi băieţii erau fericiţi. Treceau pe drum şi-şi vorbeau cu glas tare. Catela, fata pădurarului zbura cu bicicleta ei, ţinîndu-se cu o mînă de coarne, iar cu cealaltă mîncînd seminţe. Stăteam la poartă, ea se prefăcea că nu mîi vede. La fel băiatul perceptorului. Unde privea el, oare, în clipele alea ? Ce vedea ? Lăsam ochii să-l urmărească pînîî departe, curios : se uită înapoi măcar o dată ? Nu ! Nu-i făcusem nimic. Cucuta, fata miliţianului la fel, a trecut de cîteva ori fără să-şi mişte capul spre casa noastră. Şi doar o ajutasem cît de cît la carte. E fată, mă consolam, însă nu puteam să rămîn indiferent. Intram în casă trist, timpul trecea greu aşa.

M-am dus la horă tîrziu, spre seară. Mă sfiam să mă vadă lumea. Lume pestriţă. Băieţi cu tranzistoare la ei, date la maximum în timp ce bieţii lăutari făceau uriaşe eforturi să fie auziţi. Unii fumau ţigări cu filtrp, alţii mestecau gumă, iar culorile ţipătoare ale hainelor te luau de ochi. Poate cîi eram eu pornit; m-am dat de-o parte să văd mai bine ce se întîmplă. Fratele unui prieten m-a şters cu cotul. S-a uitat la mine cu un fel de rînjet bălos, „şi-a arătat fasolea”, şi nu ştiu ce-a spus cu glasul lui înfundat, de om veşnic răcit şi cu urechile astupate. Am înţeles mai tîrziu : Melentina stătea aproape de mine. N-o văzusem ! Era cu mamă-sa. El credea că tocmai mă pregătesc să merg la ele. N-aş fi făcut-o. Preferam să stau acolo, s-o privesc de departe, să cred că şi ea se gîndeşte la mine .Doar era nepoata lui taica lacob. Iar Radian, frumosul Radian, bănuia asta. S-a proţăpit în faţa lor, şi-a lungit gîtul să vadă : mai sînt în

locul acela – şi a luat-o pe Melentina la joc. Jucau amîndoi de parcă ar fi vrut să-mi facă în necaz. Ea rîdea spre mine, peste capetele fetelor mai scunde, îşi arăta dantura albă, să vadă lumea că i s-au spălat dinţii la oraş, iar roşeaţa din obraji, ca două mere, scînteia sub cerul gol. în fond, n-am nici o treabă cu ea, îmi spuneam. Dar nu puteam să-mi smulg picioarele din iarbă. Stăteam ca un om beat, care se teme să nu cădii la primul pas. Noroc c-a apărut frate-său. Am dat mina cu el. Se uita la mine şi rîdea. L-am întrebat ce are, ce vede pe chipul meu.

— Nimic, zice el, da a început să-ţi crească şi ţie barba ! Eu m-am bărbierit. Abia aştept să-mi crească, mare şi deasă.

M-am luminat. Mă şi văzusem, cu o clipă înainte, că o să-i înfrunt pe-amîndoi, ducîndu-mă la Melentina/ apoi conducînd-o pînă acasă, sub pretextul că vreau să ajung pe la preot. Hora se terminase. Radian a venit cu o ţigară între buze, sclifosindu-se.

— Hai bă, i-a zis lui frate-său care ar fi vrut să mai stea. Hai să-ţi spun ceva. Şi să aud eu : Io mă duc cu prietena mea.

Adică vroia să spună că totul e aranjat. Prea bine ! mi se părea că mă răzbun pe ea, că termin pentru totdeauna. Adică, asta şi aşteptam !

în poartă, am dat nas în nas cu ea. Mi-a zîmbit şi parcă mi-ar fi spus din priviri : Ce să-ţi fac, de ce nu îndrăzneşti ?

însă de data aceasta o puneam eu pe jar. Veronica era cu bunică-sa, la un pas de noi ! Şi i-am auzit glasul :

— Hai, Săndele, să te ducem acasă ! De cînd ne uităm după tine !

Era extraordinar ! Cum apăruseră tocmai atunci ? şi l-am văzut pe Radian palid, ţinîndu-se ca un milog după Melentina.

Nu am discutat mare lucru de faţă cu bunică-sa. Dar se însera şi, prefăcîndu-ne că din neatenţie ne lovim, o strîngeam de mînă şi ea-mi răspundea.

în ciuda acestor semne, din nou nu am mai văzut-

o. Parcă o încuia cineva în casă. Am aflat în după-amiaza cînd mă hotărîsem să-mi iau rămas bun de la taica lacob, că a plecat cu mamă-sa la Apadiva, la o soră. Nu avusese cînd să-mi spună ? o fi pîndit pe lîngă gard şi tocmai atunci eu hoinăream pe deal să văd casele, să le pictez ? Eram în penultima zi a şederii mele şi ea nu se înapoiase. Am mers spre preot pînă la jumătatea drumului. De-acolo n-am mai putut să fac nici un pas. M-am întors înapoi, fără a-mi lua la revedere. Mergeam încet, împiedicîndu-mă în bulgării albicioşi. Soarele scăpăta. Vorbele oamenilor aveau un ecou special. Norii intrau în foc, jumătate de soare, cursese în pădurile de pe dealuri. Cînd mi-am îndreptat ochii spre pămînt, se apropia de mine un om cu o scîndură de gard în mînă. Era desculţ. Un crac al pantalonului, sumeţit pînă sus, părea un oblanic pe piciorul subţire. Celălalt crac, sfîşiat de la genunche în jos, fîlfîia pe lîngă pulpă. Picioarele lipăiau prin pulberea moale, adîncă, aruncînd colbul în faţă. Dosul pantalonilor, umflat, se ţinea după fantomaticul brîu, clătinîndu-se într-o parte şi alta. Chipul său speriat era iluminat de o rază bicisnică. Pe pometii as- cuţiţi, rămăsese praful zilei, ca o pulbere de făină. Ochii nu clipeau. Rotunzi, fulgeraţi de reflexele sîngerii ale soarelui, mă frămîntau în ei înfometaţi şi curioşi să-mi afle mai repede gustul. Ţinea scîndură gata să lovească iar cu mîna cealaltă înota prin lumina groasă, uleioasă, vărsată din imensele candele.

Era prea tîrziu s-o iau la fugă. Eu însumi intrasem în el ca un orb, ca un fluture într-o rază de lumină. Am văzut acoperişurile caselor prăbuşindu-se în valea soarelui, cocoşii intrînd în pămînt cu aripile întinse şi gîtul lungit ca o praştie, biserica, peste sat, cu căpriorii aprinşi, ea o corabie albă, incendiată, ajutîndu-se de lopeţi negre să treacă mai departe de apa roşie, pentru a cînta singură, cu mii de guri pe fluviul de la marginea lumii.

— Nu ! am ţipat la el, implorîndu-l din priviri să nu mă lovească.

— Pă... pă... mîntul ! a borborosit el, apoi s-a

speriat ca un animal şi a rupt-o la fugă, cu spinarea încovoiată, scheunînd asemenea copilului obosit, înainte de a intra în somnul cel dulce.

Aveam impresia că-l cunosc, şi totuşi, nu-mi dădeam seama de unde. Ce om din satul meu a ajuns în halul acela ? Mergeam clătinîndu-mă pe picioare, privind înapoi, nu cumva să se ia după mine. Nu se vedea nimeni pe drum. Aveam presimţirea că toţi oamenii se zbat între viaţă şi moarte. Şi oamenii, şi pomii ; aerul amorţise –
numai câinii schelălăiau şi muşcau scurt ceva din înserarea îmbâcsită de praf..

Am desluşit o pată apropiindu-se din faţă. Apoi glasul mamei :

— Săndele, tu eşti ?

— Aha ! am răspuns ca ân copilărie, copleşit de o bucurie ce Împrăştia toate fantasmele care mă ciupiseră de haine, de picioare, de umeri...

— Te-ai speriat de ăla, mă mumă ? Te-oi fi întîlnit cu el şi ţi-o fi făcut vreun rău ?

— Nu mi-a făcut. Dar matale ?

— Păi am mai avut inimă în mine ?

— Şi ai venit să mă aperi ! Cu mîinile goale ! Nu puteai să iei furca ?

— N-am luat nimic. Eu îl întreb cu frumosul pe bietul om. Şi îşi aduce aminte de mine. Pe nebun să nu-l superi. Trebuie să-l iei cu binişorul, ca pe un copil.

Ciudată comparaţie ! Mă uitam la ea cît era de mică, mai degrabă cît rămăsese de mică, şi cum călca pămîntul, apăsat, ca pe un drept al ei căruia îi cunoaşte plăcerile – adică ştie şi cum îi place lui să-l calce, nu numai să-l descurce cu mîinile.

— Şi cine e, mamă, ăla ? Zici că-l cunoşti ?

— Ei muică, şi îi venea să plîngă. Păi nu-l mai ştii ?' E bietul iDţoiu, omul nostru ăl bun.

Era el cam zgîrcit, dara nu ne-a făcut/rău mare. Ne ajuta, ne-a ajutat, şi uite cum a ajuns. Mai ştii cînd a dat în tac-to ? Or mai fi şi blestemele lumii. Eu nu l-am blestemat niciodată. Acum e a treia oară cînd scapă de la balamuc !

♦

— Şi cum e cu colectivul, cum ţi se pare ?

Părerea mamei mă interesa, nu a altora. Omului îi şi place mult să se vaite.

— Muncă. Muncim. Şi mai e ceva : e veselie, unele femei sînt date naibii. Vine inginerul Diaconu şi stă deoparte, că ele se iau de el şi-i e ruşine, nu e însurat.

— Şi tu ?am întrebat-o pe soră-mea, să nu creadă că n-o *bag în seamă.

— E bine, a zis ea cU glas moale.

Mă privea cu tristeţe şi se străduia să înţeleagii ce este cu mine. Puneam aceste întrebări cu glas cam plîns, neliniştit că trebuie să plec ; parcă-mi luam la revedere pentru totdeauna de la ele nu înainte de a afla ce este şi în sufletul lor. Să le cunosc bine şi apoi „să mă duc", lă- sîndu-le şi pe ele mulţumite că am vrut să ştiu cum trăiesc, ce simt.

— Bine, bine, înţeleg, dar povesteşte-mi cîte ceva.

— Mă Sandele, tu eşti bolnav şi nu vrei să ne spui ! i s-au înceţoşat ochii de lacrimi.

— Ei, asta-i bună. întreb şi eu cum se întreabă, iar tu uite ce înţelegi !

Dar am izbucnit în plîns, la gîndul că mîine trebuie să plec. Şi Vcronica venise ; ce-i păsa ei ? La Răscruci putea să întîrzie şi o săptămînă, era fată de casier... Trăiam fiecare secundă cu toată fiinţa, de parcă aş mai fi avut o zi do trăit.

— Te mai văzui pe tine cu ochii plini de lacrimi, că altă treabă nu avuseşi ! Dar ce să am ? Am vrut

să-mi spuneţi...

— Păi ce să-ţi spun ? Muncesc. O mai ajut pe mama, pe Măria -Sărăndoacăi ,ele cam rămîn în urmă. Ale tinere, de, ca iepele, nu le aşteaptă şi pe femeile mai bătrîne ! Pe urmă mă mai duc la G.A.S., mai iau un ban de-acolo. La pomi. Ţi-am adus mere, să iei la tine. Mai luăm şi noi, Ccă Teitei, agronomul ne lasă.

— Muncă, a intervenit mama. Se mai supără ăştia, dar o las să se ducă şi acolo, că ia un ban. Acum avem, uite, lotul personal – amîndouă. Deschidem ochii pe el. Nu moare nimeni de foame. Te duci, îţi cîntăreşte după cîte procente ai făcut, îţi dă şi car să duci bucatele acasă. Avem şi varză, şi vinete şi ardei din grădină. Pînă aci aşteptam să treacă vreun car pe drum şi se îngrămădeau toţi pe el. Lubeniţe – cîte vrei. E bine, dar uite că unii ca Diţoiu şi-au pierdut minţile, – ăştia care aveau pămînt mult. Trebuie să fii sănătos. Cît eşti bun, spargi şi piatra.

— Aşa e ! am spus bătrîneşte. Sănătos să fii...

Am ieşit în drum, să mai aud glasurile oamenilor din sat, cîinii, găinile... Frunzele plopilor se zbăteau în vîn- tul liniştit, ce trecea printre case ca un oftat. Nu se auzeau decît nişte copii plîngînd, care nu vroiau să intre în casă, de la joacă, tocmai pentru a sta la masă ! Peste drum, o casă pustie. Sîrmă şi-i trăsese pe toţi la Bucureşti. Şi ăsta avusese pămînt mult. Un singur an învăţase cu mine fiu-său, apoi a plecat să-şi termine şcoala la oraş. în cîtc-o vară, venea pe-acasîi Rouă să-şi păstreze lotul personal şi să mai ia niţel aer. Stătea de vorbă cu mama adueîndu-şi aminte cîte ceva din copilărie. Orăşenii, au asemenea plăceri. Iar copiii, cînd veneau şi ei pentru cîteva zile, ieşeau cu pătura în grădină. „Păi dacă Sîrmă ăsta e măcelar, zicea mama cînd soră-mea demonstrase cît de naivi au fost ea cu tata, lui i s-a cuvenit. Aştia au bani !” Pe urmă au circulat zvonuri că bietul Sîrmă abia scăpase de moarte, pentru că Rouă încercase fcă-l otrăvească, să scape de el şi să rămînă ca cu copiii stăpînă pe casă. Sîrmă a scăpat cu viaţă şi s-a retras în- tr-o cameră. Se spăla şi-şi gătea singur. Pînă cînd, într-o zi Sîrmă a dispărut .Adică uite ce înseamnă să ai bani mulţi ! N-ai parte de ei. L-au căutat, ea într-o parte, copiii în altă parte. Probabil Sîrmă mai avea ceva şi nu vrea să împarte! cu ai lui. După un timp i-au găsit capul într-un canal. Iar dinţii lui de aur, smulşi ! „Vedeţi ce se întîmplă cu aştia ?” încheia mama. Nu-l văzusem niciodată pe Sîrmă ăsta. Dar încercam să mi-l închipui prin cei doi copii ai săi. Cu neputinţă ! Atunci mă întrebam ce fel de om poate să .stea lîngă o femeie ca a lui – Rouă, o baragladină, mereu cu ochii pe tine, să te scotocească.

Priveam casa aceea şi mă cutremuram de urîtul din ea. M-a strigat mama, să vadă ce găină tăiem.

— Nici una ! am zis şi am luat-o prin grădină încolo, să nu mă vadă plîngînd.

— Păi de ce, mă, de ce ? încerca ea un fel de regret.

Am adormit repede şi am avut somn liniştit; mă aşteptasem să mă perpelesc toată noaptea. Numai dimineaţă, cînd să ies, – soarele trebuia să răsară din locul lui, deasupra casei lui Sîrmă – din viitoarea de nori în flăcări în care clipoceau pădurile de luminări şi munţi de ceară netopită îndeajuns, se ridica şiroind de sînge, cu dinţi de aur orbitori, căpăţîna lui tăiată dintr-o lovitură. Ochii speriaţi de priveliştea caselor pitice nu mai puteau să se închidă din pricina prafului intrat sub pleoape, stîrnit de ghearele cocoşilor şi de lanţurile chnilor legaţi. Pînă în vale, la rată, m-a privit căpăţîna lui Sîrmă aşezată pe umerii soarelui. Plecam cu capul vecinului nostru în ochi şi mă gîndeam şi eu cît de rău este să fii bucureştean cu casii lăsatei în paragină la ţară... Nu-mi amintesc ce-am vorbit cu mama. Dinţii de aur ai lui Sîrmă se mişcau încă deasupra unui acoperiş ce adăpostea o lume părăsită. Omul „venise” să-şi revadă locurile de unde plecase. Iar pe mine mă întîlnise în drum, aseară. Nemaicunoscînd pe nimeni, rămăsese în preajmă-mi, cîi în apropierea unui prieten de curînd dobîndit, dar în care îţi pui toată nădejdea. Pentru că am plecat eu, s-a luat după mine. Gî- fîiam prin centrul oraşului, în timpul prînzului, prin lumina leşioasă, abia ţinînd geamantanul în mînă. Plictisite, obosite de căldură, doamnele duceau în sila cîte o sacoşă în mînă. Praful se adunase din belşug în cutele de la gîtul lor şi pe vitrine. Iar de la subsolul cofetăriei Macul se ridicau pale calde

de mucegai, de apă stătută, de alimente stricate. în golurile dintre ele încercau să se instaleze miresmele citronadei, ale siropurilor şi uşoara adiere acrită a prăjiturilor abia aduse de la laborator. Sus se încăierau trilurile unui clarinet. Apoi cineva a luat-o la fugă pe claviatura unui pian. Inima a ţîrîit în mine ca un ceasornic fixat în pieptul unui înger deşelat de-o valiză cu boarfe, cărţi, o găină tăiată şi un kil de ţuică afumată. Sfîntă povară !

*

Un fior sărbătoresc plutea în aer. Portarul Mătură sobru, cu priviri de om important, copleşit foarte de el însuşi, aştepta în ghereta sa. Am profitat de clipa cînd îşi admira imaginarele decoraţii şi m-am strecurat ca un dansator înăuntru. Prima treaptă a scării mi s-a părut că m-a curentat. Mirosea a zugrăveală proaspătă. Mi-am luat lenjeria de pat, cartela şi dulapul. După ce am semnat, am ieşit cu Vcronel în oraş. Mandra vili cu grecii lui nu au venit nici a doua zi la şcoală. Cineva le făcuse însă paturile. Poziţiii lor râmînea aceeaşi. Cei sosiţi în acest an, să-şi caute pe lingăi uşă şi pe lîngă ferestre. Treaba lor. Profesorii urcau gravi scările. Ne priveau pe sub spîncene, curioşi dacă vom da bună-ziua. Dădeam. începutul de an şcola n avea nici un gust, părea fără chef. Şi ei. Ne priveau cu vădit reproş, că vezi, din pricina noastră a fost nevoie să vină aici.

Septembrie alerga ca un animal tînăr şi puternic pe strada principală, prin faţa internatului nostru .Nu mirosea a început de toamnă. Numai grupurile de uniforme spălate, cu genţi în mînă, schimbau imediat atmosfera şi te întorceai agale cu gîndul la şcoală. Iar şirurile ce treceau spre cantiniî şi se întorceau de-acolo leneşe, îţi umpleau nările cu mirosul de ciorbă la cazan. Unii, melancolici, îicălcau pe cei din faţă pe călcîie. încă se gîn- deau acasă, indispuşi de acreala pedagogilor.

Ne-am pomenit luaţi la rost de un bărbat ce în nici

un caz nu semăna a portar. îmbrăcat frumos, cu pieptănătura ţui Enescu ,spălat la faţă, nu înţelegeam cum poate fi atît de aspru şi ce are cu noi ? Mult timp nici profesorii n-au ştiut pînă în momentul cînd în cancelarie li s-a ordonat să ia poziţie de drepţi. Era noul director – profesor de teorie şi solfegii, compozitor. Ieşea ca un fulger dintr-o clasă ca să intre în alta, umplînd holurile de curent. Pe stradă, privindu-l de departe, părea om bun. înţelegeam că trebuie să fie aspru cu elevii, însă de ce şi cu profesorii ? Oricît am fi vrut să-l ocolim, el ne vedea prin ochelarii lui fumurii şi ne chema cu glas boieros. deşi gurile rele vorbeau că înainte fusese ţîrcovnic într-un oraş din apropiere. Nu credeai privindu-l cum îşi răsfăţa torsul, cum se alinta pe culoarele lungi, cu zumzetul atî- tor instrumente în urechi. Nici băiat sărac nu-ţi venea să crezi că fusese. Unora le rămîne pentru toată viaţa suferinţa întipărită pe chip, oricît de mari ar ajunge. Dacă şi-ar fi pus o basma pe cap, ar fi fost confundat cu o cucoană de profesiune casnică, obişnuită să facă toată ziua prăjituri în bucătărie şi să ţipe la dracii de copii care n-o lasă în pace.

Lumea era încă preocupată de cele din vară. Bronzul de la mare strălucea pe feţele artiştilor ; numai dinţii'albi, strălucitori, se dezveleau deasupra catedrei peste instrumentul muzical al novicelui, sau peste planşetele noastre, ale plasticienilor. Se muncea într-un fel de adormire pe picioare. Elevii vorbeau monoton ; profesorii istoriseau cîte ceva, pe nas. Soarele se înmuia şi el.

*

Şi totuşi, noul an prindea să mişte altfel. Mă simţeam mai al meu, învăţasem să merg pe oglinzile lunecoase. Mi se prea că reuşisem să ating abia acum ceea ce-mi dorisem în primul an – un elev ce trece neobservat, nu deranjează pe nimeni, nu impresionează.

De la un timp, profesorul de pictură întîrzia pe lîngă mine. Nu zicea nimic, dar, la plecare, mă strîngea uşor de umăr, cu mîna lui tremurîndă. într-o zi mi-a lăudat lucrarea. Construisem şi rezolvasem bine cromatic. Din clipa aceea am simţit că picioarele mi se desprind de pămînt şi că zbor. Luasem cîteva note bune şi la carte. Era de- ajuns să pornesc, un mic impuls... Am întîlnit-o şi pe Melentina, întâmplător, la autogară. I-am cerut adresa, mi-a cerut-o şi ea... Nu am vorbit mult; era cu mamă-sa. I-am privit geamantanul jerpelit, plin de noroi, mersul ei de fată chinuită – şi am plecat cu o imagine tristă în priviri. Unde era mîndria de la horă, surîsul ce zăvorise un nechez în piept, obrajii exagerat de roşii, mersul băţos ? Acum semăna prea mult cu soră-mea ! I-am scris cum am ajuns la dormitor. Am găsit o clasă liberă şi mi-am stors mintea două ceasuri să încheg cîteva fraze în care să nu par nici mort după ea, nici indiferent. Altfel ce rost are să-şi scrie doi consăteni ? Acolo, cum ai întrebat-o de vorbă măcar, gata ! înseamnă că ai pus mîna pe ea, iar dacă ,eşti mare, ai şi luat-o. Scrisesem că aici e nespus de bine. Mai mult despre artă, ce şcoală nemaipomenită fac eu, cine o să

ajung – şi, din moment ce eşti artist, află toată lumea, de la radio, toată ziua se vorbeşte despre tine.

Am primit un răspuns pe o pagină şi jumătate. Mi s-a părut cam zgîrcită. Atunci, ca s-o omor, i-am scris zece

pagini. Neavînd răbdare pînă a primi răspunsul, i-am mai trimis o scrisoare. Faţa ei, chipul luminat de razele îm- păciuitore ale tristeţii, mă urmărea peste tot. N-o mai vedeam decît pe ea. La Veronica mă gîndeam cu oarecare reţinere. încercam s-o înfrunt din priviri pe colega care semăna cu fosta mea învăţătoare. înţelegeam că e bine să te îndrăgosteşti de altcineva, uiţi,, mai uiţi dragostea care te-a chinuit prea mult, deşi eram conştient că fosta învăţătoare nu va fi niciodată a mea. Mă uitam la colegii mei ; erau şi ei îndrăgostiţi lulea de cîte cineva. „Noi sîntem mai sensibili decît alţii, spunea Mandravili, sîntem artişti !" „Partea proastă, comenta Veronel este că în loc să se uite la noi, chiar şi ale noastre, că doar facem artă, se uită după orice prost de pe stradă !" Pe mine nu mă interesau decît cele din satul meu. Astea de pe-aici cine ştie ce obiceiuri au, îmi ziceam, privindu-mă în oglinda spălătorului. Şi nu aş vrea una care să facă tot artă, destul fac eu.

Pînă la urmă nu am mai primit nici un rînd de la Me- lentina. Aveam impresia că din pricina scrisorilor mele s-a hotărît să tacă. I-am scris prea pompos, mi-am zis.

începusem să prind un pic de curaj, să fiu copleşit de importanţa mea pe acest pămînt. Nu i-am mai scris. Dar i-am trimis Veronicăi două epistole. N-am primit răspuns la nici una ! Doar ea îmi spusese să nu fac asta. Mi-a scris însă mama şi m-a sfătuit să nu mă mai fac de rîs cu scrisori de dragoste trimise pe la Răscruci, să-i mă- nînce viaţa vecinii. După atîta fericire, m-am trezit deodată singur şi plin de urît. De dragoste ai tu nevoie ? îmi strigam. îmi pierdusem curajul odată cu tăcerea Melenti- nei, iar Veronica pusee capac la toate. închideam ochii şi îmi spuneam lecţiile. Note bunicele.

Simţeam că trebuie să calc prudent, să umblu uşor cu minunea, altfel o sperii, îmi aduceam aminte ce-mi spusese odată tata, cu gura lui. Proverbul cu „lauda de sine” îl ştiam, însă îl auzisem pe el cu glas părintesc ; mă mîngîia. „Nu e bine niciodată să te lauzi, ăl care se laudă nu face nimic bun”. Eu asta făcusem în scrisorile trimise Melentinei. Dar vrusesem să mă răzbun astfel, pe prostul de R'adian ăl ei. Ce văzuse la el ?

Soră-mea a venit’pe la mine, făcînd tot drumul pe picioare. „Mai bine ţi-i dau ţie, că ai nevoie pe-aici[tt], mi-a spus ea, vîrîndu-mi zece lei în buzunar. îl lăcrimau ochii de bucurie că, uite, mă ajută şi ea cum poate. I se făcuse dor de mine.

— Dormi aici, la şcoală, i-am zis.

Era speriată. " k

— Dormi în cancelaria profesorilor, vorbesc eu cu directorul. .

Am îndrăznit să-l rog. Mă podidiseră şi lacrimile.

I-am dat două pături şi am lăsat-o să doarmă pe jos.

— N-am dormit toată noaptea, mi-a spus a doua zi Lina. Am ascultat muzica ălora – şi a arătat cu capul spre grădina restaurantului peste drum de şcoală. Mi se părea că trec ale sfinte pe sus .Am stat toată noaptea le fereastră. Gaică, ce frumos e aici!

îi străluceau obrajii de plîns. Venise pe la mine, era fericită că a dormit la oraş. Şi încă în şcoala unde învăţ eu ! De unde, cîtă-i noaptea, ascultase muzică ! Am lăsat-o să vorbească, mi-era teamă că umblu la fericirea în care trăia. Cît te-a mîncat pe tine pămîntul, munca lui ! îi spuneam în gînd. Uite ce a rămas din tinereţea

şi din frumuseţea ta ! I se împuţinase trupul, obrajii se ascuţi- _ seră, ochii negri, mereu umezi, mă priveau neîncetat. Simţeam că are ceva pe inimă, dar că preferă să moară decît să-mi spună. De aceea nu plecase la autobuz ? înţelesesem că nu vrea să cheltuiască şi aştepta ziua, să meargă pe lumină.

Lipseam de la ore şi mergeam printr-un părculeţ, mîn- cînd biscuiţi. Ea nici nu a vrut să-i guste. Auzise că se fac cu lapte de oaie.

îi priveam basmaua ei de pe cap şi vedeam spicul porumbului, vîrful pădurilor de pe dealuri, florile crescute printre răzoarele noastre de ceapa şi usturoi. N-m întrebat-o ce necazuri o chinuiesc dacă am văzut că n-are de gînd să-mi spună. Ne-am despărţit liniştindu-ne unul pe altul că n-o să ni se întîmple nimic pe drum.

Dar ultima dată, cînd a dormit în atelierul de sculptură, am încercat s-o iau cu binişorul. Făcusem focul, fiind cam frig înăuntru şi multă umezeală. Stăteam amîndoi pe saltea ,mîngîiaţi de luminile calde ale flăcărilor ce jucau pe ţeţele noastre şi pe pereţi. Am întrebat-o de ce nu mi-au mai scris în ultimul timp, şi o învinuia pe ea, care ştia, carte şi scria ce-i dicta mama. Mama n-a mai pus-o să scrie ,ori ea nu a dus scrisorile la poştă ?

— Eu nu le-am dus ! îi vorbit ca cu părere de rău.

— Păi de ce ? Ce scria în ele ? Şi-a luat tata mîna de pe mine ?

— Nu ! De pe mine vrea să şi-o ia.

Am rîs ,privind statuetele întunecate, făcute din lut, înşirate pe lîngă fereastră, pe mici policioare.

— Zi, de ce şi-a luat mîna de pe tine ?

Tăcea. Mi-am dat seama că plînge, dar nu vrea să ştiu eu.

— Lino ! am strigat-o, înfundîndu-mi gura în saltea, să nu. mi se audă de-afară glasul. Ştiu de ce eşti tristă : N-ai avut noroc pînă acum ! Dar o să-l ai, trebuie să trăieşti şi tu cum se cuvine, că nu e altă fată mai bună la suflet.

Nu s-a mai stăpînit. Sughiţurile se ţineau lanţ. Am avut impresia că i se va face rău.

— Cu ce oi fi greşit eu ? Ce rău am făcut pe lumea asta ?

— Cui ? am întrebat-o crezînd că e vorba despre cineva.

— Ăluia ! a apăsat cu tot năduful şi am intuit unde priveşte, cine e acela...

— Nu asta e ! am mîrîit senin. Ai dat de oameni răi, a lor e vina !

— Şi a lor... a zis ea oftînd. , - .

înţelegeam că dîndu-l deoparte pe El, şi în afara lor cineva mai are o vină.

— Şi a mai cui ?

— A ei, a mă-ti !

Era prea de tot. Zicînd „mă-ţi", nici n-o mai socotea mama. De cîteva ori o auzisem pe mama cum îi reproşase că o tutuieşte pe înfundate, încet, să n-o audă. I s-o fi părut, mi-am zis. Cîţi copii nu-şi tutuiesc părinţii ? îi şi drăcuie. „Aştia sînt răutăţile pămîntului, zicea mama, nu sînt copii. Nu sînt întregi la minte". Iar mama ştia că noi sîntem întregi .Atunci ce i-a venit soră-mi ? Şi la anii ăştia ?

— Ce ţi-a făcut mama ? De ce-o amesteci în destinul tău ? E mama care te-a crescut...

— Şi care vrea să mă ţină lîngă ea !

Deci mama nu-i mai dădea voie să se mărite ! 4

— Nu pricep. Ce-ar avea cu tine ? Cum să te ţină pe vatră ?

— Pentru că-i e greu singură. Nu vrea să rămînă singură ! S-a învăţat cu mine, i se pare că moare fără mine.

Am întrebat-o dacă nu cumva i-a băgat cineva în cap asemenea prostii.

— Toată lumea spune asta. Aşa că nu o femeie, două, să zici că sînt duşmancele ei.

— Şi tu cum ai ajuns la părerea asta ? Mă rog, vorba lumii, dar nimeni nu cunoaşte mai bine ca voi situaţia.

— Păi cînd am fost la bărbat, trimitea mereu după, mine. Veneam şi mă ţinea cîte-o zi, două. Aia se făceau ai dracu. Ziceau că trăiesc cu ei sau cu mama ? Pe urmă

mă jelea că am ajuns rău, ia uite ce neagră sînt la faţă, . a mai rămas o litră de carne pe mine...

— După cîte mi-aduc aminte, i-am retezat elanul, ne pomeneam cu tine pe poartă. Ziceai că nu mai poţi de dorul nostru, că nici un dumicat nu intră în tine. Parcă , o aud luîndu-te la goană .să te duci la casa ta.

I s$_r$a înmuiat glasul.

— Veneam, e şi asta, dar o visam prea des şi mi-era .să nu i se întîmple ceva, să nu moară fără luminare...

— Lino, am zis cu glas hotărît, ca în momentele cînd eşti sigur că-l prinzi cu vorba pe mincinos, nu cumva „la ora asta" te întrebi ce să faci şi ai impresia că nu te lasă mama ? Adică nici tu nu. ştii dacă e bine să faci asta, sau nu, dar pui toată nehotărîrea pe seama ei ?

A suspinat. îi era ruşine să-mi spună.

— Mama e de vină pentru tot ce a fost. Nu ţi-am spus eu alte alea. Nici zestrea...

— Las-o domol. O avea şi mama o parte de vină. Dar primul te-a lăsat că erai mai mare decît el. Al doilea era un vîntură-lume, îi plăcea să se exprime ca un învăţat şi folosea cuvinte fără să ştie ce-nseamnă. Ţi-a mîncat vitele, ţi-a vîndut ţoalele, apoi ţi-a dat drumul că, chipurile, prea vii pe-acasă. Dă-l încolo. Mai avea şi copil mare, de şcoală, care făcea pe el în pat şi pe drum ! am încercat s-o consolez cît de cît, deşi ea trăia cu jindul acolo, la acesta din urmă pe care-l crezuse de seama ei „mai păţit", că-i murise prima nevastă.

— Mi-au mai venit peţitori ! mi-a spus cu tristeţea irosirii acelei vremi sau a şansei care nu se mai întoarce. Dar nu m-a lăsat ea ! Acum mă crezi ? îmi dai crezare că vrea să mă ţină ca pe o proastă acasă ? Nu ţi-am mai spus toate alea. Gata, zice, am îmbătrînit, vreau să mă fac de rîs ? Avem atîtea de făcut acum... că tu...

Şi eu eram un obstacol în calea viitorului ei. Aş fi vrut s-o scot din starea aceea, să iau altă vorbă, însă mersesem prea departe şi discuţia trebuia terminată. Apoi, nu aflasem totul, deşi

eram destul de tulburat. încercam a-i da de înţeles că particip cu toată fiinţa la împlinirea visurilor ei. Se temea, îi era ruşine de mine. îşi muşca buzele.

— Din partea mea, poţi să te măriţi şi mîine. Vezi-ţi de viaţa ta, că nu mă împiedici cu nimic. Oi termina eu şcoala. Dacă ţi-a venit un om bun...

— Aia s-au dus. De, dacă n-am avut cap atunci... Puteam să plec cu unul şi să nu mă mai uit înapoi. Dar mi-a fost milă de ea. Acum...

— Acum ce ?

— O să-l iau pe-ăsta. Nu mai ascult de nimeni. M-am hotărît. Ştiu eu ce fac.

— Pe cine ? Eu îl cunosc ?

— Da. însă nu-mi vine să-ţi spun cine este.

— Treaba ta, am zis, ştiind din copilărie că dacă par indiferent, pînă la urmă o să-mi spună fără s-o mai rog.

Nu mi-a spus despre cine este vorba. S-a prefăcut că a adormit. A doua zi, apropiindu-ne de Bariera Rîmnicii, pe unde o lua spre casă, mi-a prins obrajii în palme şi m-a privit lung.

Am fost ales locţiitor U.T.M. pe şcoală. Secretar era un profesor do Istoria muzicii. Strîngeam cotizaţia, semnam pe carnete cu gravitatea care mi se părea că-mi aparţine din pruncie, şi imediat predam banii, să nu-i cheltuiesc.

într-una din zile ,am aflat că se va ţine o şedinţă mare. Secretarul mi-a spus că trebuie să iau cuvîntul, şi să fiu atent cum mă exprim în faţa celui care vine de la regiune. Sfi vorbesc despre rezultatele bune la învăţătură şi hi specialitate ale elevilor utemişti, într-un cuvînt, numai de bine. Aveam presimţirea că voi muri înainte de a începe şedinţa. în atelier, de faţă cu colegii mei, profesorul de pictură şi ccl de desen

artistic m-au sfătuit să vorbesc şi despre necazurile plasticienilor. Că este unicul moment prielnic.

— Te ridici frumos în picioare ,vorbea profesorul Or- zan şi după ce vorbeşti în ansamblu despre această şcoală, treci la ale noastre. Dacă ălora li se cumpără instrumente de sute de mii, spui că nouă nu ni se cumpără un şevalet care costă şaptezeci de lei. E prea de tot, înţelegi, a, a, ? Dă-o dracu de treabă ştii, ştii ? Au adus acum un fagot, ce că e unicat, auzi ! Şi se spune că ar costa un milion ! Din ce draci o fi fagotul ăla ? Nimeni n-are voie să cînte sau să pună mîna pe el. Iar noi n-avem planşete, n-avem şevalete. Păi sigur că nu avem : directorul este muzician, ţine cu muzica lui, cu ăi de la muzică. Adică de ce să-l intereseze plastica ? A ? A ? N-am dreptate, mă ? s-a adresat tuturor şi fericit că am zis în cor „Da” m-a vîrît cu nasul în haina lui ce mirosea a brad.

La şedinţă a participat toată, suflarea de elevi şi cadre didactice. Vedeam figuri pe care nu le întîlnisem pînă atunci prin şcoală. Cel de la regiune, tînăr şi îmbrăcat frumos, cu priviri blînde, prietenoase ,a ascultat darea de seamă, planul de măsuri şi aştepta, aştepta... nu dădea nici un semn de plictiseală. Păi e foarte bine ! mi-am zis. înseamnă că va fi atent şi la ce voi spune eu. Emoţiile îmi pieriseră. Aveam ceva important de propus

în numele colegilor şi al profesorilor mei. M-am înscris, la cuvînt printre ultimii, deşi secretarul îmi. făcuse semne tot timpul. Vream să aud ce spun alţii, dacă vreunul critică sau nu. Nu-mi dădeam seama dacă nu cumva profesorii mă pun pe mine în bătaia tunului. Şi am început să vorbesc. Directorul Milostiva se îngălbenea la faţă. în sala de festivităţi era o linişte de speriat. Vorbeam rar ; glasul cu inflexiuni de moşneag, îl ţinea încordat pe distinsul tovarăş care nota într-un carneţel tot ce spuneam eu. După ce am terminat, colegii mei au bătut din palme.

Din sala de festivităţi o uşă dădea în dormitor. Am intrat încet, obosit de importanţa rolului meu. Nu-mi spunea nimeni, nimic.

După o jumătate de oră, blîndul secretar şi pedagog m-a prins de mînă să nu-i scap şi m-a dus la director. Acesta, schimbat la faţă, se prefăcea că studiază nişte situaţii ; după ce secretarul a rostit solemn numele meu, directorul a strigat sonor :

— Să aştepte !

Adică din pragul pe care călcasem, înapoi la secretariat. Nu apucasem să mă opresc din mersul cu spatele şi am auzit :

— Vino aici, măi băiete. Ia poziţia de drepţi ! M-a măsurat de sus pînă jos şi de jos pînă sus.

— Ascultă, măi cine te-a învăţat să vorbeşti. aşa ? Tăceam. Cum era să-i spun pe profesori ?

— M-am sfătuit cu colegii, domn’ director. Discutăm de luni de zile treaba aceasta. „„

— Bine, dar cînd am venit eu la conducere ? Cît era să fac în acest timp ? Profesorii te-au învăţat să spui asta ?

— Nu ! am scos eu un gîjîit şi se vede prea bine că nu spun adevărul.

— Măi băiete, îţi dai seama ce-ai făcut, ce-ai spus ? Ştiam ce am spus, dar nu-mi dădeam seama că ar fi fi atît de grave consecinţele.' Cum

era să mă mai scuz ? Instrumentele cele scumpe şi multe acum fuseseră cumpărate de cînd venise el. Aş fi vrut să mă dea cît mai repede afară. Aveam impresia că sufletul şi privirile mele ■ se schimbaseră brusc de la începutul şedinţei şi că acum par ale unui criminal. Ce-am făcut ! Mi se părea că greşeala e fatală şi fără să vreau făcusem acestui om un rău imens.

— Sil vedem ce mai e de făcut! L-am auzit şoptindu-mi apoi : Marş de-aici !

N-am îndrăznit să dau bună-ziua. Nu trecuseră cincisprezece minute şi ne-am pomenit cu el în dormitor. Vorbea cu toţi ; la mine nu se uita. Nu existam. însă, cînd să iasă, a arătat cu degetul spre mine, fără a mă privi :

— Uitaţi-vă la el, uitaţi-vă bine ! Este un demagog ! Un de-ma-gog ! Unde-i patul tău ?

M-am strecurat într-o dungă printre colegi, spre pat. Cineva se jucase în el.

— Acela e pat ? Pat, măi demagogule ? Să vină imediat administratorul aici !

Spre norocul meu, administratorul nu a fost găsit la ora aceea. Milostivu a trîntit uşa şi i-am auzit paşii repezi prin sala de festivităţi.

— Demagogule !au strigat în cor interniştii.

Rîdeau cu gurile pînă la urechi. Am pîndit cînd portarul nu era atent şi am plecat în oraş. Lumea se împiedica de mine. Ori încotro o luam, încurcam paşii cuiva. M-am oprit în mijlocul mulţimii, neştiind pe unde să merg. Dar şi aşa eram şters cu coatele, sau cîte un umăr mă muta mai încolo. Atunci m-am rezemat de un zid. Prin spatele meu n-are cum să mai treacă cineva, mi-am zis. Am observat însă că într-o tăcere oarbă, lumea se aduna în faţa mea. Am crezut că visez. Şi aşa aveam senzaţia că plutesc. Pipăiam zidul zgrunţuros să n-o iau în sus. Pipăindu-l, aveam impresia că aripile intră în pă- mînt şi mă scufund încet, încet. O ameţeală cumplită mă pocnea în ceafă, îmi secera picioarele. îmi simţeam numai umerii ţinuţi pe sus, de invizibile mîini.

Am îndrăznit să privesc în dreapta. Eram lîngă un gang. Nu vorbea nimeni. O femeie în pielea goală,

foart’e tînără, ţinînd o mînă în faţă, ca în „Naşterea zeiţei Venus” de Boticelli, se întreba cum o să intre în zid. Eră alături de mine. Eu cu ea stăteam cu faţa spre lume. Am înţeles de la un miliţian care-i spunea cuiva :

— A găsit-o una la bărba-su în casă. I-a pîndit. A chemat un vecin ca martor, şi nu i-a făcut nimic, decît au scos-o cum au găsit-o şi cum o * vedeţi. în stradă. Acuma nu ştiu cum dracu s-o duc eu ki Miliţie ! Cum să merg cu ea pe stradă aşa ?

Lumea se rărise. M-am întors la şcoală încărcat de spaimă. Nu eram departe de Filarmonică. Mergeam încet, năucit de ameţeli şi eram singur că mă ţin pe sus, să nu cad cu fruntea în asfalt, arcuşele viorilor la care exersau instrumentiştii de la etaj...

Fusesem într-o duminicii pe-acasă, cînd nici nu speram. Căscînd gura la trenurile care treceau încolo şi încolo, după ce m-a surzit cu claxonul ei, o maşină mică a oprit lîngă mine. Era don Nicolae inspectorul, cu un prieten.

— Ne întoarcem mîine dimineaţă. Mergi ? Ai greu pentru mîine de învăţat ?

Nu aveam prea greu, iar gîndul că poate lipsesc de la primele ore mă încînta.

— La ora cinci dimineaţă să fii gata, ai înţeles ?

Entuziasmul că voi lipsi de la chimie şi de la sport, îmi fusese retezat. La sport mi-era urît. N-aveam echipament, iar cînd mă punea să fac rostogoliri, se învîrtea pămîntul cu mine. Toată ziua nu-mi reveneam. Profesoara, uscată şi băieţoasă – se numea Ţeavă – din şase şi şapte nu mă scotea. Clasa întreagă rîdea de mine. La alergări era altceva.

L-am asigurat pe inspector că o să fiu gata. La coborîre, am scos zece lei să-i dau şoferului. I-a primit cu dragă inimă. Soră-mea era supărată. Nu vorbea nici cu mine. Mama ofta mereu şi se învîrtea în loc, neştiind ce să facă. Numai bunica, într-o vervă grozavă, cînta cu glas răguşit ceva. Vocea ei gîjîitâ era desprinsă parcă din sevele aţoase ale bătrînelor gîrniţe. îmbrăcată în alb, mi-a readus în minte imaginea unei enorme pisici, .albe şi oarbe, cu botul şi labele sîngerate de

lungi, aspre drumuri. Pe dosul mîinilor îmbrăcate în celofan, se uscaseră venele, mult ieşite în relief.

— Nu ştiu ce să mă mai fac cu astea ! s-u văitat mama. Uneia îi arde de măritiş, nu mai poate să rabde fără om ; pe alta au apucat-o cîntecele ! Zice că se simte ca o copilită ,ar zbura, auzi ? – şi scuturîndu-şi mîinile de apa ce se făcuse mărgele pe luciul lor unsuros, a început să scoată maţele din puiul ce trebuia să-l iau la mine.

— Nu mă ajută, vezi ? Tace ca o purcea, bufneşte în sufletul ei, e gata să rupă gardul ! Uite-o cum stă ! Şi-şi mănîncă unghiile de a rămas cu răni la deşte. O să ne facă de rîsul lumii.

Era de prisos s-o întreb atunci dacă ar vrea s-o mărite vreodată. Influenţat încă de plîngerea soră-mi, o priveam cu asprime pe mama. Seara, tîrziu, am ieşit cu ea pe bătătură şi am deschis vorba :

— Ea spune că n-o laşi să-şi facă un rost. Dar rămîne între noi ! Zice că stai în calea ei.

— Eu, mumă ? Eu ? Şi mîine dacă vrea, dar cu cine ? Să vină unul bun. Dar vin nenorociţi, numai de ăştia ! Şi ştii de ce ? să pună mîna pe casa noastră, pe căpriţe, pe ce mai avem. Ştiu că pe-aici n-o să mai dea nimeni. Tu n-o să te mai întorci, frate-tău nu. Eu cu tac-to cît să mai trăim ? Vine un orbete şi ne scoate din casă pe-amîn- doi. Ne dă afară din casa noastră !

Asta era.

— N-o să se întîmple niciodată aşa ceva. Eu nu renunţ la casa noastră. O facem şi...

— Şi ! Păi atunci de ce mai cheltuim cu tine ? Mă duci cu vorba aşa... Dar, ho ! sîi vedem ce-om face.

Taica lacob i-a dat de înţeles că o să ne lingem pe bot cu „prevederile voastre”. S-a găsit cineva să scrie acolo. N-avea de unde să se ştie decît de la poştaş.

— S-a întors acasă, orbetele !

—- O fi zis taica lacob aşa, mi-am dat eu cu părerea, uitîndu-mă pe sus, la stele. Adică o fi simtit ceva, dar ştie el să le dreagă.

— Lucru sigur-sigur ! a zis mama fără nici o speranţfi în bine. Asta cînd spune ceva nu minte, Constandino, zice, să vedem dacă or mai trimite pe luna asta. Barim pe-asta să mai trimită, l-am rugat pe prietenul ăla al meu. Sînt vorbele lui. Tac-to văd că strînge din

ce în ce mai puţin !..<

Ne-am despărţit în grabă. N-am apucat decît să-i spun Linei că e o prostie să se mărite cu Giginâ. Plîngea. Noaptea trecuse ca un vis urît. Nu le găsisem tocmai bine. Slabe, îmbătrînite brusc. Pînă a mă dezmetici, maşina a înghiţit drumul.

Cînd urcam scările şcolii, m-am întîlnit cu Zugravu, profesorul de desen artistic. Era binedispus. Auzisem că e niţel plecat de pe lumea asta, poate tocmai pentru că vorbea numai despre Leonardo da Vinci şi despre lucrările pe care le face el acasă. M-a invitat pe la el chiar atunci.

— Hai' Hai să vezi unde stau, ce-am lucrat. Îţi fac şi ţie un portret. Astăzi toţi elevii sînt duşi la Fabrica de biscuiţi.

îmi părea rău că nu eram şi eu. Directorul fabricii mii căutase o dată,'la sugestia fiului său, care, probabil, mă simţea mai aproape ca temperament. Stăteam amîn- doi în bancă, ne pusese dirigintei ; îmi părea rău de Mandravili, al cărui mormăit dc nemulţumire şi de spaimă că-l scoate la lecţie, îl auzeam mereu în spate. Directorul mă rugase să-l ajut pe Liliuţă la română mai ales. Aşadar eram căutat. Şi de cine ? Apoi am aflat cfi diriginta mă recomandase ca „băiat cuminte". Iar cu, acum, nu mâ alegeam cu un biscuit. Miliuţă, sătul de ei, nu-mi adusese niciodată o firimitură. Mergeam lîngă profesor, regre- tînd : uite ce fac eu la ora asta ! Mi-era ruşine şi de el.

Am intrat într-o cameră mică, ticsita de cărţi şi de tablouri. Mai era un holişor cu o maşină de gaz şi două oale de metal. Nişte pîine uscată şi cîteva pachete mici, cu hîrtia unsă visau pe o măsuţă cît o carte deschisă.

-- Te-am chemat mai ales să-ţi fac portretul, mi-a zis. începuse să-mi tremure capul. Uite, uite, vezi ? Toţi banii mei se duc pe cărţi şi pe culori.

într-adevăr, avea multe cărţi. Nu-mi spunea numai mie acest secret. 11 auzisem de atîtea ori în atelier.

— Iar lumea este inconştientă. N-am să renunţ nici mort lâ clasicism !

Era un portretist extraordinar. Auzisem că fusese cel mai bun la facultate, dar că pierduse ultimul an datorită unei mari decepţii. Pînă hi urmă a terminat Institutul, dar nu şi-a dat examenul de stat. Iar colegii

de-aici stăteau pe capul lui.

— îl voi da, a încheiat cu silă. Dar am prea mult de lucru acum. Nu-ţi ajunge o viaţă să te desăvîrşeşti, iar ăştia te pun să dai examene, să înveţi prostii. Eu trebuie să învîng. Arta mă interesează.

Vorbea în timp ce mînuia cărbunele. Eram leit, deşi am avut o reacţie ciudată cînd mi-am văzut chipul.

— Ţi-l voi dărui, mi-a zis. Ţi-l dau cu dragă inimă. Stai să-l suflu cu fixativ.

Bîţîind din toate încheieturile, am scos puiul fript, din geantă şi am dat să plec. Trebuia să plec, nu să-l mîncăm împreună.. N-a vrut. Am insistat şi am ieşit în fugă, să nu se ia după mine. Am privit desenul în mijlocul străzii. La.şcoală l-au admirat îndelung cei de la muzică. Numai plasticienii strîmbau din nas. Li se părea prea fotografic» făcut de cineva depăşit. Privirile nu se mai ridicau de pe lucrare.

A doua zi, în atelier, la ora de pictură, a intrat şi Zugravii. După ce a stat de vorbă cu profesorul, a trecut printre şevalete, să vadă cum lucrăm. Fiecăruia îi făcea observaţie că simplifică prea mult. Nu înţelegeam că» totuşi, unele amănunte îşi au rostul lor, astfel că după ce mi-ii spus ce mi-a spus, am sărit ca ars şi i-am recomandat, în asentimentul tuturor că ar fi cazul să renunţe şi dînsul la amănunt. Spusesem ce simţea fiecare, şcolit la profesorul Orzan care jubila de încîntare. Erau două stiluri diferite. Dar tocmai eu mă găsisem.

Stupefiat s-a retras cîţiva paşi. încă nu-i venea să creadă.

— Tu ? Tu vorbeşti ?!

Abia din durerea glasului mi-am dat seama cît îl dezamăgisem. Dădeam o mare satisfacţie elevilor - ajunşi prea repede maeştri. Obrajii îmi luaseră foc. Cum era s-o dreg ?

Profesorul de sculptură a plecat de la şcoala noastră î în locul lui s-au perindat grabnic vreo doi. Al treilea – şi, se părea, statornic, nu numai priceput – a fost Ca- lambaeos, fratele colegului meu grec. Proaspăt absolvent al Institutului din Cluj, preferase să vină aici, unde îşi

avea fratele. Răbdător ; cu idei noi – ne fascina. Colegul meu nu mai ştia pe unde calcă, de bucurie.

Păstrasem, în schimb, de la cel pe care-l idolatrizasem, plăcerea de a citi şi de ¿i scrie. Am auzit că în şcoală există o poetă care merge la cel mai serios cenaclu din oraş. Nu i-am spus eu că m-ar interesa, a făcut-o băiatul directorului Fabricii de biscuiţi care, mi s-a mărturisit cu încîntare că mamele lor sînt surori. Astfel că, într-o duminică de iarnă sticloasă, mă ţineam după ea ca potîrnichea. Era înaltă, grasă şi bălană. Dar ochii ei larg deschişi, albaştri, cît gura de mari, te invitau să te urci în cerul din ei şi să renunţi pentru totdeauna la asfaltul rece şi la oglinzile prinse cîi pentru vecie în fostele băltoace. Nu aveam palton, nici mănuşi. Cu şapca pe cap, al cărei cozoroc scîrţîia ca lemnul crucilor anonime, încălţat în pantofi cu talpa cît foiţa de ţigară – mi se părea că asfaltul îmi frige pielea de pe tălpi, m;ă pierdeam în aburii ei de tînără locomotivă. Avea acelaşi nume cu al meu : asta mă făcea să mă simt şi mai mic. Ea care cîntă la pian şi cînd îşi da drumul aveai impresia că dărîmă munţi, păduri, oraşe întregi... M-a întrebat de ce n-am palton şi mănuşi. I-am spus că nu mi-e frig, sînt călit, mă trec toate apele dacă mă îmbrac gros...

La cenaclu a spus că sînt elev la arte plastice şi a rugat-o profesoara de română să mă aducă măcar la o şedinţă. Vedeam poeţi şi prozatori ! Fumau ţigară de la ţigară şi tot vorbeau despre un erou grec, la modă pe vremea aceea. S-a trecut la lectură, la discuţii. Nu aveam nimic la mine. Un tînăr blond, cu nas coroiat şi păr de revoluţionar mi-a spus că e prieten cu colegii mei greci şi că dată viitoare vine el să mă ia. Din duminica aceea deveneam membru al cenaclului.

— Domnule, a spus preşedintelui

cenaclului, poeţ, cum vine asta ? 11 ajut, îl ajut, dar vreţi să-i scriu eu poeziile ?

Mi-am dat seama că n-am să fac niciodată faţă cu versurile mele, dar cel puţin asistam la . discuţii. Pe calega mea de prim drum, poeta şi pianista, n-am mai văzut-o pe-acolo. Pe la liceu ştiam cum s-o ocolesc. De-acum învăţasem străzile. Bibliotecari, muncitori, pro- / fesori, veneau aici nerăbdători. Unul scria proze hazlii, altul numai despre moarte. Cîţiva citeau poezii fără rimă şi de fiecare dată îi măcelăreau credincioşii stilului clasic. Pe âşa-zişii eseişti nu-i asculta nimeni, cu ei era o plictiseală de moarte. Am văzut oameni în toată firea cer- tîndu-se, pentru ca apoi să meargă împreună la restaurant, înţelegeam, aflasem mai de mult că din discuţii, mai ales din cele contradictorii, se naşte arta, dar, oare, sînt aceşti oameni convinşi că au dreptate întrutotul ? Cel care scrie, că e mare ? cel care-i face observaţii, că gura lui e aurită ? Pentru că duelurile erau făţişe, fiecare îşi susţinea punctul lui de vedere, pînă ki ceartă. Pentru şapte versuri, se discuţii trei ore ! Pînă la urmă ajungeau la concluzia că poezia aceea mai trebuie lucrată. Dar au trecut în ăst timp prin faimoase titluri de cărţi şi ilustre nume de poeţi, de critici, de... Cîte unul rostea citate întregi, paragrafe dintr-un celebru gînditor şi făcea linişte în sală.

— Asta, mi-a spus un domn care susţinea că lucrează la ziarul local, cînd stai cu el de vorbă se exprimîi numai cu gîndurile altuia. A învăţat maxime şi reflecţii de-ale altora şi-i dă cu ele.

Am surîs. Ştiam şi eu pe cineva ki şcoală. Văzîndu-mă că-l ascult cu mult respect şi-i dau dreptate, m-a întrebat cum mă descurc cu banii.

— Nu tocmai bine, am zis. Se chinuie rău de tot ai mei.

Aveam încredere în el. Sînt unii oameni care ie cuceresc rapid.

— E greu, a zis. Şi eşti băiat mare, ai o mulţime de nevoi. Suferi că te vede fata de care te-ai îndrăgostit, că eşti neîmbrăcat, vreau să zic...

— Asta mai puţin. Nu m-am îndrăgostit încă, e timp şi de-asta, am răspuns ca orice adolescent care numai el ştie ce are în suflet.

— Iţi propun o soluţie bună : Ai vrea să colaborezi la ziarul nostru ? E ceva...

„Ţîţă de mîţă !” i-am răspuns în gînd, cum obişnuiam s-o facem cînd lăudam un lucru nemaipomenit.

— Cum să nu vreau ? m-am bîlbîit de emoţie. Dar asta mi se pare ceva extraordinar pentru mine, dc vis, n-am cum să.cred...

Şi am văzut dintr-odată toată perspectiva feerică prin care aş pluti şi aş strînge-o cu aripile la piept, ca un imens uliu, beat de fericire că numele meu apare în ziar. Ce-ar zice lumea din sat ?

— Eşti băiat de ţară şi zici că ai tăi sînt colectivişti. Cunoşti traiul, fenomenul, situaţia...

— Oarecum le cunosc, dar ce, n-are cine să mi le expună ?

— Păi vezi ? Scrii cîte un articol despre traiul bun al ţăranului, despre fericire... ceva luminos, mari realizări. îl publicăm şi iei ceva bani. Pentru că ştii de ce-ţi spun asta ? Soră-mea e profesoara t:i de română şi mi te-a lăudat. Zice că ai înclinaţii... De fapt, se văd – a completat el fericindu-mă de-a binelea.

Rămînea să-l caut la redacţie, care se afla prin preajma Muzeului de artă şi nu prea departe de şcoala. Mandravili s-a bucurat sincer că vom avea un ban pentru de-ale noastre. Strîngîndu-mii de umeri puternic, luîndu-mi-i în cîte o mînă ca pe două mere degerate, mi-a urlat în ureche :

— Eşti de comă, băi !

Încercînd să-mi pun pe picioare visul, mi-am dat seama că nu era cîtuşi de puţin uşor să scrii un articol. Şi că nu se ştie dacă-l voi termina cit e noapteii de mare. Am scris ceva romantic despre un fel de Ilercule al unei familii – în fiecare familie trebuie să existe un asemenea exemplar – care se distrează cu sacii plini de grîu şi.de? porumb şi diî cu ei în remprci de parcă ar da cu nucile. Om cu obraji roşii, frumos, sănătos, fericit că este colectivist. Articoiul a apărut cu nişte mici intervenţii în el. Dragoman m-a căutat la şcoală şi a scos din buzunar suma de douăzeci de lei.

Nimeni nu m-a crezut că eu sînt autorul, în afară de Mandravili. El învăţase şi visase toată noaptea lîngă mine, adică se străduia să se pună la punct cu istoria noastră. Ştia ce scrisesem. Am continuat. Dar articolele nu-mai apăreau cu numele meu, ci cu al insului de-acolo.

— Ce, nu e bine ? mi-ii zis. Îţi strică un pol ?

’ – Nu-mi strică, să zic aşa, dar...

Am aflat că el se alegea cu o sumă destul de frumoasă. De-acum cine să mai creadă că sînt scrise de

mine ? Cînd vezi numele, mai treacă-meargă, deşi se potrivesc atîţia... Mandravili însă mi-era martor. El i-a povestit proaspătului profesor de sculptură.

— Te sfătuiesc să renunţi, mi-a zis el. E prea trist să fii de la vîrsta aceasta înşelat. L-ai putea da de, gol în redacţie.

Ascultam numai şi mişcăm din cap.

— Interesează-te măcar dacă e redactor sau nu. Nu cred că un redactor s-ar preta la asta. O»fi rudă cu cineva din redacţie, poate şi frate! Dar şi aşa fiind, ruda aceea nu ştie ce se -întîmplă, altfel nu ar fi de acord cu o asemenea şmecherie.

11 sorbeam din priviri cu toţii. Acum mă credeau şi ceilalţi. Vorbise el despre mine, sculptorul – idolul- grecilor.

— Iţi dau eu banii ăştia, numai să renunţi. Şi să-i zici cîteva, că merită. Se căuta prin buzunar, să-mi dea chiar în clipa, aceea banii.

w +

*■ *

Cu Melentina se terminase definitiv. Pe Veronica, îmi spusese mama, taică-său a rupt-o* în bătaie că are un prieten pe-acolo şi se tem să nu vină cu burta la gură acasă, înainte de-a termina liceul. Tonul cu care vorbea mama, înghesuind cuvintele cu un soi de satisfacţie (că, uite li se mai întîmplă şi lor !) mă durea.

Convins că nu am tocmai eu succes aici la oraş, chiar dacă şi ea e de la ţară, îmi plăcea să-mi închipui că fata care studiază la flaut, în clasa vecină, o să-mi fie prietenă. O lua de nenumărate ori de la început, apoi, supărată, cînta pentru sufletul ei ceva.

— Mai cîntă melodia aia ! i-am zis într-o seară, în glumă, cînd coboram să beau apă" şi lăsasem cărţile deschise pe bancă, să se ştie că este ocupată clasa.

O cînta. O dată şi-a lăsat flautul acolo şi a

coborît şî ea să bea apă. M-am apropiat de el, l-am luat în mînă. Mirosea a flori de şalcîm – mirosul buzelor ei cînd s-a aplecat, într-o zi, în sala de meditaţie, să-mi spună că directorul le-a întrebat pe fete dacă m-au văzut furnind.

— Mi-ar place să cînt la flaut, i-am spus. E instrumentul care-mi mîngîie inima. După violoncel...

— Te învăţ, a zis ea cu ochii plecaţi şi glas limpede.

— Nu numai că nu aş reuşi să cînt ca tine, dar nici nu aş putea să încerc, i-am spus sincer, convins la un moment dat că vorbesc cu* sora-mea. Ştiu să cînt din fluier, dar cu o mînă, şi ce se poate cînta astfel...

— Nu înţeleg ce vrei să zici. De ce să nu poţi ?. Apoi: Aş vrea să-ţi cînt! Ce-mi trece prin cap acum !

— Nu 1 Nu acum ! ’ ’ '

M-a privit lung.

— Trebuie să fii mîndru că ştii să pictezi.

A început să cînte .Mă ruga din priviri să rămîn. Dar am ieşit. Mi se loveau genunchii între ei pe culoarul lung şi întunecat, prin faţa claselor cu uşile deschise, cu lumina stinsă... Ceilalţi erau jos, la etajul unu. Melodia mă conducea. ***Se*** auzea pură, singuratică. Părea un sfat... Ţineam . cărţile la subsuoară şi îmi pierise din minte tot ce învăţasem. Flautul se auzea. Vream să mă dezbrac pentru culcare, dar el mă sfătuia să nu intru în întuneric, să nu închid ochii... Şi am urcat din nou la etajul doi. Am închis uşa, să nu le deranjeze pe colegele ei care se culcaseră. Nu s-a oprit din cîntat. Mă privea. Deodată însă s-a auzit uşa bufnind şi în prag s-a arătat Milostivu. Părea zvîrlit în. faţa unei crime. ..

— Ce e cu voi aici ? ne-a săgetat cu priviri de foc.

Eram speriaţi amîndoi. Trăiam impresia că voi rămîne mut pe vecie.

— Tu, fetiţo, ştii ce situaţie ai la învăţătură ?

Nu mă întrebasem cum învaţă, dar. îmi imaginam cît de rău se simţea atunci. - *

— Iar tu, măi demagogule ? Am auzit că ţi s-a dat să evoci figura lui Tonitza, la simpozionul de poimîine ? Nu meriţi! Nu sínt de acord. Ia dă mîna încoa'! .

Nu fumasem. Purtam în buzunar coji de lămîie uscate, le frecam între degete să nu miros a tutun : acum le fărîmiţasem să miros frumos lîngă fata de la flaut.

— Mănînci lămîi, auzi ! Marş de-aici!

Am plecat amîndoi cu capetele în piept, ruşinaţi unul de altul. Nu a aflat nimeni ce se întîmplase, dar mi-era ruşine să mai dau ochii cu ea. Apoi, ştiam că în afară de unul Fişcălie, o mai curta şi colegul meu grec, Carababa.

Ce interes ar fi avut să se uite tocmai la mine ? Auzisem că este foarte bună la flaut şi că nu are timp să se ocupe de carte. Iar cei care trăiau numai pentru instrument, îi dispreţuiaii pe „tocilari” şi răspundeau cu greu la salut. Ea însă vorbea cu fetele.

Trecuse o săptămînă de cînd o ocoleam. Işi păstrase clasa. Repeta acolo, pînă tîrziu din noapte, dar în urechile mele stăruia ascuţit glasul directorului. Am întîlnit-o la " poarta şcolii. Nu era nimeni pe lîngă noi. Mi-a zîmbit. Ţineam în mîna dreaptă un pahar cu apă, stînga îmi era ocupată cu acuarelele şi. blocul de desen. Mergeam la peisaj, în parculeţul de-alături. Rămăsesem în urma colegilor şi a profesorului. S-a întîmplat ceea ce n-aş fi .vrut să se întîmple : n-am mai putut să ţin paharul r- şi cioburile s-au risipit pe trotuar.

Reciteam a treia oară, pe furate, în timpul lecţiilor „Bucuria vieţii”, de Irving Stone. Eram impresionat de sacrificiile lui Van Gogh pentru arta lui. Trăiam prin – el; în fiecare clipă mi se părea că mă confund cu el. Cînd terminam eu, începea Mandravili. Citeam apoi despre Gauguin, Michelangello, ajungeam la „Defăimarea lui Paganini”. Ce însemnau viaţa, prieteniile, dragostea pentru marii creatori ? Astfel începusem să văd altfel lucru-. rile, să visez pentru mine însumi, bîntuit de un romantism fierbinte. Nu mai sufeream atît cînd îmi aduceam aminte de fosta învăţătoare. îmi scria, mă întreba dacă mai compun versuri. Eram nemulţumit. Nu ştiu ce a fost în capul meu de i-am trimis în penultima scrisoare „Imn frumuseţii”. de Baudelaire. Tîrziu mi-am dat seama că am uitat să transcriu şi numele autorului. M-a sfătuit să scriu aşa, în stilul acela. M-a năpădit o nesfîrşită ruşine. Am văzut-o peste două săptămîni, după atîta timp. M-a căutat la şcoală. Era duminică. Luasem

hrana rece pentru seară şi înghiţeam ultimele firimituri din ea, prin timpul chindiei, cînd portarul a trimis după mine, să cobor.'

— Am venit pe la soră-mea, mi-a spus. Nu se făcea
• să plec din Apadiva fără să te văd.

Rîdea. Acum bănuiam de ce colega Cărăbuşu mi se – părea că seamănă atît de mult cu ea. Nu-mi trecea nici

UQ cuvînt, nici un gînd prin cap ! O priveam oarecum indiferent, parcă ar fi trebuit să vină. Mi se părea că rumeg ca bovinele, cu imensa cîmpie tolănită în mine, la umbră, cu ochii duşi, pe jumătate adormiţi peste sticlăria vînătă a dealurilor, cu capul secătuit şi de deprinderea de a merge la jgheab, la apă, sau de a intra pe poartă. Nu am scos trei vorbe. A vrut să vadă cum lucrez. Am înşirat lucrările pe lîngă un perete al atelierului în timp ce lui Mandravili îi atîrnau aţe de salivă din gura rămasă larg deschisă. Miroseam puternic a salam usturoiat şi a ţigară terminată din cîteva fumuri trase adînc în piept. în loc să mă bucur, eram sfîşiat de nelinişte neînţeleasă. Nu eram pregătit sufleteşte pentru o asemenea întîlnire. Era o duminică mohorîtă, nu aveam chef de nimic, îmi venea să plîng fără a şti de ce. S-a arătat încîntată de fiecare carton – nu vorbea, ci scotea un fel de ciripit din gură, stăteam în faţa unei figuri coborîte dintr-o imensă icoană.

Cînd am trecut printre băieţii şi fetele de pe hol, eram fericit la gîndul că o vor crede sora mea. Prietenă, nicidecum ! îmi doream să ne vadă şi fata de la flaut. La despărţire, a vrut să-mi lase nişte bani ’ Nu i-am primit. ,1-am spus că e studentă şi că are şi ea nevoie. A insistat.

— Nu i-aş cheltui niciodată, i-am spus. Aş sta şi m-aş uita numai la ei. Cînd ar trebui sîi învăţ, i-aş pune pe bancă.

A rîs şi le-a dat drumul în poşetă.

— Să scrii ! m-a sfătuit. Ar fi păcat să renunţi. Cunosc o mare poetă din Iaşi, poate reuşesc să-i arăt poeziile tale.

Am petrecut-o cu ochii pînă cînd am văzut-o ames-

tecînau-se cu mulţimea. O vreme i-am mai văzut căciuliţa albă. Apoi au 'început să mă usture ochii şi să lăcrimeze. Aş fi luat-o la fugă după ea, dar eram sigur că n-aş mai fi găsit-o.

Am rătăcit singur prin parcul prin care mă plimbasem cu soră-mea şi mi s-a părut că-i aud glasul trist, mîngîiat de foşnetul vîntului. Cineva s-a oprit în faţa mea. Am tresărit de spaimă : mi-efa fricã de oameni beţivi, de ţiganii din cartierul loneasca, de o femeie nebună care se învîrtea numai prin perimetrul acesta. într-o zi, cînd mă uitam în sus pe o clădire, am auzit : „Fugi ! Fugi !u Strigătul eni pentru mine. Femeia aceea deja mă prinsese de colţul hainei. Răsucindu-şi trupul într-un fel bizar, cu capul întors de parcă ar fi vrut să mă privească în racursi, mesteca între dinţi spumă densă şi uscată, de pe buze. M-am depărtat cu spatele, fulgerător, şi am luat-o • la fugii în timp ce picioarele ei goale lipăiau în urmă-mi.

Nimeni nu-i făcea nimic. Acum împietrisem. Ochii au încercat să se ridice de pe pantofii cu împletitură rară. Mi se încurcau în pătrăţelele de pe ciorapi, prin care se vedea pielea. Era Talida, modelul care ne pozase. N-o mai văzusem de mult. M-am bucurat, dar privind-o, simţeam ceva în mine ruşinos, străin. Buzele acestea, umerii aceştia au fost frămîntaţi de mîini viguroase : ... iar acum ea este în faţă-mi, vorbeşte cu mine, pentru o clipă eu sînt cel care-i reţine atenţia, gîndurile ei ce trebuie să hoinărească spre altcineva. M-a întrebat pînă la ce oră am voie în oraş. I-am spus că pot să stau cît vreau, portarul pînă mîine nu se trezeşte, e blînd şi surîzător ca un dulău bătrîn. A rîs cu poftă iar eu mă întrebam ce a găsit-o de are chef să stea de vorbă cu mine ; m-a tras de mînă şi ne-am aşezat pe-o bancă. Mă uitam pe furiş ia genunchii ascuţiţi, peste care luceau ciorapii bine întinşi, cu pătrăţelele lor ce vibrau, ameţindu-mi privirea. I-am spus ce mai e pe la şcoală şi am întrebat-o de ce a plecat.

— Directorul ăsta... s-a strîmbat ea.

Ca să-i fiu în ton i-am spus că într-adevăr, nu mai are nimeni voie nici să glumească.

— Iar ofticoasa. asta care a venit ca model, am auzit că pozează numai îmbrăcată ; s-a isprăvit cu anatomia corpului ! Acum vă daţi seama cît valoram eu...

— Da ! am fost de acord ca să-i dau mai multă satisfacţie, iar prin corp luneca ceva unsuros, fierbinte; suflarea acelui spirit gîdila fibrele cărnii.

Ochii întîrziau pe trupul femeii, îi ştiam fiecare părticică, dar atunci, dezbrăcată pe podium ori pe scaun nu mai aţîţa pe nimeni. Acum cînd ocrul fierbinte al pielii mişuna viu sub ciorapul rubţire, cu ochiuri rare, istorisind taine şi întîmplări despre iubire, acum te ameţea şi-ţi

era imposibil să crezi că o vei mai vedea vreodată. Acum tremurai, iar aerul îţi ieşea fierbinte pe nări zăvorit atîta timp în adîncul plămînilor, pe vetre inchizitoriale.

S-a ridicat brusc, iar cînd s-a aplecat săi ia un inel ieftin de jos, i-am văzut picioarele goale, provocatoare, pînă sus, şi am simţit cfi o mînă nevăzută mi-a ars ochii cu o luminare aprinsă, albă. De parcă intenţionat şi-a lăsat genunchii dezveliţi, înainte, ca să strecoare în mine fiori de iubire şi revoltă înăbuşită, cînd s-a aşezat din nou alături, a tras insistent de fustă, întinzînd-o la maximum. M-am scuturat de nălucile dăruirii totale şi, trist, obosit, m-am întors la obişnuita-mi stare de apatie. Se mohorîse. Căzuse pe gînduri, cu ochii larg deschişi, fără a clipi.

— Ce vi s-a întîmplat ? am întrebat-o, ridicîndu-mă hotărît să plec.

— Mai stai ! m-a rugat, la fel de gînditoare.

Mă auzise, îmi vorbea, numai privirea nu vroia să se mişte din locul acela în care imobilizase ceva.

— Sînt supărată. Trebuia să mă întîlnesc cu un amic şi nu a venit. E a treia oară cînd îmi face figura asta ! De o oră şi ceva îl aştept, doar-doar o veni. Şi-n ăst timp mi-am imaginat fel şi fel de nenorociri...

.Va să zică de-aia stă cu mine! Dau să plec...

— Nu pleca ! Ai o treabă serioasă ? Ai mult de învăţat ?

— Nu, dar vreau să visez dc unul singur. Să intru intr-o clasă şi să stau de vorbă cu mine.

— Prostii ! a rîs şi a făcut un semn a lehamite, iar degetele ei subţiri, lungi, vibrau prin aer, gata să se frîngă. Ţi-aş propune ceva : ştiu că te pricepi la portret. V-am pozat, dar nimeni nu mi-a dăruit o lucrare. Hai la mine şi desenează-mă ! Stau foarte aproape de-aici. Am bloc de desen, creion... Nu faci tu asta pentru mine ? m-a privit insistent şi rugător de parcă mi-ar fi fost cea mai apropiată fiinţă. Tocmai acum s-o dezamăgesc ?

A început’ să-mi urle capul. Un vîrtej stîrnit din asfalt mă împingea înainte, în urma ei, care, hotărîtă de cum rostise ultimul cuvînt, o luase din loc, sigură că voi urma-o. în fond, eu sînt un elev. Scund, cam

pirpiriu...

— De ce râmîi mereu în urmă ? m-a scos ea din adorm ire:i meii întrucît mi se părea că păşesc ca un adormit. Mergi lingă mine ! Chiar dacă ne-am întîlni cu vreun profesor, n-ar fi o crimă.

Vorbea tare, parcă înadins, s-o audă lumeii şifaţa-î. străluceci de lumini proaspete, abki ivite din adîncul fiinţei. Am intrat intr-o casei mare, întunecată, cu storurile trase ki toate ferestrele. Ea ii aprins lumina.

— Ziua mă dor ochii la lumina asta, am zis. Lăsaţi să intre aia de-a fără ! am rugat-o, văzînd că nu ia în seamă ce-i spun.

I-am mai zis o dată. Am înţeles ca aşa-i place ei şi am renunţat să insist. Nu mai intrasem într-o casă străină şi mă gîndeam la romanele cu întîmplări groaznice în case ciudate ; mii temeam de ce se ascunde în spatele celor doik'i uşi care dădeau în camere unde ne aflam.

— Aş vreii sîî mii schimb, ,mi-:i spus. Nu, mi-e ruşine de tine, m-ai văzut de atîte£i ori... Şi cu gesturi leneşe, întinzîndu-şi corpul, oasele, mîinilc, s-a desfăcut pe rînd de fiecare lucru, apoi dintr-un sertar a scos halatul cu trandafiri pe care şi-l punea în pauză prin atelier. Stăteam pe o canapea, iar în faţă, pe o măsuţă, pusese două pahare mici şi o sticlă cu coniac. Işi strînsese picioarele sub ea. Fumam amîndoi ; a început să-mi povestească despre copilărie şi despre părinţi, apoi despre o soră frumoasă ce rămăsese nemăritată.

Sorbea mărunt, cîte puţin, din pahar. Obrajii se înroşiseră, iar lacrimile parcă sfîrîiau pe ei. Trebuia să-şi răsucească şi mai mult trupul pentru a pune paharul pe masă. I l-am luat din mină să-l aşez pe mileul alb şi am suflat peste scrumul căzut.

— Mai dă-mi puţin, mi-a zis, dă-mi din mîna ta I

M-am rezemat cu umărul de spătarul canapelei şi i-am întins paharul spre buze. A gustat puţin, apoi şi-a lăsat fruntea pe mîna mea. Mi-a gîdilat-o cu genele; i-am simţit ochii umezi, clipind, tremurînd pe încheietura pumnului. Trebuia stă aşez paharul, nu puteam să-l ţin sub greutatea frunţii ei. S-a cuibărit lîngă mine. Se făcuse mică, părea un fraged animal care se înghesuia în sufletul meu, de teama unui foşnet dc frunză. I-am ridicat capul să i-l privesc. Mi-a cerut din nou paharul şi mă mîngîia cu fruntea, torcînd uşor ca o pisică.

— Mi-e frică ! i-am zis, şi sufletul batea în gît. Dacă vine cineva ?

— Nu vine nimeni ! mi-a apăsat cu mîna pe gură. Nu trebuie să te gîndeşti la prostii...

Nu ştiu cit mă gîndisem, însă cu asta mi-a tăiat tot curajul. îmi dădeam seama că are ceva pe inimă, o mare tristeţe.

— Mi se pare că aud paşi...

— Sînt ai trecătorilor de pe stradă. Ascultă, am să-mi dau ăsta jos, mă incomodează... să părem în atelier, numai noi... Eu modelul şi tu pictorul...

Mi-a pus palma peste gură ; a tras de primul nasture, iar ceilalţi s-au desfăcut singuri, dintr-o mişcare, pînă jos. Apoi s-a întins, şi-a încordat trupul peste genunchii mei, ridicîndu-şi pîntecul pînă spre umerii pe care capul mi-atîrna ca o buturugă.

— Haide ! şi-a subţiat ea glasul, tremurîndu-şi-l, să-ţi văd pielea, tu eşti de la ţară, te arde soarele printre porumbi, prin grîu... Ai pielea coaptă.

Mi s-a părut că înaintea ochilor mei e chipul de care mă despărţisem pe zi. Mă privea languros, apoi printre pleoapele, întredeschise, zîmbindu-mi complice, cu prefăcută mustrare.,.

Ne îmbrăcam cu mişcări încete. Ceva ce ocupase un mare spaţiu şi cîntărise greu, se rupsese din mine. Ar fi trebuit să ne spunem cuvinte multe dar tăceam amîndoi. cu gîndurile în altă parte.

— Bine ! a zis ea deschizîndu-mi uşa. Zici că nu mai stai ?

Mi s-a părut cfi mă rătăcesc. Nu mai cunoşteam străzile. La capătul uneia, am zărit parcul unde stătuserăm pe bancă. Simţeam nevoia să mă ţin de un obiect. în locul acelui gol se instalase o mortăciune. Numai în faţa uşii mi-a venit să zburd. Mă simţeam ca un ied. O imensă bucurie ciripea prin mine, punea trupului meu mii de aripioare. Portarul m-a văzut tocmai cînd vroia să se aplece. Mi-a făcut semn, cu mîna, să stau pe loc. Vomita. Am aşteptat să termine. Nu-mi păsa de ceea ce-mi va spune.

— A, tu eşti ? Du-te !

Am intrat în dormitor şi mi-a venit să rîd de Mandra- vili care încerca să facă o copertă de carte. După un timp, am ieşit s-o văd pe fata de la flaut. Simţeam nevoia s-o văd neapărat. Era în aceeaşi clasă. Nu studia. Stătea aplecată peste un caiet, peste o foaie complet albă. I s-a părut că miros altfel ?

— Te deranjez ? am întrebat-o, apoi am ieşit fără a aştepta răspuns.

Am intrat în dormitor. Am deschis cartea şi am încercat să citesc Gauguin, gîndurile îmi lunecau pe de -lături.

O vedeam pe Talida rîzînd, cu ochii mari, cu buzele cărnoase ca două jumătăţi de cerc. Trupul parcă mi se topea la căldura unui foc imens. Mă cufundam cu spaimă, într-un somn din care presimţeam că nu voi mai avea şansa să ies, să mă ridic în picioare, .printre cei vii...

„Rareori ne gîndim la întuneric cînd sîntem la lumină, şi la durere, cînd sîntem mulţumiţi dar invers întotdeauna[41] spune filosoful.

Vremea venea tulbure. Tata era ’ într-adevăr bolnav. Tot mai des tuşea de i se rupeau plămînii. O tuse seacă, interminabilă, ce imita păcănitul tractorului. I se bulbucau ochii în cap şi se schimba la faţă ca omul în primejdie să se înece.

Nu mai auzisem pe nimeni tuşind aşa. Cu o mînă ce ţinea jos, să nu i se rupă operaţia, cu alta de gură. Slăbise, era o mînă' de om ; cînd privea în sus, mi se părea că faţa sa se oglindeşte în stele. Cineva se ţinea de capul lui, nu-i dădea pace, punea vorbe rele peste tot, îi aţinea , calea. Aşa spunea. Pe urmă pleca din nou, cu inima îndoită, speriat, cu ceva trist într-însul, de parcă ar fi avut de făcut ultimul drum. Se oprea de cinci, şase ori în loc, să ne mai vadă. Pleca singur, nu vroia să-l petreacă nimeni... Administratorul Cazan redevenea cel ştiut. O vreme trecusem nepăsător pe lîngă el. Ba văzîndu-l mirat că am, adică nu mai

sînt cel de alaltăieri, îi zîmbeam în faţă. Dar el parcă ştiind ce se va întîmpla, sigur că situaţia tot precară va fi, îmi răspundea ca la un fel de salut, cu dinţii lui făcuţi din ceapă, lătăreţ! şi, îngustîndu-şi

ocini, descânta pe figurii meu „de uriciune”. M-a luat din primii zi :

— N-ai voie în nici un pat, nici pe jos

Adică nu trebuia să repete... Nici dacă lipsea vreun coleg, nu aveam voie să mă ating de patul acela.

— Directorul mi-a interzis – şi a vrut să precizeze că bineînţeles nu c vorba numai despre mine.

îmi urcam în fiecare noapte banca portarului, să dorm pe ea, pe culoar, şi o duceam dimineaţa devreme înapoi. La început ani tras tare pe biscuiţii cu mac. Erau săraţi... Mă plimbam prin părculeţul ce însemna foarte mult pentru mine de la o vreme, şi ronţăiam, cu ochii în toate părţile. Simţeam că n-o sii pot termina şcoala. La o vîrstă fragedă e normal sfi vezi totul astfel, dar să fii şi un sceptic din fire? Mă gîndeam la sfatul lui Verginii – Sii nu cedezi nenorocirii ci s-o întîmpini cu şi mai multă îndrăzneală. Cîte citisem ori auzisem de-astea din gura bătrînilor ? Dar cînd stomacul se zvîrcoleşte în tine şi te doare capul de foame, cum să înveţi sau să pictezi ? Mi-am cumpărat apoi cîte două eugenii pe zi. Le înmii iam în apă. se umflau ca buretele şi mi se umplea gura de zeamă dulce. Exista la WC un dulap în care femeia de serviciu îşi punea hainele. Descoperisem pe el coji uscate de pîine. Prin bănci nimic ! Probabil, ca Mandravili erau alţii care nu se săturau la cantină. Dar pc-astea de pe dulap nu le lua nimeni. Cum ajungeau ele aici, nu ştiu ! Le ronţăiam în grabă, în cîte un loc ferit. îmi venea să-l rog pe director să mă ajute. Nu uitasem că greşisem faţă de el, dar îl ştiam artist, trebuia să aibă suflet mare...

Citesc din jurnal : „15 aprilie 1964. Trebuie să încep în picturile mele, cînd e vorbei de naturi moarte, compoziţii, peisaj, mai întîi cu fondul spre a putea ţine cont de valori şi forme. Totul să se profileze, în deplină armonie. pe fond. Desenul să fie corect. Să înscriu obiectele într-o formă geometrică ; să ţin cont de înclinaţii, unghiuri; spaţiu, forma... Cînd trec la valoraţie, să studieze fiecare părticică, apoi alta, şi mereu aşa, legate între ele, la un loc să închege „o lume.”

Mă simt sleit de puteri, sînt ameţit, capul mă doare, ochii mă dor şi am senzaţia <?ă mi se umflă, iar pe stomac

hîrşîie nişte gheare... Trebuie să* plec, se aude portarul stingînd luminile prin clase. Şi mîine aceeaşi problemă...”

„16 aprilie 1964. De-abia acum, după a treia şedinţă la o frunză de ghips înţeleg ce înseamnă un studiu. Am trăit zile cînd nu am fost bun de nimic. Nici, acum nu sínt., insă tind şi caut sfi mă deprind cu examenul atent al naturii. Trebuie să fiu atent şi să mă concentrez asupra motivului pe care-l am în faţă. Este foarte bine să lucrezi după ghips, să redai materialul... Pune alte probleme. îmi vin în minte spusele lui Goya... „în natură nu exist;! linii, sau umbra nu se aşterne ca să izoleze, ci ca să accentueze existenţa.”

Numai studiile făcute cu seriozitate îţi învaţă mîna şi ochiul, apoi simţirea depinde de duhul tău de viaţă” – spune Tonitza. A fi artist nu înseamnă a şti doar să ţii pensula în mînă şi s-o mînuieşti la întîmplare.”

„17 aprilie 1964. Toate după-masa, la şcoală nu putui să mă explic. Mai întotdeauna cad victima unor îndoieli, a unei nesiguranţe. Cînd vreau să scriu ceva ori să desenez, mă simt vlăguit. Nu sínt în stare de nimic. Plecai de la şcoală. Acum mă aflu la autogara. Aici mă simt bine. Autogara este liniştită. La început nu era nimeni; acum mai vine cîte-o persoană. Din somnolenţa mea’ mă trezi o femeie – femeia de serviciu, să dea cu mătura pe jos şi să şteargii ; apoi doi oameni gureşi îşi puseră mapele pe masa unde scriu. O vorbire curată, veselă. Mă mut mai încolo. Mă uit la oameni – parcă privindu-i şi studiindu-le înfăţişarea, desenîndu-i în gînd, pe invizibile planşe, le aflau gîndurile. Unii bucuroşi, alţii căzuţi pe gînduri. Mi se pare că toţi, indiferent de unde ar fi. au aflat cfi soră-mea s-a luat cu Gigină. Iar mama îmi scrie că o duce bine.”

închid caietul. De mîine ne mutăm cu internatul. Ră- mîn doar fetele aici. Ne mutăm la internatul unui liceu mare, vestit. Un liceu teoretic.

— Mergi acolo, îmi spunea profesorul de pictură. Vorbesc cu pedagogul Bazigan, îl cunosc, şi te lasă el să dormi măcar pe la mansardă.

Ne bucuram că nu vom mai fi controlaţi de-ai noştri. Oricine, numai ei să nu fie ! Aflasem că în curtea internatului .există şi cantina. Aveam ceva bani. Nu spusesem

nimănui. Îmi dăduse gestionarul cooperativei din sat şi-mi spusese, de faţă cu toată lumea din năuntru, să se ştie ce om este el :

— Ţi-i fac cadou. Să nu mă uiţi, cînd o să ajungi mare, că te-am ajutat şi eu.

Internatul era în gura pieţii vechi. Coborai din centru prin gangul umed cu cele mai bune sucuri, ori pe o străduţă cu mici ateliere. Şi pe dincolo şi pe-aici, paşii ***o*** luau înainte, mersul se schimbă într-un fel de fugă, fără să vrei. Îmi ţineam capul pe spate şi, cu pieptul în faţă despicam mirosul cald şi greoi de peşte sărat şi de brînză învechită. Mirosul acesta părea un fel de vînt liniştit, dar instalat pentru totdeauna între măselele bătrînei pieţe. Aşezată pe o rînă, în partea dreaptă, oarecum sobră, dar cu inimă ascunsă şi cum ? – plinii de clopoţei voioşi – privea pe sub sprîncene, departe, peste panorama pieţii, spre liceul aşezat pe o culme de deal, clădirea internatului ! Poarta ei aştepta cu oarecare îngăduinţă : să intru după ce dau o raită prin piaţă, ca orice curios. La început te întîmpinau florăresele. Te întrebai, ce naiba face lumea cu atîtea flori. Atent! Atent ! Să nu răstorni vreun coş l îmbrăcate în culori vii, ţigăncile păreau nişte vietăţi ciudate printre flori ce zumzăiau de albine.

O turmă de cotarle şi de pisici bătrîne îşi frecau burţile pline de cercurile căzute, ale butoaielor. Şi se tîrau alene spre locuri umbroase, fără a privi spre cineva. Sub soarele tînăr, lăptărese cu obrajii în[1] flăcări, .cu mişcări aţîţate de spirite misterioase, ce le ciupeau mărunt cu buzele de lobul urechi, apărau de musculiţe feliile albe de brînză, lucioase, trăgînd de mînecă trecătorii, şoptindu-le, chiar dacă nu-i interesa, dar e bine să ştie, că brîn- za aia din putinile nedesfăcute, ori desfăcute, nu e mai bună ca a lor... Nil

cumpăra nimeni deşi omul arunca privirile sătule spre calupurile mai galbene. Trecea spre peştele proaspăt, pus la gheaţă, un pic mai încolo... îmi făceam vînt din zona brînzăriei ca să trec repede printre pescării, oprindu-mi respiraţia, şi mă holbam minute în şir la fructele proaspete. Noaptea, printre aceleaşi putini cu brînză şi butoaie cu peşte lăsate fără pază, ştiindu-se că nimeni nu-i nebun să fure din ele, mieunau mîţele melancolice, altele pregătite pentru atac, lătrau cîinii ve- niţi din Ridcasca şi auzeai zumzetul imperturbabil şi rece al neoanelor mari, vărsîîndu-şi luminozitate;) peste cimentul slinos al meselor, al treptelor de scară şi al trotuarelor. Luciri mărunte se adunau în preajmă, dintr-o anume grijă de păstorire, de pe macadamul colţuros al străzii cu somn gîfîit. Turla bisericii '„Sfîntul Mitică" istorisea întîmplări despre sfinţi cu pofte pămînteşti.

Din pragul uşii principale te întîmpina un om mărunt, negricios, cu o faţă ţinută prea mult la căldură, dată cu cremă fină. Purta mustaţă deasă, fuma cu sete şi ochii lui, trecînd rapid prin tine, analizîndu-te scurt, işi vedeau de nostalgica lor direcţie : unul privea spre liceu, celălalt spre grădina bisericii. Numai cuta dintre sprîn- cene te amenința ca o suliţă înfiptă în faţ:) ta ; te ţinea pe loc să afle şi cit lapte ai supt de la mama.

— De unde eşti ? m-a întrebat repede, şi cuvintele mi s-au părut că au alunecat pe un singur fir din mustaţă.

I-am spus de unde. Ochii i s-au ciocnit la rădăcina nasului şi au aruncat pe mine ceva din albeaţa rece a brumei.

— îhî ! Şi de ce vii la ora asta ? V-aţi luat-o în cap că sînteţi artişti, voi ăştia...

Am înghiţit în sec. Aflasem că ne-au primit cu greu şi chiar la mansardă vom fi cazaţi.

Ce er<) să-i spun ?

— M-am uitat şi eu prin piaţă... Vreau să fac cîteva schiţe.

Şi-a îndulcit privirea peste piaţă ; scruta din memorie locuri văzute odată.

— Ai auzit de Sîrbeşti ? m-a întrebat.

— Cum să nu ? Sînt la cîţiva kilometri de mine, am sărit în sus de bucurie.

— E ! De-acolo sînt eu.

Grozav ! Omul cel mai fioros de-aici era de prin părţile mele ! Cel mai fioros, pentru că din prima seară, dintr-un pumn l-a aruncat pe un haidamac de elev peste trei mese. Am rămas cu mîncarea în gură. Cum poate un om atît de scund să aibă aşa putere ? Nici o şoaptă, nici hărpăitul să nu se audă, iar furculiţele să nu scoată un clinchet !

— Vino pînă la mine, la cameră, mi-a zis cînd mă ridicam de la masă. Ceilalţi m-au privit cu nesfîrşită milă ; înşişi colegii greci, care îl contraseră pe cel de la cantina unde mîncaserăm înainte.

— Acum ? am întrebat.

— Peste un sfert de oră. Ultima uşă la parter, pe dreapta. Am auzit că scrii, mi-a spus potrivindu-şi nodul la cravata sclipoasă. Gulerul nu-i cuprindeii gîtul, iar primul şi al doilea nasture lipseau. Aşa îneît, limba aceea aurie spînzura peste părul des, inelat, negru, de pe piept.

Şi atunci mi-era teamă de el, cu toate că îşi compusese un zîmbet blînd. Dar cum îi stă unui om negru, mustăcios, cu privire şasie, scund, făcut din mormane de muşchi, cînd zîmbeşte ?

— încerc şi eu ! am zis umil fără pic de regret. Dar degeaba ! Sînt nişte porcării.

— Bă ! Scrii sau nu ? Dacă ar fi porcării ai fi renunţat demult la ele, nu mai pierdea! vremea cu creionul în mînă.

— Scriu ! am strigat eu, revenindu-mi puterile din senin.

— Păi aşa ! Şi eu scriu. Şi să mai ştii un lucru : fac şi romăna la fără frecvenţă, înţelegi ? şi a dat drumul unui rîgîit pe nas.

înţelegeam unde trebuia să ajung eu cu aprecierea.

— Să-mi arăţi şi-ţi arăt şi eu. Âştia nu scriu ! N-am găsit nici unul ! Au club, sala vecină... am face acolo cenaclu, dar cu cine ? Âştia ar mînca întruna, nu se mai satură. Cică sînt băieţi în creştere ! Te-apucă sila, nu alta, cînd îi vezi că înghit mîncarea nemestecată. Faci o baie ?

— O baie ? am întrebat neînţelegîndu-1. Cum adică ? şi m-au cuprins frisoanele la amintirea băilor cu profesorul de pictură.

— Baie, mă ! De cînd nu te-ai mai spălat ? Faci baie cu mine !

— Vreau, dar cum să fac baie cu dumneavoastră ?

— Ca dracu ! m-a liniştit el, trimiţînd snopi de raze din ochi spre cele două colţuri ale camerei. Doar eşti de la mine de-acolo... Mă speli şi pe mine pe spinare, îmi dai cu săpun...

Am început să-l spăl cu o mînă, pe cealaltă o ţineam de formă, nemişcată pe spinarea lui, să mă sprijin.

Nu mai văzusem atîta îngrămădire de muşchi; nu-i stătea cîtuşi de puţin bine – scund cum era, cu movilele alea pe el. Mi-a spus să ies pentru o clipă, cît să se spele peste tot. Apoi am rămas eu singur.

\

- încercaserăm sii avem mesele noastre, noi cei veniţi de la alţii şcoală, însfî pînii la urmă am fost nevoiţi să ne împrăştiem, d tipii cunr găseam locuri. L-am cunoscut astfel, pe un elev care zîmbea întruna. Acolo se aşeza şi el. unde mă aşezam ; mi se părea că pedagogul îl trimite după mine. De noi, „artiştii", nu se îngrijea nimeni pe-aici. Din pricina acelui Sică, nu puteam să stau cu Man- dravili. I-am zis o dată. A spus cii toate mesele acelea sînt ale lui. Am ridicat din umeri şi mi-am văzut de farfurie. Pedagogul părea nepăsător, deşi aflasem că mă căutase prin piaţă. Apoi am văzut cu toţii ce este în stare să facă elevul acela, şi el străin, venit de la un liceu economic. Mînca mult, era foarte slab. Nu se umfla în burtă, îşi strîngea cureaua pinii la ultima gaură ; pieptul i se* înfoia, se desfăcea ca un evantai. Eu mîncam încet, nu terminam ciorba pînă la felul doi ; trebuind să ne încadrăm în timp, pentru a intra seria a doua, rămînea mai mult de jumătate în farfurie. Atunci, prietenul mă ajuta din cîteva sorbituri. Ceilalţi nu lăsau nimic... şi nici fetele.

— Mi-e foame !îmi spunea prin curtea înecată de tomberoane în jurul cărora pluteau colaci de ceaţă gălbuie.

— Păi nu mîncaşi ? îl întrebam intrigat că altceva nu mai spune.

— Eu nu mă satur niciodată î Săptămîna trecută au venit de la ziar, să scrie despre mine cît mănînc.

Trei inşi. Dacă vreţi, mă duceţi la „Expres”, le-am spus. Acolo mîncam şi eu bine, că ei aveau de cîştigat de pe urma mea. Te ducem, mi-au zis, dar mai întîi să vedem dacă meriţi, adică să ne facem o părere cît mănînci aici...

Tocmai atunci au venit cîţiva băieţi dintre cei ce se amuzau pe seama lui. I-a rugat pe ei să spună, ca să cred eu.

— Mă, ia spuneţi cit am mîncat cînd au venit. ăia de la ziar ! Hai, că vă dau ţigări.

— A mîrtcat, îmi povestea pe un ton cît mai convingător un băiat, un castron de iahnie de fasole. Dar ţine cont, îşi vîra acela degetul între ochii mei, că dintr-un castron mănîncă patru inşi, adieri sînt patru porţii barosane. Asta cu o pîine jumate. Pe urmă o cană de două kile de cafea neagră şi cinci budinci. Le-a mîncat şi pe- astea cu încă o pîine. Nu l-au mai lăsat ăia, nu i-a mai dat nici bucătarul...

— Şi ? l-am întremat eu, ca să nu-l supăr cumva, ci sigur că ascult un fel de poveste.

— Şi nu m-am săturat, dar nici ăia nu m-au mai dus la expres, au zis că-i sărăcesc de bani.

Timpul se făcuse de vară. Trăgeam de ultimele rămăşiţe ale anului şcolar. N-a fost greu să ne obişnuim cu noul internat. De-aici puteam să plec oricînd, sub pretextul că avem specialitate. Dacă n-ar fi fost masa de seară, cine ştie cînd ne-am mai fi întors. Deseori ne lipseam de ea.

Mă întîlneam rar cu lata de la flaut. Fetele mîncau în continuare la cantina cealaltă. îmi zîmbea cu subînţelesuri şi îşi pleca ochii în jos. în penultima zi a plecării ei acasă – noi eram cu practica – ne-am plimbat prin parcul mare. Mergeam pe-o alee. Prindeam momentul s-o sărut, dar mereu ni se părea că ne vede cineva. Şi tot amînînd, am ajuns la loc deschis. în faţa noastră a apărut pedagogul Bazigan. A vrut să treacă de noi, dar s-a răz- gîndit :

— Ia staţi aşa ! Cine este dînsa ?

Retrăiam clipele de ruşine cînd ne prinsese directorul într-o sală. Tăceam -amîndoi, cu capul în pămînt.

— Cine, mă ? a strigat la mine de-a răsunat parcul. Cine eşti, fetiţo ?

— Colegă de-a lui şi prietenă 1 a răspuns ea cu glas incredibil de subţire.

— Colegă zici ? Şi vă plimbaţi prin desişul ăsta ?

— Nu e nici un desiş.

— .Directorul ştie? au sclipit dinţii albi de sub mustaţă în timp ce un fel de rîs unsuros îi împăienjenea ochii.

— Ştie cîte ceva. Dar ani făcut un lucru rău, ruşi-zios ? Aia de pe-acolo, uite-i cum se sărută, poate că sînt ai dumiieavoctstră.

— Bineeee ! a zis el apăşat şi a luat-o din loc. Ar trebui să vă duc de păr pînă la şcoală. Dar noroc cu el, fetiţo, auzi ? ai noroc cu el, altfel...

Nu am înţeles ce a vrut să spună. îl urmăream cum rupe frunze de pe crengile lăsate ale pomilor şi cum încearcă să pocnească din ele. Fluier, adică îl durea undeva că-l sfidăm şi că vorbim cine ştie ce despre el, dar o să vedem noi. Nu vorbeam nimic. Ne-am despărţit tîrziu, jurîndu-ne prietenie pînă Ia moarte.

La internat er:i zarvă mare. Cum nu mă lua nimeni în seamă, mi-ci venit inima la loc şi m-am apropiat de gloată sîi aflu despre ce este vorba. Sică, prietenul care mînca mult, erei ameninţat să rămînă repetent – şi cum a făcut, cum a dres, a ajuns noaptea în cancelarie, ii luat catalogul clasei lui şi i-a dat foc. Dar îşi uitase haina de uniformă acolo. Unchiu-său, pedagogul, îi căra lovituri dc- pumn. Mi-a întîlnit privirea şi a zîmbit dureros. Am înţeles că nu trebuie să mai stau acolo.

*

Am lucrat serios în practică, împreună cu Mandravili. Fuseserăm duşi la un G.A.S. din jurul oraşului, cu mii de stupi. Pomi fructiferi, peisaje splendide. Plecam dimineaţa cu un autobuz şi ne înapoiam pe la prînz sâ mîncăm la cantina unui alt liceu. Seara, după ce mole- şeala din aer dispărea şi nici asfaltul nu mai arunca atîta căldură, hoinăream pe străzi pe unde prietena mea obişnuia să se plimbe. Mi se părea că îi aud paşii printre zidurile calde ale caselor curate. Simţeam un gol în mine, mi-era greu fără ea. Totuşi, iubirea aceasta nu se compara cu aceea de la paisprezece ani, cînd după ce plecase învăţătoarea din sat mi se părea că nu pot

să mai respir... ' îi povestisem Ilenei, făcusem chiar imprudenţa de a-i mărturisi că niciodată n-o să mai iubesc atît de grozav. Se întristase, sau aşa mi s-a părut mie.

După două săptămîni de pictură – numai peisaj, luam drumul spre casă, emoţionat, cu un simţămînt tul-

bure de dojana şi ruşine, de dor şi renunţare, Ia gîndu] că o voi întîlni pe Veronica. Cum o fi rămas cu plecarea, cu înfierea ei ?

— Le-am spus că nici moartă n-am să fac asta, clipea mărunt din ochi, într-o după-amiazâ cînd ne-am întîlnit întîmplător pe drum. M-a bătut tata, m-a scos şi din casă! Nu ştiu ce se întîmplă cu el de la un timp. La ideea asta nu cred c-a renunţat, plănuieşte ceva... Deocamdată m-a lăsat în pace.

— Nu mi-ai mai scris ! i-am reproşat cu tristeţe, adică nu mi-ai răspuns !

— Ştiu ce-ai auzit ! Nu aveam nici un prieten, şi nici nu am. Primeam însă nişte scrisori. Imediat a aflat tata. Pînă cînd s-a dat un verişor de gol. Adică tata îl punea să scrie, închipuieşte-ţi ! ca să-mi facă atmosferă proastă, să mă poată lua şi trimite la rude. Au aflat şi dirigintele şi directorul. Culmea e că primesc în continuare asemenea scrisori, ca să nu-şi iasă din formă. Nu-mi mai e ruşine de profesori. în rest, creadă fiecare ce vrea, inclusiv tu !

Eni sigură că departe, acolo la Apadiva, există cineva care se gîndeşte la ea, cineva cu gînduri curate. Pe cînd eu...

— Aş vrea să ne întîlnim mîine ! i-am spus. Mîine, prin timpul prînzului. Am multe să-ţi spun !

Spre surprinderea mea, m-ci privit cu tristeţe, lung... Şi-a strîns buzele, a clătinat din cap şi a vorbit încet:

— N-are rost... şi a plecat !

Călca hotărît. N-am înţeles nimic. Am rămas în loc în speranţa oo să se întoarcă să-mi spună c-a glumit. Apoi am început să urc la deal, printre lătraturi de cîine.

Melentina era la poartă, singură. Cînd m-a văzut, a intrat în curte. A fugit de mine ! Taica lacob trebăluia printre stupi. Cum să mă înapoiez tocmai de-aici, cînd lumea ştie unde merg ? Lumea era sigură că el mă întreţine la şcoală, pe punga lui.

Am pornit-o încet, spre casă. Prin dreptul lui Gigină am grăbit paşii, să nu mă vadă soră-mea. Nimic I Era tăcere de mormînt, nu numai la ei, ci la toate casele din jur. Se înseră. în preajma casei, âm auzit-o pe mama cum o certa pe bunicâ-mea. Am rămas în drum, sub luna ca sticla. Cîţiva puştani fluierau la o poartă. Aş fi vrut să merg pe la cineva.

M-am gîndit la fratele lui tata, el mă scăpase de două ori de la moarte. Nu era la casa lui, ci năpustit într-o coşmelie, făcută mai la vale, unde aveau un petec de pămînt. O însăilaseră acolo, sa nu li se ia „faţa de linie", dar trebuia să locuiască un suflet înăuntru altfel... Vederea îl lăsase. Tuşea adine, cu clocotiri în gît, ca tata. Terminase de mult cu Bucureştiul. Acum, nici nevasta nici fetele nu-i dădeau să mânînce. „O să ajung;! ca Tolea ! „zicea cîte cineva vreunuia care o ducea rău cu ai lui. Devenise proverbial. Auzisem că îşi găteşte singur. L-am întrebat cum de-i iese lui sînge în miezul mămăligii, întrucît toată lumea vorbea uluită, speriată, sigură că numai lui se arată semnul rău care paşte satul, pămîntul...

— Nu ştiu ! mi-a zis ştergîndu-şi minute în şir ochii care clipoceau. Pun apa, sarea, mălaiul, cum se face mămăliga, de, pe urmă, cînd dau să tai cu aţa, musteşte de sînge. Toată lumea a venit să creadă şi să vadă.

— Nu ţi-e urît să stai singur aici ?

— Urît ? Nu ! Păi unde să mă duc ? îl mai am pe Gică, stăm toată noaptea de vorbă.

Gică era un pitic, rămas fără părinţi şi fără frate, ajuns la patruzeci de ani. în obraji, în zbîrciturile lor, intrase şi se pietrificase pămîntul, nu era chip să se mai ia cu ceva.

— El singur, eu singur... a motîcăit din cap. N-ai o ţigară ?

— Am. Tot aşa le fumezi ?

— Tot. Că ţin mult din ea. Mă scol noaptea şi fumez, rod tutunul între dinţi.

Vira ţigara pînă la jumătate. O ţinea udă în colţul gurii, unde rămăsese carne vie, iar zoaiele maronii, scurse din ea şiroiau pe barbă.

— Mor ! mi-a zis. Simt că mi se apropie ceasul. Aiît aş mai dori : să-mi repare cineva ochelarii ăştia la oraş ! I-am rugat pe toţi care au venit pe-acasă, clpr nu mi i-a luat unul. Şi să mănînc sarmale din seminţe de dovleac ! Boala mea, moartea mea !

I-am luat ochelarii şi i-am spus mamei de sarmale. Bunică-mi atît i-a trebuit^ A început să ţipe ca'un copil care nu mai are răbdare, că vrea şi vrea sarmale! Mama ¿1 deşertat dintr-o copaie mică, în ccire frăminta azima,

seminţele de dovleac uscate şi ne-am apucat amin- doi să le curăţăm. Număram sîmburii. Pe la miezul nopţii se strînseseră vreo doi pumni. I-a zdrobit cu maiul intr-un capăt de piuă, pinii s-au făcut ca făinii.

— Asta era mai greu ! a suspinat ea. Mîine călesc ceapa, orezul, pun cimbrul... Mai rămine cu varza ! unde găsim foi de varză ? Ştii unde ? – a tresărit e:i ca o fetiţă –, Ti tina are, ea ţine varză şi vara, că e răcoare în pivniţă. Aşîı că pe mîine.

— Pe mîine ! am zis, bucuros şi am întins gîtul s-o sărut.

— Să vedem ! s-a reîntors la ce avea pe suflet. Tac-to scrie că nu mai are nici o putere. îi mănîncfi fratc-tu banii. Cîte zece lei, cîte un pol pe zi... ăştki sint. Mi-a spus mie un om din Nisipaşi. îl sperie, auzi ? Zice : Bă, dacă nu-mi dai, te spun la Miliţie, şi el îi dîî de frică.

Se făcuse tîrziu. Peste cîtev:i case, încolo, nu puteam să ghicesc la cine, înainte cunoşteam cîinii cui sînt după lătrat, urki unul. începea să latre şi sfîrşe;i printr-un prelung plîns. O clipă tăcea. Apoi o lua de la început.

Dimineaţa, pentru că mama, luîndu-se cu alte treburi, ar fi fost dispusă să renunţe la sarmale („le fac eu altădată") am prins curaj şi m-am dus la Titina, soţia pădurarului. N-o mai văzusem nici pe ea, nici pe el de mult, îmi rămăseseră în amintire faţa fălcoasă a fetii lor, buzele groase, uriaşul piept ce ducea drumul pe sus. De cîte ori storceam tubul de roşu permanent pe paletă, îmi aduceam aminte de culoarea obrajilor ei.

Cînd am intrat pe poartă – Catela m-a poftit în curte-mirată, borborosind ceva ; pădurarul tocmai scotea un şobolan de coadă din putina cu varză. L-a aruncat la picioarele mele de silă, şi de frică, unde a nimerit mai repede. Şobolanul mare, umflat şi probabil bătrîn, nu a fugit, ci stătea aşezat pe labele din faţă ca un motan. Părea răpus de un somn rău. Măgureanu a luat o cazma dintre lemnele aşezate în picioare, sprijinite de bucătărie şi, călcînd pe vîrful picioarelor să nu-l sperie, l-a lovit cu tăişul după ceafă, apoi a apăsat puternic, lăsîndu-se cu toată greutatea pe coada cazmalei. Şobolanul a scos un chiţăit ascuţit, s-a răsturnat sub tăişul rece şi a încercat să muşte fierul.

— Tocmai după nişte varză venisem, am vorbit ochilor

lui holbaţi şi tulburi, de om veşnic beat.

A întins mîinile în lături, ridicîndu-şi umerii şi împingînd capul înainte, spre putină.

— Da stai ! Veniţi pe la noi şi vrei să pleci aşa de repede ? Tac-to ce mai face ?

Am clătinat din cap : adică şi aşa, şi aşa ; cînd mai bine, cînd mai rău.

— Cred c-am s-o iau după el, a zis. Mă duc şi eu acolo.

A văzut că sînt nedumerit:

— Nu ştii ? Nu ştii ce mi s-a întîmplat ?

Nu ştiam. Ale mele nu-mi spuseseră.

— Ăm fost şi la „mititica”. Fă, ăsta nu ştie, Titino 1 a rîs răguşit, în timp ce fii-sa îi făcea semne, cu mîna la gură să nu mai scoată un cuvînt.

A tras o înjurătură şi a început :

— De Lăsata Secului, acuş doi ani. Vine finu pe la mine cu plocon. Scurt. Ţi-o spun scurt. Era cu nevasta, cu copiii. Ne-am luat cu beutura şi trecurăm la joacă, la bancuri. Venise cu puşca lui. Pădurar şi el, că-l ştii. O iau şi-i zic în glumii : Floricele, te împuşc dacă mai îmi zici de femeie. „Trage zice, că n-are nimic pe ţavă !” Mă fac că trag. Da, poc ! Şi-l schilodesc mă, auzi ? ! Avea cartuş pe ţavă ! De faţă cu nevastă-sa şi cu copiii! Acum gîndeşte-te, cum dracu era să-l schilodesc tomna pe finu- mio ? Foncţia mea de pădurar s-a dus ! Uite, fii-mea dă în clocot. Umblă fiartă dupe băieţi, a pus cartea în cui

Ea se aşezase pe un lemn şi rîdea. Se strîmba la el, să cred că n-are dreptate. Nu mi se părea urîtă, dar avea ceva de sălbăticiune pe chip. Semăna cu bărbaţii ăia fălcoşi ce se învîrt mereu pe lîngă femei ca nişte tauri cu carnea într-un cutremur continuu. Privirea ei însă, colţurile gurii provocatoare, gata de ceartă, te sfătuiau fără voia lor să fii prudent, deşi un duh rău te împingea în raza ei de fierbinţeală. O priveam pe furiş, aţîţat.

— Aş vrea să-i mai arăţi tu pe ici, pe colo, cum. ai făcut cu a miliţianului. S-o mai pregăteşti zic...

Nu puteam să-i dau un răspuns pe loc. Dar acasă, mama mi-a spus :

— Aia e fată de măritat, mă mumă. Cine ştie ce face cu altul şi cade beleaua pe tine. Cred că belitul pădurii asta urmăreşte.

Era duminică. Bătrînii obişnuiau încă să se adune la cîte cineva în poartă, rezemaţi în ciomege, şi acolo să cumpănească împreună, să cearnă, să comenteze evenimentele... Nici ploaia, nici viscolul nu reuşiseră să zădărnicească acest obicei al lor. Acum fugeau pe lîngă mine, săreau peste bulgări ca boii bătrîni, albi, deşiraţi I Nu avea nici unul vreme să-mi spună ce se întâmplă, unde se duc.

— Zice că fata Cotorboaii a făcut un copil cu bot de cal ! m-a lămurit o femeie care rămăsese în mijlocul drumului, cu mîinile încrucişate pe piept, neavînd curaj să meargă acolo. Veni azi de la spital cu pocitania.

A căzut pe gînduri în timp ce-mi vorbea, apoi, cuprinsă de frisoane, scuturîndu-se de cîteva ori, a intrat în curte drăcuindu-şi cîinele.

— Ce este, domn' perceptor ? l-am întrebat pe acesta care ceruse un urcior cu apă şi se tot clătea prin gură sub un frasin, în dreptul prietenului meu şchiop.

— Pe dracu ! zice. M-am îmbătat azi-noapte cu unul.

— Nu despre asta e vorba, m-am grăbit să nu creadă că rîd de el, ci despre lumea care fuge încolo. Aud că a Cotorboaii a făcut un copil cu bot de cal...

— Eu am făcut unul cu cap de drac !

L-am lăsat să-şi vîre degetele pe gît.

— Am auzit şi eu ! s-a închinat mama. Dar n-am văzut. Lumii aşa îi turuie gura, c-o fi, c-o păţi... că e drac, că e cal... Pînă una alta, hai să vedem ce-om face cu sarmalele ăstora.

Pînă una-alta – ceea ce însemna că în curînd o să se lămurească. Dar nu am mai auzit pe nimeni discutînd. Ori de cîte ori am întrebat, s-a pus tăcere. Păreau a fi înţeleşi să nu mai vorbească nimănui, în special celor plecaţi să înveţe ori să trăiască. în altă parte. Ăştia nu mai erau de-ai lor, de-ai satului. Cum să împărţi o bucurie sau o tristeţe cu unul care cum a pus piciorul în autobuz a uitat totul ?

Vara er:i secetoasă. Aerul se înnegrise. Lumina soa-

relui părea umbra unui incendiu imens. Porumbul galben, mic, se topeîi la o palmă deasupra pămîntului. Ţi-era teamii că iei foc mergind prin soare. Nu-ţi venea să ieşi din casă, unde cel puţin îţi lipeai nările de un perete răcoros, sau turnai apîi pe tine. în pădure nu era chip să te ascunzi. Mai rău te îneca, se lipea de piele uscăcinea.

Pe o asemenea arşiţă ne-am pomenit cu frate-meu acasă. Negru, subţiat, cu dinţi negri şi cu ochii moleşiţi. Lucra la drumuri şi poduri.

— Ce e mă, Ştefane, cu tine ? l-a întrebat mama, clipind des din ochi, sigură că i se adeverise o presimţire care stâruki de mult în gîndurile ei.

— Am venit că mi-era dor de casă ! s-a grăbit să răspundă CÎI să amîne adevărul.

Ochii i se umpluseră de lacrimi. Şi-a întors capul în altă parte, să nu vedem, însă pentru noi era limpede că are ceva pe suflet.

— Ce ai mă ? l-a întrebat mama văzînd că nici de mîncare nu-i arde.

Nu a răspuns ; astfel neliniştea noastrii se accentua. A fumat ţigară de la ţigară, pînă s-a lăsat seara ; punea întreuciri vagi la care nici nu mai aştepta răspunsul. Gindurile-i fugeau în altă parte.

— Nu stau mult, îI zis. Mîine, la prînz, plec. Am venit să vă văd. Mă duc s-o văd şi pe Lina, că e soru-mea. îmi vine să intru în pămînt cînd mă gîndesc cu cine s-a măritat, dar acum ce să mai facem ? Să mă duc s-o despart ? Aş putea. Da, ar zice lumea : Veni ăla de la Bucureşti şi gata ! Că în afară de ea nimeni n-a fost de acord. Dar bărbat-so ăsta, n-o fi şi el om ? Acum, că e niţel cocoşat...

A dormit frînt de oboseală ; noaptea a trecut fără să ne săturăm de vorbă cu el. Pe sub prînz, cînd mai era puţin pînă să plece la Răscruci, să ia autobuzul, a spus :

— A venit peste tata, acolo, pădurarul 1 N-avem cum să-l mai scoatem, şi cămăruţa aia seamănă acum cu o cocină ! Stă ca porcul acolo, pădurarul ăsta, cu sticla lîngă el !

Crezusem că Măgureanu glumeşte cînd îmi spusese ce are de gînd. Am rămas ca trăznit. Erau din acelaşi sat, „flăcăiseră” împreună – iar acum dădea năvală peste tata.

Mamei nu-i mai tăcea gura. Se făcuse timpul de plecare şi nimeni nu pusese limba pe-o firimitură. Intrat, apoi, în panică, frate-meu a luat cîteva guri de ţuică. A spus :

— Ziceam să mă însor cu asta a lui Gîră, da, aud că s-a măritat, a dracu’ ! O ştiam cuminte, că putori sînt destule...

— Păi de ce, de ce nu i-ai scris şi tu ? l-a învinuit mama. Că toţi băieţii i-au scris. Pe urmă ştiam şi io ce să fac. Acum o să-ţi mănînce femeile banii, că aşa e la oraş.

— La’ că ştiu eu ce să fac. Nu sînt fraierul ăla... Aha... dar... Şi i s-au înnodat lacrimile în gît.

Ne-am îmbrăţişat în grabă şi a dat drumul la picior, ca să nu avem timp să ne ţinem după el. L-am strigat să aştepte o clipă, vream să-l duc pînă în vale, la Răscruci, să-l caut şi pe domnul Florea.

— Te bat mă, tu n-auzi ? Te bat dacă te iei după mine ! Lasă-mă în pace !

Dar cum să rămîi în loc, să petreci doar cu privirea un frate ?

*

Prea repede trecuse vara, cu vacanţa ei mare ! Lucrasem, dar o nelinişte grea umblase, se tîrîse prin mine. Ve- ronica fusese trimisă cu de-a sila la Bucureşti, pînă-n şcoală, să vadă cum e pe-acolo, cum se simte, ce are de zis. Al perceptorului călca în gropi pe drum, ţinîndu-se mare, nu era chip să discuţi cu el. Apoi s-a închis băiatul în casă ; studia, citea, era preocupat de chestiuni serioase, grave... Fata miliţianului terminase cu şcoala : se măritase. Vrusese ea, o puseseră părinţii, nu mă interesa, dar luase unul cu situaţie, plecat din comună, ajuns bine în Bucureşti, cu case, nu cu o casă, cu maşină. Numai Catela îmi zîmbea larg. Trecea de cîteva ori prin faţa porţii mele, cu fusta ridicată în faţă şi

lăsată la spate, într-un maieu-prin care insistau să iasă sfîrcurile, tari ca

bomboanele. Şleampătă cîteodată, talap-talap ! sub soarele lăsat jos ; prin pulberea drumului, de multe ori vijîind cu bicicleta, sprinţară ca o căprioară grasă căreia nu prea-i stă în fire să sară peste bulgări şi nu peste dîmburi. îi zîmbeam şi eu, ameţit de tainice gînduri. Răspundeam zîmbetului ei umed, e;i aşteptînd să fac un pas, eu neîndrăznind de teamă cfi aude vreun vajnic tractorist şi plec deşelat la şcoală.

Nu mai eni timp nici să mori, zicea mama. Dihtr-odată am simţit în nări răcoarea dinăuntrul şcolii, deşi ochii rămăseseră agăţaţi de crengile dudului din curte. Am dus albia mare în grădină, lingă paie, să mă spăl pe cap, mi-am uscat părul la soare şi am început să-mi fac valiza. Nu mai mergeam ca la tăiere. Aşteptam chiar să treacă mai repede noaptea s-o văd pe Ileana, pe Man- dravili... îmi părea rău de mama. Frate-meu îi lăsase o rană în inimă. Tata trimisese ceva bani.

— Măi băiete, mi-a zis Milostivu în timp ce coboram scările, dornic să trag în piept mirosul dulce, parfumat, intelectual al oraşului, ia vino la mine ! _şi îşi lipise un deget de buza inferioară.

Nu făcusem nimic rău. N-om mai fi cazaţi la internatul din piaţă ? încii nu ajunsesem acolo.

— Rămîi pe loc, mi-a zis cînd a văzut că trec pragul să intru în cabinet. Tu scrii versuri, aşa-i ? în vacanţa asta ţi-au apărut cîtevii în revista de-aici. M-am interesat şi mi s-a spus că sînt scrise de-un elev de la liceul nostru. Tu eşti ! Frumoase ! Bravo ! Am o idee. Eu sînt compozitor. Ce-ai zice să scrii versurile şi eu să le pun pe muzică ? Coruri pentru copii...

M-am îmbătat în cîteva secunde.

Mi-a vorbit despre tematică, despre măsura versului... versuri simple, pentru elevii de la clasele mici. -Am început chiar în ziua aceea să scriu. Dimineaţă, i le-am arătat cu înfrigurare. Le-a citit cu un zîmbet pe faţă. N-a zis nimic. Le-a vîrît în buzunarul hainei, dăruindu-mi un mersi nazal. I-am spus lui Mandravili; în culmea fericirii că directorul s-a împăcat cu mine iar Mandravili a slobozit un

chiot păsăresc, m-a bătut pe umăr că sînt omul directorului, unicul caz fericit din toată şcoala... Treabă care nu a fost cîtuşi de puţin aşa, întrucît a

treia zi, întîlnindu-mă pe scări mi-a ordonat să mă tund la zero. M-a privit cu obişnuita-i strălucire de iris directorial, m-a întrebat ce-i cu mine de nu sînt la cursuri. N-am avut timp să-i spun că s-au terminat orele ; mi-a ridicat şapca şi smotocindu-mă de părul din faţă – păr năduşit şi unsuros, mi-a zis scurt :

— La frizer ! Zero ! Ai înţeles, băiatule ?

M-am învîrtit ca raţa în loc ; nu-mi veneii să cred că mie-mi vorbeşte şi-am aşteptat să-mi mai zică o dată.

— La frizer, am zis ! Şi la zero ! Marş !

Am mărşăluit ca un soldat bleg, zvîrlit din cazarmă în mijlocul mulţimii, iar la întoarcere mi se părea că am un cap mid. mic – şi calc în strâchini ! Cum să mă arăt prietenei mele ? Nici măcar nu apucasem s-o intilnesc. Se rîdea cu poftă pe seama mea, iar colegii mă strigau : „Poete !" Dar tuns la zero am avut satisfacţia de a-mi auzi versurile puse pe muzică, la Filarmonică, unde am fost obligaţi să mergem şi noi, plasticienii ! Aş fi vrut să plec din sală. Aveam impresia că nu mai înţeleg nimic, surzesc, însă, cînd să mă ridic, o mînă a apăsat pe umărul meu. Am privit în spate să văd a cui e mîna atît de caldă şi ochii mi-au fost ameţiţi de scînteierea lentilelor de la ochelarii directorului ! M-am ridicat hotărît să-J înfrunt. S-a încruntat la mine ; m-a tras de mînecă. M-am smucit şi eu spre marginea rîndului.

— Nu mai pot ! am zis de-acolo, cît să mă audă. Fac pe mine !

A strîmbat din nas şi mi-a făcut semn să ies repede. Mi-am aprins o ţigară în holul Filarmonicii. Fie cc-n fi mi-am zis, doar sînt coautor, versurile mele au fost cîn- tate pe scena Filarmonicii. Trăgeam fumul cu poftă, în piept, fără a privi spre cei care intrau. Mandravili îmi ştia versurile. îi spusese prietenei mele.

— Felicitări ! mi-a zis ea trecînd grăbită, surîzătoare. Părea supărată. De ce ? Dar în acelaşi timp dispusă să mă ierte. Am simţit că zbor.

iii

Am ajuns din nou la internatul din piaţa veche. Aici, pedagogul mi-a citit poeziile lui scrise în stil Goga. Prea puţin pentru ambiţiile lui mari. îmi plăceau, lucrase mult la ele, se vedeau că sînt scrise de un poet, deşi figura nu i se potrivea.

Mai văzusem scriitori în carne şi oase doar la cenaclu. Nu mă aşteptam să fie frumoşi ca nişte zei, dar faţa ăstuia mi se părea că n-are nici o legătură cu poezia. El era foarte exigent cu încercările mele. Mă bucuram, doar era filolog, pretenţiile lui erau justificate...

Terminasem cu banii de mult.

— Nu pot să te culc în dormitor, mi-a spus pedagogul. Dar mai am cîţiva ca tine pe care-i ţin în altă cămăruţă, la mansardă. Le-am dat cîte şase pături de fiecare. îţi dau şi ţie.

Sus pătrundea zăpada printre scînduri; ne trezeam ninşi, cu obrajii amorţiţi, nu mai simţeau degetele cînd îi pipăiam. Păturile grele mă striveau.

— Te iau cu mine în cameră, mi-a spus după un timp. Dormi cu noi, îl conving eu pe colegul nou venit, dar dimineaţa te scoli la cinci jumate. Incuiem şi nu mai dai pe-acolo decît tîrziu, după ce le dau ăstora stingerea.

— Dar ce se va întîmpla la şcoală ? Se vor întreba unde dorm eu.

— Vorbesc cu directorul, îl cunosc, a venit de cîteva ori să se intereseze de voi. E un timid şi tocmai pentru asta se poartă aşa ; vouă vi se pare dur, dar are uh suflet nobil... Apoi, gîndeşte-te, ce s-ar întîmpla cu fetele care se. consideră artiste ca voi... dacă aţi fi lăsaţi de capul vostru...

într -un fel îi dădeam dreptate.

— Dar de ce m-a tuns, domnule ? l-am întrebat, purtînd încă expresia de mirare pe chip.

— Păi asta e ! s-a amuzat el, rîzînd ca un tenor. Ca să-l respecţi, să nu ţi-o iei în cap că scrii pentru el. O vorbă bună, p singură vorbuliţă dacă-ţi spune, să ţi se pară miere. Restul nu mai contează, se anulează, uiţi cé ţi-a făcut pînă atunci...

Aşteptam vorbuliţă aceea, deşi eram fericit că dorm în camera pedagogilor. Pictam în clubul în care intenţiona să înfiinţăm un cenaclu şi încercam să scriu.

într-o seară ploioasă şi tristă, una dintre serile ce se •pot ţine minte pînă la moarte, pedagogul mi-a spus că a venit profesorul de pictură la poartă şi mă aşteaptă acolo.

— Nu vrea să intre.

Nu credeam să fie profesorul de pictură, deşi ştiam că se cunosc. Cînd l-am 'văzut, mi-a venit să-i sărut mina întinsă să dea noroc cu mine.

— Nu cu asta, a zis, adică nu cu minei stingă. Cu mina dreaptă vreau. Lasă-mă s-o apuc eu !

Nu înţelegeam nimic.

— Vin de la consiliul profesoral, să ştii, mi-a spus cu glas tremurat. Pînă acum m-am ciorovăit cu ei. Eşti •cel mai bun, măi ! Eşti cel mai bun elev al meu ! ţine minte ce-ţi spun în clipa asta. Şi le-am spus-o, cred, de zece ori. Aveam grecii ăia. Ei bine, am zis, dar gata, băiatul ăsta a muncit ; s-a chinuit dar a învins. Ţi-am obţinut bursă, măi. Se încăierau pe ele, enru prea puţine. Să fii fericit ! Şi ştii cine a ţinut cu tine ? Ştii ? Directorul. Eu am strigat numele tău şi directorul a zis de prima dată : Da !

*

Venise primăvara, mama noastră, şi luase zăpada de pe coastă. în lumina curată, printre pomi înfloriţi, lipsit de griji, sufletul îmi era ca un fluture. Se făcea seară, tăiasem grădinile de-a lungul, dar nu întîlneam pe nimeni. Am avut impresia că-trăiesc un vis cu ochii deschişi. Trecusem de casă, se vedea că e încuiată şi o luasem la deal, să întîlnesc picior de om. Luna era cît acoperişul unei case – îmi ţinea calea. M-am întors înapoi. Mersesem încet, mă oprisem în dreptul fiecărei case. Am avut presimţirea unei întîmplări ciudate, ce se rupe de lumea obişnuită. Cineva şoptea prin mine că este trecut de mie- – zul nopţii. M-am întors acasă ; nu se vedea nici o lampă aprinsă, însă o zare luminoasă, peste sat, ca lumina unei flăcări ascunsă de deal, se arăta departe, după ultima casă a satului. Am mers într-acolo. Fiinţe mici se ţineau după mine tropăind uşor, vorbind încet în limba lor.

Lumea era strînsă la marginea satului, la hotarul cu pădurea. Privea netulburată în sus,

ţinînd cît mai bine

i

luminarea în mînă, să nu aprindă haina cuiva, să nu ardă cu flacăra în jos. Aflam cfi întreaga suflare îl vedea pe Nicolac Alămaru ,îmbrăcat în cămaşă albă, de noapte, cum ţine de plugul tras de boi albi, cu coarne măgereşti, de doi metri. Iar plugul ara pe cer. „Uite-i, uite-i cît de frumoşi sînt 1" exclamau bărbaţii şi femeile în cor. „Ce brazde mari trag !" Eu însîî nu desluşeam nimic. Am strigat-o pe mama, cît am putut de tare. Mi-a răspuns înăbuşit, din mijlocul mulţimii ; sigur că nu are cum să pătrundă pînă la mine, i-am spus să stea acolo, că he-om^găsi pe urmă. Am văzut apoi braţele desfăcute să prindă ceva, de sus. Fiecare îşi închipui cfi ţine cîte o brazdă'la piept şi pleca fericit cu ea acasă. Rămăsesem doar cu mama.

— Ce faci cu brazda aia ? am întrebat-o pe drum, lăsînd-o să se chinuiască singură, pentru că eu nu aş fi putut s-o ţin în braţe.

— Ce face toată lumea ! mi-a răspuns uşor mirată că nu înţeleg.

— Nu mai ştiu ! i-am vorbit pe un ton plîngăreţ.

— O punem lîngă prag, să călcăm pe ea cînd intrăm în casă. Pe urmă, pe poimîine aşa, o duc în grădină, pe lotul personal, sfi sporească rodul pămîntului. L-ai văzut pe Nicolae Alămaru cum plugărea ? Ge boi are ? De la tica, tatăl meu, sînt cumpăraţi '

— Da, am zis, să n-o dezamăgesc. Frumoşi, albi, cu coarnele de doi metri...

— Boi măgereşti, a completat mama, amintindu-şi că a copilărit mînîndu-i dindărăt. Cei mai frumoşi! Cîntam după ei, toată lumea rămînea aşa... Astăzi o să călim, varză, mi-a spus, bucurîndu-se.

Era desculţă ; s-a lovit de un bulgăre uscat. I-am mîngîiat degetele jdrelite, să nu scape brazda din braţe.

— E bună, i-am spus să uite de durere. Mi-era

dor de varză călită.

— Mai am într-un borcan untură de astă-iarnă. Ţii minte ce mult îţi plăcea cînd erai la noi acasă ? A, nu, nu. nu ţie-ţi plăcea. Soră-ti şi mamii. Am s-o chem şi pe ea- să vină cu ăla la masă, să dăm noroc, să ciocnim un ou...

Soră-mea a venit singură. „Am petrecut", a zis mama, . pînă s-a înoptat afară. Soră-mea nu a spus nimic despre cum o duce. A ieşit pe poartă, mică, slabă, aplecată peste ■ea însăşi, ţinînd un tîrş în mînă să n-o muşte cîinii. Mă sărutase pe obraji şi mi-i şterse cu o mînă aspră, să nu mă supăr că o fi rămas ceva pe ei.

Dimineaţă trebuia să plec. Nu am putut nici eu , nici mama să vorbim. Bunica sforăia adînc, parcă s-ar fi străduit să iasă dintr-un pămînt ierbos. Mama ţinea neapărat să mă petreacă pînă în vale. Cum s-o fi înapoiat singură prin văi, prin păduri ? Cît de fericită se simţea ştiindu-mă că mă simt bine, că şi-a petrecut băiatul care învaţă carte !

Retrăiam clipele de la masă cu ochii închişi, în maşină, şi binecuvîntam razele soarelui ce răsărise de curînd. Nu ştiu cînd m-a furat somnul. M-am trezit înghiontit de şofer, să mă scol, că duce maşina la garaj.

Mi-am luat sacoşa cu ouă fierte şi, ameţit, mi-am învăţat picioarele să meargă spre centrul oraşului. Apoi am traversat piaţa veche, ciocnindu-mă de putinile cu brînză, de butoaiele cu peşte, de florărese, chiorîndu-mă să văd ce sînt animalele atîrnate în cîrligele centrului de carne, jupuite, date pe-ndouă. Măcelarul ştergea masa de sînge. Mi s-a făcut silă şi frică. Mi-am dat cu apă rece, de la o pompă, pe ochi şi am păşit pe poarta internatului. Colegii erau la şcoală. N-are nimic, mi-am zis, mai bine lipsesc decît să intru aşa în clasă.

La prînz, cei de la muzică vorbeau numai despre un extraordinar concert ce va fi dirijat de un celebru dirijor francez. îi ascultam şi eu şi Mandravili. Spuneau că nu se mai găsesc bilete.

— Am un bilet în plus, mi-a zis profesorul Orzan. Mergi cu mine şi cu nevastă-mea.

Mi-era ruşine, auzisem că soţia sa este şefa spitalului regional. Dar cum să-i spun că nu merg ?

— Vă mulţumesc ! am zis. Cît mă costă ?

A rîs şi a început să aşeze vasele pentru natură statică. După ce am terminat şedinţa de lucru, mi-a spus, şi au auzit

toţi, la ce oră să-l aştept în faţa Filarmonicii, la intrare.

— Să fii acolo, auzi ? Că dacă nu te iau de mînă, singur nu intri de ruşine.

Nu i-am luat bine seama soţiei sale. Orchestra m-a plimbat pe sus tot timpul, mi-a pus aripi mari, de vultur.

Profesorul vroia să-l vadă de-aproape pe dirijor, să mergem după el...

— Că pre:i e mare .’

Am aşteptat. îl conduceau dirijorul Filarmonicii şi încă doi, trei instrumentişti. Ne ţineam şi noi în urmă-le, profesorul îndemnindu-şi soţia să meargă mai repede.

în faţ;i sobrei clădiri – un individ cu haine rupte, încălţat în cizme, cu o bascii veche, trasă pe urechi ca o căciulă, cu pantalonii lăsaţi pînă la genunchi.

Nu se auzea nici o şoaptă. Lumea îl ocolea înspăimîntată.

*

Visam să fac pictura de şevalet, această secţie mă interesa pentru facultate. îmi plăcea sculptura, mi-era drag profesorul, dar aceasta, pentru mine, ţinînd seamă de efortul fizic... Oricum învăţam lucruri deosebite de la tînărul profesor, entuziast, prieten al nostru.

într-o zi ne-a îmbrăţişat pe fiecare în parte şi ne-a spus cu glas solemn că i s-au aprobat actele să plece în patrie. Să se întoarcă acasă ! Rămaşi fără el, ne era urît să intrăm în atelier. Plecarea profesorului însemna un mare şi fericit semn pentru colegii greci. Se vor întoarce şi ei după terminarea Institutului, cu o diplomă, gata sâ facă artă. Nu mi-i imaginam plecaţi, rupţi de aceste locuri. Stătuserăm atîţia ani împreună, visaserăm, des- chiseserăm expoziţii în holul Filarmonicii, ne înfoiam ca nişte curcani prin faţa lucrărilor, prefăcîndu-ne că nu vedem vizitatorii.

De faţă cu lumea adunată în faţa lucrărilor noastre, lîngă portretele cu oameni din satul meu, profesorul de pictură mi-a zis tare :

— Ei, vezi ? Vezi ? îţi mai aduci aminte ? Ce-ţi spuneam eu ? lucrează, mă, că te las repetent. Vezi, vezi ? Mi-ai ascultat sfatul... ai făcut cum ţi-am zis...

Pierit de ruşine, năduşisem sub mîna lui. Vedeam numai guri deschise, rîzînd, dinţi dezveliţi, dîndu-i dreptate, privindu-mă ca pe un caraghios, cu ochii îngustaţi, a neîncredere.

Cînd să plec, mi-a vorbit :

— Azi e duminica. Te duci la cantină ? Te duci, că vă dau ăia nişte curcani fripţi. Te duci, mă. chiar vrei să te duci ?

— Păi ce să fac ? l-am întrebat mirîndu-mă cum poate să pună o astfel de întrebare.

— Nu te duci de loc 1 Mergi pe la mine astăzi. I-am spuse nevestii-mi că te iau pe la noi. Vrea să te mai vadă... Vorbim, ascultăm muzică...

Mi-era ruşine să stau cu ei la masă, să mă aşez într-un fotoliu, să răspund la cine ştie ce întrebări. Dar mi se încleştase gura.

Avea sute de discuri. Acum îmi dădeam seama de unde ştie atîtea, de ce nu mai termina discuţia pe teme de muzică „grea" cfrid se întîlnea cu cîte un profesor de la Filarmonică. Am ascultat multe discuri. Cred că numai dacă lua casa foc s-ar fi clintit de pe locul lor – şi pe chipuri li se adunaseră atîta împăcare şi mulţumire... Nu ştiu cum am mîncat, de teamă să nu pătez faţa de masă, să nu răstorn ceva. Mă simţeam însă bine, se comportau firesc, el şi-a luat nişte pantaloni de purtare, o cămaşă obişnuită. Doamna mă îndemna să iau din dulciuri şi mă întreba din cinci în cinci minute dacă mă simt bine, într-un tîrziu am avut impresia că întinde mîinile să mă mîngîie. Mi-am dat capul pe spate. Admirasem lucrările profesorului, ştiinţa de a pune culoarea, desenul viguros. Auzisem şi mi se întărea convingerea că este unul dintre cei mai buni colorişti. M-am uitat prin albume de artă... La plecare mi-au vorbit frumos, nicidecum cu aerul celor plictisiţi, care abia aşteaptă să scape de cineva.

— în fiecare duminică am să te iau la mine, mi-a spus la şcoală. Mănînci la noi, dă-o încolo de cantină... Ne uităm în albume, ascultăm muzică...

— Mi-e ruşine, i-am spus. N-aş fi crezut niciodată., vă mulţumesc ! Şi vă rog să nu mă mai chemaţi.

— Nu se poate ! Te iubim, de-asta te chemăm, altfel...

Mă întrebam cum arăt eu faţă de ceilalţi. Am mai fost de două ori. Mi-a dat uleiuri, o pereche de pantofi cu piele atît de groasă şi tare încît abia puteam să-mi îndoi talpa piciorului.

Ultima oară, a vorbit doamna :

— Alexandre, am să-ţi spun ceva care ne priveşte şi pe noi, şi pe tine. Este vorba despre viitorul tău. Dar şi dacă nu eşti de acord, să nu crezi că ne supărăm pe tine şi nu te mai

primim pe-aici. Mi-a vorbit frumos despre tine soţul, te-am văzut de cîteva ori... Gîndeşte-te că trebuie să mergi înainte, să studiezi... Ai văzut cît de greu este să răzbeşti. înţelegem că vrei să faci artă, nu ? Ai nevoie de oameni care să se intereseze de tine. Noi nu avem copii şi ne-am gîndit la tine. Ai* vîrsta asta, nu-i nimic. Am 'vrea să te înfiem., cu consimţământul părinţilor tăi, bineînţeles. Te gîndeşti, stai cu ei de vorbă şi ne spui. E o propunere care ţi-ar fi de mare folos. Şi nouă poate tot atît de mult.

Profesorul mă privea fără să mă scape din ochi, îmbujorat la faţă. Da ! Cum mi-ar sta să se ştie că sînt fiu de profesor-pictor, iar mama este şefa spitalului regional ? „Ce sînt părinţii tăi ?" Păi, să încep : Tata este artist plastic iar mama doctor... Ce ar zice lumea din sat ? Dar ai mei ? Eu ce zic ? Vrei ? m-am întrebat tare, pe o stradă aglomerată, mergînd în urma unui mort. Vrei ? m-am întrebat încă o dată. La urma-urmei totul depindea de mine. Nu mi-ar fi stricat să stau într-o casă mare, într-un oraş frumos...

*

Pentru o vreme eram ocupat cu Olimpiada de Limba română. La început, profesoara Avram mă sfătuise cu vorbă bună să particip, apoi văzînd că bat în retragere, m-a obligat. Adică mă număram şi eu printre elevii şcolii noastre care pot să participe la olimpiadă, ca dovadă că se munceşte cu noi. Nu se mira nimeni din clasă, totuşi călcam cu un aer de vinovăţie, stingherit. Parcă făceam cuiva un rău. Mandravili era fericit, Calambacos şi Cara- baba, sceptici. în momentul cînd s-a şoptit că am luat premiul întîi pe oraş, adică îi întrecusem pe cei de la liceele teoretice, Calambacos m-a lovit de cîteva ori în cap, cu vîrful a două degete, în semn de bravo. M-au felicitat profesoara de română şi profesorul de pictură, iar directorul mi-a răspuns dulce la bună-ziua. Auzeam însă că în consiliul profesoral m-a lăudat şi el. Apoi s-a întîmplat să iau şi pe regiune premiul întîi. De data aceasta s-a făcut un careu şi am fost felicitat împreună cu alţii care luaseră şi ei la alte'obiecte. Am primit ca premiu romanul „întunecare", cu ştampila şcolii sub rîndurile scrise citeţ de o mînă necunoscută. A vorbit directorul, a pomenit, şi nu aş fi vrut iitunci, acolo, cîte ceva despre eforturile mele. Numai că a treia zi, drept recunoştinţă, întru încurajare pentru fazii naţională, notii mea a fost 4

(patru), la Limba română. I se păruse profesoarei că vorbesc prea mult în bancă ; glasul meu stăruie în urechile ei, deşi nu făcusem altceva decît să-mi adun nişte cărţi de pe jos. Vedeam Bucureştiul. Am călătorit, împreună cu elevi de la alte licee, într-un Jmeseu, însoţiţi de un profesor, Racoş, priveam pe gemuleţul din spate ce puteam să prind în conul vizual, iar mai încolo mi-a pîngărit privirea pîntecele gol al unei femei care probabil se îmbătase şi stătea pe scara unei foste prăvălii, cu picioarele larg desfăcute, în căldură toridă. Semnul că n-o să-mi meargă bine m-a urmărit pînă cînd am reuşit să aţipesc. M-au impresionat tramvaiele cu geamurile pline de capete care ne depăşeau ori rămîneau în urma Imeseului nostru, hotărît să ajungă cu bine la capătul drumului. Mă simţeam singur, prea puţine cuvinte am schimbat cu elevii ceilalţi – se uitau cam lateral la mine, nu mai ţin minte să mă fi întrebat ceva profesorul însoţitor. Dimineaţa îmi venea în minte numai chipul profesoarei de română şi-i auzeam glasul care-mi dăruise cu atîta repeziciune un patru.

Am spus că-mi vine să vomit, că am dureri de cap şi nu m-am mai prezentat la Olimpiadă. M-am plimbat prin parcul vecin cu liceul unde se desfăşura concursul. M-am simţit dintr-odată liber... M-am dus la festivitate, curios să-l văd cum arată un ministru. Nu a venit ministrul, dar l-am văzut pe un cunoscut poet. Mi-era frică să respir în preajma lui. Mi-l imaginasem cît un munte după poza din carte, cu privirea plutind peste lume, acolo unde şi cerul şi pămîntul sînt cîntărite pe o sensibilă frunză de lemn sfînt. Cînd colo, poetul era scund, firav – mă rugam în gînd să nu moară în faţa noastră, înainte de a-i auzi glasul.

întors în oraşul care mă pregătise astfel, la cîteva zile am avut norocul de a vedea mai mulţi scriitori, veniţi din capitală, la invitaţia revistei locale. Şezătoarea se ţinea în sala Institutului agronomic.

M-au trimis şi pe mine acolo, ca elev bun la română şi care încearcă să scrie. Aici erau mulţi, puteam să-i privesc de pe scaun, să-i aud. Unul citind poezie antirăzboinică a încercat, probabil era un fel de refren, ca în cazul cîntecului – să imite trompeta ; cineva atunci se lansa, era în tînără şi sănătoasă glorie ; iubit, amuzant, drăcos şi cu părul creţ ! Un mare prozator a citit fragmente din romanul cu hoţi şi cuţitaşi, roman ce-i fermecase şi pe tineri, şi pe bătrîni... Au citit şi cîteva poete. A venit rîndul din nou invitatelor şi invitaţilor. Cînd abia începuse să citească un poet cunoscut hi vremea aceea, cu un mic smoc de păr alb spre frunte, semn că avea noroc în viaţă oricînd, s-a stins lumina. Pană de curent ! Ceea ce m-a impresionat şi a obligat şi mai mult sala la tăcere, a fost faptul că poetul a continuat să-şi recite lungul poem cu glas de revoluţionar. Nu se încurca deloc ! Carnea se încrîncena pe oase. O şoaptă nu se auzea. Apoi lumina l-a surprins cu un braţ ridicat deasupra capului, spre înălţimi...

M-am întors la şcoală ameţit, încărcat de metafore. Ce rost avea să mai scriu ? Cînd aş termina eu un asemenea poem ?

Îi povesteam acestea prietenei de la flaut, jurîndu-ne credinţă, pe cîte o stradă goală, înţelegîndu-ne că dacă eu reuşesc la Institut, iar ea la Conservator, ne vom căsători în al doilea an. Chiar dacă nu vom reuşi, soarta n-are cum să ne despartă. Dacă are noroc numai unul dintre noi ?

Apoi, ajuns la cămin, citeam din „Donul liniştit”.

— E bine, mi-a zis profesorul de pictură, e mare acest scriitor, eu am citit cartea asta în şase luni. Dar te rog, dragă, citeşte-i şi pe Tolstoi, pe Dostoïevski, ştii, ştii ? Că nu se poate mă, fără ăştia ! Am cărţile, te aştept.

Citisem Gogol de la profesorul de desen artistic, însă lui îi luasem frica, deşi se ocupa de mine mai mult ca oricînd şi-mi spunea ce cărţi a cumpărat, la ce lucrează, că şi-a schimbat maniera, că va fi un pictor modern...

într-o zi am ajuns la el. Mă pregăteam să plec în vacanţa de vară şi pierdusem autobuzul. Vream să

mă tund frumos, doar pe la ceafă. M-a tras din uşa frizeriei, că nimeni n-o face mai bine ca un plasticien, cine are ochi

ameţit. A văzut că nu mai ştiu de mine şi a început să care. Dacă ştiam ce are de gînd, acolo îi puneam crucea.

N-am mai întrebat-o pe mam cum a lovit-o. Plîngea monoton, încet, iar soră-mea se ţinea după, noi vinovată. Ar fi vrut să n-o vedem... Coborîserăm în vale, să nu întîlnim pe nimeni. Respiram oarecum liniştit. Parcă mi se luase o greutate de pe inimă. Scăpaseră de el. Seara am încercat s-o îmbărbătez pe Lina.

— Ştiam, a zis ea. Crezi că nu ştiam ce fel de pocitanie este ? Dar paică mi-a luat cineva minţile. Paică m-au- fermecat surorile lui... Acum nu m-aş mai duce înapoi.

— Să crezi tu! i-am zis în glumă^ Te văd mîine-poi- mîine că-l ierţi...

A început să plîngă. îi părea rău că se întîmplase asta, nici cu un aştfel de om nu avea noroc...

— Acum, a zis tata, pentru că am venit acasă, hai să uităm năcazul. Aşa a fost să fie^l Barim să plec şi eu cu o vorbă bună!

— Nu pleci acum, l-a întrerupt mama. Avem atîtea şi pe-aici! Să facem ţuica întîi, să vedem cu grîul... Uite, cade curtea pe noi! Mai leagă şi tu cu sîrma, cîte-o scîn- dură. N-ai om pe bătătură, nu te ia nimeni în seamă. Trăiesc ca o văduvă !

— Păi nu mă trimiţi tu ?

— Acum te pomeni că începi şă-mi strigi că dacă, vream, aveam un rost acolo, că...

—r Păi da! a vorbit răspicat tata. Sînt dureri, gîn- duri, neîmpliniri pe care nu le poţi uita niciodată şi pleci cu ele în pămînt.

Era de ajuns pentru mama. Se uita pe furiş la Lina şi ofta ; o îngîna fără să vrea. "

— Şi cu Bucureştiul ăsta cum mai merge ?

— Păi cum să-ţi spun eu ? Aşa, punea punct tata – adică : ce mai întrebi, nu ţi-ai dat seama pînă acum ?

— Aşa, aşa, nu se dădea bătută mama, dar nu spui că ţi-e mai uşor ? Acum copilul are bursă...

— Şi te pomeni că vrei să rămîn acasă 1 Păi rămîn, am venit cu gîndul ăsta.

— Cu ăsta nu, că toate au un sfîrşit. Cine ştie şi

cu bursa asta cît ţine. Oho ! Parcă acum ar fi nevoie de mai mulţi bani. Cînd crezi că le ai pe toate puse la punct, atunci să fii mai pregătit ca niciodată.

Tata mînca nişte lapte covăsit.

— A dracu burtă ai ! a zis mama.

A ieşit şi a început să strîngă lemne pentru cazan. Spunea că avem rînd mîine după-amiază, dar intrase în panicii de pe acum. Apoi să facă rost de car, de putini, de vase...

La poartă se aflau Mandravili şi Calambacos. Nu era potrivită cîtuşi de puţin vizita asta a lor. Unde să ne culcăm atîţia ? Făcuseră atîta drum, Mandravili cunoştea locurile, nu puteam să dau înapoi. îmi era ruşine de Calambacos, de căpăţînă lui cu început de chelie, cu sprîncene negre, groase „ca ale savantului" îi plăcea lui să spună. Scuzîndu-mă pentru cîteva clipe, i-am lăsat în curte şi m-am dus în casă să deretic la repezeală.

— Nu stăm mult, mi-a zis Calambacos, ghicindu-mî gîndurile, cu privirea lui scrutătoare. Am plecat 'aşa, ca doi nebuni. Eu am fost cu ideea. Vream să văd cum trăieşte un copil lîngâ părinţii lui, să ştiu cum se simte fratele meu acum...

Era seară, tîrziu, cînd i-am dus la cazan. La lumina unei lămpi chioampe, prin fumul stricat, abia îl zăream pe tata. Se cam cherchelise. Mama striga mereu la el că nu e atent, uite, pe-acolo curge băutura, ăla – un fel de şef – fură fruntea ţuicii, adică spirtul, cea mai tare... iar tata făcea semn a dă-o-ncolo şi mai trăgea cîte un gît, de ţuică boalcă, prea caldă, strîmbîndu-se, punîndu-şi mîna la gură. Se strîmba dar nu se lăsa – nebărbierit, nedormit, bînd pe inima goală, părea bătrîn. Am gustat şi noi din ţuică. Era caldă, mi s-a zvîrcolit ca un vierme ţepos în stomac. Mandravili şi Calambacos îi dădeau înainte şi li se schimbase glasul. Vorbeau alţi băieţi în locul lor. Tatei nu-i venea a crede în ruptul capului că au venit doi greci în satul nostru, la cazanul colectivului – şi că ăştia sînt prietenii mei !

— Mă minţiţi, zice, dar nu sînteţi greci. Grecoaică e cocoana unde stau eu. Adică nu, albaneză! Adică nici asta, e machedoneancă !

Am plecat de-acolo spre ziuă, colegii mei jurîndu-se pe întrecute că nu sînt români. Mamei nu-i ardea de noi. Nu lăsa

ea ţuica să se piardă ca să stea de vorbă.

— N-am să uit niciodată figura tatălui tău, mi-a spus Calambacos, cînd să plece la Apadiva. Şi cum stătea pe scăunelul ăla, în fum, iar băutura picura pic! pic ! în găleată...

Mulţumită că a terminat cu bine făcutul ţuicii, mama a uitat de necazul Linii şi a început să cinte ca altădată, la secere sau la culesul porumbului. Cînta din cîntecele Măriei Lătăreţu, pentru care spunea că şi-ar da şi sufletul ! Atunci am aflat că ea însăşi putea fi o Maria Lătăreţu.

— Cît te-am rugat! Pe urmă au tras de tine boierii ăia să te ducă să cînţi pe scenă, şi tu nu ai vrut! i-a reproşat tata.

— Care boieri ? am întrebat văzînd că mama vrea să iasă pe uşă.

— Ehe ! a dat din cap tata. Stăteam ki avocat. Fata lui cînta la Operă. Spunea că n-a mai auzit glas ca al ei, aşa de frumos. „Vino, Constantine cil mine, zicea, şi o să ajungi cineva ! O să ajungi mare.” Nu merg, zicea mumă-ta, că eu am casă şi pămînt la Piatra. Casă şi pămînt, auzi ? a rostit în bătaie de joc tata. Ce ar fi fost ea acum ?

— Aşa este ! a adeverit cu tristeţe mama. Zicea să mă ducă pe o scenă mare. Păi n-aş mai termina două luni cîte cîntece ştiu, îi spuneam. „Chiar de-am muri acolo. Constantine, zicea, trebuie să le cînţi, să te-audă lumea”. Mi-a dat ţoale, cîte şi mai cîte.., Noi sîntem ai pămîn- tului, mă ! s-a adresat tatei. Blestemaţi de el să nu-l părăsim. Ai pămîntului ăsta care trebuie muncit. Cîte au văzut mîinile mele ! Acum aş cînta, dar de !

— Ai cînta ? am întrebat-o. Acum, cu mintea asta, ai lăsa pămîntul ?

— Aş ! a zis cu toată convingerea. însă dacă şi el, pămîntul, şi-ar lua înapoi blestemul. Aş face asta, că ştiu cum e să-l munceşti.

înţelegeam că e necăjită, că amintirile au stîrnit răutatea din ea.

— Aş cînta la horă. M-aş duce lingă lăutari şi aş zice : Ia mă, voi îl ştiţi pe-ăsta ? Vreau să cînt şi eu pentru lumea asta. Da* s-a mai făcut horă ?

— De ce nu se mai face ?

— Cu cine ? Cu mine, cu proasta asta şi cu baba Cătălină ? Au plecat şi lăutarii!

Tata îi făcea mereu semn, cu cotul, să termine cu vorba lungă şi să cînte. Atunci am auzit-o :

— Mai dă-l dracu' de cîntec !

Tata a plecat. Probabil lăsase ceva pe-acolo, altfel nu se urnea aşa de uşor. Nu ştia ce să spună despre frate- meu. Părea şi nu îngrijorat, îl crezuse şi nu.

— E cam ciudat, încheiase. Nu ştiu ce vrea. De cînd a venit pădurarul pe capul meu, e ciudat. Iar ăsta zice că el este al lemnelor de pădure, pînă la moarte nu se lasă de lemn. Şi a venit aici să le spargă! Se privesc amîndoi ca mîţa cu cîinele, nu-şi zic nici noroc.

Tata trecuse ca un fulger pe-acasă. Lăsase în urma lui o căldură uscată, care încinsese rapid pămîntul după o ploaie răspîndită cu ciurul, şi care înfierbîntase buruienile al căror miros se amesteca greu, ascuţit cu al lighioanelor. Bunică-mea căsca din gură ca peştele, să tragă aer în ea ; gîfîia ca un vînf obosit printre prăfuitele lucruri din casă.

♦

Satul vuia ca un viespar; după zece ani de la uciderea lui Balauru a fost găsit criminalul – un văr de-al lui. Faptul, spunea lumea, se datora unei femei din Raţa.

— îl cam bănuiam eu, ştiam ce fel de om este, cît de negru i-e sufletul, îmi povestea mie şi mamei Ilinca, nevasta răposatului. Da' n-aveam dovezi! Cum era să mă duc şi să-i zic : Mă Ilie, mie îmi spune inima că l-ai tăiat pe Aurel al meu !

Se strînseseră multe femei la poartă, la noi şi o îndemnau să spună mai departe, să povestească.

— Păi ce să vă spun ? Am auzit că trăieşte la Raţa o femeie care stă de vorbă cu morţii. Dacă e aşa, ei îi spune cine l-a .omorît. Femeia aia stă de vorbă cu ei numai cînd doarme ! Aşteptaţi să doarmă şi-i spui ce ai de gînd. îi

spui şi-o ţii de degetul ăl mic de la mînă. Piurmă

aştepţi să-ţi spună. „Bărbatu-tău, a început femeia aia, zice că a fost omorît pe un cîmp, de văru-său, văr din fraţ. Zîce că să nu-l laşi în pace, că te ţii de capul lui pene recunoaşte. „Du-te ,zîce, peste tot şi spune-le că tu eşti şi- gură-sigură de treaba asta.” Am venit acasă. Nu m-am dus direct .la el. L-am pus pe cumnatu-mcu Fane şi pe Mitruţă al lui Curcă să-i spună că ei l-au văzut cînd La omorît da’ în ăşti ani s-au întrebat dacii să-l lase în pace sau nu. Şi i-au spus cum îm’ povestise aia, cum l-a lovit, ce i-a spus măi înainte, adică, do, ce i-:i cerut. Furase lemnele de casă ale lui Zăpadă. Al mieu ştia. Te spun, zîce. Ba nu mă spui. Mă, te spui. îţi dau, zice, bani, te scald în bani, te îmbrac în ei. N-am nevoie de ei, vinde-mi vaca aia a ta. Asta nu. Vinde-mi mai bine tu cocenii ăia ! i-a venit ideia asta şi nu şi-a mai scos-o din cap. Şi dacă n-a zis da şi era hotărît să-l pîrască, i-a înfipt cuţitul pi la spate de-a trecut prin inimă. Astea i le-a spus femeii ălia. Ăştia s-au luat de el. Mă, n-aţi plecat împreună ? Plecat, zîce, da nu s-a întors cu mine. A rămas la beutură, s-o fi încurcat cu cinevasilea. Io. m-am întors cu Pensie, ce nu ştie toată lumea ? Vorbisem şi eu cu miliţianul care nu-l vedea bine. Bre, femeie, îmi zicea, ăsta are încreţitura bărbii sîngeroasă. Are sticlă în ochi, miroasă a moarte !... Să dusăsă şi miliţianul acolo, cu cumnatu-mio şi cu Mitriţă. Mă Ilie, zîce, a lui Pensie a zîs că a minţit, adică tu l-ai cinstit şi l-ai pus să umple satu’ că a venit cu tine pe cîmp. Ilie nu recunoştea. O ţinea una şi bună. Vine Pensie, spune c-a minţit. Pe ce vă susţineţi ? i-a întrebat Ilie pe toţi. Aşa şi io pot să spui că unu din voi... Mă !, am ţîpat io, că n-am mai putut, mie mi-a spus el, răposatul, prin gura unei femei care stă de vorbă cu morţî, că l-ai omorît, şi iote cum... A belit ochii la mine, spăriat. începea să să dea de gol ! Vedeţi voi ? asta l-a spăriat. Atunci a crezut că am dovezi. Merg şi io la femeia aia, a zîs. Şi să meargă şi meleţianul 1 Şi-am mers, fa. Am stat cu ea pe viu. Nu mi să mai arată a doua oară, a zîs. Da io ce spui nu minţ. O ţîn pe-a mea. Mă fac că adorm, mă strîngi de deşti şi spui la fel cum am spusî atunci. Mă strecu- rasăm înăuntru nu credeau ei că stau de vorbă cu ea pe furiş. Intrăm. Dăm de-o dandana.

Cînd să se culce a femeie, vine miliţianul' de-acolo, că să termine cu înşelăciunea, striga la ea. Şi la noi să plecăm. Stăi, leat că sîntem colegi ! îl îndulcea al nostru. Şi ce-i spune, fa, miliţianulu de-acolo ? Ar fi bine să nu te mai îngrijeşti de iilţii şi să mă laşi pe mine în pace. Du-te acasă acum, în momentul ăsta, că îţi muri fetiţa ! Fetiţa mea ? Fetiţa 'mneata ! O călcă o maşină ! Mă, femeilor, n-a crezut, dar a plecat, că-l speriase, adică nu ştia ce să zică, vorbele alea căzusără ca un trăznet pe capu' lui. îi venisă s-o bată, da ia l-a oprit, i-a zîs să n-o atingă, mai bine să se grăbească să plece. Nu trecu timp cine ştie ce că auzîrăm neşte femei ţîpînd. Fetiţa aia fusăsîi călcată de-o maşină ! Ei, am pus-o pe femeie să ghicească. Vinovatu", zice, c aici. Pe cine-l cheamă Ilie ? Pe mine nu ! a strigat miliţianul nostru. Al Ilie n-a mai avut încotro. Aşa că asta S-îI întîmplat. Mă ajută Dumnezeu, vedeţi ? Că el mi s-a arătat în vis. Păşteam caprele printre salcîmi şi vine un bătrîn să-mi ceară apă din sticlă. I-am dat. Pentru că te văd fomeie bună, a zis, du-te la aia din Raţa să-ţi spună cine i-a luat viaţa lui bărbatu-tău. Io nu pot să ţî spui, a zîs moşul.

Femeile s-au închinat, scuturîndu-şi fustele de ţărînă. Li se părea că-l văd pe moşneag. Atunci a apărut taica' Iacob. S-a oprit în dreptul nostru, a ascultat de la fiecare în parte cîte-o părere, nu spunea nimic. Mi-a făcut semn să intrăm în casă.

De la Ilie, mi-a vorbit rar în timp ce se aşeza pe patul înalt, nimeni n-ar fi scos adevărul. Prin intimidare a recunoscut. I-a fost* mai multă teamă de mort, decît de lege.

— Să fi crezut el în mort ? l-am întrebat.

— Se poate. în ultimul timp venea la biserică. Se ruga şi-l lăuda pe Dumnezeu ceasuri întregi. îşi închipuia că lui Dumnezeu îi face plăcere dacă îl linguşeşte.

*

Vacanţă mai aveam. însă prea repede trec zilele cînd ai multe de făcut. Nu era o vară deosebită. Mama şi soră-mea plecau dimineaţa şi se înapoiau seara. Buni- că-mea moţăia peste străvechile-i amintiri. îmi piuiau urechile de atîta linişte şi singurătate. Duminicile treceau searbăde. Cîţiva cheflii care intrau în bufet, deveneau agasanţi. Printre ei

era nelipsit Gigină. Mi-era tea- mă să trec şi spre preot. Aşteptam să se lase seara. Lumea vuia încfi despre femeki caro vorbea cu morţii. încercam s-o lămuresc pe mama că aia n-are cum să invoce numele cuiva – aş vrea şi eu să vorbesc cu Emi- nescu, sau cu Grigorescu, îi spuneam, dar o făceam să regrete că a cheltuit atîţia bani cu mine pînă acum. Am preferat să-i dau dreptate ei, soră-mi, dar să-mi şi imaginez cum ar fi, cam cum s-ar arăta răposatul dacă într- adevăr ar exista şi această posibilitate ¿1 comunicării cu viaţa de dincolo. îmi fremătau firele de păr pe cap. Veronica îşi impusese să nu-mi acorde nici o atenţie. Melentina trecea prin dreptul casei noastre, dar acum consideram că o rîndul meu să mă ţin mare. Fata pădurarului trimitea priviri languroase păsărilor şi era în vorbă cu vreo doi tractorişti, cărora nu le dădea nimeni de nas. Al perceptorului se îngălbenise la faţă învăţînd ; ţinea cartea sub braţ şi pe drum.

— Asta vrea să se facă popă, Cosmin ăsta, rîsese mama, satisfăcută oarecum că el, care îmi ocupase locul – nu-i ieşea asta de la inimă – este ameninţat de re- petenţie.

Nu discutasem nimic pînă atunci în legătură cu propunerea profesorului de pictură. Mama a crezut că glumesc. Apoi am început să spun amănunte. Privea în lingura ce ar fi vrut s-o ducă la gură.

— Cred că numai o nebună ar face asta. în fiecare dimineaţă numai pe „potretu'" tău făcut de Zugravu am deschis ochii. Paică clipeşti din ochi. Cum să te dau al- tura, ca pe un'cîine, şi să zic : Na, luaţi-l şi să nu-l mai văd. că mam săturat de el ! Ai mai veni la înmormîn- tarea mea ? Nici n-o să-i scriu lui tac-to, n-o să-i spun un cuvinţel. Amărîtul de el se chinuieşte pentru tine pe-acolo şi cînd încolo, tu...

— Păi nu s-ar mai amărî de-acum încolo ! i-a luat vorba soră-mea.

— Taci din gură, că tu eşti o proastă ! a repezit-o.

— Gata ! am strigat la amîndouă. Am zis eu da ?

Dar mamei i se întunecase faţa. Rar scotea cîte un cuvînt.

Trebuia să hotărăsc singur. Nu mă mai puteam concentra asupra lucrului. Trăgeam în mine cu nesaţ aroma ultimelor zile de vacanţă. Strugurii erau aproape copţi, prunele cădeau pe jos... Unde plec din splendoarea această ? Cum să mii lepăd pentru totdeauna de ea şi să mă arunc în braţele unora

care niciodată nu s-au sculat în cîntecul cocoşilor, n-au adormit în ţîrîitul greierilor, n-au avut tălpile picioarelor ciuruite de ghimpi ? Dar eu, oare, cit voi mai putea să trăiesc în mijlocul acestei naturi ? Mai am puţin şi termin şcoala, apoi va trebui să-mi urmez drumul mai departe, după aceea să muncesc ca orice cm pentru a-mi cîştiga existenţa şi pentru a fi recunoscător părinţilor. Şi într-un caz şi în altul, ca un musafir grăbit voi trece pe-aici. Acestea mai sînt, cîteva vacanţe, apoi voi trăi satul din amintiri şi, privind un fir de iarbă, într-un părculeţ, îmi voi imagina că mă plimb pe izlaz ori prin vîlceaua de-acasă. Fiecare ajunge aici, la despărţirea de locurile unde s-a născut. Cînd te gîndeşti că unii visează acest ceas din copilărie ! Umblam prin curte, o străbăteam de la un capăt la altul, răscolind cu pri- vireei bulgării, tulburînd liniştea găinilor, cînd am simţit-o pe mama venind spre mine grăbită, vorbindu-mi răguşit :

— Ia vezi mă, ce este cu scrisoarea asta terfelita de porci ?

Dintr-o ochire mi-am dat seama că este scrisul Veronicăi. Ca s-o îndepărtez pe mama, i-am spus, prefă- cîndumă că mototolesc plicul :

— E o scrisoare pe numele de Neagoe, cred că pentru al lui Cizmă, cine ştie cum o fi ajuns pe-aici, vreun copil s-a jucat cu ea şi a aruncat-o în curtea noastră. Nu se mai înţelege nimic, uite, nici ştampilă nu are.

Mama a plecat. M-am ascuns în porumbi, să văd despre ce este vorba. Scrisoarea mi-era adresată : „Sandele, eu plec de-acasă şi nu se ştie dacă mă voi întoarce vreodată. Ai mei s-au hotărît să mă predea. Nu pot sîi zic tată şi mamă unor persoane care nu m-au crescut. Oricît ar fi fost tata de rău, sau mama, ei m-au făcut, mi-au dat viaţă... însă răutatea de-acum n-o mai pot suporta. O să dispar fără ca ei să ştie, fără să le las un cuvînt. Dar ţi-am spus-o ţie şi poate te întrebi de ce. Simţeam că trebuie să mă destăinui cuiva, să nu părăsesc satul ca o moartă.

Fii cu ochii în patru, artistule! Plec fără regretul că mă despart de cineva, şi am considerat că e momentul potrivit să-ţi dai seama despre deşartele tale ildzii. Te-am văzut privind printre rosturile ulucii, stînd la pîndă să mă vezi şi să-mi faci semne

să vin ca să ascult inepţiile tale. Acum poţi privi cît vrei. Spune-i-le lui tată”.

Mergeam cu Mandra vili pe o stradă aglomerată, cu mici .magazine – o stradă veche, cu parfumul florilor de la capul morţilor, pe o căldură de toamnă. Mă simţeam de prisos. Nu mai aveam nici o ambiţie, nici un vis. Trăiam la întîmplare, ca un animal căruia şi pornirile fireşti îi sînt înăbuşite de cel mai prăpădit pîndar, de prostul satului... Simţeam apa prelingîndu-se pe lîngă rădăcina firelor de păr, făcîndu-şi loc pe sub plasticul şepcii, lipit de pielea frunţii, încleiat acolo. Vream să-mi cumpăr un pix şi tocmai ne luam măsurile de precauţie să trecem strada, cînd mi s-a părut că mă striga cineva. Am privit spre stînga şi o clipă am avut impresia că visez. Era •fosta învăţătoare ! Auzise şi Mandravili. Am. bolborisit ceva şi l-am tras de mînă să traversăm mai repede.

— Nu te uita în nici o parte ! l-am rugat. Iţi spun eu despre ce este vorba. •

Luasem hotărîrea aceasta într-o fracţiune de secundă. Sufletul s-a întors în braţele mele, s-a zbătut ca un miel care însă îmi mîngîia faţa cu botul. O fi crezut că n-am auzit-o şi n-am văzut-o. Apdi am început să regret, îmi venea să-mi sfîşii obrajii şi hainele. Totuşi, o fîntînă de linişte creştea în mine, îi simţeam izvoarele tăindu-şi cale prin trup, răcorindu-1... M-am apucat să-i scriu. Cineva dicta.' Ascultam ticăitul inimii, susurul apei căzută din ciutura subţire, încinsă de soare, dar mîna caligrafia frumos fiecare literă şi rînd prin .care-i spuneam primei mele iubiri că nu are rost să mai sufăr, că am treabă,

multă treabă ca să mă mint cu scrisorile ei vagi. îi mul-ţumeam pentru încrederea pusă în mine, pentru sfaturi... înţelesesem că e în ultimul an, că peste puţin timp va intra serios în viaţă, că se va căsători. Am lipit plicul şi, ca să nu mă răzgîndesc pe drum i l-am dat lui Cara- bab:i să-l pună la poştă, tot* avea drum în oraş. Pe urmă am început să mă frămînt şi să mă întreb dacă l-o fi pus sau nu. Ştiindu-l curios şi ros de invidii, dispus să afle cît mai multe pentru a face un caz din ele, indiscret, începusem să-l bănuiesc. Mi se părea că-mi zîmbeşte cu subînţeles. Ar putea foarte bine să mintă că a pierdut-o, şi-a dat seama cînd a ajuns în faţa cutiei poştale. I-a căzut pe treptele scării şi cine a găsit-o, i-a dat-o dirigintei. Mă bîntuiau fel şi fel de nelinişti, de închipuiri. Cum de-i dăduserăm tocmai lui scrisoarea ? L-am pîndit să iasă din atelier, îşi lăsase haine agăţate de şevalet. Am cotrobăit repede să nu fiu văzut de ceilalţi care fumau la sobă. Şi am găsit plicul desfăcut, cu scrisoarea în el ! Acum nu mai avea cine să-l creadă. Mă prefăceam că habar n-am. El nu zicea absolut nimic. Nu avea cum să întrebe cine i-a căutat prin haine. Păi ce a furat ? O scrisoare. A cui ? A lui Alexandru. De ce ai citit-o şi nu ai dus-o la poştă ? Ce rost avea să-i reproşez ? Puteam să-i spun că l-am încercat, am făcut o scrisoare cu o adresă aiurea, să-l verific. Dar am căutat tovărăşia lor, a grecilor. Mandravili primise scrisoare de la mama lui Calambacos, în aceeaşi zi, de la fratele său ! Intraseră cîteşitrei în atelierul de sculptură, să le citească a nu ştiu cîta oară. S-au bucurat că mă văd. Cumpărasem lanis Ritsos. Vream să le citesc. Seara, ne tremurau capetele- pe. umeri. Venise şi profesorul lor, îl chemase Calambacos. Profesorul a vorbit despre acest poet care cunoscuse ani de deportare, mizerie şi boală.

— Pentru atitudinea sa progresistă, pentru ideile noi, timp de patru ani, între 1948 şi 1952, poetul a fost deportat în diferite insule ca : Lemnos, Ai-Stratis, Makro- nisos.

Ne-am despărţit tîrziu de profesor. M-a îmbrăţişat şi pe mine. La ieşire, poetul şcolii, portarul, m-a reţinut să-mi citească din versurile lui. Era răcit, îi pica rouă din nas. A trebuit să stau, să nu mă spună a doua zi la director că n-am vrut să plec pînă la ora aceea din şcoală. De greci nu s-a luat. N-ar fi avut nici un cîştig. Răsfoia pe sub nasul meu vreo cinci pagini şi toate cele cinci pagini alcătuiau un singur poem dedicat siropului de tuse. A doua zi, cu unele adăugiri, am expediat personal scrisoarea către fosta învăţătoare.

Primăvara părea îndărătnică. Viaţa încerca să ţîş- nească spre lumină, dar lumina rece îi înfrigura sîngele. Zoaiele resturilor de toamnă surprinse de îngheţ şi de zăpadă se scurgeau alene pe străzi dia albia mare, pe fundul căreia se bălăciseră spiritele rele. În fiecare licăr al apei împleticită prin rigole, lumea vedea o cauză a morţii şi a neştersei dureri. Iarna aceasta pusese multe la cale. Ştia ce coace, dar nu averizase pe nimeni. Acum îşi împrăştia răutatea pe străzi dăruind primăverii parfum mortuar. Foarte încet relele sînt spălate. Nici drumurile de ţară nu aveau noroiul lor, cel ştiut – sănătos, gras, roditor. în băltoacele tulburi se zgîiau făptuiri hilare, aeriene, mici drăcuşori care încurcau poalele luminii. îmi rămîneau tălpile bocancilor în clisa otrăvită. Găinile umblau stîrcite pe sub corcoduşi, îşi ridicau pe rînd ghearele să şi le încălzească. Bătrînii tuşeau des – auzeam de departe cum li se rupe tuşea din piept. Mai îngînduraţi ca niciodată cîinii se întrebau de cîteva ori dacă să latre şi la cine să- se dea mai întîi. Pădurarul venise pe-acasă şi insista s-o pregătesc pe fie-sa. Dar cînd să mă hotărăsc măcar să-l fac pe nebun să ne lase în pace şi pe mine şi pe tata, fii-sa a fugit cu un băiat, unde ? la oraş, la vreo rudă, că în sat nu i-a văzut nimeni. Lăsase un bilet cu : „Mulţumesc, papo, că ai venit pe-acasă să mă vezi şi măritată. Sînt cu al Bombonicăi şi am zburat. Pa, băi !u Tatăl s-a dus la cuscră, mai ales c-o ştia singură, bărbatu-său fiind internat la spital. „Am crescut-o atîţia ani, am spălat-o pînă s-a făcut mare,, o ştiu ca pe ochii din cap cum arată şi acum şi-o bagă în ea Tăse al Bombonicăi !M l-a făcut scandal, n-a văzut că femeia trage să moară, apoi a plecat liniştit la Bucureşti, considerînd că se răzbunase. în timp ce el îl silea pe tata să-i dea de băut, mica aventură a tinerilor căsătoriţi se încheiase— băiatul întorcîndu-se acasă, la timp să-şi salveze, mama. Bombonica şi-a revenit, greu, iar Ca- tela se mira de ce o învinuieşte cutare şi cutare. Nu înţelegea ce văd ei rău în treaba asta. Pînă ce

şi-a compus' o mină de persoană importantă, un pic îngreţoşată de lume. Iar pădurarul îi striga mereu lui tata că din pricina mea s-a întîmplat necazul ăsta, că dacă o pregăteam, mergea la şcoală şi nu s-ar mai fi umflat păsatul în ea. Eu eram vinovatul. „Mută-te dumneata de-acolo, îi scriam lui tata, caută o cămăruţă în alt loc, o magazie, că acum se încălzeşte timpul". Căutase, îmi scria. Camerele costă chirie. Şi magaziile. Acolo avea o „cocoană" cu suflet curat şi „zice că dacă moare, să anunţ eu vecinii, ca să scrie ei la rudele din Albania."

Mă plimbam cu presimţiri de rău în inimă, pe drumul cu gropi făcute de tractoare. Descumpănit din pricina răuului pricinuit de băutura care nu-l înveselise de loc, fratele lui Zbierea măsura drumul de-a latul. Se îngrăşase peste măsură. Trăznea a ţuică şi â usturoi. N-a stat de vorbă, dar s-a oprit în faţa mea, mi-a făcut cu un deget spre stânga şi spre dreapta că n-are cu cine să discute şi l-am văzut că intră pe poarta Melentinii. Am intrat în curte cu un fost coleg de şcoală primară. La urma urmei puteam, să-i zic şi ei, şi părinţilor ei că nu e bine să deschidă Uşa unui om beat, oricît de prieteni ar fi. Mi-am dat seama că părinţii fetei sînt acasă şi-am înţeles totul. Am plecat. Loveam cu vîrful pantofului în noroiul gros, puturos de prin faţa grajdurilor colectivului. Mi-era silă de mine. Uitasem că fata e în ultimul an de liceu. Aflam acum că se măritase cu o săptămînă înainte.

— Pe tine te-ar fi vrut, mi-a spus taica lacob, cînd. am aflat că tocmai el o să-i cunune. Dar tu n-aveai gîn- duri pentru însurătoare. Asta a fost jmecher, că e frumoasă afurisita, cu şcoală... ce mai vrei ? Şi dacă a văzut că îi vorbeşti de alte alea, a făcut-o, a zis că-ţi dă peste nas.

îmi părea rău. Din micile şi rarele discuţii cu ea. rămăsese viu în amintire zîmbetul senin, iluminat de o anume sfinţenie naturală. Trecînd prin vacanţă, pe sub obişnuitele îngrijorări şi vaiete ale mamei, îmi scuturam capul de stropii mari ai ploilor proaspete, cîi un cîine îmbătrînit peste noapte. Măsurăm din autobuz dealurile

înalte şi încercam să mă încălzesc la geam, cu lumina soarelui. Afară bătea un vînt de apleca pomii. închideam ochii, să-mi mîngîie lumina pleoapele ; îi deschideam să mi-i purifice, să lumineze ungherele întunecate şi reci.

Eram la masă cu băiatul ca:e mînca mult şi mă uitam la el cum, cînd îşi apropia lingura de gură, un ochi i se măreşte cit jumătate din frunte şi seînteiază. Mina îi tremura pe felia de pîine, do nerăbdare ; o scutura de cîteva ori dintr-un obicei neînţeles pentru mine şi era fascinat de ceea ce se afla în farfurie. înghiţea dumicaţi) întregi. Mă gîndeam că ar trebui să i se toarne totul printr-o pîlnie, pe gît.

A venit pedagogul şi mi-a zis :

— Un coleg de-al tău zice că te cautfî cineva la şcoală şi profesorii, întins aci.

Nu apucasem să mănînc. Am plecat repede. Era tata. Fusese pe-acasă şi dăduse şi pe la şcoală. Dar i se făcuse rău, iar portarul nu ştia cum să scape de el.

— Hai mă, mi-a zis, că l-au văzut toţi, şi directorul şi profesorii întins aci.

îşi mai revenise. Am ieşit şi ne-am îndreptat încet spre gară, locul unde puteam să vorbim în linişte, aproape de tren. îl priveam şi nu-mi venea să cred. Nu-mi scrisese că vrea să meargă pe-acasă.

— îmi pare rău de bagaj ! a zis. Spre casă, cînd să cobor din tramvai,, mi-a rămas acolo, că era lume multă. S-au închis uşile şi s-a grăbit ăla. îmi prinsese şi colţul hainei. Cumpărasem cîte ceva. Am ajuns cu mîna goală acasă !

— Acum s-a întîmplat, gata, s-a întîmplat! încercam să-l liniştesc. N-are nimic.

— Ba are, că era acolo un costum numai bun de tine ! Aş fi vrut să-i mai văd pe grecii ăia. Ce mai fac ei ?

S-a luminat la faţă şi mi-am dat seama că ei îşi găsiseră un loc şi în sufletul lui. De multe ori s-o fi gîndil cu bucurie că nu sînt singur pe-aici, am un prieten, doi.

Nu a amintit nimic despre înfiere. Să nu-i fi spus mama ? ori el considera că n-are nici un rost să discutam aşii ceva ?

Ne-am aşezat să mîncăm. Puii sínt mici, puţini, că i-a luat dihorul, bucăţi în untură nu mai are... am adus nişte dovleac copt şi o litră de ţuică.

— Nu beau de-asta, i-am spus cînd am văzut că se

căzneşte să-i scoată dopul. O bei dumneata pe tren, ori o păstrezi şi-i dai ăluia, pădurarului, că aşa e bine.

— îi 'dau, îi dau. S-a îmbunit de la un timp, îmi vorbeşte frumos, cîntă, aduce de băut, nu-mi mai cere doar mie. Vrea să puie mîna pe casa cocoanii şi s-o aducă pe fii-sa acolo. Ştie ce vrea. Pe urmă o căra şi pe nevastă-sa şi-i lasă pe-ăi bătrîni la ţară, să aibă grijă de casă, de păsări, să le crească un porc...

Mîncam încet din cîte-o bucată de dovleac.

I se strîmbaseră degetele la mîini şi se umflaseră. Puloverul pe care i-l ştiam de mic copil, presărat cu flori vii, se rupsese şi mama îl cîrpise cu grijă. îl priveam cu tristeţe amintindu-mi ziua cînd, îmbrăcat în el, a venit să mă ia acasă de la sanatoriu.

— Nu te las, a zis trebuie să te văd om mare. Să mă mîndresc cu tine...

Pentru ei om mare însemna oricine termina o şcoală. Mă gîndeam cum să-i răsplătesc şi cît mai repede. Mi se părea, examinîndu-i îmbrăcămintea, că niciodată nu văzusem o cămaşă mai albă, mai curată. Pantalonii de doc, spălaţi, miroseau a săpun de casă ; pantofii păreau noi. El însă, era galben la faţă, tras, iar puţina mustaţă se zbîrlise. A izbucnit tuşea obositoare, neîntreruptă care i-a umplut ochii de lacrimi şi i-a înroşit faţa.

Se înserase prea repede ; îl treceau din minut în minut lacrimile. Nu-i venea să se despartă de mine. Mă privea, uita de sine privindu-mă. Apoim-a mîngîiat pe păr şi pe obraji, pînă sub barbă zicînd încet :

— Mă, Săndele ! Mă, Săndele, mă ’

Simţeam că trebuie să-i sărut mîna, dar un soi de ruşine, de încetineală a gîndurilor şi a mişcărilor, m-a

oprit. Mi-a strîns mina bărbăteşte. Se uita cu duioşie în ochii mei.

— Mi-e aşa de greu să mă duc ! mi-a zis» străduindu-se să nu-mi dau seama că-i vine să plîngă. Nici nu ştii cît te-am iubit eu pe tine !

— De ce mă priveşti aşa ? l-am întrebat. Parcă ţi-ar fi teamă că mă pierzi. Sînt mare, sînt...

— Ai grijă cum treci străzile ! m-a sfătuit. Să nu dea vreo maşină peste tine ! Cînd trece toată lumea, atunci'să treci şi tu ! Să nu te grăbeşti !

— Ştiu asta, nici o grijă, dar de ce te uiţi aşa ? nu ştiu cum să spun...

— Mă uit şi eu, că eşti băiatul meu... Nu te-am făcut eu ?

— Lasă, i-am zis, lipindu-mi fruntea de pieptul său şi simţi ndu-mi lacrimile fierbinţi pe la colţurile pleoapelor. Termin eu cu şcoala asta, o să vezi dumneata...

— Bine ! Bine ! m-a bătut pe umăr, nu mai plînge ! Auzi tu ? nu mai plînge !

De la o fereastră’de sus, a Filarmonicii, un flaut picura în ştiubeiele luminii. Mă clătinam pe gangul ce – ducea în Piaţa Veche, cu gîndul să-mi pun capul pe pernă şi să dorm, să uit de mine. Mirosul ce exala de pe mesele , gestionarilor plecaţi la masă, miros de peşte» de brînză ' şi sînge scurs din carne, amintea că există viaţă, multă viaţă... O bătrînă de la ţară, rezmată de piciorul unei mese de ciment, care stătuse la umbră, dar- în acel moment trebuia să plece, m-a rugat s-o ajut ca să se ridice.-

— A dracu* de boală cu oasele ei ! am auzit-o. Mi s-au umflat picerele, nu mai pot de mijloc...

Apoi gîfa-gîfa, tîrşîindu-şi tălpile, a luat-o pe lîngă gardul bisericii în sus. Curtea cantinei plutea pe mirosurile cazanelor de ciorbă. La umbra ascuţită a unui colţ de zid, somnoleau trei internişti tunşi proaspăt, cu urechi mari, clăpăuge, în amintirea aprului mare de care se des- părţiseră adineaori. M-au întrebat dacă am o ţigară.

— Nespus de rău îmi pare că nu am ! le-am răspuns cîntat. M-aş fi bucurat şi eu de împărăţia voastră, aş fi

trăit alături de voi cele mai senine şi mai fleşcăite ceasuri ale zilei...

Mergeam şi vorbeam. Erau desculţi, îşi scoseseră şi şosetele. Priveau după mine asemenea clinilor între vis şi trezie, cărora le e lene să deschidă gura, dar să mai şi latre.

După-amiază, spre seară, am mers la şcoală. Eram în ultimul an şi spre sfîrşitul lui. Trăgeam de ultimele resturi ale liceului şi ele aveau gust de lemn uscat. Foarte ocupaţi cu fotografiile pentru panoul de absolvenţi ! împrumutam haine, cravate, învăţam să zburăm privegheaţi de ochiul idealurilor de viitor şi de cel al visurilor pentru mîine. Cu şcoala încheiasem, dar ce vom face cu Facultatea ? Ziceam : Imposibil să nu reuşim !

însă mai aveam examenul de maturitate. Mai era o săptămînă şi încă nu ne dumiriserăm că trebuia să ne pregătim. Continuam să-mi fac planuri măreţe cu prietenii de la flaut, să ne promitem că nu ne vom despărţi niciodată, orice ar fi. Şi totuşi, în secret, frisoanele fricii de examen lucrau în fiecare.

*

Şi tocmai cînd crezi că toate merg de la sine,.că nimic rău n-are să se întîmple, panica ta cuprinde într-o clipă. Se tulbură izvoarele din tine, pădurile freamătă ca înainte de furtună, vietăţile nu ştiu unde să se ascundă. Ne-am trezit brusc la realitate. De fapt, profesorii ne-au luat la rost – şi am început să mergem la meditaţie pentru materiile de examen, să pictăm, să desenăm şi să sculptăm mai mult. Trebuia să ştiu ca pe apă Istoria artelor. Era vorba că ni se vor pune în faţă şi toate volumele din „Propilee", să recunoaştem cîte-o lucrare, s-o discutăm din punct de vedere compoziţional. Profesorul de pictură ne încuraja. Spaima ne schimbase într-o clipă ! Acum eram la mîna profesorilor – ne reaminteam din nou cine sînt ei şi ce rol joacă în viaţa noastră. După cinci ani de zile ni se

părea că nu prea ne cunosc.

Profesorul de desen artistic nu devenise sceptic în ceea ce priveşte egalarea lui Leonardo da Vinci. Vorbea numai despre asta, nu-şi părăsise stilul, deşi aşa făgăduise – ici, colo pusese cîteva tente mai curajoase pentru a le demonstra colegilor că poate oricînd să fie şi un modernist, însă detestă toate „răscăbăielile" astea. Era fericit că strînsese cărţi multe, că ne-a învăţat să desenăm. Ştiam să stabilim proporţii, unghiuri, înclinaţii, să valorăm, să construim. îl simţeam sincer, singur, necăjit că unii colegi nu-l înţeleg, dar hotărît şi încrezător în munca lui.

— Voi ajunge un pictor mare mi-a spus el într-o pauză, intrînd în sufletul meu.

— V-o doresc din toată inima !

— Nu trebuie să ne despărţim pentru totdeauna, înţelegi ? m-a scrutat cu interes. Să-ţi aminteşti că, undeva pe lume exist eu, care mă gîndesc cu dragoste şi cu prietenie la tine. Dacă eşti trist sau vesel, gîndeşte-te că Zugravu are un loc în inimă pentru tine. Să te interesezi de soarta mea şi să vezi : am avut sau nu dreptate ?

— Promit din suflet că o voi face !

— Şi dacă nu ai vreodată unde să tragi, vino la mine, în sărăcia mea. O să te simţi bine, al tău...

Era emoţionat. Nu-l văzusem niciodată bînd sau fumînd. Era convins că va trăi peste o sută de ani...

Prin atelier mergea cu paşi mărunţi, preocupat de ceva care îl privea numai pe el, profesorul de grafică şi decorativă. Din cînd în cînd pufnea într-un rîs scurt, mirat, apoi bătea în loc cu piciorul, oarecum contrariat, îşi ridica faţa spre noi şi ne zîmbea fiecăruia în parte cu chipul complet destins, ca şi cînd ne-ar fi fost un coleg mai mare, al cărui nume însă, ca scenograf, apăruse pe cele mai importante afişe ale Teatrului din oraş. Nu credeam că poate să fie atît de comunicativ. Acum îmi părea rău că nu-l cunoscusem mai bine, că nu încercasem să mă apropii de el. Ne ruga pe fiecare să-l vizităm pe la teatru. Numai noul profesor de sculptură, venit de cîteva luni, necunoscîndu-ne bine, ne privea ca unul care înţelege

clipa despărţiri de şcoală. El fuma Virginia ţigară de la ţigară şi zîmbea cu nişte buze groase, om în vîrstă, bine hrănit, complet chel, aspirant la glorie cîndva, acum mulţumit şi împăcat cu sine însuşi. Iar printre toţi, cel mai agitat, ca şef de catedră, profesorul de pictura ’ pipăind omoplatul fiecăruia, întrebîndu-ne a nu ştiu cita oară ce avem de gînd să facem în viaţă, sfătuindu-ne să nu renunţăm cu nici un chip la artă. Şi nu cumva să nu-l căutărn, la o adică, să-i povestim care cum o ducem...

Toată şcoala mirosea a flori. Peste mirosul acesta pluteau adieri de îngrijorare.

Mai era o zi pînă la banchet. Urcam şi coboram scările fără nici o ţintă. Nimeni nu avea stare. Directorul ne ţinea calea sus, la etaj :

— Măi băieţi, măi băieţi, aveţi grijă ’

Descompeream că ne iubise întotdeauna. Ca să evit ci-l revedea de mai multe ori în ziua aceea, am hoinărit prin centrul oraşului pînă m-a luat ameţeala de căldură. Obosit, mă rezemasem de uşa de la intrare. Priveam trecătorii ; ca adormit, fără a le lua seama. Şi mi-era silă să intru, ca nu cumva portarul să-mi dea iar de citit poeziile lui şi să se vaite că ziarişti ăia nu i le mai publică.

Cum mă mutam de pe un picior pe altul, mi s-a părut că alături' de mine este chiar Ileana ; mirosul ei dulce îmi mîngîia nările. Nu mă înşelasem.

— Du-te, a zis, urcă mai repede, că de cînd te caută directorul şi profesorii !... Cred că nu e de bine, a zis şi a plecat spre centru.

Am mai rămas. Nu aveam curajul să intru. Ce să fac ? mă întrebam.

Urcam, ţinîndu-mă de palier, încordîndu-mi mîna să tragă trupul după ea. Portarul, ca niciodată, nu se clintise de pe scaunul său şi nu deschidea gura. Va să zică. îmi ziceam, în această clădire, la ora asta se vorbeşte de mine, cu sînt centrul de interes, ca într-o pictură în care s-a stabilit cu măiestrie secţiunea de aur.

O profesoară de pian, cum de m-o fi cunoscînd ? m-a luat de umăr şi m-a împins spre uşa cancelariei. A

deschis ea şi m-am trezit dintr-odată în faţa cadrelor didactice care încheiau de zor medii.

— Măi băiete, mă !

M-am pomenit ki pieptul profesorului de pictură.

Directorul mă mîngîia pe păr. Am auzit un suspin general. Nu ştiu de unde am avut, de unde am căpătat .atîta tărie de sine, dar cînd mi s-a spus că a murit tata, n-am ţipat şi n-am plîns. Am tăcut şi am ieşit privind înainte. Nu se luase nimeni după mine şi mă bucuram. Am intrat în spălător şi am terminat din trei, patru fumuri o ţigară. Am stat acolo mult timp, cu capul golit complet de gînduri. Cînd am ieşit, mi-a spus Mandravili că profesorul de pictură mă cheamă la el.

— Trebuie să mergi la Bucureşti, mă băiete, să-l luaţi de-acolo. Au dat telefon de la tine din sat. Să te duci, că te-aştepată frate-tău acolo. Uite, eu îţi dau o sută de lei din partea mea. Le zisei ăstora prin cancelarie să contribuie şi ei cu cîte ceva, că pentru ziua nu ştiu cui pune fiecare... Pînă acum nu-mi dete nimeni nimic ! Poate ar fi dat ăi care lipsesc...

Am ieşit din şcoală cu o linişte imensă în mine. Am rătăcit pe străzi. M-am îndreptat apoi spre gară. Nu ştiam la ce oră am tren. Stăteam rezemat de un stîlp, pe peron.

O ţigancă tînără, scosese de sub cămaşă două bidonaşe cu sfîrcuri mari, umflate, negricioase, să-şi alăpteze pruncul care ţipa înalt, cu disperare, vînăt la faţă. în faţa ei şedeau un domn, cu o geantă pe genunchi, tînăr şi el, cu păr în care fiecare fir era aşezat perfect şi căruia nu-i convenea prezenţa ţigăncii. Mereu strîmba din nas. Iar copilul refuza sînul. Plîngea la fel de înalt.

— Ia ! Ia ! îl îndemna mama. Ia, mă, că dacă nu, i-o dau lu’ domnu !

Contrariat, hotărît, domnul s-a ridicat privind-o cu răutate. Ţinîndu-şi geanta la piept, a luat-o încolo pe culoar, cît mai departe...

Mi se făcea somn. Am adormit, fără grija vreunui bagaj. M-am trezit lac de transpiraţie cînd trenul a oprit în gara „16 Februarie”. Nu cunoşteam Bucureştiul. însă ştiam adresa' Calea Rahovei 172. „Oi ajunge eu acolo” mi-am zis eu cu glas tare, fără a mă ruşina că vorbesc singur...

*

Am ajuns spre seară acolo. Cocoana, cum o numise tot timpul tata, o doamnă în etate cu figura ascuţită ca a unei păsări şi din care numai ochii rămăseseră vii, zbîrnîind sub arcadele ieşite mult în afară, restul chipului părînd de sticlii groasă, cum este sticla bazinului unei lămpi, mi-a spus că nu e voie să intru în cămăruţa unde locuise tata – uşa era sigilată. Nu înţelegeam de ce. Iar pe frate-meu să-l aştept, că este plecat să se intereseze de-o maşină, cu care să transportăm mortul acasă, la ţară. M-am învîrtit în jurul acelei cămăruţe insalubră şi pe dinafară, în speranţa că voi întîlni duhul tatălui meu. Ea, însă, speriată se ţinea după mine şi mă examina atent, spunîndu-mi printre gîfîieli cii fusese curioasă să mă vadă, să mă cunoască.

— Cît mi-a vorbit tată-tău despre tine, săracul!

— Cum s-a întîmplat ? am întreba t-o.

— Nu 'Ştiu ! Dar l-a găsit frate-tău zbătîndu-se. Toată , dimineaţa întinsese nişte smoală pe un acoperiş şi îşi arsese mîinile. Frate-tâu l-a dus la Spitalul de urgenţă. Acolo a murit, cu masca de oxigen la nas. Aşa că n-a murit aici, a precizat ea.

— Dar cel cu care locuia, unde este ?

— Umblă cu frate-tău după maşina aia promisă de cei de la „Drumuri şi poduri”, unde lucrează.

— Şi cînd a murit ?

— A, sînt două zile, dar l-au ţinut acolo. A venit Procuratura pe-aici, i-au făcut autopsie... e belea mare. Rău că a murit, uite şi nu trăi să te vadă cu şcoala terminată, intrat undeva... Numai părinte să nu fii – şi a început să-mi povestească soarta ei, cum a muncit pentru copii, nu mai ştie nimic despre ei...

începuse să-mi urle capul. Tata era mort în acest oraş mare, iar eu, deşi mă aflam aici de cîteva ceasuri, nu-] văzusem.

Se aprinseseră luminile în case şi pe străzi cînd au venit frate-meu cu pădurarul. Era transfigurat, nebărbierit, plin de apă, cu o cîrpă neagră legată de mîneca hainei. Nu mai era timp de stat. Am strîns în grabă

cîteva lucruri şi am ieşit; nu mi-am luat nici la revedere de la doamna aceea. Ne aştepta maşina – un teveu.

— Trebuie să mergem la morgă, a zis frate-meu, să-l luăm de-acolo. Săracul ! A plîns ca un copil, a zis : Du-mă repede la spital ! şi mă strîngea de mînîi şi se uita în ochii mei. Cînd să ieşim, rămăsese o luminare aprinsă în cameră, a zis : Stinge luminarea, să nu ia ceva foc !

Şoferul era în vîrstă. Părea detaşat de situaţie, stăpîn pe sine, probabil cu gîndul la casă şi la problemele lui. El trebuia să meargă unde fusese trimis. O să treacă şi asta, şi-o fi zis. A ocolit o mulţime de străzi şi a frînat brusc într-un loc, apoi a dat înapoi. Trecuse de spital.

— Eu nu intru în morga aia ! a zis frate-meu. Mi-e frică !

Am înţeles că nici pădurarul nu vrea. Fratele a prezentat actele.

— Merg eu cu dumneata, mi-a zis şoferul, să te ajut. Dă-ne hainele ! s-a întors spre frate-meu care şontîcîia ca un deşelat spre maşină, să le-aducă.

Le-am luat în braţe, le ţineam strîns cu mîna, să nu scape ceva jos.

— Acuma, mi-a zis din prag şoferul, ia-o înainte şi recunoaşte-l, că eu nu-l ştiu.

L-am găsit. L-am îmbrăcat.

Nu mi-era frică. I-am pus la gît cravata mea, mi-o dăduse pedagogul, de tot, s-o am la banchet. Cînd l-am ridicat, mi s-a părut că oftează.

Sicriul era pus în spate. L-am întins în el şi am lăsat capacul alături, nepus. Frate-meu fuma pe lîngă cabină, întîrzia să se urce.

— Ce mai stai ? l-am întrebat.

— Mai stau, a zis el. Cîţiva oameni de la noi m-au rugat să le duc pachete acasă, s-au gîndit că tot mergem cu maşina... Matei al Doadii vrea să trimită o somieră...

Tocmai gîfîiiau vreo patru, cinci, cocoşaţi de greutate.

— Nu iau nimic ! a vorbit tăios şoferul. Ce, nu vă e ruşine ? Puţin bun-simţ acolo...

îl priveau nedumeriţi. Apoi cu ură. Ne cereau nouă îngăduinţă.

— Dacă dînsul nu vrea, cum să le iau eu ? Aici e un mort...

l-a lăsat bombănind în stradă. Matei făcea semn că barim somiera lui s-o luăm.

— Culcă-te pe ea, aici, în stradă ! *a zis* şoferul. Şi către mine : Lăsăm uşa din spate deschisă, pînă ieşim. Să mai vadă oraşul, să-şi ia la revedere de la el...

Stăteam în spate, lîngă sicriu. Am crezut că din grabă aşa s-a nimerit, dar cînd o să ieşim, o mai sta cineva cu mine.

Printre luminile oraşului trecea, cu faţa în sus, tata. Am ridicat de la un capăt sicriul, să poată privi străzile, clădirile ce rămineau în urmă. Mi se părea că zîmbeşte cu oarecare regret, ştiind el ce ştie. Se maimuţărea chiar prin dreptul cîte unui neon cu lumina de ziuă, ferindu-şi faţa de tăişul umbrelor repezi. Apoi, parcă mi-a făcut cu ochiul.

Cînd am ieşit din Bucureşti şi am intrat în bezna nopţii fără stele, şoferul a tras maşina pe dreapta şi a coborît să închidă uşa.

— Gata a zis, de-acum mergem prin întuneric, se poate odihni în voie *1*

Intr-un sat, şoferul a oprit să ne mai dezmorţim şi să bem apă. Frate-meu cu pădurarul dormeau ; păreau răstigniţi pe spătarul canapelei, cu gurile larg deschise, transpiraţi. Ne-am dus la fîntînă, însă nu avea lanţ. Am fumat; mi se uscase gura de sete decum îl auzisem pe şofer vorbind de apă.

— Om găsi altă fîntînă, mi-a zis. Pînă acum am mers şase ore.

A oprit în alt sat şi l-am auzit înjurînd că pe-aici nu e nici o fîntînă.

— Unde să strig la ora asta ?

S-a învîrtit în .jurul maşinii, apoi m-a chemat să-i dau o ţigară.

— Trebuie să găsim ! am vorbit cu pauză mare între cuvinte. Trebuie...

Am recunoscut străzile Apadivei. I le-am spus în şoapta, lui tata. Am trecut pe lingă şcoală şi am

strigat lâ el să se trezească.

Am bătut în geam, la şofer.

— Daţi un pic în spate, să mai vadă şcoala mea! A intrat şi el pe uşa asta, a pus mîna pe clanţă.

— Gata ? m-a întrebat şoferul apreciind că e de-ajuns cît am stat.

— Gata ! Să-l ducem acasă ! .

I-am spus că am intrat pe Bariera Râmnicii, că puţin mai la dreapta e gara de unde ne-am despărţit, de unde nu-i venea să mai plece după ce mîncaserăm dovleac copt.

Apoi am început din nou, pe drumul plin de gropi, să aşez capacul la loc. Simţeam că mi se înmoaie vinele gîtului. îl ridicasem şi îl ţineam în braţe, rezemîndu-mi coatele de el, sprijinindu-mă cu pieptul...

Am simţit maşina fîşîind uşor, parcă intra într-o apă. Se auzea vocea şoferului şi a unui bărbat necunoscut. Apoi uşa a fost deschisă de cineva. La lumina lanternei am deslusit uniforma unui miliţian. Vroia să vadă ce transportăm.

— Un mort, domnule, v-am spus...

în fasciculul viu, care sperla întunericul, îl sfredelea şi puteam să observ firele de praf, am văzut figura lui tata strîmbată de umbre şi lumini ce se mişcau rapid; şi faţa înspăimîntată a miliţianului care dădea din mîini.

— Nu vă supăraţi 1 am strigat după el, ce comună e asta ?

Mi-a spus un nume.

— Păi drumul spre Piatra nu-i ăsta ?

— Nu ! în 10c s-o luaţi la stînga, unde s-a bifurcat şoseaua, aţi mers înainte. Este în urmă mult...

Ne-am întors. Ne rătăciserăm cu mortul; de o oră jumate bîntuiam alte aşezări liniştite la ora aceea, cufundate într-un somn binefăcător...

Cînd urcam dealul ce ducea spre sat, se lumina de ţ ziuă. Se auzeau cocoşii ridicând satele peste păduri. Şoferul a început să claxoneze. Nu s-a oprit

pînă în dreptul

casei. Lumea ieşise în drum, auzise de departe tipătul maşinii. Maşina mergea încet, gemea. Uşa din spate era deschisă. Răcoarea dimineţii, aerul proaspăt, curat, lumina zilei de acasă îi mîngîia faţa care nu mai părea a unui om mort. Femeile se ştergeau la ochi cu poala şorţurilor. „Ei sînt!" am auzit de departe glasul mamei. „L-au adus !« şi a dat drumul unui sfîşietor strigăt prin razele calde ale răsăritului de soare. S-a aplecat peste sicriu, ijp maşină :

— Omul jneu ! Omul meu ăl bun !...

Deasupra casei noastre cocoşul de tablă s-a auzit trîmbiţînd. Am privit într-acolo uluit, m-am şters la ochi cu dosul palmei şi l-am văzut prăbuşindu-se spre streaşină. De-acolo şi-a luat avînt într-o dungă şi a vîjîit pe lîngă noi lovindu-se cu aripa grea, de tablă, de colţul camionetei...

*

Cit a ţinut examenul de maturitate, în fiecare seară, pînă tîrziu din noapte, am colindat pe străzile oraşului. Mă înfiora cea mai uşoară adiere de vînt sau foşnetul frunzelor din pomi. Nu auzeam ce se discută în jurul meu, mă retrăgeam pe furiş, să nu fiu strigat de cineva. La urma-urmei, mă întrebam, ce mi s-ar spune ? Pe tata nu puteam să-l uit, aşa că, singur'în drumurile mele, îi vorbeam lui. Fiecare ieşire se încheia cu un popas la gară, unde mîncaserăm împreună pentru ultima oară.

Am aflat de la un coleg că trebuie să meig la secretariat pentru a-mi lua diploma. Iar acolo am nimerit într-un adevărat viespar. Mă întrebau toţi, deodată, cum s-a întîmplat, ce este t pe-acasă ? Profesorul de pictură mă chema pe la el, profesoara de română vroia să mă trimită într-o tabără pînă încep înscrierile la facultate... Portarul poet ştiam că aşteaptă afară, la umbra unui castan. Am fugit ca un mut în atelierul de pictură.

Şevaletele miroseau a lemn uscat şi părăsit; pe jos – planşe şi ziare rupte, cărbune de desen strivit, o cutie de acuarele pe un scaun. Loveam cu piciorul, la întîm- plare, în ele. Mi-era imposibil să cred că aici mi-am petrecut cinci anL

Cînd am ieşit pe uşă, se auzea vocea portarului care discuta aprins cu cineva, la acel etaj. Se plictisise aştep- tîndu-mă. Mulţumit că nu e jos, am coborît în fugă. Din stradă n-am mai privit înapoi. Cineva mă striga.

La colţul străzii, am dat nas în nas cu modelul. Surprins de această întîlnire, am vrut să trec mai departe.

— Stai ! m-a rugat, luîndu-se după mine cu paşii ei deşi, mărunţi, chinuiţi de rochia îngustă.

Ţăcănitul tocurilor lungi şi ascuţite mă loveau în creştetul capului.

— Te-am văzut cînd ai intrat, şi am rămas aici, să te aştept. Ce faci ? Unde te duci ?

— La internat, i-am spus. Mai am o noapte de dormit pe-aici, adică m-am gîndit să mai dorm o noapte, că pedagogul e singur în toată clădirea şi a insistat să nu plec. Aş avea autobuz peste o oră...

— Nu te du la el, te rog ! Te caut de cîteva zile. Am aflat ce necaz ai avut. Cîţi ani avea ?

— Nu era bătrîn !

-— Alexandre ! m-a strigat ea, deşi eram aproape, ni se loveau coatele şi credeam că din pricina mersului meu nesigur. Sînt fericită, înţelegi ? Fe-ri-ci-tă ! Am divorţat ! Azi s-a terminat totul !

— Cum poţi să fii fericită cînd te desparţi de un om ? Ce fericire e asta cînd termini pentru totdeauna cu cineva ?

— Cam aşa* este, dar...

— Dar?

— Lasă asta ! Dacă ţi-aş povesti mai mult, ai înţe7 lege. Hai la mine ! a vorbit ca o fetişcană.

— La dumneata ? Azi ? Nu pot !

— Nu mai zi nu pot ! Haide ! îmi cunoşti casa, ai văzut cît este de mare, de frumoasă, ce lucruri am ! Am situaţie bună, ai tot ce-ţi trebuie...

— Eu să am ?

— Da ! Tu ! Tu !

Şi retrăgîndu-ne fără să-Tiii dau seama, într-un gang,

m-a sărutat, strivindu-mi buzele, muşcîndu-mi-le. Ne-am lovit în dinţi. încercam să mă şterg de gulerul cămăşii, dar ea m-a sărutat din nou.

— Lasă-mă ! am gemut.

Nu aş fi vrut s-o împing încolo cu brutalitate ; înţelegeam ce se întîmplă cu ea, că disperarea o copleşeşte treptat, că peste puţin timp, cînd mă voi desprinde -din strînsoarea ei, se va simţi complet singură. Dar ce vroia ? Să rămîn de pe ¿'.cum în c:isa ei ?

— Să rămîi hi mine ! Să fim împreunii ! Eu te întreţin cu bani ki facultate, eu...

I-am coborît mîinile de pe umerii mei. I-am spus că dacii mă voi hotărî, am s-o caut cît de curînd, ca să n-o ţin încurcată... Mă chema înapoi, încet, cu sentimentul că n-o să mă mai vadă niciodată.

Mergeam aiurea, călcam ca din pod. Priveam înainte ; calculam cam cît de înaltă o fi cupola bisericii care se vedea departe, profilată pe cer. Am intrat, fără să-mi fi propus dinainte, pe uşa mare a Filarmonicii. Dar uşa de la hol era încuiată ! Am privit pe geam, ca un copi rătăcit, curios să văd ce e înăuntru, în momentul acela s-au aprins neoanele. M-am retras, temîndu-mă să nu fiu văzut, întrebat ce vreau. Am privit din stradă ce se întîmplă şi ochii au întîlnit chipul tatălui meu ! Drept în faţa mea, era portretul lui făcut în cărbune, expus, printre alte lucrări, pe un panou, cînd se deschisese expoziţie la audiţia muzicală de sfîrşit de an şcolar. Mă privea ţintă. M-am mutat cu un pas spre stînga, să văd dacă mă urmăreşte. Apoi spre dreapta. Nu mă scăpa din priviri. Era trist...

— Rămîi cu bine, tăietorule de lemne ! i-am spus. Rămîi aici, că aici e bine.

Coboram spre Piaţa Veche. Picioarele mergeau fără mine...

Lector : MIRCEA CIOBANU'
Tehnoredactor : GH. CHIRU

Apărut : iflflO; Bun de tipar : 14.03:1990 ;
Format 16/54X84 ; Coli tipo : 21,25.

Tipărit sub cd. 5292/989 la
ÎNTREPRINDEREA POLIGRAFICĂ.
BACĂU, Str. Mioriţei, nr. 27L

I.S.B.N. Lei

973-23-

0143-0